תנ״ך · אחרונים · מצודת דוד · כתובים

מצודת דוד על תהילים

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת דוד על תהילים

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-דוד-על-תהילים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
פרק ב 7
פרק ג 8
פרק ד 9
פרק ה 10
פרק ו 11
פרק ז 13
פרק ח 15
פרק ט 16
פרק י 17
פרק יא 19
פרק יב 20
פרק יג 21
פרק יד 22
פרק טו 23
פרק טז 23
פרק יז 25
פרק יח 26
פרק יט 31
פרק כ 33
פרק כא 34
פרק כב 35
פרק כג 38
פרק כד 39
פרק כה 41
פרק כו 42
פרק כז 43
פרק כח 45
פרק כט 46
פרק ל 47
פרק לא 48
פרק לב 51
פרק לג 52
פרק לד 54
פרק לה 55
פרק לו 58
פרק לז 59
פרק לח 63
פרק לט 65
פרק מ 67
פרק מא 69
פרק מב 71
פרק מג 72
פרק מד 73
פרק מה 75
פרק מו 77
פרק מז 78
פרק מח 79
פרק מט 80
פרק נ 83
פרק נא 85
פרק נב 87
פרק נג 88
פרק נד 89
פרק נה 90
פרק נו 92
פרק נז 94
פרק נח 95
פרק נט 97
פרק ס 98
פרק סא 100
פרק סב 101

פרק סג 103
פרק סד 104
פרק סה 105
פרק סו 106
פרק סז 108
פרק סח 109
פרק סט 114
פרק ע 117
פרק עא 118
פרק עב 120
פרק עג 123
פרק עד 126
פרק עה 128
פרק עו 130
פרק עז 131
פרק עח 133
פרק עט 140
פרק פ 141
פרק פא 143
פרק פב 145
פרק פג 146
פרק פד 147
פרק פה 148
פרק פו 150
פרק פז 151
פרק פח 152
פרק פט 153
פרק צ 158
פרק צא 161
פרק צב 162
פרק צג 164
פרק צד 164
פרק צה 166
פרק צו 168
פרק צז 169
פרק צח 170
פרק צט 171
פרק ק 172
פרק קא 172
פרק קב 173
פרק קג 176
פרק קד 178
פרק קה 182
פרק קו 185
פרק קז 189
פרק קח 193
פרק קט 194
פרק קי 197
פרק קיא 198
פרק קיב 200
פרק קיג 201
פרק קיד 202
פרק קטו 203
פרק קטז 204
פרק קיז 206
פרק קיח 206
פרק קיט 208
פרק קכ 225
פרק קכא 226
פרק קכב 226
פרק קכג 227
פרק קכד 228
פרק קכה 229
פרק קכו 229

פרק קכז 230
פרק קכח 231
פרק קכט 232
פרק קל 233
פרק קלא 234
פרק קלב 234
פרק קלג 236
פרק קלד 237
פרק קלה 237
פרק קלו 239
פרק קלז 241
פרק קלח 242
פרק קלט 243
פרק קמ 246
פרק קמא 248
פרק קמב 249
פרק קמג 250
פרק קמד 251
פרק קמה 254
פרק קמו 255
פרק קמז 256
פרק קמח 259
פרק קמט 260
פרק קנ 261

פרק א

פסוק א

אשרי האיש. ספורי תהלות האיש המה לומר עליו בשבחו זהו אשר לא הלך בעצת רשעים ר"ל לא היה לבו נפתה ללכת בעצתם לעשות כמוהם וכל כך היה נזהר בנפשו עד שלא עמד בדרך אשר החוטאים עוברים בו בחשבו פן יפגשוהו ויסיתוהו אחרי עצתם ובהיות כן לא בא א"כ לכלל ישיבה לשבת עמהם להשריש עצתם בלבו וללכת בה ועשה א"כ משמרת למשמרת:

פסוק ב

כי אם. לא סוף הדבר שחדל ונזהר מעצת רשע כ"א עשה גם את הטוב, כי כל חפצו היה בתורת ה':

ובתורתו. בכל עת יחשוב להתבונן במה שהמציא בלבו טעמים וציצים פרחים לתורה:

פסוק ג

והיה. ובעבור זה היה גמול שכרו להיות דומה לאילן הנטוע במקום המים שמגדל פירותיו בזמנו ואף העלים אינם כומשים בעבור מרבית הלחלוחית ושפע הרטיבות כי כן האיש הזה משופע ברוב טובה מבלי מחסור וכאומר הנה מגמול השכר ניכר יושר דרכו וכל אשר יעשה. ר"ל ובכל הנטיעות אשר ינטעו ממנו יצליח להיות כמותו וכן צאצאי האיש הזה יהיו כמוהו:

פסוק ד

לא כן. לא יהיו רשעים מוצלחים כן ותהי עוד להפך כי מכאובים רבים נכונים לרשע פעם בפעם כמוץ הזה הנדף בכל עת מנשיבת הרוח ולא מצא מנוח:

פסוק ה

על כן. בעבור כי נכון בידם מכאובים רבים לזה לא תהיה להם תקומה בעת בא המשפט כשתתמלא סאתם כי המכאובים ההם יבואו עליהם אחד באחד יגשו:

וחטאים. מלת לא הנאמר בתחלת המקרא משמשת בשתים כאומר החוטאים לא יהיו נכללים בעדת צדיקים להיות מושגחים מה' כמוהם:

פסוק ו

כי יודע ה'. כי המקום ב"ה נותן לב לדעת ולהשגיח על דרך הצדיקים לבל יכשלו בו אבל דרך הרשעים תהיה אבודה מהשגחת ה' להיות נעזב אל המקרים ולא יהיו א"כ נכללים בעדת הצדיקים:

פרק ב

פסוק א
למה רגשו. ר"ל למה להם זאת להתקבץ ולדבר דברי ריק לא לעזר ולא להועיל:

פסוק ב
יתיצבו. מוסב על למה האמור במקרא שלפניו לומר למה יתיצבו המלכים והשרים בעצה אחת על ה' ועל משיחו:

פסוק ג
ננתקה. וכה יאמרו בעצתם נעתק מאתנו את מוסרי עולו לבל נעבוד אותו ואחז במשל לדבר בלשון הנופל בשור המושך בעול:
ונשליכה. הוא כפל ענין במ"ש לתפארת המליצה ולחוזק הדבר:

פסוק ד
יושב בשמים. כאומר הלא ה' יושב הוא בשמים ממעל ואפילו חלש למעלה לגבור יחשב ומכ"ש גבור למעלה וא"כ הלא ישחק על עצתם וילעג עליהם וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ה
אז. כאשר ימתיקו הסוד והעצה היעוצה ידבר וכו':

פסוק ו
ואני. וכה יאמר אבל אני הוא אשר המשלתי אותו למלך ואיך א"כ תוכלו לו לעמוד למולי וכאומר נראה דבר מי יקום שלכם או שלי:

פסוק ז
אספרה. אמר דוד אספר את הדבר החקוק בספר שה' אמר אלי בני אתה כמ"ש בני בכורי ישראל (שמות ד':כ"ב-כ"ג) והמלך יחשב ככל העם:
אני היום ילדתיך. ר"ל חביב אתה בעיני כבן לאב ביום הולדו:

פסוק ח
שאל. לזאת שאל ממני ואתן שאלתך:

פסוק ט
תרועם. תשבר אותם כמו המשבר מה בשבט ברזל:

פסוק י
ועתה. הואיל והוא מובטח מה' על כ"ז השכילו וקבלו מוסר ואל תדברו כזאת:

פסוק יא
עבדו את ה'. לקבל עול מלכותו:
וגילו. אז תשמחו בעת בוא רעדה על המורדים כי לא עליכם תהיה הרעדה:

פסוק יב
נשקו בר. חמדו בר לבב לקבל מלכותו בתם לבב לא ברמיה:
פן יאנף. כי פן יחרה אף ה' בכם:
ותאבדו דרך. ר"ל תהיו תועים מבלי דעת דרך אנה תפנו:
כי יבער. כאשר יבער אפו אף בשעור מעט אז תאבדו דרך:
אשרי. זהו תהלות החוסים בה' על כי מלבם השכילו לדעת אומץ כח ה' ועוצם זרועו ולזה חסו בו:

פרק ג

פסוק א
מזמור. התפלה ההיא אמרה בזמרה:
לדוד. של דוד כי הוא יסדה:
בברחו. וצפה אז ברוח הקודש שיוחזר למלכותו ואמר התפלה ההיא בזמרה:

פסוק ב
מה רבו צרי. עד שאף בני קם עלי:
רבים. בני אדם גדולים כשמעי ודואג ואחיתופל:

פסוק ג
לנפשי. על נפשי יאמרו שעד עולם לא יהיה לי תשועה מה' וכאשר החל לנפול לא יוסיף לקום:

פסוק ד
ואתה ה'. אבל לא כן הוא כי אתה מגן בעדי ותומך כבודי ומרים ראשי כי אחזור למלכותי:

פסוק ה
קולי. כשאקרא בקולי אל ה' ידעתי כי יענני מהר קדשו והיא ציון מקום שכינתו:
סלה. עד עולם יענני ר"ל גאולת עולם תהיה כי לא אשוב עוד להיות גולה ובורח:

פסוק ו
אני שכבתי. כשאני שוכב ונרדם מגודל הצער:

הקיצותי. ר"ל הפגתי צערי בזוכרי אשר ה' יסמכני:

פסוק ז
לא אירא. לזה לא אירא מרוב העם אשר את אבשלום אשר שמו פניהם להלחם בי:

פסוק ח
קומה ה'. הואיל ובטחתי בך מהראוי שתקום להושיעני:
כי הכית. הלא מעולם הכית את אויבי על הלחי ר"ל מכת בזיון וכמ"ש יתן למכהו לחי ישבע בחרפה (איכה ג':ל') ור"ל הכאת הלחי תחשב לחרפה:
שני רשעים. אשר היו חורקים עלי שנימו בחרות אפם בי הלא מעולם שברת ולזה גם עתה אל תרף ידך ממני:

פסוק ט
לה' הישועה. הלא התשועה היא ביד ה' וכל יוכל להושיעני מידם ואף על עמך תהיה ברכתך לעולם ר"ל תושיע לי לבל יוכלו להרע לי ואף עליהם תהיה ברכתך שלא יהיו נגפים גם המה וכאומר לא אתפלל על מפלתם כ"א על תשועתי:

פרק ד

פסוק א
למנצח. ר"ל המזמור הזה של דוד נמסר לבן לוי המנצח לנגנו בנגון בבית המקדש:

פסוק ב
בקראי. בעת אקרא לך עננני:
אלהי צדקי. אתה אלהי העושה עמדי צדקה הלא מעולם כשהייתי בצר ובדוחק העמדתני במרחב לכן גם עתה חנני:

פסוק ג
בני איש. אתם בני אדם גדולים עד מתי תהפכון כבודי לכלימה ר"ל במקום הכבוד הראוי אלי תכלימו אותי וכאומר הלא משפט החשובים לכבד את מי הראוי לכבוד תאהבון ריק. מוסב על עד מה לומר עד מתי תאהבון לדבר דברי ריק וכזב מבלי הפסק:

פסוק ד
ודעו. תנו לב לדעת כי כמו שהבדיל ה' את כל חסיד להיות לו ולחלקו כ"כ הבדילני לחלקו וישמע בקראי אליו ולא תוכלו לו:

פסוק ה
רגזו. חרדו מה' ואל תחטאו בי לדבר עלי כזב:

אמרו וגו'. בהיותכם על משכבכם שהיא עת אשר מחשבות האדם פנוים מן הטרדה אז חשבו בלבבכם אשר הכזב הוא רע בעיני המקום ושתקו לעולם מדבר כזב:

פסוק ו
זבחו. הצדיקו מעשיכם ויחשב להי' כזבחים ואז בטחו בו כי יש תקוה ולמה תכזבו בו להחניף לשאול בעבור להנות ממנו הנאות ממון הלא טוב לחסות בה':

פסוק ז
רבים. ראיתי רבים מתאוים ואומרים מי הוא אשר יראנו טוב ר"ל חושקים עושר רב:
נסה. הרם עלינו אור פניך אתה ה' למלאות תאותינו:

פסוק ח
נתתה. אבל לא כן אני כי אתה ה' נתת בלבי להיות שמח בחלקי יותר מהרבים ההם השמחים מעת שרבו דגנם ותירושם:

פסוק ט
בשלום. מבלי פחד אשכבה ואישן יחדיו תכופים זה לזה כי הדואג ומתפחד נגזלה שנתו לבל יוכלו לישן מיד כאשר ישכב אבל אני בטחתי בה' ולא אירא ולזה אשכב ואישן יחד סמוך זה לזה:
כי אתה ה'. המושל בכל ובידך הוא להושיב אותי בבטח מבלי פחד:

פרק ה

פסוק ב
בינה הגיגי. אשר תפלתי היא בכוונת הלב:

פסוק ג
כי אליך אתפלל. והמלך נוטה אזנו בחסד אל עבדו הבוטח עליו ומבקש ממנו שאלתו:

פסוק ד
בוקר. בכל בוקר תשמע קולי כי בהיות הבוקר אסדר לפניך תפלתי ולא הקדמתי לה דבר הרשות ולזה אקוה אשר תשמע קולי:

פסוק ה
כי לא וגו'. ולא תתן כח ביד הרשעים המריעים לי:
לא יגורך. לא ידור הרע אצלך והוא דרך משל לומר שהרע שנוא למקום:

פסוק ו
לא יתיצבו. אינך חפץ שרשעים יעמדו מול עינך:

פסוק ז
תאבד. ידעתי שתאבד את המדבר עלי כזב בפני שאול כי מעולם יתעב ה' את האורב על דם רעהו ובמרמה דבר עמו באהבה וכ"כ יתעב ויאבד את המדבר עלי כזב כי הלא עמי מרמה ידבר כאלו הוא לי לאוהב:

פסוק ח
ברוב חסדך. בעבור רוב החסד שתעשה עמדי אבוא בביתך להשתחוות:
ביראתך. ולא להתיהר בפני אנשים:

פסוק ט
נחני בצדקתך. תן בלבי ללכת בדרך צדקה ולמען הרשעים הללו המביטים ומצפים על מפלתי לבל יאמרו ידיהם רמה תן בלבי להיות דרכך ישר בעיני ולא אכשל בה כי אז בוודאי לא יוכלו לי:

פסוק י
כי אין בפיהו. אין בפה אחד מהם נכונים נראים כאוהבים והמה לאויבים קרבם. בקרב לבם חושבים הוות לשבר אותי וגרונם כקבר פתוח כי שואפים לבלעני כקבר הבולע את המת ובלשונם ידברו חלקלקות ואינם יוצאין מן הלב:

פסוק יא
האשימם. לכן האשימם במשפט ויפלו בשפל המצב בעבור רוע עצתם וכפי רוב פשעיהם כן הדיחם מדחי אל דחי כי הלא בך מרדו כי הזהרת על זה:

פסוק יב
וישמחו. אבל החוסים בך ישמחו לעולם ואתה תסך עליהם מפני הרעה:
בך. בתשועתך:

פסוק יג
כי אתה וגו'. סרס המקרא כי אתה ה' תברך צדיק:
כצנה. כמו שהצנה מסבבת את הגוף כן תסובבנו ברצון:

פרק ו

פסוק ב
ואל בחמתך. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ג
חנני. לבל תוסיף עוד לחרות בי כי הלא אומלל אני ודי בזה:

רפאני. הוסיף לשאול ואמר רפאני מן המכות אשר עברו עלי מאז כי הלא נבהלו עצמי:

פסוק ד

ונפשי. ואף נפשי נבהלה וא"כ עד מתי אהיה עוד נגוע ומוכה הלא עצם הפורעניות בא לגלות אוזן למוסר והנה כבר נבהלתי וקבלתי המוסר:

פסוק ה

שובה ה'. לזה שובה להוציא נפשי מהצרה והושיעני למען חסדך אף אם עדיין לא נפרעתי כפי חטאי:

פסוק ו

כי אין במות. כי אם אמות מהצרה הבאה שוב לא אזכיר שמך כי מי הוא הנותן הודאה בקבר הלא חי חי הוא יודוך:

פסוק ז

יגעתי. נעשיתי עיף ויגע במה שאני מתאנח בכל עת:

אשחה. אני משיט את מטתי במי הבכי כדבר השט על פני המים:

בדמעתי. אני מתיך ומרטיב ערשי בדמעות עיני וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ח

עששה מכעס. מחרון האויב בלו עיני:

עתקה. בעבור צרותי כהה עיני כאלו נתיישנה בזוקן וא"כ די בכל הצרות אשר כבר עברו עלי:

פסוק ט

סורו. לכו ממני כי לא תוכלו לי מעתה כי נתקבלה תפלתי:

פסוק י

שמע וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יא

יבושו. בראותם הצלחתי:

ויבהלו. כדרך אדם התמה ונבהל בראות דבר אשר חשב לנמנע:

ישובו. אז יהיו חוזרים מרעתם לבקש שלומי וברגע ההיא יבושו ולא לאחר זמן כי אמחול להם על מה שעשו בי ולא תזכרנה עוד להיות להם לבושה:

פרק ז

פסוק א
שגיון לדוד. התפלל בזה על השגיאה מה שכרת כנף מעיל שאול:
כוש בן ימיני. זה שאול הבא מבנימין וקראו כוש כי היה משונה במעשיו לשבח ככושי הזה המשונה בעורו:

פסוק ג
פן יטרוף. כשלא תושיעני יתגבר עלי האויב ופן יטריפני כאריה:
פורק. ישבר אותי ולא אמצא מציל כי כולם קמו עלי:

פסוק ד
אם עשיתי. אם כשעשיתי את זאת לכרות כנף מעיל שאול:
אם יש עול בכפי. האם עשיתי לעשות עול לבזותו להעמידו מלובש מעיל קרוע כדרך הפחותים:

פסוק ה
אם גמלתי. בעוד שהיה שאול איש שלומי וכי גמלתיו אז רעה תחת טובה כאשר חשב הוא שאני לו לאויב:
ואחלצה. הלא אף בעת שהיה צר עלי לרדוף אחרי בחנם על לא חמס יקרה עוד נפשו בעיני והוצאתיו מן המיתה כי הצלתיו מיד אנשי אשר בקשו להרגו כמ"ש בשמואל א' וכאומר והנה בעבור זה כרתי מעילו להודיעו זאת שהיה מסור בידי ולא שלחתי בו יד:

פסוק ו
ירדף. כאומר ואם לא כדברי כן הוא יהיה גמול עונשי שהאויב ירדוף אחר נפשי ויזרז לזולת לרדפני וישיג אותי וירמסני בארץ כל ימי חיי ואת כבודי ישפיל להיות שוכן לעולם עד העפר:

פסוק ז
קומה ה'. ר"ל עם כי לא חטאתי בשאול אין אני מבקש עליו ועל אנשיו אך קומה ה' באפך והנשא במה שתביא עברה על צוררי:
ועורה אלי. עורר אלי אמיץ כח הזרוע להתגבר עליהם לעשות בהם נקם המשפט אשר צוית וגזרת עליהם ר"ל על ידי יהיה נקם המשפט:

פסוק ח
ועדת. ואף אם עדת הפלשתים ועמון ומואב תסבב לחזור אחריך להושיע להם שוב למרום בעבורה להתרחק ממנה ואל תפן אליה:

פסוק ט
ידין עמים. כשתדין העמים במשפט הראוי אז שפוט אותי כפי צדקי וכתומי אשר עלי ר"ל שפטני לפי המעשים טובים ומן החטאים תשמט ידך:

פסוק י
יגמר וגו'. הרע שהרשעים עושים יקטרג עליהם לכלותם מן העולם ואת הצדיק תכונן להיות עומד על כנו ובסיסו:
ובוחן. הלא אתה אלהים בוחן לבות וכליות של הצדיק וידעת כי לבבו שלם עמך:

פסוק יא
מושיע. לפי שהוא מושיע ישרי לב:

פסוק יב
שופט צדיק. שופט משפט צדיק וכועס בכל יום על המריעים לו:

פסוק יג
אם לא ישוב. אם הרודף את הצדיק לא ישוב מדרכו כי עוד יחדד חרבו וקשתו אשר דרך מכונה לירות בו על הצדיק:

פסוק יד
ולו הכין. גמול ענשו יהיה שהכין כלי מות האלה על עצמו והחצים שעשה בפועל ידיו הנה באמת פועל אותם על הרודף ר"ל עצמו כי הוא יהיה נהרג בהם:

פסוק טו
יחבל און. כמו האשה אשר ממה שיש לה חבלי לידה הדבר ההיא בעצמה הרתה ואותה תלד כן הרשעים הללו הנה מעשיהם הרעים לא בהזדמן עשאום כ"א חשבו עליהם מתחלה לעשותם ובדבר הזה עצמו יהיה גמול תשלומיהן:

פסוק טז
בור כרה. בזה יפרש המקרא שלפניו ויאמר הנה הבור אשר כרה ובתחילה חשב לחפרו על מי אזי גמולו אשר בעצמו יפול בו:

פסוק יז
ישוב עמלו. העמל שרצה לעשותו לזולתו ישוב על ראשו:
ועל קדקדו. כפל הדבר במ"ש להתמדתו:

פסוק יח
כצדקו. כאשר ראוי להודות על הצדקת דינו:
ואזמרה. אשבח בזמר את שם ה' לומר שעוד הוא עליון ומאד נעלה על כל התשבחות:

פרק ח

פסוק ב
מה אדיר שמך. מה מאד חזקת בכל הארץ משגיח ומושל בכל:
אשר תנה. בעבור אשר גם הוד שכינתך נתון בשמים ממעל ואפילו חלש למעלה לחזק יחשב ומכ"ש גבור למעלה:

פסוק ג
מפי עוללים ויונקים. מן פי העוללים אשר הם סתומים במעי אמן ובהולדם נפתח פיהם ויונקים תדיר משדי אמן מן הפלא הזה יסדת יסוד מוסד לדעת עוזך כי הוא דבר שאין הטבע מתחייב:
למען צורריך. למען הכחיש צורריך אשר כחשו בה':
להשבית. לבטל דברי האויב והמתנקם את המאמינים בה':

פסוק ד
כי אראה. מן הפלא הזה אראה בחכמה שמעשה אצבעותיך הם שמיך אף הירח והכוכבים אשר כוננתה המה כולם מעשה ידיך ואין העולם קדמון:

פסוק ה
מה אנוש. הוסיף להוכיח שה' משגיח על הכל ואמר הלא מה הוא חשיבות האדם להזכר לפני ה':

פסוק ו
ותחסרהו. על כל זה בהשגחתך חסרתו רק מעט מהמלאכים בדבר החכמה והדעת ועטרתו בכבוד והדר כי הוא מתעלה על כל חי בחוש הדבור:

פסוק ז
תמשילהו. המשלתו בכל הבריות:
תחת רגליו. ר"ל נכנעים אליו:

פסוק ט
צפור שמים. הפורח למעלה לאויר השמים ועם כל זה ימשול בו האדם ויצודו בחכמה:

עובר ארחות ימים. ר"ל כי האדם בחכמתו יעשה אניות ובהם עובר ארחות ימים ויכול הוא לצוד אף דגי הים:

פסוק י
מה אדיר. מכל זה נראה שמה מאד אדיר שמך בכל הארץ משגיח ומושל בכל:

פרק ט

פסוק ג
אזמרה שמך עליון. אשבחו לומר ששמו עוד עליון ונעלה על כל התשבחות:

פסוק ד
בשוב. כשלא יכלו אויבי לי וישובו לאחור ויכשלו ויאבדו אז אשמחה אעלצה שמחה כפולה בעבור טובה הכפולה:

פסוק ה
כי עשית. הלא רבות פעמים עשית משפטי וישבת בכסא לשפוט אויבי:

פסוק ו
גערת. בעבורי גערת גוים וכו' ומחית שמם לבל יזכרו:

פסוק ז
האויב. אתה האויב דע שהחרבות תמו לנצח ר"ל המקומות החרבות שבך יכלו עד עולם ולא ישובו לקדמותן אף הערים אשר נהרסו בחטאך המה יהיו נאבד זכרם וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
וה' לעולם ישב. כי ה' חי לעולם וכ"כ ממשלתו וא"כ מי יבנה את אשר הרס הוא:

פסוק ט
והוא ישפוט. עד עולם ישפוט אותם בדין והישר והצדק כאשר ראוי להם:

פסוק י
משגב לדך. לנשברי לב יהיה למשגב ומתי יהיה למשגב כשיהיה בעולם עת צרה:

פסוק יא
כי לא עזבת. כי יראו אשר לא עזבת דורשך:

פסוק יב
יושב ציון. המשרה שכינתו בציון:

פסוק יג
כי דורש דמים. כי הוא דורש לדעת הדם וזכורים הם לפניו עם שאינו ממהר לפרוע:

פסוק יד
מרוממי. הלא אתה מעולם מרומם אותי משערי מות:

פסוק טז
בשחת. בהבור אשר עשו:

פסוק יז
נודע ה'. כשעושה משפט אז הוא נודע ומפורסם לכל:
נוקש רשע. כאשר הרשע יפול בהמוקש אשר עשה אז עד עולם יחשבו בלב פרסום המקום:

פסוק יח
ישובו. לפי שהשאול מוכן להם אמר לשון ישובו כאדם ששב אל ביתו המוכן לשבתו:

פסוק יט
כי לא לנצח. ובכך יפרע מן מציריו:
תאבד לעד. מלת לא משמשת בשנים כאלו אמר לא תאבד לעד:

פסוק כ
אל יעוז אנוש. אל יתחזקו אויביך:
על פניך. ר"ל בעת כעסך:

פסוק כא
שיתה. תשים להם השפלה למען ידעו שהמה לעולם אנוש ולא אל:

פרק י

פסוק א
תעמוד ברחוק. כאלו תעמוד ברחוק מקום ותעלים עצמך בעת צרה:

פסוק ב
בגאות. בעבור רוב גאותו רודף את העני ותופש אותו במחשבתו אשר חשב לתפשו בו:

פסוק ג
כי הלל רשע. בעבור שהרשע מהלל ומשבח עצמו שהשיג תאותו והגזלן בעת עשותו נאצות אז יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי לא נעשה בו דבר ע"כ מלא לב האדם לעשות רע:

פסוק ד
כגובה. כאשר גבהה חמתו על מי חושב שאין מי דורש במעשיו וכל מחשבותיו הוא שאין אלהים בעולם לפרוע לו על מעשיו:

פסוק ה
יחילו. על שבכל עת יצליח בדרכיו ומשפטיך מסולק ממנו ובהפחה מועטת מאבד את שונאיו:

פסוק ו
אמר בלבו. לזאת חושב שלא ינטה לעולם להיות מושפל לארץ:
לדור ודור. אף לאחר כמה דורות יצליח ולא יראה ברעה:

פסוק ז
אלה. ממלא פיו בשבועות שוא ומרמה:
תחת לשונו. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
ישב. הרשע יושב במארב החצרים ולוכד את הנקי והורגו בסתר:
עיניו. עושה עצמו כמסתיר עין מן העני וכאלו אין דעתו עליו לבל יהיה נשמר:

פסוק ט
יארוב. במקום נסתר יארוב וכאריה האורב בסוכה כן יארוב לחטוף את העני במשכו. אמר לשון הנופל בצייד המושך חבל הרשת ללכוד את הבא בה:

פסוק י
ידכה ישוח. מראה עצמו כתוש וכפוף לבל ירגישו בו אבל מפיל בכחו הרב את העניים:

פסוק יא
אמר. כ"ז הוא על כי חושב או האל שכח מעשיו או שאינו משגיח בהם:

פסוק יב
קומה. לזה קום והרם ידך עליו להכותו ואל תשכח העניים הנלכדים בידו:

פסוק יג
על מה. בעבור מה מלאה לב הרשע לנאץ את אלהים כי חושב בלבו שאינך דורש מעשיו:

פסוק יד
ראיתה. אבל באמת ראית מעשיו כי מעולם רואה אתה העמל והכעס מה שהרשע עושה:
לתת בידך. ובידך לתת לאיש כדרכיו ולכן יעזוב העני בטחונו מכל אדם וישען עליך כי מעולם אתה עוזר ליתום אשר חלפה עזרתו:

פסוק טו
שבור. לזה שבור חוזק הרשע למען יבין כי יש אלהים שופטים:
ורע. ואז אף הרגיל לעשות רע כשתדרוש רשעו לא תמצא כי יחזור למוטב כשיראה שאתה עושה דין ברשעים:

פסוק טז
ה' מלך וגו'. הלא מלכותך לעולם וככוחך אז כוחך עתה והלא אבדו גוים מארצו בעבור מעשיהם הרעים לזה עשה כן לאבד הרשעים:

פסוק יז
תאות. הלא מעולם שמעת למלאות תאות ענוים לכן גם עתה כשלבם נכון להתפלל בכוונת הלב שמע אליהם ומלא תאותם:

פסוק יח
לשפוט. לקחת משפטים מיד עושקיהם:
בל יוסיף. ולא יוסיף עוד העושק לערוץ ולהכאיב לבני אדם כאשר יראה כי שלם תשלם:

פרק יא

פסוק א
לנפשי. איך תאמרו על נפשי הר שלכם הוא נד כצפור ר"ל מלך ישראל הוא נד מפני שאול כצפור הזה הנודד וסופו לפול ברשת וכן יהיה סופו ליפול ביד שאול ואמר איך תאמרו כן הלא בה' חסיתי וכל יכול להצילני:

פסוק ב
כי הנה. ר"ל ואם תחשובו שעזבני ה' בעבור עון הריגת כהני נוב כי הלא הנה הרשעים דרכו קשת וכו' והוא משל הלה"ר שאמר דואג לשאול על כהני נוב:
לירות. את החצים:
במו אופל. ר"ל בהסתר:
לישרי לב. על כהני נוב:

פסוק ג
כי השתות. הרשעים הללו הרסו יסוד העולם הם כהני נוב צדיקי יסודי עולם צדיק מה פעל על עצמו אמר דוד הלא אני צדיק בזה ומה פעלתי אני הלא לא עשיתי מאומה:

פסוק ד
וה' בהיכל וגו'. אף שה' מגביה לשבת בהיכל קדשו אשר בשמים עכ"ז משפיל עיניו לראות בארץ לבחון מעשה בני אדם ויודע הוא בשלמי הרעה:

פסוק ה
צדיק יבחן. מה שאני נרדף משאול לא הוא בעבור העון רק כן דרך ה' להבחין את הצדיק ביסורים אם יעמוד בצדקתו להטיב אחריתו ולא משנאתו אותו מייסרו:
ורשע. אבל את הרשע ישנא עם כי חדל הוא מן היסורים:

פסוק ו
ימטר. כי סוף הדבר יקבל גמולו משלם כי הרבה רשתות כמטר ירדו עליו מן השמים וילכד בהם:
מנת כוסם. המנה למלאות כוסם יהיה מרוח זלעפות ר"ל פורעניות רב יביא עליהם:

פסוק ז
צדקות. איש צדקות יאהב ולא יעזבו ביד אויביו:
ישר. איש ישר יראה פני ה' והוא ענין משל ממלך שאת אשר יאהב הוא מרואי פניו:

פרק יב

פסוק ב
הושיעה ה'. להנצל מיד שאול:
כי גמר חסיד. כלה חסיד מן העולם ולא ימצא מי למחות ביד שאול וללמוד עלי זכות בפניו:
פסו. כלו אנשי אמונה וידברו עלי כזב בפני שאול:

פסוק ג
שוא ידברו וגו'. מה שמדברים רכות המה שוא כי לא כן עם מחשבותם:
בלב ולב ידברו. כאלו הלשון מדבר בשליחות לב האחד והלב השני בל עמו:

פסוק ד
יכרת ה'. מתפלל שיכרת ה' בעל שפתי חלקות והלשון המדברת דברים חשובים ויקרים בכדי לרמות:

פסוק ה
ללשוננו. המדברת גדולות נגביר על כולם כי נוכל לרמותם שפתינו אתנו הלא שפתינו ברשותינו ונוכל לדבר בהם דברי שקר הפוך מה שבלב כי מי אדון לנו לצוות לבל לדבר כ"א הדבר שבלב כי מי יודע מה שבלב:

פסוק ו
משוד. מחמת השוד שעושים לעניים ע"י ערמתם:
מאנקת. הצועקים על השוד אקום. להפרע מהם:
אשית בישע יפיח לו. כאלו אמר אשית ישע ביפיח לו ר"ל אושיע את הבא לאבד את הרשע בהפחת רוח בעלמא:

פסוק ז
אמרות ה'. הלא אמרות ה' המה טהורות ככסף הנצרף במקום מגולה במעבה האדמה פעמים רבות שאז היא טהורה מבלי סיג וכן אמרי ה' לא יפול מה מהם ארצה כי כן יהיה שיתן כח ביד המאבד את הרשע:

פסוק ח
תשמרם. את האביונים:
תצרנו. תשמור כל אחד לעולם מידי אנשי הדור ההוא:

פסוק ט
סביב. כי הרשעים הולכים סביבות האביון ללכדו כמו הראם הזולל אשר סובב הולך לטרוף בני אדם ולזה אין שמירה להאביון כ"א על ידיך:

פרק יג

פסוק ב
עד אנה. עד מתי אהיה נד ומטולטל וכי תשכחני נצח:

פסוק ג
אשית עצות. אשים עצות איך להמלט מן היגון אשר בלבבי כל היום:

פסוק ד
הביטה. ראה בעניי וענני:
האירה עיני. להתחכם בעצה מועלת להנצל מיד האויב כי פן אהיה נלכד בידו ואישן שינת המות כי יאבד נפשי:

פסוק ה
פן יאמר. אם לא למעני יעשה פן יאמר האויב יכלתיו ורמה ידי וצרי ישמחו כאשר אהיה נוטה ליפול בארץ:

פסוק ו
ואני. מעולם כאשר בטחתי בחסדך היה לבי שמח בהישועה הבאה ממך:
אשירה. גם עתה אשירה להי' כאשר יגמול עלי חסדו:

פרק יד

פסוק א
אמר נבל. נבוזראדן המחריב את בית המקדש אמר בלבו אין אלהים הכל לפי המקרה:
השחיתו. הוא ועמו ואמר הכל בלשון עבר כי במראה הנבואה רואה כאלו כבר עשוי:
התעיבו עלילה. עשו מעשים תועבים ואין בהם מי שיעשה טוב:

פסוק ב
השקיף. לראות במעשה העם ההוא:
היש משכיל. למחות בדבר:
דורש. להיות דורש וחוקר את אלהים ר"ל לדעת שיש אלהים שופטים:

פסוק ג
הכל סר. כולם סרו מדרך הטובה:
יחדיו. כולם יחד קלקלו מעשיהם:

פסוק ד
הלא. ר"ל איך יאמרו אין אלהים הלא יש לדעת לפעלי האון שמה שאוכלים את עמי כמו שאוכל את הלחם הוא בעבור אשר עמי לא קראו להי':

פסוק ה
שם. שהרי שם בירושלים עצמה בעת בוא עליה סנחריב הלא פחדו שם פחד כי נפלו פגרים מתים וארז"ל שנבוכדנאצר עצמו היה עמהם והיה מאותם שנשתיירו:
כי אלהים. הפחד ההוא היה על כי ה' היה בהדור ההוא שהיה דור צדיק אבל בימי נבוכדנאצר היו רשעים ולמה לא עזרם ה' אבל אין דבר נופל במקרה:

פסוק ו
עצת עני. אתם מביישים עצת עם עני שאומר בעצתו אשר ה' מחסהו כי תכחשו לומר אין אלהים:

פסוק ז
מי יתן. הלואי שתבוא מהרה תשועת ישראל מהשוכן בציון:
בשוב. בעת אשר ישקיט ה' את בני השבים ר"ל שיהיה ניכר לכל אשר ה' השקיטם:
יגל. אז ישמחו כי הצליחו בעצתם לחסות בה' ובעל כרחך יודו להם:

פרק טו

פסוק א
מי יגור. כאלו שואל אתה ה' מי הוא הראוי לדור באהלך וזהו בית המקדש כי אין כולם ראוים וכמ"ש מי ביקש וכו' רמוס חצרי (ישעי' א יב):

פסוק ב
הולך תמים. כאלו משיב ההולך בדרך תמים וכו' הוא הוא אשר יגור בה:
בלבבו. מאמת מחשבת לבו לדבר מצוה:

פסוק ג
לא נשא. לא הטיל על קרובו דבר חרפה:

פסוק ד
נבזה. אדם הנבזה הוא נמאס בעיניו ולא יחניף למי:
להרע. לענות נפשו:

פסוק ה
על נקי. להטות דין הנקי:
לא ימוט לעולם. לא ינטה לנפול כי את הטוב עשה וממילא ראוי הוא לשבת בבית המקדש כי חפץ בו ה':

פרק טז

פסוק ב
אמרת. אתה נפשי אמרת על ה' שהוא אדון הכל והכנעת לו:
טובתי. הטובה שאתה עושה לי אינה מוטלת עליך כי הכל בחסד:

פסוק ג
לקדושים. הכנעי עוד להאנשים הקדושים אשר המה בארץ ולהאדירים ביראת ה' כי כל חפצי באה לי בזכותם:

פסוק ד
אחר מהרו. ר"ל אבל האנשים המרבים מוהר להקריב זבחים לגלולים ירבו עצבותם על ידיך כי תרדפם להעציב לבם ולא אכניע להם:
בל אסיך. לא אזרוק דם לגלולים כמוהם ואף לא אזכיר שמם בשפתי:

פסוק ה
ה' מנת חלקי. הוא המנה הניתן לחלקי ר"ל בו אני מאמין:
וכוסי. הוא המנה הניתן בתוך כוסי וכפל הדבר במ"ש:
תומיך. תמכת בידי להניחה על הגורל ההוא ר"ל עוררת לבי להאמין בך ואמר במשל כדרך האב התומך יד בנו החביב לו ומניחה על חלק היפה לומר את זה ברור לך:

פסוק ו
חבלים. המחוזות אשר נפלו בחלקי הם המיוחדים בהדברים הנעימים ר"ל האלהים אשר בחרתי בו הוא האל המיוחד:
אף נחלת. הנחלה שבחרתי יפה הוא בעיני וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ז
אשר יעצני. בעבור שיעץ אותי לקבלו לאלוה:
אף לילות. כאשר הוא יעץ אותי כן אף כליותי מוסרות ויועצות אותי ע"ז בלילות שהיא עת אשר הלב פנוי ממחשבה הטורדת:

פסוק ח
שויתי ה'. תמיד אחשב כאלו ה' עומד נגדי ורואה מעשי:
כי מימיני. כי בעבור זה יעמוד מימיני לעזור לי ולא אהיה נוטה לנפול:

פסוק ט
שמח לבי. כי תשיג תאותה:
ויגל כבודי. היא הנשמה שהיא כבוד הגוף:
ישכון. אחר המות בקבר:

פסוק י
כי לא תעזוב נפשי. לא תכלה נפשי בקבר עם הגוף:
לא תתן וגו'. על הנפש יאמר וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יא
תודיעני. תן בי דעה ללכת באורח המביאה החיים הנצחיים להיות שובע בשמחות במה שאראה את פניך וכמ"ש רז"ל שהצדיקים נהנין מזיו השכינה:

נעימות. ולהיות שבע עד נצח מן הנעימות הנתונות בימינך והם תענוגי עוה"ב הנאהבים והנעימים:

פרק יז

פסוק א
צדק. תפלתי הנאמרה בצדק ובכוונת הלב:
בלא. הנאמרת בלי שפתי מרמה:

פסוק ב
משפטי יצא. רצה לומר לא תעשה בי משפט הראוי על אשמותי כי ראה מעשה הישרים שעשיתי ולפיהן שפטני:

פסוק ג
בחנת לבי. לדעת מחשבותי והשגחת בי בלילה והוא עת שמחשבת האדם צלולה צרפתני. כצורף הזה הצורף כספו לדעת הטובה היא כן בחנת אותי ולא מצאת בי מחשבת רשע:
זמותי. מחשבותי אינם עוברים דברי פי רצה לומר כמחשבותי כן אמרי פי:

פסוק ד
לפעולות וגו'. מה שצוית בדבר שפתיך על פעולות האדם את המעשה אשר יעשה ארחות פריץ. אורח הפרוץ וההרוס המבטל אורח המצות הנה אני שמרתיו לבלי תת למי ללכת בו לבטל אורח המצות:

פסוק ה
תמוך. סמוך רגלי ללכת בנתיבותיך בכדי שלא ימעדו לנפול:

פסוק ו
כי תעננני. כי ידעתי שתעננני:

פסוק ז
הפלה חסדיך וגו'. רצה לומר אתה המושיע את החוסים בך הפרש חסדיך מן הקמים בימינך לעשות מול רצונך לבל עשות להם חסד בלבד להחוסים בך תעשה החסד:

פסוק ט
זו שדוני. אשר שדדו אותי:
בנפש. בעבור קחת נפשי מקיפים וסובבים עלי:

פסוק י
חלבמו. על שחלבם סגרו פיהם מגודל השומן מרוב כל לזה ידברו בגאות:

פסוק יא
אשורנו וגו'. מסבבים עתה רגלינו ללכוד אותנו ושמים עיניהם לנטות בארץ אנה ואנה לארוב עלינו:

פסוק יב
דמיונו. דומה הוא כאריה החומד לטרוף:
יושב במסתרים. מטמין עצמו לארוב לבל יראוהו:

פסוק יג
קדמה פניו. עד שלא ילכדנו הקדימהו והפילהו לכרוע על ברכיו:
פלטה. הצל נפשי מיד הרשע שהוא חרבך:

פסוק יד
ממתים. אהיה מן המתים מידך:
מחלד. מחמת שכלה זמן חייהם בעבור הזקנה:
חלקם. ואותן שחלקם בחיי עולם הבא ואשר תמלא בטנם מרב טוב הצפון אשר עין לא ראתה:
ישבעו בנים. ומאותן אשר ישבעו בבנים הגונים ומאותן אשר יניחו יתרון עשרם לבניהם לרשת אותם אחרי מותם:

פסוק טו
בצדק. בעבור הצדק שעשיתי אזכה לחזות פניך ואשבעה ממראית תמונתך בעת בא זמן היקיצה הוא תחיית המתים כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו' (דניאל י"ב):

פרק יח

פסוק א
ביום הציל. לעת זקנותו שניצל מכל התלאות או בכל עת שהיה ניצל מאיזה צרה אז שר השירה הזאת:

פסוק ג
ה' סלעי. ה' לי למחסה כבנין הסלעים וכמצודה:
וקרן ישעי. הוא לי ישע ועזר כמו הקרן לבעל הקרנים:

פסוק ד
מהולל. כשאני קורא להי' בהלל אז אני נושע מאויבי:

פסוק ה
אפפוני. כאשר סבבו אותי כאבי מות וכאשר החלאים הבאים מאנשי בליעל בעתו וחרדו אותי:

פסוק ו
חבלי. וכאשר כאבי שאול סבבוני וקדמו אותי מוקשים המביאים המיתה:

פסוק ז
בצר לי. בעת שהיה צר לי באחת מהדברים האלה אז קראתי להי' ושמע קולי ושועתי לפניו. ומה שצעקתי לפניו באה באזניו וכפל הדבר במ"ש כדרך מליצת השיר:

פסוק ח
ותגעש. רעדו ורעשו אויבי יושבי הארץ:

מוסדי הרים. הוא משל על פרעה ושריו:

כי חרה לו. כאשר חרה לו לקחת מהם נקמתי:

פסוק ט
תאכל. תשרוף את אויבי וממנו באו גחלים ובערו בהם:

פסוק י
ויט. נטה את השמים למטה לארץ וירד עליו להיות קרוב להם להכות בהם והוא מדרך משל לומר שהיה ממהר ליפרע מהם:

תחת רגליו. להיות מוכן ליפרע מהם בחושך של ערפל:

פסוק יא
וירכב. למהר לבוא:

כנפי רוח. דמה נשיבת הרוח לעפיפת העוף:

פסוק יב
ישת חושך. להחשיך להאויב:

סביבותיו. החושך שם סביב סוכתו להיות מוכן לפניו:

חשכת. החושך הזה בא מחשכת רבוי המים הנבלעים בהעבים הפרושים תחת השחקים:

פסוק יג
מנגה נגדו. מחמת האורה שלפניו אשר הוא רוצה להאיר ולהושיע לי:

עביו עברו. היו העבים מעבירים להשליך על האויב ברד וגחלי אש:

פסוק יד
וירעם. נתן בשמים קול רעם לרדת משם ברד וגחלי אש:

פסוק טו
ויפיצם. את האויבים:

וברקים רב. ירה ברקים והמם אותם:

פסוק טז
ויראו. היה נראה קרקעית אפיקי המים כי נבקעו המים:

ויגלו. כי נבקעה הארץ:

מגערתך. ממה שגערת בהאויב:

מנשמת. מנשיבת הרוח היוצא מאפך והכל הוא דרך משל:

פסוק יז
ישלח. עזרתו שלח ממרום ולקחני מיד האויב:

ממים רבים. רודפי הרבים השוטפים כמים:

פסוק יח
כי אמצו. כאשר חזקו ממני בהמלחמה אז הצילני מידם:

פסוק יט
יקדמוני. שונאי היו מקדימין לבוא עלי בעת קרה לי מקרה רע בחשבם כאשר החילותי לנפול לא אקום עוד אבל ה' סמך אותי אף כי נפלתי הנה קמתי:

פסוק כ
למרחב. למקום רחב להנצל מידם:

יחלצני. הוציאני מן המצר:

פסוק כא
כצדקי. כפי צדקי כי לא הרעותי את אחד מהם:

כבור ידי. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כב
מאלהי. ממצות אלהי:

פסוק כד
עמו. עם ה':

ואשתמר. שמרתי את עצמי מן הדבר הנחשב לי עון:

פסוק כה
וישב. ולזה השיב ה' לי כצדקי:
לנגד עיניו. ולא נגד בני אדם ולהתיהר:

פסוק כו
עם חסיד. כי כן דרכך להתנהג בחסד עם החסיד:

פסוק כז
עם נבר. עם איש ברור ונקי תתנהג בברירות כי תשלם לאיש כמעשהו:

פסוק כח
עם עני. עם מוכנע:
ועינים רמות. המתגאים ביותר:

פסוק כט
תאיר נרי. רצה לומר תשלח לי עזרה:
יגיה חשכי. יושיעני מן הצרה:

פסוק ל
כי בך וגו'. בבטחונך ארוץ למחנה האויב ולא אירא ובעזר אלוה אדלג על החומה לכבוש העיר:

פסוק לא
תמים דרכו. לגמול לאדם כמפעלו:
צרופה. ככסף צרוף שאין בו סיג כן אמרות ה' והבטחתו אין בה דבר בטל:
מגן. מחסה כמגן:

פסוק לב
כי מי אלוה. אשר בידו הכח למחות בידו:

פסוק לג
תמים דרכי. דרכי היה תמים ושלם ולא נפקד איש מאנשי במלחמה:

פסוק לד
משוה. שם רגלי קלות לרוץ מהר אחר האויב כאילה זו הקלה במרוצתה:
ועל במותי. העמדתני על גבהי וגדולתי:

פסוק לה
למלחמה. לדעת תכסיסי המלחמה:
ונחתה. נתת בי כח לשבר קשת נחושה:

פסוק לו
וענותך תרבני. גודל הענוה שבך להשגיח בי עשה אותי כאלו הייתי עם רב לנצח את האויב עם כי אנשי היו מתי מספר:

פסוק לז
תרחיב. הרחבת פסיעותי לבל ימעדו רגלי להיות נוח לפול:

פסוק מא
נתתה לי עורף. כי ברחו מפני ופנו אלי עורף:

פסוק מב
ישועו. אל עזר בני אדם:

על ה'. כמו אל ה':

פסוק מג
כעפר. שיהיו דק כעפר הפורח ברוח:

אריקם. אעשה אותם ריק מכל כטיט המושלך בחוצות שנשחק ונדוק ברגלי אדם והרוח מפזרם ונשאר המקום רק ממנו:

פסוק מד
מריבי עם. ממלחמות עמים:

תשימני לראש גוים. ויהיו מוכנעים לי ולא יוסיפו עוד להלחם עמדי:

לא ידעתי. כי הם מארץ רחוקה:

פסוק מה
לשמע אזן. על כי ישמעו שיצא לי שם גבורה יהיו נשמעין לעבודתי:

יכחשו לי. ידברו אלי דברי כחש לומר שאוהבים המה לי כי יהיה פחדי עליהם:

פסוק מו
יבולו. רצה לומר יהיו מיוסרים במכאוב:

ויחרגו. יהיו פסחים ממה שיהיו סגורים ברגליהם במסגרי כבלי ברזל:

פסוק מז
חי ה'. הלא ה' חי לעולם וכזאת יעשה כל הימים ויהיה ברוך לעולם בעבור זה:

פסוק מח
הנותן. הנוקם נקמתי מיד האויב:

וידבר. שמני למנהיג להם:

פסוק מט
מן קמי. תרומם אותי יותר מן הקמים עלי:

פסוק נ
על כן. בעבור התשועה הגדולה הזאת:

פסוק נא
מגדל. ובזה אודך בגוים כי אספר לומר דעו שה' מגדיל ישועות רצה לומר עושה ישועות גדולות למלכו ולא בתשלום גמול כי אם בחסד:
ולזרעו. וכן יעשה לזרעו עד עולם:

פרק יט

פסוק ב
השמים מספרים. רצה לומר על ידי השמים נראה כבוד האל וכאלו הם יספרו כבודו:
ומעשה. הרקיע מגיד ומעיד על פלאי מעשה ידי ה':

פסוק ג
יום ליום. מיום ליום יביע אומר ר"ל בכל יום כאלו יאמרו בו פלאי ה' כי בכל עת נראה בהם מפלאות המקום:

פסוק ד
אין אומר. הן אמת שאין בהם אמירה ודיבור ולא נשמע קולם:

פסוק ה
בכל הארץ. אבל על כי בניני השמים יצאו להיות נראים בכל הארץ לזה נשמע דבריהם בקצה הארץ עם שאין בהם אמירה כי במה שמראים מפלאות ה' הרי הם כאלו אמרו:
לשמש. הנה לשמש שם אהל בהשמים כי מהלכו בשמים ולא יזוז משם:

פסוק ו
והוא. השמש הזה יוצא בשמחה להאיר על הארץ כאשר ישמח החתן בצאתו מחופתו ישיש. הוא שש במהלכו כאשר ישיש הגבור לרוץ באורח כי בטוח הוא בגבורתו ולא יחת מפני כל וכן השמש בטוח הוא שילך מהלכו באין מוחה:

פסוק ז
מקצה. יציאת השמש הוא מקצה השמים לפי הנראה והנדמה לכל אחד באופק שלו ותקופתו. וסבובו הוא על קצות השמים רצה לומר בכל יום זורח ברוח שזרח אתמול ושוקע ברוח ששקע אתמול וכן סובב והולך יום יום:

ואין נסתר. ואין מי שיהיה נסתר מחום השמש:

פסוק ח

תורת ה' תמימה. אבל תורת ה' היא יותר תמימה ר"ל שלימה בפעולותיה ומועלת יותר מן השמש:

משיבת נפש. רצה לומר כי השמש עם כל תועלתו לפעמים יזיק בחומו הרב עד כי יחלה האיש חולי המות אבל התורה משיבת עוד נפש האדם כי היא מגינה ומצלת מן המות:

עדות. המצות יקראו עדות כי מעידים על המקיימם אשר מאמינים בה':

מחכימת פתי. אבל השמש לפעמים יכניס חומו במוח האדם וישתגע:

פסוק ט

משמחי לב. ולא כן השמש כי מכניס דאגה בלב האדם שלא יהיה נלקה ברוב חומו מאירת עינים. אבל המרבה להסתכל באור השמש עיניו כהות:

פסוק י

עומדת לעד. ולא כן השמש כי לפעמים יכסהו הענן:

צדקו יחדו. אינם מכחישין זה את זה אבל השמש כשהוא נראה בזה האופק אינו נראה בהאופק שממולו וכאלו מכחיש זה את זה:

פסוק יא

הנחמדים. למי שחומד מהם אין לו דבר יערוך עליו כי חמודים המה לו מזהב וגו' ומתוקים המה לו מדבש וגו':

פסוק יב

גם עבדך. רצה לומר גם אני מן החומדים בהם ואני נזהר בקיומם:

בשמרם עקב רב. כי יש בשמירתן גמול שכר הרבה:

פסוק יג

מי יבין. מי יוכל להתבונן מבלי מצוא בו שגיאה כי פעמים רבים יקרה שישגה האדם בדעתו לחשוב שאין רע בדבר מה אבל לא כן היא כי נעלם ונסתר ממנו תוכן הדבר:

מנסתרות נקני. לזה אשאל אשר תכפר לי ותנקה אותי מהרע שעשיתי על כי היה נסתר ממני תוכן הדבר:

פסוק יד

גם מזדים. גם מעשות רע במזיד מנע אותי ואמץ לבבי לבל עשותם:

אל ימשלו בי. רצה לומר לא יוכלו להטות לבבי אל הערבות ומתיקות שיש בהנאות הזדים ההם אלא אתגבר על התאוה:

אז איתם. אז אהיה תמים כי על השגיאות תכפר ומהזדים תחשוך אותי כי מפשע והוא המרד שהוא עון רב וגדול מזה אהיה נקי מעצמי כי בוודאי לא אחטא במרד ואם כן לא ישאר בידי מאומה רע ואהיה תמים וכאומר הנה מאד קשה להיות תמים כי אם באופן זה:

פסוק טו

והגיון לבי. גם מחשבות לבי מה שלא אוכל להוציא בפה גם המה יהיו לרצון לפניך:

פרק כ

פסוק א

לדוד. המשורר אמר אותו בעבור דוד בצאתו למלחמה:

פסוק ב

ביום צרה. כאשר תלחם מול האויב:

ישגבך. יחזק אותך שם אלהי יעקב ור"ל כמו שחזק את יעקב מול לבן ועשו ולא יוכלו לו כן לא יוכלו אויביך לך:

פסוק ג

מקודש. ממקום קדשו הוא בית המקדש הוא מקום שכינה ומשם בא העזר:

ומציון וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ד

יזכור. יהיו זכורים לפניו המנחות אשר הבאת:

ידשנה סלה. עד עולם יקובל עולתך ברצון ותאכלם האש ויעשו דשן:

פסוק ה

כלבבך. כתאות לבבך:

ימלא. יתקיימו עצתך:

פסוק ו

בישועתך. בעבור התשועה הבאה ממך כולנו נרננה:

ובשם. בעזר אלוה נלכה בדגלים למלחמה וה' ימלא שאלתך כי נתגבר במלחמה:

פסוק ז

עתה ידעתי. מהנפלאות אשר נעשו עתה לדוד מהם אדע שעד הנה הושיע ה' למשיחו במה שלא היה נלכד ביד שאול ולא במקרה וברוב תחבולותיו היה נמלט:

יענהו. אז ענהו משמי קדשו להושיעו בגבורות התשועה הבאה מימינו:

פסוק ח
אלה ברכב. כי הלא רואים אנחנו אשר אנשי מלחמתינו הבאים למלחמה אלה באים ברוב רכב ואלה באים ברוב סוסים אשר בהם ימצא העזר במלחמה:
ואנחנו. רצה לומר הלא אתנו מעט רכב וסוסים ואך אנחנו נזכיר במלחמה שם ה' ומעמו נבקש העזר:

פסוק ט
המה וגו'. הבאים ברוב רכב וסוסים כורעים ונופלים לפנינו ואנחנו קמים ומתרוממים ומתחזקים ומזה נדע שגם עד הנה הושיע ה' למשיחו מה שנמלט מיד שאול:

פסוק י
ה' הושיעה. כן הושיעה בכל עת:
ביום קראנו. בו ביום שנקרא אליך:

פרק כא

פסוק ב
בעזך. בהעוז הניתן ממך למלך המשיח הנה ישמח בו:
ובישועתך. כפל הדבר במלות שונות:

פסוק ג
תאות לבו. מה שיתאוה בלבו תתן לו עם כי לא שאל עליו ואמר בלשון עבר כדרך הנבואה בהרבה מן המקומות על כי במראה הנבואה נראה כאלו כבר היה הדבר:
וארשת. וכל שכן שבל תמנע ממנו מה שישאל בפיו:

פסוק ד
כי תקדמנו. תקדים ליתן לו ברכות טוב טרם ישאל עליו:
עטרת פז. רצה לומר כבוד הרבה:

פסוק ה
חיים שאל. ארז"ל כאשר יראה משיח בן דוד שנהרג משיח בן יוסף ישאל אז על החיים וה' יבטיחו עליו:

פסוק ו
בישועתך. על ידי ישועתך יתגדל כבודו:

פסוק ז
כי תשיתהו. תשים אותו לעולם לברכה כי הכל יברכו בו לומר שיהיה כמוהו תחדהו. תשמחו בשמחת ראיית פניך:

פסוק ח
כי וגו'. בעבור שתהיה בטחונו בה' לזה לא ימוט:

פסוק ט
תמצא. תספיק מכת ידך לכל אויביך:
ימינך תמצא. ר"ל תשיגם ולא יוכלו להנצל:

פסוק י
תשיתמו. יתמיד בהם האש כמו בתנור:
לעת פניך. בעת כעסך אז יבלעם באפו ותאכלם האש:

פסוק יא
פרימו. בניהם:
וזרעם. כפל הדבר במלות שונות:

פסוק יב
כי נטו. על כי נטו לעשות רעה למולך כמ"ש יתיצבו וגו' על ה' ועל משיחו (לעיל ב'):
חשבו מזמה. יחשבו מחשבות שא"א להם לעשותם:

פסוק יג
כי תשיתמו. כי בעבור זאת תשית אותם לחלק אחד שיעמדו מובדל בפאה אחת להיות למטרא לחץ:
במיתריך. בחבל הקשת תכונן החצים לירות בהם:

פסוק יד
בעוזך. כפי גודל כחך תרים עצמך להפרע מאויביך ואז נשירה וגו':

פרק כב

פסוק ב
אלי אלי. כפל המלה כדרך הקוראים והצועקים כמו עניי ה' עניי (מ"א י"ח):
רחוק וגו'. רצה לומר דברי שאגתי המה להתפלל על מה אתה רחוק מישועתי:

פסוק ג
ולילה. ואף בלילה אני קורא ומתפלל:

ולא דומיה לי. לא אשתוק כי כשהאדם נענה דרכו לשתוק אבל לא כשעדיין לא נענה:

פסוק ד

יושב. קיים ונצחי כמו אתה ה' לעולם תשב (איכה ה':י"ט) ור"ל הלא ככחך אז כחך עתה ופעמים רבות היית תהלות ישראל כי היו מהללים אותך בהושיעך אותם מצרתם ומדוע אם כן תרחק עתה מישועתי:

פסוק ה

בטחו ותפלטמו. כאשר בטחו בך כן הצלתם:

פסוק ז

תולעת. כחי תשש כתולעת:

חרפת אדם. בני אדם יחרפו עמדי את הזולת כי יאמרו לו בחרפם שהוא שפל כמוני:

ובזוי עם. כל עם מבזה זולתו עמדי וכפל הדבר במלות שונות:

פסוק ח

יפטירו. יפתחו שפתם ללעוג בי וינענעו בראש כדרך המלעיג:

פסוק ט

גול. אבל המגלגל ומסבב בטחונו אל ה' הוא מצילו:

כי חפץ בו. במי שבוטח בו כראוי:

פסוק י

גחי מבטן. מוצאי מבטן אמי:

מבטיחי. ממך הובטחתי להשען על שדי אמי להיות נזון מחלבה:

פסוק יא

מרחם. מעת צאתי מרחם אמי השלכתי עליך להזמין לי די ספוקי:

מבטן וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יב

קרובה. וחיש מהר צריך אני להצלה:

כי אין עוזר. אין בעולם עוזר בלתך:

פסוק יג

כתרוני. סבבוני ככתר המקיף את הראש:

פסוק יד

פצו. פתחו פיהם לבלעני:

אריה. כאריה שמתחלה טורף ואח"ז שואג בשמחת גבורתו כן האויב בולע ומרים קול שמחה:

פסוק טו
נשפכתי. האיברים שבי נשפכו כמים ונתפרדו עצמותי:
כדונג. הנמס מחום האש כן נמס לבי בתוך מעי:

פסוק טז
מדבק מלקוחי. בעבור הצער כלה הרוק שבפי וכאלו נדבק הלשון בבשר הפה תשפתני. תערכני לשכב לעפר מות והוא הקבר:

פסוק יז
כלבים. נושכים ככלבים:
כארי. ישברו ידי ורגלי כמו הארי המשבר עצמות הנטרף בפיו:

פסוק יח
אספר. מגודל הרזון בולטים עצמותי עד שאוכל לספרם ושונאי מסתכלים בי דרך בזיון ונקמה:

פסוק יט
יחלקו. מפשיטים מעלי וחולקים ביניהם:
ועל לבושי. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כ
אילותי. אתה חזקי מהר לעזרתי:

פסוק כא
מיד כלב. מדואג הנושך ככלב:

פסוק כב
עניתני. הלא מעולם ענית לי להצילני לזה הושיעני גם עתה:

פסוק כג
אספרה. אז אספר הנס ברבים:

פסוק כד
יראי ה'. כה אומר להם אתם יראי ה' הללו אותו:

פסוק כה
כי לא בזה. על שלא בזה הכנעת העני:
ובשועו. אבל כשצעק אל ה' שמע אליו:

פסוק כו
מאתך וגו'. רצה לומר מה שאהללך בקהל רב באה היא מאתך בעבור התשועה שעשית לי ולזה הנדרים שנדרתי בעת צרה אשלם נגד יראיו לפרסם הנס:

פסוק כז
יאכלו. מזבחי שלמי התודה אשר אביא לה':
יחי. רצה לומר ישמחו בלבבם לעד כי המיצר כאלו לבו מת כמ"ש בנבל הכרמלי וימת לבו (ש"א כ"ה):

פסוק כח
יזכרו. בגודל פלאי ה' וישובו כולם אליו:

פסוק כט
כי לה' המלוכה. רצה לומר הכל יכירו אשר לה' המלוכה והוא מושל בכל הגוים:

פסוק ל
כל דשני ארץ. כל שמנים ובריאים כאשר יאכלו מה ר"ל כאשר יבוא להם טובה ישתחוו לה' כי יכירו שהכל בא מידו:
כל יורדי עפר. כל בני אדם המעותדים לרדת בעפר הקבר:

פסוק לא
זרע יעבדנו. כל בני אדם שמאמינים בו ואשר עבדוהו מעולם אותם יחיה והם יספרו מעשה ה' להדור שאחריהם:

פסוק לב
יבואו. הם יבואו ויגידו צדקתו לעם הנולד אחריהם:
כי עשה. אשר עשה עמהם:

פרק כג

פסוק א
ה' רועי. על כי ה' רועה אותי א"כ בוודאי לא אהיה חסר מאומה כי הכל בידו:

פסוק ב
בנאות. כרועה הרחמני המרביץ עדרו במקום דשא ולפי שהמשילו לרועה אמר לשון הנופל ברועה:
מי מנוחות. כי מים הנחים המה צלולים משא"כ הרודפים כי יגרשו מימיו רפש וטיט:

פסוק ג
ינחני. ינהג אותי באורח ישר למען לא אכשל:
למען שמו. להודיע רב השגחתו על יראיו:

פסוק ד
בגיא צלמות. בעמק אופל ר"ל במקום סכנה:
לא אירא רע. ממקרה רעה:
שבטך ומשענתך. מה שאתה מכה אותי בשבט של יסורין ותחזור ותסמוך אותי הם הם המנחמים אותי כי בזה אראה שלא עזבתני להמקרים:

פסוק ה
תערוך. ועי"ז אבטח שעוד תערוך לפני שלחן במעדנים להתענג בהם:
נגד צוררי. רצה לומר המה יראו בכבודי:
דשנת. רצה לומר מאז משחת ראשי בשמן המשחה להיות מלך:
כוסי רויה. הבטחתני להיות כוסי שבעה רצה לומר שאמלוך בכל אות נפשי ודברך הלא תקום:

פסוק ו
אך טוב. לא תבוא עלי עוד מאומה רע ואך הטוב והחסד ירדוף אחרי לבוא אלי ושבתי. ישיבתי בבית ה' תהיה לאורך ימים ולא אהיה עוד מגורש ומטולטל:

פרק כד

פסוק א
ומלואה. כל הדברים שהארץ מלאה מהם:

פסוק ב
כי הוא וגו'. רצה לומר כי מה שהארץ היא למעלה מן הים נראה מזה שהוא יתברך יסדה על הימים והכינה על הנהרות כי בדרך הטבע היתה הארץ יורדת תחת המים:

פסוק ג
מי יעלה. ר"ל עם שכולם המה להי' מ"מ אין כולם ראויים לבוא בהר ה' והוא בית המקדש וכמ"ש מי בקש וכו' רמוס חצרי (ישעיהו א':י"ב) וכאלו ישאל ומי אם כן ראוי לעלות בהר ה':

פסוק ד
נקי כפים. וכאלו השיב זהו הראוי מי שכפיו נקיים מממון שאינו של יושר ולבו ברור ביראת ה' ולא מפחד אדם:
אשר לא נשא. עד שלא נשבע בה' לשוא ולרמות שהוא דבר המסור ללב ואין מי יכיר בו וא"כ מנע מזה מפחד המקום:

פסוק ה
ישא ברכה. זהו הנושא ברכה מאת ה' ויכול הוא לבוא לבית המקדש להתפלל על הברכה:

פסוק ו
זה דור. זה הדור שהמה דורשי ה' והמה קרואים זרע יעקב הראוים לבקש פניך לעולם ולבא לבית המקדש:

פסוק ז
שאו. אתם שערי בית המקדש הנה לכם יהיה נשיאה והרמת ראש וגדולה יתירה והנשאו. כפל הדבר לגודל ההתנשאות:
פתחי עולם. כן יקרא פתחי בית המקדש כי המשכן לא היה קבוע במקום אחד אבל בית המקדש קבוע במקומו עד עולם וכן נאמר מכון לשבתך עולמים (מ"ב ח'):
ויבוא מלך הכבוד. כי ה' שהוא המלך אשר בו כל הכבוד הוא יבוא בכם לבית המקדש לשמוע אל הרנה ואל התפלה מן הבאים בו:

פסוק ח
מי זה. כאומר ואם תשאלו מי זה מלך הכבוד אשיב לכם שהוא ה' החזק הגבור גבור מלחמה מתגבר הוא על הלוחמים עם אוהביו::

פסוק ט
שאו וגו'. כפל הדבר כדרך המשוררים ויתכן שהאחד אמור על בית ראשון והאחד על בית העתיד כי בבית השני לא שרתה השכינה:

פסוק י
ה' צבאות. המושל בצבאות מעלה ומטה:
סלה. עד עולם הוא מלך הכבוד:

פרק כה

פסוק א
נפשי אשא. אמסור נפשי לך למנה:

פסוק ב
בך בטחתי. הואיל ובטחתי בך ידעתי שלא אבוש ולא ישמחו אויבי במפלתי:

פסוק ג
גם. אז גם כל המקוים לך לא יבושו מן המלעיגים כי יראו כי יש תקוה הבוגדים. אבל הבוגדים בריעיהם חנם הם יבושו:

פסוק ה
הדריכני. רוצה לומר למדני לדעת אמיתת דרכך לפי שאתה מושיעי ואליך אקוה לזה למדני דרכך ואלך בה ואהיה ראוי לתשועה:

פסוק ו
המה. חסדיך ורחמיך:

פסוק ז
כחסדך וגו'. אתה ה' כפי מדת חסדך זכור ר"ל זכור מעשי הטובים המביאים מדת החסד:
למען טובך. עשה למען מדת טובך:

פסוק ח
טוב וישר ה'. ורוצה הוא להטיב לכל ע"כ מלמד הוא את החוטאים ומזהירם ללכת בדרך הנכון:

פסוק ט
ידרך. מדריך את הענוים לאחוז בדרכיהם במשפט הראשון ולא יסורו ממנה ומלמדם עוד לאחוז בדרכי ה' וכמ"ש רז"ל מה הוא רחום וגו':

פסוק י
לנוצרי. לשלם חסדי לשומרי בריתו ועדותיו:

פסוק יא
למען שמך ה'. המורה על הרחמים:
כי רב הוא. אף שעוני גדול ורב:

פסוק יב
מי זה. מי שירא מה' ובוחר בטוב אז ה' מלמדו ללכת בדרך שבחר וכמ"ש רז"ל הבא לטהר מסייעין לו:

פסוק יג
תלין. כשימות וישכב בקבר תנוח נפשו בטוב ובזכותו יצליח זרעו ויירשו ארץ:

פסוק יד
ליראיו. מגלה ליראיו:

ובריתו. התורה הנתונה בברית יגלה להם להודיעם:

פסוק טו
כי הוא וגו'. ולזה עיני אליו לבטוח בו כי יש תקוה:

פסוק טז
כי יחיד. רצה לומר אין לי אוהב וריע כי כולם קמו עלי:

פסוק יז
צרות לבבי. הצרות אשר בלבבי המה מתרחבים והולכים לזה אשאל הוציאני ממצוקותי:

פסוק יט
ושנאת חמס. ר"ל שונאים אותי כאלו הייתי איש חמס:

פסוק כא
תום וישר. מעשה התום והיושר שעשיתי המה ילמדו עלי זכות להיות נשמר:

כי קויתיך. הואיל ואקוה לך א"כ מהראוי שאהיה נשמר בצרוף זכות מעשה התום והיושר:

פסוק כב
פדה וגו'. כאומר לא על עצמי בלבד אני מתפלל כי אם על כלל ישראל:

פרק כו

פסוק א
שפטני. לקחת משפטי משונאי:

לא אמעד. לזה מהראוי שלא אמעד:

פסוק ב
בחנני. לדעת מחשבותי:

פסוק ג
לנגד עיני. להתבונן בהם ולזה אהלך באמתך:

פסוק ד
לא ישבתי. שלא אלמד ממעשיהם:
ועם נעלמים. העושים עבירות במקום נעלם ונסתר:

פסוק ו
ארחץ. ר"ל בתחלה אנקה כפי מלכלוך עון ואחר זה אסובב מזבחך להקריב בה להי' כי לולא הנקיון אין הקרבן מקובל ברצון:

פסוק ז
לשמיע. להשמיע לבני אדם בקול הודאה:

פסוק ח
אהבתי מעון ביתך. לבוא בה ולהלל:

פסוק ט
עם חטאים. כמיתת החטאים ודומה להם בענין רע:

פסוק י
אשר בידיהם זמה. ולזה ראוים הם למות בענין רע:

פסוק יא
ואני. אבל אני הלא בתומי אלך לזה פדני ממיתת החטאים:

פסוק יב
רגלי. הלא רגלי עמדה בדרך הישר ובקהל רב אברך להי' ואינני כמוהם להיות דומה להם:

פרק כז

פסוק א
ה' אורי. הלא ה' מאור לי בעת צרה א"כ ממי אירא:

פסוק ב
בקרוב. בעת קרבו רשעים לבוא עלי לאכול בשרי והמה לי לאויבים ובודאי לא יחזרו מדעתם אבל בעת ההיא עזרני ה' והמה כשלו ונפלו ונמלטתי מידם:

פסוק ג
בזאת. באמירה הזאת שאמרתי והוא ה' אורי וישעי:

פסוק ד
שבתי. שאשב בבית ה' טוב לי:
לחזות. לראות בנעימות תורת ה':
ולבקר. לדרוש בהיכלו בדבר מצות ה':

פסוק ה
כי יצפנני. ביום בוא האויב הסתירני בסוכתו ולא יכלו לי:
בצור. היה מרומם אותי להתגבר עליהם כאלו עמדתי על צור גבוה כי כן הדרך שהעומד ממעל הוא מתחזק על העומד מתחת:

פסוק ו
ועתה. כאומר הנה עכ"ז הייתי מוטרד במלחמה ולזה אבקש עתה ממך שראשי ירום על אויבי מסביב שלא ילחמו עוד בי:
ואזבחה. ואז אזבח זבחים ואריע בשמחה יותר מאלו ילחמו בי ונצחתי אותם:

פסוק ז
קולי אקרא. קולי אשר אקרא:

פסוק ח
לך. בשליחותך אומר לי לבי בקשו פני וכן אעשה כי את פניך ה' אבקש:

פסוק ט
אל תט. אל תטה את עבדך לנפול ביד האף הלא מעולם היית עזרתי לזה גם עתה אל תטשני:

פסוק י
עזבוני. לא נתנו לי די מחסורי:
יאספני. אסף אותי אליו בתת לי די מחסורי:

פסוק יא
למען שוררי. כי כשאכשל בדרכי ה' ואענש עליו ישמחו שוררי ויאמרו ידיהם רמה:

פסוק יב
בנפש צרי. להשיג בי תאוותם ורצונם:
ויפח חמס. המדברים עלי דברי חמס:

פסוק יג
לולא. כאומר הנה כמעט היו מאבדים אותי אם לא עמדה לי זכות האמנה שהאמנתי בדבר ה' אשר הבטיחני לראות בטובו בזה העולם:

פסוק יד
קוה. ואמרתי אל נפשי קוה אל ה' וחזק בהבטחתו וזכות האמנה היא היא אשר עמדה לי:
וקוה וגו'. כפל הדבר להתמדתו:

פרק כח

פסוק א
פן תחשה. פן כשתחשה ממני אהיה נמשל עם יורדי בור:

פסוק ב
בנשאי ידי. בעת התפלה:

פסוק ג
אל תמשכני. להיות עמהם ודומה להם בקבול הגמול:
ורעה בלבבם. חושבים בלבבם לעשות רע:

פסוק ד
תן להם. להרשעים הללו:

פסוק ה
כי לא יבינו. אינם נותנים לב להבין פעולת ה' שמשלם לרשע כרשעתו יהרסם. ולזה יהרס אותם ולא יבנה עוד אותם לחזור לקדמותם:

פסוק ו
כי שמע. אשר שאלתי לבל אהיה עם הרשעים הללו בעת קבול הגמול:

פסוק ז
ויעלוז לבי. בעבור העזרה:
ומשירי. אודה לו בשיר מן השירים שאמרתי:

פסוק ח
למו. לכל תמימי דרך בכללם:
ומעוז. וחוזק ישועות של משיחו:

פסוק ט
נחלתך. ישראל שלקחת לך לנחלה:
ורעם. רעה אותם במרעה טוב ותן להם רוממות עד עולם:

פרק כט

פסוק א

בני אלים. הם המלאכים:

הבו לה'. חוזר ומפרש מהו ואמר הבו לה' כבוד ועוז ר"ל שבחו ואמרו הכבוד והעוז המה לה':

פסוק ב

כבוד שמו. הכבוד הראוי לשמו כי כל שמותיו מורים על כבודו:

בהדרת. במקום שהוא מהודר בקדושה והוא בה"מ:

פסוק ג

קול ה'. אז ישאג קול ה' להחריד הנמשלים לנחלי מים:

הרעים. ירעם בקול:

ה' על מים רבים. ה' ירעם בקול על הנמשלים למים רבים וכפל הדבר פעמים ושלש להתמדת הדבר:

פסוק ד

בכח. ישאג בכח רב:

בהדר. בעבור להדר ולפאר את ישראל להיות להם למחסה:

פסוק ה

ארזים. הוא משל על אנשים גבורים וחזקים:

פסוק ו

וירקידם. בתנועת הרעדה:

לבנון ושריון. כפל המליצה מארזים:

פסוק ז

חוצב. כורת להבות אש לשלחם על פני הארץ והם הברקים והמה יחרידו את העובדי גילולים:

פסוק ח

יחיל מדבר. ירעיד יושבי מדבר:

מדבר קדש. שהיא גדולה ורחבה:

פסוק ט
ויחשוף יערות. כי ישבר ויפיל כל עצי היערות וישארו א"כ היערות מגולים ופנוים מן האילנות והכל הוא דרך משל על מפלת אויבי ה':
ובהיכלו. כל הבאים בבית המקדש יאמרו הנה עתה נראה כבודו:

פסוק י
ה' למבול ישב. כמו בעת שהיה המבול ישב ה' לבדו כי הכל נשטף ונודע אז שהוא המושל בכל:
וישב. רצה לומר כ"כ בימי המשיח ישב הוא לבדו למלך לעולם אזי כולם יכירו כי הוא בורא עולם:

פסוק יא
ה' עוז. אז יתן ה' החוזק לעמו ויברכם בשלום:

פרק ל

פסוק א
חנוכת הבית. המזמור הזה תקן לאמרו בעת חנוכת בית המקדש:

פסוק ב
דליתני. רוממתני במה ששלמה בני הבא מבת שבע בנה המקדש כי בזה ידעו הכל אשר מחלת לי על עון דבת שבע:
אויבי. האומרים עדיין העון הזה שמור בידי:

פסוק ג
שועתי. התפללתי על העון הזה:
ותרפאני. הוא מחילת העון שהיא רפואת הנפש וכן נאמר ושב ורפא לו (ישעיהו ו':י'):

פסוק ד
העלית. הצלתני מן המיתה ע"י מחילת העון:
מירדי. מירידתי אל הבור כפל הדבר במ"ש:

פסוק ה
זמרו וגו'. בראותכם גודל חסדי ה':

פסוק ו
כי רגע. רק רגע חרה עלי באפו:

חיים ברצונו. בעת נתרצה לי הבטיחני החיים בערב. רצה לומר כן דרכו מעולם כאשר יחטא האדם וילין עמו בערב בכי מהפורענות הבא ובשוב מדרכו יתרצה לו מיד לבוקר ישלח עזרתו לשמחו:

פסוק ז
בשלוי. כשהייתי בשלוה אמרתי לעולם לא אנטה לפול:

פסוק ח
ה' ברצונך. עתה רואה אני אשר הכל ממך כשהיית מרוצה לי העמדתה להררי ולגדולתי להיות בה העוז וכאשר הסתרת פניך ממני בעבור העון הייתי נבהל וחרד מהצרות הבאות:

פסוק י
מה בצע. מה תועלת כשישפך דמי:
היודך עפר. כשאדם שב להיות עפר וכי יודך אז וכי יגיד אמיתך הלא טוב להחיותו ושב ורפא לו ואז יודה לך:

פסוק יב
הפכת. הלא רבות פעמים הפכת מספדי למחול והשק אשר שמתי על מתני בעבור האבל והצער הלא התרת אותו מעלי ואזרתני בשמחה לזה גם עתה חנני:

פסוק יג
למען יזמרך. ובעבור זה יזמר לך הנשמה ולא ישתוק מן הזמר ואודך לעולם:

פרק לא

פסוק ב
אל אבושה. לזה מהראוי שלא אבוש לעולם אף שאין בי זכות והצילני בצדקתך:

פסוק ג
הטה אלי. לשמוע תפלתי:
לצור. דומה לסלע חזק ולבית מצודות והוא מבצר חזק:

פסוק ד
למען שמך. המורה על הרחמים:
תנחני. בדרך ישרה:

פסוק ה
טמנו לי. הסתירו עלי שאפול בה:

פסוק ו
בידך. בפקדון אתן רוחי בידך ועליך לשמרו:
פדיתה. עבר במקום עתיד ור"ל הן ידעתי שתפדה אותי ממות כי אתה אל אמת להחזיר הפקדון:

פסוק ז
השומרים. המצפים לתשועת גלולים:

פסוק ח
אשר ראית. נתת לב לראות עניי וידעת צרות נפשי:

פסוק ט
ולא הסגרתני. לא מסרת אותי ביד האויב והעמדת רגלי במקום מרחב שלא אמעד:

פסוק י
עששה. בעבור כעס מתוגיון הצרות כאלו נרקבו עיני וגו':

פסוק יא
ביגון. בעבור היגון כלו ונשלמו ימי חיי וכן ושנותי באנחה וכפל הדבר במ"ש:
בעוני. בעבור עוני כשל כוחי ונדבקו עצמי:

פסוק יב
מכל צוררי. מכל מה שעושים לי צוררי הייתי לחרפה להרואים בי כי מלעיגים עלי:
ולשכני. היודעים יותר ממה שעושים לי צוררי להם אני מאד לחרפה:
ופחד למיודעי. אני לפחד להם כי בראותם צרתי יפחדו לנפשם שלא יקרא להם כמקרי:
רואי בחוץ. הרואים אותי בחוצות נדדו מפני והלכו להם כי כן דרך אדם לברוח מראות חלי קשה ודבר מגונה ונמאס:

פסוק יג
כמת מלב. כמו המת הנשכח מהלב:
ככלי. ר"ל ככלי כל שהוא אשר כשהוא נאבד אין אדם זוכרו:

פסוק יד
דבת רבים. דברי רע מרבים המפחדים אותי מסביב:
בהוסדם. במה שהם מתייעצים עלי כולם יחד וחושבים לקחת נפשי ור"ל ובעבור שאני שומע כ"ז ואני כאלם לא יפתח פיו לזה אני שכוח בעיני כל כי חושבים שכלה תקותי:

פסוק טו
ואני. אבל אני אבטח בה' ולא אירא מהם:

אלהי אתה. ותעזרני מהם:

פסוק טז
בידך עתותי. כל העיתות שעברו עלי בין העתים לטובה ובין העתים לרעה הלא המה בידך על פיך נעשו:
הצילני מיד אויבי. כי הלא הכל בידך:

פסוק יז
האירה. הראה לי פנים מאירות והוא מדרך משל הנהוג בין אדם לרעהו:

פסוק יח
כי קראתיך. והואיל ובך בטחתי מהראוי שלא אבוש:
ידמו. יכרתו לרדת לשאול:

פסוק יט
תאלמנה. מהראוי שתאלמנה שפתי שקר:

פסוק כ
מה רב. מה מאד רב הטוב אשר צפנת לתת ליראיך בעוה"ב ואף הרבה טובה פעלת להחוסים בך נגד בני אדם ר"ל אשר כל אדם חסו בו:

פסוק כא
תסתירם. כי הסתרתם בסתר הבאה מפניך להיות נסתרים מגבהות כל איש רשע מריב. מהמריבה הבא מהלשונות:

פסוק כב
כי הפליא. אשר גם לי עשה חסד נפלא לחזק אותי כאלו הייתי בעיר מבצר:

פסוק כג
בחפזי. כשהייתי נחפז לברוח מפני שאול כמ"ש ויהי דוד נחפז (ש"א כ"ג) אז אמרתי נכרתי מנגד עיניך כי היה קרוב מאוד להמסר ביד שאול:
אכן שמעת. כי נוצלתי גם אז מידו:

פסוק כד
אהבו. לזה אהבו את ה' כי הוא שומר אנשי אמונים:
על יתר. על יתרון הגאות של עושי הגאוה:

פסוק כה
חזקו. כל המקוים להי' חזקו ואמצו לבבכם ותהיו בטוחים כי הלא תראו כי יש תקוה:

פרק לב

פסוק א

משכיל. בזה ישכיל את העם ללמדם דעת:

נשוי פשע. אשרי למי שנמחה פשעו ונתכסה חטאו למען לא יזכר כי בודאי עשה תשובה הגונה:

פסוק ב

לא יחשוב. העון שעשה לא יחשוב לו ה' בחשבון מעשיו כי נמחל לו על ידי התשובה:

ואין ברוחו רמיה. וזהו כשאין במחשבתו רמיה שאין עושה תשובה לרמות הבריות כי אם בלב שלם:

פסוק ג

כי החרשתי. ועל שגדול כל כך כח התשובה לזה כאשר החרשתי ועמדתי בשתיקה להתבונן במעשי אז הייתי דואג על עונותי עד שבלו עצמי ועסקתי בשאגתי כל היום:

פסוק ד

כי וגו'. ר"ל כי פחדתי פן יומם ולילה תכבד עלי מכת ידך והלחלוחית שבי יהיה נהפך ליובש כאלו היה לעולם בחורב הקיץ:

פסוק ה

חטאתי. לזאת אודיע חטאתי ולא אכחש בה כי אמרתי כשאודה עלי פשעי ואתחרט אז תמחול עליהם לעולם כי לא יזכרו עוד:

פסוק ו

על זאת. האמור למטה:

לעת מצוא. כשימצא לבו שלם בתשובה:

רק לשטף. ר"ל לא יתפלל שלא יבוא עליו הפורעניות כלל כי במה א"כ ימורק העון רק תפלתו תהיה שלא יבוא הרבה יחד כשטף מים רבים:

פסוק ז

אתה סתר לי. ויאמר בתפלתו אתה תהיה לי סתר מן הפורעניות ותשמר אותי מן הצרות לבל יכלו אותי מן העולם:

רני וגו'. לעולם תסבב אותי ברנה של הצלה ר"ל כשתבוא עלי צרה למרק העון ותלך לה ותבוא שוב ותחזור ותלך לה ואז בכל פעם שתלך ארנן רנה של הצלה וכאלו אהיה מסובב בהם לעולם:

פסוק ח
אשכילך. אתן שכל בלבך ואלמדך אשר בדרך הזה תלך:
איעצה. אתן לך עצה בדבר אשר ראיתי בעיני בעצמי כי גם אנכי חטאתי ושבתי להי' וכזה התפללתי והנה הועילה תפלתי:

פסוק ט
כסוס כפרד. אטומי לב כמותם:
במתג ורסן. אשר כשמקשטים אותו במתג ורסן אז מהצורך לבלום פי לבל יקרב אליך לנשוך כי אין לו חלק בבינה לדעת שלקשטו משימין בו ולא להכאיבו ואמר שאתה לא תהיה כן ובין תבין שהיסורים הבאים המה למרק העון ולא תבעט בהם:

פסוק י
רבים וגו'. כי הרשע המבעט ביסורים הנה באים עליו רבים מכאובים אבל הבוטח בה' ומשכיל לדעת שהמה לטובתו כי בהם ימורק העון ואינו מבעט בהם החסד מה' מסבבו כי יסירם ממנו ויהי נקי מעון:

פסוק יא
שמחו בה'. בהחסד הבא ממנו:

פרק לג

פסוק א
בה'. במהללי ה':
נאוה תהלה. להם נאה להלל להי' כי המה ישכילו מה מכבוד גדלו:

פסוק ג
היטיבו. שירו בנגון טוב ויפה בקול תרועה:

פסוק ד
כי ישר. ומהראוי א"כ לספר הלולו:

פסוק ה
מלאה הארץ. עושה חסד עם כל הבריות:

פסוק ו
צבאם. הם המלאכים והגלגלים:

פסוק ז
כונס. אוסף מי ים אוקינוס להיות כמו נד וצבור גבוה מן הארץ ולא תרד למטה כדרך המים:

נותן. כלא את התהומות באוצרות לבל יצאו לשטוף הארץ:

פסוק ט
ויהי. כאשר אמר כן היה:

ויעמוד. כן יעמוד עד עולם:

פסוק יא
לעולם תעמוד. ואין מי לבטל עצתו:

לדור ודור. תתקיים בכל ימי הדורות:

פסוק יב
אשרי הגוי. אשרי להגוי:

העם. מלת אשרי משמשת לשנים כאלו אמר אשרי העם שה' בחר לנחלה לו:

פסוק יג
משמים. עם שהיא בשמים מביט לראות בארץ מעשה בני אדם:

פסוק יד
ממכון. מהשמים המכון לשבתו וכפל הדבר במ"ש:

פסוק טו
היוצר. ולפי שהוא הוא היוצר לבם יחד זה כזה איש לא נעדר אף הוא מבין אל כל מעשיהם לזאת ישגיח על הכל:

פסוק טז
אין המלך. מביא ראיה שהכל בהשגחה ואמר הלא ראינו שאין המלך נושע במלחמה עם רוב החיל אשר עמו ואם היה הכל לפי הטבע היה ראוי להיות נושע בהם:

פסוק יז
שקר הסוס. מרוצת הסוס הוא שקר להביא תשועה לבעליו:

וברוב חילו. עם רוב כחו לא ימלט נפשו:

פסוק יח
עין ה'. השגחת ה' הוא על יראיו אשר יקוו לחסדו:

פסוק יט
להציל. ואף אם הטבע ינגד:

ברעב. בהיות רעב בעולם:

פסוק כ
נפשנו. ולזה תחכם נפשנו אל ה' כי הוא מעולם עוזר לנו:

פסוק כא
כי בו. בישועתו ישמח לבנו כי בו בטחנו ודרכו להושיע להבוטחים בו:

פסוק כב
כאשר. כפי התקוה כן יהיה החסד:

פרק לד

פסוק א
בשנותו. בעת ששינה את דברו לדבר מבלי חכמה:

לפני אבימלך. שהיה ירא ממנו לבל יכנו נפש כמ"ש (בש"א) ולזה דבר הוללות וסכלות לחשוב שאין הוא דוד:

ויגרשהו. ועי"ז צוה אבימלך לגרשו והלך לדרכו וניצול מידו:

פסוק ג
בה'. בתשועת ה' תתהלל נפשי וכאשר ישמעו ענוים ישועתי ישמחו גם המה:

פסוק ד
גדלו. ספרו גדולתו עמי:

יחדו. ואני אתם:

פסוק ו
הביטו אליו. לבטוח בו:

ונהרו. ויבוא אליכם הארה ותשועה:

אל יחפרו. כי השואל מה ואין נותנים לו יחפר ויכלם:

פסוק ז
זה עני קרא. כשזה הקורא הוא עני מוכנע אז ה' שומעו:

פסוק ח
ויחלצם. יוציאם בשליחותו של מקום:

פסוק יא
כפירים. ר"ל גדולים ועשירים:

פסוק יג
החפץ חיים. חיי עוה"ב:
אוהב ימים. ר"ל אוהב ימי העולם להרבות במעש"ט לראות בטוב האמיתי בעוה"ב:

פסוק טו
בקש שלום. בקשתך יהיה לעשות שלום בין איש לאחיו:
ורדפהו. ר"ל מאד תהיה מחזר אחר השלום:

פסוק יח
צעקו וה'. אבל כאשר יצעקו בתפלה וישובו לה' אז ישמע להם ויצילם מצרותם:

פסוק יט
לנשברי לב. המכניע עצמו ושב ממעשיו:

פסוק כ
רבות רעות. ואף אם יבוא על הצדיק רעות רבות אין תוחלתו נאבדה כי מכולם יצילנו ה':

פסוק כב
תמותת וגו'. הרעה שהרשע עושה היא תמית אותו ר"ל העון עצמו מקטרג עליו:

פסוק כג
פודה. בגמול שכר המעש"ט פודהו מן הצרה:

פרק לה

פסוק א
את יריבי. עם המריבים עמדי תריב אתה בעבורי:

פסוק ב
החזק. אחוז בידך מגן וגו' והוא דרך משל מלשון הנוהג באדם:

פסוק ג
וסגור. התיצב בדרך וסגור לקראתם לבל ירדפו אחרי:

פסוק ד
יבושו. כאשר לא יוכלו לי:

פסוק ה
יהיו כמץ. יהיו נעים ונדים ממקום למקום כמוץ הנד מפני הרוח:

פסוק ו
יהי דרכם חושך. לבל יראו להשמר ויהי דרכם חלק וימעדו רגלם בעת ינוסו כשירדפם המלאך והוא משל לומר שיהיו נלכדים בצרות ולא יוכלו להנצל:

פסוק ז
חנם. על לא חמס בכפי:
לנפשי. כמו לגופי וכן ברזל באה נפשו (לקמן ק"ה):

פסוק ח
תבואהו. תבוא עליו חשך שלא ידע להזהר:
אשר טמן. כי הן הדרך להטמין ולכסות הרשת לבל יהא נראה להשמר ממנו:
תלכדו. את הפורש אותה:
בשואה. בעבור החושך הבא עליו לא יראוהו ויפול בה:

פסוק ט
בה'. בעזרת ה':

פסוק י
מי כמוך. מי מושיע כמוך:
מחזק ממנו. מן האויב החזק ממנו:
מגוזלו. ממי שרוצה לגזלו:

פסוק יא
יקומון. עדי רשע קמים להעיד בי ושואלים ומבקשים ממני להחזיר דבר אשר לא ידעתי מעולם ולא בא לידי:

פסוק יב
תחת. במקום הטובה שעשיתי להם:
שכול לנפשי. חפצים להביא עלי את המיתה:

פסוק יג
בחלותם. כשהיו חולים היה לבושי שק והייתי מענה נפשי בצום בעבורם ותפלתי. ר"ל פן יאמרו שכ"ז היה למען יכבד עוד החולי עליהם לזה אמר ותפלתי מה שהתפללתי עליהם תשוב אל חיקי ויקויים בי:

פסוק יד
כרע. התהלכתי כפוף ומעונה כאלו יהיו רעי ואחי:
כאבל אם. כאם המתאבלת על בנה כי הלכתי בקדרות שחוח:

פסוק טו
ובצלעי. ר"ל בחליי כי אז ילאה האדם לעמוד על רגליו ביושר כ"א כחגר ופסח נכים.
אף המוכים ברגליהם נאספו עלי ור"ל כולם נאספו איש לא נעדר:
ולא ידעתי. על מה נאספו הלא לא הרעותי אחד מהם:
קרעו. והמה פותחים פיהם בשחוק ואינם יכולים להתאפק ולשתוק מן השחוק:

פסוק טז
בחנפי. המה יתחברו עם החנפים הלועגים ומתלוצצים בבני אדם ובעבור מתן החררה
שמקבלים ממי שרוצה בזה וכל אחד מהם חרק עלי שניו דרך כעס וקצף:

פסוק יז
כמה תראה. עד מתי תראה בעניי ולא תושיע:
השיבה. הצל נפשי מחשכת הצרות אשר יביאו עלי:

פסוק יח
אודך. ואז אודך בקהל רב:

פסוק יט
אויבי שקר. אויבים לי בחנם:
יקרצו עין. מלת אל משמשת בשתים כאלו אמר אל יקרצו עין בדרך לעג:

פסוק כ
כי לא שלום ידברו. כל דבריהם בריב ומצה:
ועל רגעי ארץ. על הנסתרים מפניהם בבקעי ארץ יחשבו מרמה:

פסוק כא
וירחיבו. בשחוק רב:
ראתה עינינו. מה שחפצנו לראות:

פסוק כב
ראיתה. הלא ראיתה שמחתם עלי אל תשתוק להם מלקחת מהם נקמתי:

פסוק כג
למשפטי. לעשות משפטי ולריב ריבי:

פסוק כד
כצדקך. כפי מדת צדקך ולא כמעשי:

פסוק כה
האח נפשנו. שמחה נפשנו:

בלענוהו. בלענו את דוד:

פסוק כו
יחדיו. כולם יחדו וכ"א יראה בבושת חבירו:
שמחי רעתי. השמחים בבוא עלי הרעה:
המגדילים עלי. המתגאים ומחזיקים עצמם לגדולים למולי:

פסוק כז
חפצי צדקי. החפצים שאמצא צדקה מה':
ויאמרו תמיד. בכל עת יאמרו יגדל כבוד ה' החפץ בשלום עבדו:

פסוק כח
צדקך. הצדקה שעשית לי:
כל היום. אספר תהלתך:

פרק לו

פסוק ב
נאם פשע וגו'. ר"ל חושב אני בקרב לבי שהיצה"ר מסית ואומר לרשע אין מי בעולם שיהיה פחד אלהים לנגד עיניו כי אין המקום משגיח בעולם השפל ולזה עשה מה שלבך חפץ:

פסוק ג
כי החליק. כי בפתויו מחליק ומיפה לו הדבר הזה בעיניו וכל כוונתו למצוא בו עון להשניאו בעיני המקום כי אינו דורש שלום אליו:

פסוק ד
דברי פיו. והרשע ניסת לו ובפיו ידבר און ומרמה ומונע עצמו להשכיל בדבר ולחקור על האמת ולהטיב דרכו:

פסוק ה
על משכבו. בעת אשר יפנה מן הטרדות:
יתיצב. עם כי מתחלה הוא נצב בדרך ובהנהגה אשר איננה טובה ולא פקד עדיין לעשות הרע אבל סוף הדבר אשר לא ימאס אף ברע כי כן דרך הניסת ליצר הרע:

פסוק ו
בהשמים. אבל האמת שחסדי ה' הוא גם בעולם השפל מן הארץ עד השמים ובכל ישגיח:

אמונתך. האמנת תשלום גמול:

פסוק ז
צדקתך. הצדקות שאתה עושה להצדיקים גבהו ורמו כהררי אל:
משפטיך. המשפטים שאתה עושה להרשעים רבו כמו תהום רבה ובכל תשגיח לשלם כפי הגמול:
אדם ובהמה. אתה ה' תושיע האדם ואף הבהמה כי על הכל תשגיח:

פסוק ח
מה יקר. מה מאד יקר וחשוב החסד שאתה עושה:
יחסיון. כי בחסדך תהיה להם למחסה:

פסוק ט
ירויון. ישבעו מהטוב הבא להם מן השמים:
ונחל. ומימי נחל היוצא מהעדן תשקה אותם והוא מדרך משל לרוב השפע:

פסוק י
כי עמך. בידך היא מקור החיים לתת לטוב בעיניך:
באורך. בהאורה הבא ממך בה לבד נראה הארה ר"ל מיוחדת וטובה היא מכל אור:

פסוק יא
ליודעיך. להיודעים אותך להאמין בך:

פסוק יב
אל תבואני. אל תבוא אלי רגל אנשי גאוה להצר לי והרשעים לא ינדדו אותי ממקומי ביד חזקה:

פסוק יג
שם נפלו. מקום אשר יבואו להצר לי שם נפלו ויהיו דחויים מבלי קום:

פרק לז

פסוק א
אל תתחר. אל תתערב במרעים לעשות כמעשיהם:
בעושי עולה. בהצלחת עושי עולה:

פסוק ב
כי כחציר. לא יתמידו בהצלחה כי מהר יכרתו כעשב הזה הנכרת במהרה:

וכירק דשא. ירק של דשא והוא הצומח ממעל על הארץ הירוק והלח שבו הממהר לכמוש מן השורש:

פסוק ג

בטח בה'. לזאת אל תתערב עמהם אלא בטח בה' ועשה הטוב ואז תשכון בארץ לאורך ימים:

ורעה אמונה. תהיה רועה וניזון מאמונה שהאמנת בה' ולא עשית כמעשה הרשעים לגזול ולעשוק:

פסוק ד

והתענג על ה'. תהיה מעונג בתפנוקים על משענת ה' והוא יתן לך מה שישאל לבך ר"ל יספיק לך מחסורך אף בדבר התפנוקים:

פסוק ה

גול על ה'. גלגל צרכך על ה' ובטח עליו והוא יעשה צרכך:

פסוק ו

והוציא. צדקך יראה כאור כי תקבל גמול:

ומשפטיך. מה שהלכת בדרך משפט כצהרים:

פסוק ז

דום לה'. קוה לה' ותוחיל לו ולך בתמימות ואל תתערב עם הרשע המצליח ובאיש העושה מחשבת רשע לאסוף הון:

פסוק ח

הרף מאף. התרפה מלהתחבר עם בעל אף:

ועזוב. איש חמה ואל תתערב במי שכל מחשבתו אך לעשות הרע:

פסוק ט

כי וגו'. סוף הדבר יכרתו הרשעים אבל המקוים לה' יירשו הארץ לאורך ימים:

פסוק י

ועוד מעט. אף כי הרשע מצליח לא יהיה לזמן רב כי כשיהיה עוד זמן מעט ואין הרשע וכאשר תתבונן להסתכל על מקומו ותראה שאיננו:

פסוק יא

וענוים. אבל ענוים ירשו ארץ לאורך ימים ויהיה מעונגים ברוב שלום:

פסוק יב

זומם. הרשע חושב רעה על הצדיק ובקצפו חורק עליו שניו:

פסוק יג
ה'. אבל ה' ישחק על הרשע כי ראה שבא יום מיתתו טרם יעשה הרעה ולא יספוק לעשותה:

פסוק יד
פתחו. ר"ל הוציאוה מתערה:
להפיל. להפילו מת:

פסוק טו
חרבם. אבל חרבם תבוא בלב הרשעים ההם:
תשברנה. לבל יוכלו לירות בהם החצים:

פסוק טז
טוב. המעט שיש להצדיק יותר טוב מעושר רב שביד הרשעים:

פסוק יז
כי זרועות. לפי שיושבר חוזק הרשע ולא ישאר עשרו בידו אבל הצדיקים סומך ה' ומה שיש בידם תתקיים:

פסוק יח
ימי תמימים. כמה שנים יחיו:
ונחלתם. מעט מהטובה שהנחיל להם המקום יהיה שמור אצלם לעולם כל ימי חייהם:

פסוק יט
בעת רעה. כי לא עליהם תהיה:
ישבעו. כי ה' יזמין להם די סיפוקם:

פסוק כ
כיקר כרים. כהיקר הנעשה לכשבים אשר יפטמו אותם להשמינם למהר עת שחיטתם כן טובות הרשעים בעוה"ז לטרדם לגהינם:
כלו. כי אחר המיתה יכלו ובעשן הגהינם יהיו כלים:

פסוק כא
לוה רשע. כשלא מצאה ידו לגזול לוקח בהלואה ואינו משלם והצדיק המלוה אותו חוננו ונותנו לו במתנה לבל יענש בעבורו:

פסוק כב
כי מבורכיו. כי בעבור כשרון המעשה הזה יגזור אומר ויקם ואת אשר יברכם יירשו הארץ ואת אשר יקללם יכרתו:

פסוק כג
מה' מצעדי וגו'. מצעדי הגבר בתורה המה כוננו מה' ר"ל ה' מכונן ומיישר צעדיו:
ודרכו. ה' חפץ דרכו ומצליחו בו:

פסוק כד
כי יפול. אף אם יהיה נוטה לא יושלך לארץ:

פסוק כה
נער וגו'. ר"ל בנערותי ובזקנותי הסתכלתי לראות הנעשה בצדיק:
ולא ראיתי. להיות נעזב מכל וכל וזרעו ישאלו לחם:

פסוק כו
כל היום. לפי שכל הימים היה חונן עניים ומלוה להם ולזה מהראוי שיהיו זרעו לברכה:

פסוק כז
סור מרע. לכן סור מרע ועשה טוב ותשכון במנוחה לעולם:

פסוק כח
אוהב משפט. לשלם לאיש כגמולו לזה לא יעזוב את חסידיו ויהיו נשמרים לעולם אבל זרע רשעים יוכרתו כל אחד לפי גמולו:

פסוק לא
לא תמעד. לזה לא תמעד אשוריו:

פסוק לב
צופה. מביט לארוב על הצדיק:

פסוק לג
בידו. ביד הרשע:
בהשפטו. כאשר יהיה הרשע נשפט עם הצדיק בדבר העלילה ששם עליו לא ירשיענו המקום כי יוציא לאור משפטו ויצא זכאי:

פסוק לד
קוה אל ה'. אשר הוא יצילך מיד הרשעים:
ושמור דרכו. מבלי לעשות להם כמעשיהם:

פסוק לה
רשע עריץ. החזק ברשע:
ומתערה. והוא נשרש כאילן הנטוע מזמן רב והוא רטוב ומלוחלח ור"ל שהיה ממולא בכל טוב:

פסוק לו
ויעבור. פתאום עבר מן העולם והנה איננו:

פסוק לז
שמר תם. שמר דרך תם וראה דרך ישר ללכת בה כי יש אחרית טוב לאיש המבקש שלום כל אדם להתנהג עם כל בישרות ובתמימות:

פסוק לח
יחדיו. כולם כאחד:

אחרית וגו'. סופם לכריתה:

פסוק לט
ותשועת. אבל תשועת צדיקים היא מה' והוא מעוזם בעת צרה והוא דבר המתקיים:

פסוק מ
כי חסו בו. ודרך ה' להושיע את החוסים בו:

פרק לח

פסוק א
להזכיר. המזמור הזה נעשה להזכיר את המדוכא ביסורין להתפלל לה' כדברים האלה:

פסוק ב
ובחמתך. מלת אל משמשת בשתים כאלו אמר אל בחמתך תיסרני:

פסוק ג
נחתו בי. כבר ירדו בי חצי היסורים וכבר ירדה עלי מכת ידך ודי בזה:

פסוק ד
אין מתום. אין מקום תם ושלם בבשרי מהיסורים הבאים עלי מפני כעסך:

מפני חטאתי. מהיסורים הבאים מפני חטאתי:

פסוק ה
עברו ראשי. המשיל מרבית העון כאלו בא במים עמוקים ועוברים את הראש ממעל:

כמשא כבד. כמו שא"א לשאת משא כבד כן כבדו עונותי עד שהמה כבדים מערך הכח אשר בי ולא אוכל לשאתם והוא מלשון מליצה:

פסוק ו
הבאישו וגו'. ר"ל בעבור כי נמקו החבורות והוציאו הדם והליחה לזה הבאישו את בשרי:

אולתי. ר"ל עונותי כי אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות:

פסוק ז
נעויתי. נתעקם גופי ואלך שחוח:
קודר הלכתי. ואלך בחשכת הצרות:

פסוק ח
מלאו נקלה. המה מלאים שריפת אש החלי ואין מקום שלם בבשרי:

פסוק ט
נפוגותי ונדכיתי. אחזתני חלשות ודכאות רוח מנהמת הלב לא מהשפה ולחוץ:

פסוק י
נגדך כל תאותי. הרפואה והשקטה שאני מתאוה הלא המה נגדך ובידך לעשותם ואנחתי. ומה ואני שואג שאני מתאנח להתחרט על עונותי לא נסתרה ממך ומהראוי א"כ למלאות תאותי:

פסוק יא
לבי סחרחר. לבי מסובב ביגון ואנחה וכוחי עזב אותי והלך ממני:
אין אתי. לא נשארה בהם:

פסוק יב
מנגד נגעי. כשאני בנגעי וצערי יעמדו מנגד ולא קרבו אלי לעזרה:

פסוק יג
וינקשו. טמנו עלי מוקש:
ידברו הוות. ידברו לי דברי שברון רוח:

פסוק יד
ואני כחרש. עושה את עצמי כחרש כאלו לא אשמע:

פסוק טו
לא שומע. לא מבין דבריהם:
תוכחות. טענות להתווכח עמהם:

פסוק טז
כי לך וגו'. כי המתנתי עליך אשר אתה תענה להם בעבורי ר"ל תעשה עמדי אות לטובה ותחשב לתשובה נצחת:

פסוק יז
כי אמרתי. ר"ל הנה לא חפצתי אני להשיב מה להם כי אמרתי פן תתגבר עלי העונש וישמחו עוד יותר כי בעת מטה רגלי לבד הגדילו עצמם להתגאות עלי ומה אם אהיה נלקה בכל גופי:

פסוק יח
לצלע נכון. אני מוכן ורגיל להיות צולע מחולשת הגוף והדברים המכאיבים אותי המה מזומנים תמיד נגדי לבוא עלי:

פסוק יט
כי עוני אגיד. אני בעצמי אגיד עוני כי יודע אני בעצמי שחטאתי ולזה אדאג פן יבוא העונש וישמחו עלי:

פסוק כ
ואויבי. אבל אויבי ימי חייהם רבו וגדלו:

פסוק כא
ומשלמי וגו'. גם הם ימי חייהם רבו וגדלו:
תחת. במקום שאני רודף וזריז להיטיב עמהם:

פסוק כב
אל תעזבני. הואיל ולא אוכל בעצמי להשיב מה להם לכן אל תעזבני אתה ותחשב לתשובה על לעגם:

פסוק כג
חושה. מהר לעזור לי כי אתה מעולם לי לישועה ואין על מי להמתין לי להיות לעזרה:

פרק לט

פסוק ב
אמרתי. חשבתי בלבי אשמרה מנהגי מלחטוא בלשוני לדבר מה מול מדת הדין אשמרה לפי מחסום. אשמור עצמי כאלו היה על פי מחסום אשר ימנע הדבור ר"ל עם כל הכאב הבא עלי לא אצעק להתרעם:
בעוד רשע לנגדי. בזמן אשר הרשע הבא לבקרני עומד לנגדי כי אחשוב כאשר אצעק אז ישמח בצרתי:

פסוק ג
נאלמתי דומיה. כ"כ ארגיל עצמי בשתיקה עד שנעשיתי כאלם בעבור השתיקה החשיתי מטוב. כי שתקתי מלדבר גם דברים טובים ונחומים כי פן ברבות הדברים אצעק ואתרעם:
וכאבי נעכר. עם כי כאבי נעכר עכ"ז אתאפק ואחריש:

פסוק ד
חם לבי. הלב אשר בקרבי נתחמם מאד מאש החלי:
בהגיגי. כשהגה יוצא מפי בוערת כאש כי ההבל חם מאד:
דברתי בלשוני. מוסב על תבער אש לומר תבער כאש כשאדבר בלשוני וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ה
הודיעני. הודיע לי סוף ימי מתי אמות ואם מעט המה ימי חיי הלא אבחר למות מחלי זה מלסבול צער גדול ולמות אח"ז בזמן קצר:
מה היא. כמה היא וכפל הדבר במ"ש:
מה חדל אני. כמה מהזמן אהיה עם יושבי חלד:

פסוק ו
טפחות. קצובות כדבר הנמדד בטפח:
וחלדי. זמני בעולם הוא כאין נגד שנותיך אשר לא יתמו:
אך כל הבל וגו'. כל ההבלים היא בכל אדם איש לא נעדר בפגעי הזמן נצב סלה. הדבר הזה נצב לעולם ולא ישתנה להיות מי מבני אדם חדל מהבלי הזמן מפגעיו:

פסוק ז
אך בצלם וגו'. האיש הלא בחושך יהלך ולהבל וריק קובץ המון עושר רב כי הוא צובר ואינו יודע מי יאספם הבית כי פן ימות ואיש אחר יאספנו:

פסוק ח
ועתה. הואיל וקניני העולם הבל המה מה יהיה א"כ תקותי אל ה' ומה הוא הדבר אשר אהיה מיחל לך עליה:

פסוק ט
מכל פשעי. ר"ל ע"כ תקותי שתצילני מן העונש הבא על פשעי ואל תשים אותי להיות לחרפה בעיני הנבל:

פסוק י
נאלמתי. הלא בבוא עלי העונש הייתי כאלם ולא התרעמתי כי אמרתי הלא אתה עשית ולא תעשה עול במשפט:

פסוק יא
הסר. לזה הסר מעלי הנגעים הבאים ממך עלי כי כבר כליתי ממלחמות ידך ודי בזה:

פסוק יב
בתוכחות. בשיעור התוכחות הראויות על העון כן תייסר את האיש בעונש הגוף וגם תמס חמודות עשרו כעש הזה המבלה את הבגד:
אך הבל. ההבל הזה הוא לעולם ובכל אדם ר"ל כל החוטאים כלם נלקים לעולם בגופם ובחמדת עשרם אם לא ישובו לה':

פסוק יג
שמעה תפלתי. להצילני מן העונשים האלה:
כי גר אנכי עמך. למול שנותיך אני כגר ע"פ האדמה כי מעט ימי וכן יכלו בתוכחות האלה:
תושב ככל אבותי. ר"ל כל מה שאני כתושב בארץ הוא רק ככל אבותי כי אם שהיו חושבים הנה מתו ואינם ולמול שנותיך אחשב כגר:

פסוק יד
השע ממני. פנה ממני מכת ידך ואתחזק עצמי בתורת ה' כאשר יוסר היסורים המונים והטורדים:
בטרם אלך. עד לא אלך בדרך כל הארץ ואינני עוד בזה העולם כי אחר המיתה נעשה האדם חפשי מן התורה והמצות:

פרק מ

פסוק ג
מטיט היון. אשר העומד בה הוא שוקע ויורד:
על סלע. במקום מגולה וקשה כונן אשורי. הכין רגלי לעמוד על עמדי ולא לשקוע עוד:

פסוק ד
יראו רבים. כאשר יראו בהשגחת ה' יפחדו ממנו ויבטחו בו:

פסוק ה
אשרי. ויאמרו אשרי וכו':

ולא פנה. לבטוח בהם:
ושטי כזב. הנוטים אחר הרהורי הבל וכזב:

פסוק ו
רבות עשית. נפלאות רבות עשית למעננו:
אין ערוך. אין מי להעריך ולהדמות אליך:
אגידה. אם אמרתי אגיד נפלאותיך לא אוכל כי רבו מלספר:

פסוק ז
לא חפצת. אינך חפץ שיחטא האדם ויביא קרבן:
אזנים כרית לי. לשמוע אל דברי התורה אשר היא טובה בעיניך מזבח וכן נאמר הנה שמוע מזבח טוב (ש"א ט"ו):

פסוק ח
אז. בעת מתן התורה אמרת:
הנה באתי. לקבלה:
במגלת ספר. כאשר כתוב עלי במגלת ספר בתורה שאמרתי אז נעשה ונשמע:

פסוק ט
לעשות. וכאשר קבלתי עלי כן חפצתי לעשותה ותורתך שמורה בלבבי אשר היא מכלל המעיים:

פסוק י
בשרתי. השמעתי לרבים את דברי התורה ולא מנעתי שפתי מלהשמיע והלא אתה ה' ידעת שכדברי כן הוא:

פסוק יא
צדקתך. והצדקה שעשית עמדי לא כסיתי בלבי מלהודיע לרבים:
לא כחדתי. לא מנעתי מלספר חסדך לקהל רב בכדי להמשיך לבם אחריך:

פסוק יב
אתה ה'. לכן גם אתה ה' השב גמול ולא תמנע רחמיך ממני:
ואמתך. אמתת הבטחתך:

פסוק יג
השיגוני. המקטריגים הנעשים מעונותי רדפו אחרי והשיגוני:
ולא יכלתי לראות. כי כהו עיני מהצרות:
ולבי עזבני. הלך ממני אומץ הלב:

פסוק יד
רצה. וכשתרצה אין מי שימחה בידך:

פסוק טו
יבושו. כשיראו הצלתי:
יסוגו אחור. כאדם הבוש החוזר על עקבו:

פסוק טז
ישמו. יהיו שוממים בעבור גמול שכר בשתם שמביישים אותי ואומרים עלי האח ושמחים לצרתי:

פסוק יז
בך. בתשועתך:
אוהבי. האוהבים שיבוא להם התשועה על ידך יאמרו תמיד יגדל ה' ר"ל יבוא להם התשועה ויהללו את ה':

פסוק יח
עני ואביון. אני מכניע את עצמי לפניך כעני ואביון וה' יחשב לי את ההכנעה הזאת לזכות:
אל תאחר. להביא את התשועה:

פרק מא

פסוק ב
משכיל אל דל. הנותן צדקה לדל בהשכל לבל יכלימו:
ביום רעה. ובגמול זה ימלטהו ה' כשיהיה בעולם עת רעה כי לא תעבור עליו:

פסוק ג
ואשר. ישובח בכל הארץ הכל יאמרו אשריו:
ואל תתנהו. אתה ה' הן ידעתי שלא תתנהו ברצון אויביו להשיג בו תאותם:

פסוק ד
ה' יסעדנו. כשיפול למשכב יסעדנו ה' בהיותו על מטתו בחליו:
הפכת. בעת חליו תהפכו בכל מקום משכבו מצד אל צד כדרך המשמש את החולה אשר יצטרך למי לסעדו בזה ואמר בדרך משל:

פסוק ה
אני אמרתי. בעת חליי אמרתי רפאה נפשי ר"ל מחול עוני כי העון הוא חולי הנפש והמחילה היא הרפואה:
כי חטאתי לך. וצריך אני למחילה שהיא רפואת הנפש וממילא תבוא רפואת הגוף והוא הסעד אשר יסעד את החולה:

פסוק ו
רע לי. הנה הרע מוכן לבוא עלי ומתי ימות ר"ל היו מצפים שיקרב לבוא יום מיתתי:

פסוק ז
ואם בא לראות. וכאשר בא מי מהם לראות בי ולבקרני היה מדבר עמי שוא כי בפיו ינחם אותי ובלבו היה מקבץ דברי און ועמל וכשיצא לחוץ אל חבריו היה מדבר האון אשר קבץ בלבו:

פסוק ח
יחד וגו'. ר"ל כל שונאי יחד ידברו עלי דברי גנות ובחשאי לבל יהא נשמע לי עלי יחשבו. חושבים עלי שיבא לי הרעה:

פסוק ט
דבר בליעל. אומרים עלי דבר הבליעל שעשה הוא יצוק בו את החלי הזה ר"ל עונו גרמה החלי ולזה החלי אשר שכב בה לא יקום ממנה כי מות ימות:

פסוק י
גם איש שלומי. גם האיש אשר היה עמי בשלום אשר האכלתיו לחמי:
הגדיל עלי עקב. היה מגדיל עלי מארב לארוב על נפשי:

פסוק יא
ואתה ה'. אז בחליי התפללתי ואמרתי אתה ה' חנני והקימני מחלי זה ואשלמה להם כגמולם:

פסוק יב
בזאת. כשתרפאני אז אדע כי חפצת בי:
יריע. תרועה של שמחה:

פסוק יג
ואני בתומי. ובעבור שהלכתי אני בתמימות לזה תמכת בי בחליי והצבתני לפניך בבריאות כל ימי חיי וכ"ז מוסב למעלה לומר כשם שתמך לי בחליי בעבור כשרון מעשי כן יסעוד ויתמוך את כל משכיל אל דל:

פסוק יד
ברוך ה'. נתן הודאה לאל ככלותו הספר על אשר נתן בו רוח ה' לדבר בו מהעולם. ר"ל מקצה העולם עד קצהו:
אמן ואמן. הוא כדרך העונה אמן אחר הברכה להיות מקויים:

פרק מב

פסוק א
משכיל. בזה ילמדו דעת והשכל להתפלל על הגאולה:

פסוק ב
כאיל. כמו האילה הצועקת על חסרון המים כשאין לה לרווות הצמאון כן נפשי וכו':

פסוק ג
צמאה נפשי. מתאוה אני לבית אלהים כצמא מתאוה למים ואשאל מתי אבא לראות פני ה' בבה"מ:

פסוק ד
היתה לי וגו'. דמעות בכיותי המה לי במקום הלחם ר"ל ישבעו אותי כאלו אכלתי לחם כי דמעות הבכי ימנעו האכילה וכן נאמר בחנה ותבכה ולא תאכל (ש"א א):
באמור. בעבור שאויבי אמרו לי איה אלהיך אם אלהים הוא יקום ויעזרך:

פסוק ה
אלה. הדברים האמורים למטה אזכרה ובעבור הצער שעלי נפשי משתפכת ורוצה לצאת:
כי אעבור. בזכרי אשר עברתי לירושלים שלש פעמים בשנה בעגלות מכוסות כדרך החשובים והייתי מדדה ללכת לאט ובנחת עד בואי אל בה"מ:
המון חוגג. בקול המון שמח ורוקד:

פסוק ו
מה תשתוחחי. כאלו מנחם נפשו ואומר לה אתה נפשי למה תלך שחוח ולמה תהמי בקול יללה קוה להי' כי עוד יבא עת שאודה לו על הישועה הבאה לי מעמו:

פסוק ז
אלהי. כאלו תחזור הנפש להתרעם שוב ואומרת אתה אלהי הנה נפשי עלי תשתוחח על אשר אזכור הטובה שהיה לי ממך אשר הלכנו אל בית ה' מארץ ירדן וכו' וזכר המקומות ההם על כי היו בקצה גבול ארץ ישראל:

פסוק ח
תהום אל תהום. ר"ל ועתה הצרות המרובות כתהום קורא כל אחד אל חבירו לבוא עלי כי עד שלא תלך האחת תבוא השנית וכאלו קוראין זה לזה לבוא:
לקול צנוריך. ונכונה אני לסבול המים הנשפכים מן הצנורות המשמיעים קול גדול בשפכם כי רבים הם והוא משל על רוב הצרות:
כל משבריך. צרות מרובות כגלי הים עוברים עלי:

פסוק ט
יומם יצוה. בימים הראשונים כאשר הלכתי את בית ה' הנה ביום צוה ה' חסדו עלי והלכתי בטח בלילה במלון היה עמי שירה ותפלה להי' השומר חיי:

פסוק י
אומרה. זאת בזכרי אומרה לאל חזקי למה עתה שכחתני ולמה אלך בחושך:

פסוק יא
ברצח וגו'. ר"ל מה שחרפוני צוררי באמרם איה אלהיך דומים בעיני כאלו בחרב דקרו בעצמותי:

פסוק יב
מה תשתוחחי. כאלו חזר לנחם שוב את נפשו ואומר לה מה תשתוחחי:
כי עוד אודנו. בעבור התשועה אשר יבא אלי כי הלוא הוא מעולם ישועות פני ואלהי:

פרק מג

פסוק א
שפטני. שפוט משפטי לנקום נקמתי:
מאיש. מכל איש מרמה וכו':

פסוק ב
למה זנחתני. למה עזבתני ולמה אלך בחושך:

פסוק ג
שלח אורך ואמתך. ר"ל האר לי והאמת הבטחתך להביא אותי אל הר קדשך:

פסוק ד
שמחת גילי. המשמח אותי בגילה ורנה:

פסוק ה
מה תשתוחחי. כאלו יחזור שוב לנחם נפשו ויאמר לה מה תשתוחחי נפשי וכו':

פרק מד

פסוק ב

פועל פעלת. הפעולה אשר פעלת:

פסוק ג

אתה ידך. בכח ידך גרשת את העובדי גלולים מא"י ובמקומם נטעת את ישראל תרע. הרעות העובדי גלולים ושלחתם מארצם:

פסוק ד

כי לא בחרבם. מה שירשו ישראל את הארץ לא ירשו בחרבם ובכחם אלא אתה הושעת להם בימינך ובזרוע הבא להם מפניך כי היית מרוצה להם:

פסוק ה

מלכי אלהים. הלא אתה אלהים ובידך להושיע ואתה הוא מלכי וראוי למלך להושיע לעמו כאשר יש לאל ידו ולזה צוה להביא ישועות יעקב:

פסוק ו

בך. בעזרתך:

בשמך וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ח

כי הושעתנו. לא בכח ידינו אלא ממך באה הישועה:

פסוק ט

באלהים. במהללי אלהים:

ושמך לעולם. שמך הקיים לעולם נודה סלה אף בטרם בוא התשועה:

פסוק י

אף זנחת. אף בעת אשר עדיין זנחת אותנו והכלמת אותנו ולא תצא בצבאותינו:

פסוק יא

תשיבנו אחור. לברוח לאחור מפני הצר:

שסו למו. בוזזים לעצמם את אשר לנו:

פסוק יב

כצאן מאכל. כצאן הנתונים למאכל:

פסוק יג

ולא רבית. לא לקחת רב הון בחלופיהם:

פסוק יד
לשכנינו. בעבור כי הם יודעים ביותר מהצרות הבאות עלינו ולזה יחרפו אותנו:

פסוק טו
תשימנו משל. כאשר יבוא על מי צרות מרובות וגדולות ימשלו לומר שדומה הוא לצרות הבאות על ישראל:

מנוד ראש. נדים בראש בדרך לעג:

פסוק טז
נגדי. רואה אני בכלימתי:

ובושת פני. מה שמביישים פני כסה אותי לגודל רבויים והוא מלשון מליצה:

פסוק יז
מפני אויב. אשר חרפונו ומפני רדיפות אשר רדפונו:

פסוק יח
כל זאת. עם שכל זאת בא עלינו אעפ"כ לא שכחנו מלהודות לך ולא שקרנו להכזיב התורה שקבלנו בברית:

פסוק יט
ותט. מלת לא משמשת בשתים כאלו אמר ולא תט ר"ל לא נטה רגלינו מן ארחך:

פסוק כ
כי דכיתנו. עם כי דכית אותנו במקום תנים:

פסוק כא
אם שכחנו. האם שכחנו שם ה' בתמיה וכי פרשנו כפינו לאל זר:

פסוק כב
הלא וגו'. כי אמרנו הלא אלהים יחקר זאת וענש יענש:

פסוק כג
כי עליך. אלא בעבור יראתך הורגנו והיינו נחשבים כצאן המוכן לטבח:

פסוק כד
עורה. לזה עורה נא להושיע ולא תהיה כמו הישן:

פסוק כה
תשכח. מוסב על למה תשכח וכו':

פסוק כו
כי שחה. נפשנו מושפלת עד לעפר:

פסוק כז
קומה. לזה קום ועזור לנו ואם אין אנו ראויים פדנו למען חסדך:

פרק מה

פסוק ב
רחש לבי. ר"ל לבי יחשוב מחשבת דבר טוב:
אומר אני. בפתיחת דברי אני אומר שמעשה השיר הזה הוא על מלך המשיח:
לשוני עט סופר מהיר. לשוני מהירה לדבר בשיר כעט של סופר מהיר:

פסוק ג
יפיפית. אתה מלך המשיח הנך יפה במעשיך מכל בני אדם ודברי פיך המה בחן כאלו נשפך החן אל שפתותיך ובעבור זה ברכך אלהים לעולם:

פסוק ד
חגור. וזאת (היא) הברכה אתה הגבור חגור חרבך על ירכך והיא הודך והדרך כי בה תנצח במלחמה:

פסוק ה
והדרך. ר"ל ההדר אשר יהיה בך במה שתצלח ותרכב בגבהי הממשלה זה יהיה לך בעבור האמת שעשית ובעבור שהיית עניו בצדק לא להתיהר:
ותורך. לזה ימינך שלמד אותך לעשות מעשים נוראים ומבלי למוד ועזר מזולת:

פסוק ו
חציך. החצים אשר תשליך יהיו מחודדים ועי"ז יפלו אויביך תחתיך כי החצים ההם יפלו בלב אויבי המלך (ומלת יפלו מוסב למעלה ולמטה):

פסוק ז
כסאך אלהים. כסא המלוכה הנתון לך מאלהים יתקיים עולם ועד:
שבט. בעבור כי ממשלת מלכותך היא ממשלת מישור כי תנהג את המלוכה בצדק ובמישור:

פסוק ח
על כן. בעבור כשרון מעשיך משחך אלהים למלך:
שמן ששון. כאשר תהיה נמשח בשמן למלוך על העם יהיה עליך ששון מחבירך כי הכל יחפצו בך:

פסוק ט
כל בגדותיך. כולם יהיו מקוטרים במיני בושם כי כן דרך הגדולים לגמר בבושם להביא להם הריח:
מן היכלי שן. מן השמחה והרחבת הדעת שיש למי שיושב בהיכלי שן מן השמחה ההיא יהיה לך מן הדברים אשר ישמחו אותך בהם ר"ל כל מיני שמחה שיהיה לך יהיה מעין השמחה שיש למי שיושב בהיכלי שן שהיא שמחה גדולה ומרובה:

פסוק י
ביקרותיך. ביקרת שלך בהן יהיו אף בנות מלכים:
נצבה שגל. המלכה תהיה נצבה בימינך מקושטת בכתם אופיר והכל הוא משל לגודל התענוג והממשלה:

פסוק יא
שמעי בת. יאמר לכל עדה ועדה שמעי וראי בהבנת הלב והטי אזנך לשמוע לכל אשר יצוה מלך המשיח:
ושכחי עמך וגו'. ר"ל לא תהיה בעצת הנמשכים אחר גוג להלחם עם מלך המשיח:

פסוק יב
ויתאו. אז יתאוה מלך המשיח יופי כפי כשרון מעשיך ואז ינוח לך כי הוא יהיה אדוניך ואז תשתחוי לו ולא יאונה לך רעה כי יסך עליך בצלו:

פסוק יג
ובת צור. גם עדת צור בהבאת מנחה יבקשו פניך למלאות שאלתם ועם כי המה העשירים שבכל עם וחשובים:

פסוק יד
כל כבודה. כל אשה מכובדה ובת מלך היושבת פנימה בחדרה לפי רוב כבודה אשר לבושה עשוי ממשבצות זהב:

פסוק טו
לרקמות. בבגדי רקמה תהיה מובאה למלך המשיח:
בתולות אחריה. ר"ל עם הבתולות אשר תלכנה אחריה לשמשה ועם רעותיה ההולכים עמה כאחת כולן תהיינה מובאות מארצם בשמחה ותבואנה בהיכל מלך ר"ל בשמחה יקבלו עול מלכות המשיח:

פסוק יז
תחת אבותיך. אל מול המשיח יאמר תחת אבותיך המלכים יהיו בניך ר"ל כמו שבא לך המלוכה על היותך מזרע דוד כן בניך ירשו המלכות ממך:
תשיתמו. אל מול ה' יאמר אתה ה' תשים בני מלך המשיח לשרים ומושלים בכל א"י:

פסוק יח
אזכירה. בעבור כל זאת אזכיר שמך בכל דור:
על כן. בעבור הגדולה הזאת אשר תגדל את מלך המשיח יודוך עד עולם ויקבלו אותך לאלוה:

פרק מו

פסוק ב
עזרה בצרות. הוא לנו לעזרה בעת צרה ומצוי לנו מאד בכל קראינו אליו:

פסוק ג
בהמיר ארץ. כשתחלף הארץ מהשקט לרעד וכאשר ינועו ההרים ליפול בעומק הים והוא משל על מפלת גוג:

פסוק ד
יהמו. מי הים יהמו ברוב גליו ויגרשו רפש וטיט וההרים ירעשו לעולם בגאות ה' ומכל זה לא נירא:

פסוק ה
נהר פלגיו. פלגי הנהר היוצא מבה"מ כמ"ש והנה מים יוצאים (יחזקאל מ"ז) המים ההם ישמחו יושבי עיר אלהים שהוא מקום קדוש אשר שם משכני עליון:

פסוק ו
אלהים בקרבה. ה' ישכון בקרב ירושלים לכן לא תמוט כי יעזור בה בעת שהבוקר יפנה לבוא רצה לומר בזמן הגאולה:

פסוק ז
המו. יהמו מכאב לב והממלכות מטו לפול כי ה' שאג בקול ותמס הארץ ואמר בל' עבר כדרך הנבואה במקומות רבות:

פסוק ח
ה' צבאות. לפי שה' יהיה עמנו ואלהי יעקב הוא לנו למשגב עד עולם ולא יחריד אוהביו:

פסוק ט
לכו. אתה גוג וחבירך אשר אתך לכו וראו מפעלות ה' אשר יעשה שממה בארץ:

פסוק י
עד קצה הארץ. כי בכל העולם לא יהיה עוד מלחמה כי כולם יעבדו לה':
קשת ישבר. כי לא יצטרכו עוד לכלי מלחמה:
עגלות. העשויות לצורך המלחמה:

פסוק יא
הרפו. הרפו ידכם מלהחזיק במלחמה ודעו שאנכי אלהים והכל שלי ובידי ליתנה למי שארצה:
ארום. אני רם ומושל בכל הגוים ואני רם ומושל בארץ ליתנה למי שישר בעיני:

פסוק יב
ה' צבאות. אז יהיה ה' עמנו ואלהי יעקב יהיה לנו למשגב עד עולם:

פרק מז

פסוק ב
תקעו כף. לשמוח בעת מלוך ה' על כל הארץ:

פסוק ג
כי ה' וגו'. כי אז ידעו שה' עליון נורא וכו' ר"ל שהוא עליון על הכל ונורא עליהם:

פסוק ה
יבחר לנו. ר"ל יחזיר לנו את נחלתינו ויבחר אותה לנו לשבת בה כמאז:
את גאון יעקב. זה בה"מ אשר אהוב הוא לעולם:

פסוק ו
עלה. אז יתעלה ויתרומם אלהים בתרועה כי יתקעו על הקרבנות:
ה' בקול שופר. מוסב על עלה לומר עלה ה' בקול שופר וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ז
זמרו אלהים. זמרו לאלהים:
זמרו. כפל הדבר להתמדתו:

פסוק ח
זמרו משכיל. זמרו זמר העשוי בהשכל:

פסוק ט
על כסא קדשו. להראות ממשלתו על כל:

פסוק י
נדיבי עמים. הנדיבים שבכל העמים יהיו נאספים לא"י וחוזר ומפרש שהם עם אלהי אברהם:
מגיני ארץ. הם השרים שהם למגן ולחוזק לתשושי כח ור"ל כל שרי העמים המה לאלהים ובידו להוציא את ישראל מתחת ידיהם ולהביאם אל ארצם:
מאוד נעלה. הוא מאוד מעולה ומרומם וכל אשר יחפוץ יעשה:

פרק מח

פסוק ב
בעיר אלהינו. ר"ל כשתשרה שכינתו בירושלים הר קדשו אז הוא גדול ומהולל בפי כל:

פסוק ג
יפה נוף. מחוז יפה ומשוש לכל הארץ הוא הר ציון העומד בצפון ירושלים והיא קרית מלך רב וגדול הוא דוד וכה"א קרית חנה דוד (ישעיהו כ"ט:א'):

פסוק ד
אלהים. כשאלהים שוכן בארמנותיה אז נודע לכל שהוא לה למשגב:

פסוק ה
המלכים נועדו. המלכים אשר עשו יום מיועד ויעברו אז לבא על ירושלים למלחמה:

פסוק ו
המה ראו. והמה כאשר ראו שאלהים בארמנותיה כן תמהו וכו':

פסוק ז
שם. בירושלים:

פסוק ח
ברוח קדים. אשר היא העזה שברוחות בה תשבר את האניות של חיל הבאים דרך ים תרשיש:

פסוק ט
כאשר שמענו. את הדברים מפי הנביאים כן ראינו אותם בעיר ה' שהוא אלהינו:
יכוננה. את ירושלים יכונן להיות עומדת על כנה ובסיסה עד עולם ועד:

פסוק י
דמינו. אתה אלהים הן הוחלנו מאז אל חסדך אשר תראה בקרב היכלך:

פסוק יא
כשמך. כמו ששמך מורה שאתה מושל בכל כן מהראוי להלל אותך בזה על קצות הארץ:
צדק. עם כי היכולת בידך לא תבוא בשטף אף כ״א בצדק:

פסוק יב
למען משפטיך. אשר תעשה בחיל גוג:

פסוק יג
סובו ציון. וראו תפארתה:
ספרו מגדליה. ותראו כי רבים המה:

פסוק יד
שיתו. שימו לבבכם לבנין החיל ליפותה ולחזקה:
פסגו. הגביהו וחזקו הארמנות:
למען תספרו. מגודל יופי הבנין הנעשה בעזר אלוה:

פסוק טו
כי זה אלהים. העושה לנו כל זאת הוא אלהינו עד עולם ובדרך זה ינהגנו עולמית:

פרק מט

פסוק ב
כל העמים. כי כולם צריכים לדעת המוסר הזה:

פסוק ג
יחד. ר״ל זה כזה:

פסוק ד
והגות. מחשבות לבי המה דברי תבונה ר״ל מלבד הדברים הנגלים שיש במה שאדבר הנה יש בהם עוד דברים נסתרים מה שאחשוב בלבי:

פסוק ה
אטה למשל אזני. דברי המשל הם כמו כצאן לשאול שתו ולא יראו אור ואמר גם אני אטה אזני להם כאומר לא לזולת לבד אזכיר ואזהיר כי גם את עצמי עמהם:
אפתח בכנור חידתי. כי החידה היא סגורה וסתומה ואמר אפתח סתימת החידה ואפרשה עם הכנור שאזמר בה כי בהכרעת הנגון יובן הדברים:

פסוק ו
למה אירא. וזהו דברו למה אירא וגו' ר"ל על מה אירא כשיבוא הרע בעולם והלא על כי העונות אשר אני מזלזל בהם לדושם בעקב רגליהם הם המסבבים אותי ובעבורם אני מתפחד פן ע"י אלכד ברעה:

פסוק ז
הבוטחים. ר"ל א"כ כ"ש האנשים התולין בטחונם ברוב עשרם ומתהללים בה כ"ש שיש להם להתפחד כי הלא דרכם להרבות זלזול בעונות ולדושם בעקב הרגל:

פסוק ח
אח וגו'. כאומר הנה באמת סכלות גדול הוא לבטוח בעושר כי הלא אין איש יוכל לפדות בממון את אחיו מן המיתה ואף כופר נפש עצמו לא יוכל ליתן:

פסוק ט
ויקר. להפדות את הנפש הוא דבר יקר ולא סוף דבר שיקר הוא אלא אפי' שחדל הוא לעולם ואינו נמצא כלל:

פסוק י
ויחי. אף אם הרבה יחיה וכי יחיה עוד לנצח ולא יראה כלל את השחת ומהו א"כ בטחון העושר:

פסוק יא
כי יראה. עם כי יראה שכל בני העולם עומדים למיתה החכם יהיה או סכל ובמותם יעזבו עושרם לאחרים אשר לא עמלו בו:

פסוק יב
קרבם. עכ"ז יחשבו בקרב לבם אשר בתיהם תתקיים לעולם:
קראו. קוראים שמם על אדמתם לומר שהיא אדמת פלוני כאלו יחיו לנצח ותהיה בידם:

פסוק יג
ואדם ביקר. הלא אין האדם בוטח ביקר עשרו שילין עמו עד הבוקר וא"כ מה הוא העושר:
נמשל. הבוטח בעשרו הוא נמשל לבהמות ודומים אליהם בחסרון הדעת והענין כפול לדמיון גמור:

פסוק יד
זה דרכם. כן מנהגם להחזיק לעצמם את הכסילות הזאת להתהלל עם העושר ולבטוח בה:

אחריהם. אף בניהם הבאים אחריהם גם המה ירצו לעולם באמרי פי אבותיהם להתהלל עם העושר:

פסוק טו

כצאן. ועומדים המה למיתה לכלות הנפש עם הגוף כמו הצאן הנאסף אל הדיר הגופות עם נפשותם כן יאספו כולם להשימם בשאול והמות ישברם מכל וכל כי בקבר תכלה הנפש עם הגוף:

וירדו. אף בחייהם כאשר יבוא עתם ימשלו בם הישרים בבוא עת בקרם וזריחתם:

וצורם. וחזקם יובא להרקב בשאול ולא ישאר מהם מאומה לא מהגוף ולא מהנפש:

מזבול לו. מן המדור שלו יובא אל השאול:

פסוק טז

מיד שאול. לבל תכלה נפשי עם הגוף בקברי:

כי יקחני סלה. את נפשי יקח להיות גנוזה עמו למעלה עד עולם:

פסוק יז

אל תירא. אל תדאג בעבור קנאת העשיר:

פסוק יח

הכל. כלל וכלל לא וכן ולרש אין כל (ש"ב יב):

לא ירד. אל הקבר:

פסוק יט

כי נפשו. הוא לבד ברך נפש עצמו בימי חייו ואמר שלום יהיה לי אבל לא נתברך מזולת אבל אתה כאשר תטיב מעשיך להיטיב לך בעוה"ב אז הכל יודוך:

פסוק כ

תבוא וגו'. כאשר תבוא להשכיל אף עד גמול דור אבותיו אשר ג"כ היתה כל חמדתם לאסוף הון אז תבין שעד נצח לא ראו אור עוה"ב:

פסוק כא

אדם ביקר. ר"ל אף תבין כי האדם אשר הוא ביקר העושר ולא יבין לבל ישים בו כל חמדתו ולבטוח בו שהוא נמשל לבהמות ודומים להם ביתרון הדעת דמיון גמור:

פרק נ

פסוק א
אל אלהים ה'. אל שעל כל אלהים הם מלאכי מעלה אשר שמו ה' הוא דבר וקרא אל יושבי הארץ מן קצה המזרח עד המערב:

פסוק ב
הופיע. העיר והוציא את הקול מציון הכלול בכל היופי:

פסוק ה
אספו לי. ויאמר להם הביאו ואספו אלי את חסידי אשר כרתי עמם ברית בדם זבח כמ"ש הנה דם הברית (שמות כ"ד):

פסוק ו
ויגידו שמים. אז יגידו מלאכי שמים את צדקו ויאמרו עתה ראינו מה שלא שפט עד הנה הוא על כי הוא שופט לעולם:

פסוק ז
ואדברה. את דברי:
ישראל. אתה ישראל שמע ואתרה בך:
אלהים אלהיך אנכי. ועליך לשמוע דברי:

פסוק ח
לא על זבחיך. לא אוכיח אותך על המנעך להקריב זבחיך ולא אוכיח אותך שיהא תמיד לנגדי עולותיך כי אין חפצי בהם כי טוב אשר לא תדור:

פסוק ט
לא אקח. לא צויתי לקחת מביתך פר להקריב לפני:
ממכלאותיך. מוסב על לא אקח:

פסוק י
כל חיתו יער. עם שאינם בידך הלא המה בידי:
בהמות בהררי אלף. הבהמות המצויות ברבוי ההרים ולא ידעתם, ורז"ל אמרו שעל שור הבר יאמר כמ"ש: הנה בהמות אשר עשיתי עמך (איוב מ':ט"ו) והוא ניזון בכל יום במרעה אלף הרים:

פסוק יא
ידעתי. מה שאינם ידועים לך:

וזיז שדי. הבריות הזזים ממקום למקום ע"פ השדה המה עמדי וברשותי:

פסוק יב

לא אומר לך. להאכיל אותי לשבור הרעבון והוא מל' מליצה:

ומלואה. הבריות הממלאים את העולם:

פסוק יג

האוכל. וכי אני אוכל בשר בהמות חזקות ושמנות וכי אשתה דם עתודים ומה לי א"כ בהבאת הקרבנות:

פסוק יד

זבח וגו'. הזבח המקובל לאלהים הוא מה שמתודה על פשעיו בעת הבאתו כי אז יעורר לבו לחשוב שבעבור פשעיו היה הוא ראוי למות והביא נפש תחת נפש:

ושלם. ואם נדרת מה שלם להי' אבל טוב אשר לא תדור:

פסוק טו

וקראני. וכאשר כן תעשה אז כשתקרא אלי בעת צרה אוציאך ממנה ואתה תספר כבודי ברבים על התשועה הבאה לך ממני:

פסוק טז

ולרשע. אבל לרשע שאינו מתודה על פשעיו בעת הבאת הקרבן ולא שב מהם אליו יאמר אלהים מה לך לספר חוקי ר"ל לעשות מצותי מבלי כוונת הלב כאשר יספר האדם ספורי דברים מבלי כוונה מכוונת:

ותשא בריתי. את דברי התורה הנתונה בברית תשא לבד על פיך לדבר בהם מן השפה ולחוץ ובלא לב תדבר:

פסוק יז

ואתה. הלא בלב אתה שונא המוסר והשלכת דברי אחרי גוך כדרך שמשליך האדם דבר אשר לא יחפוץ לראותו:

פסוק יח

ותרץ עמו. להתחבר אליו:

חלקך. בחרת חלקך ללכת עם מנאפים:

פסוק יט

ברעה. לדבר הרע בעיני ה':

תצמיד. תחבר עם המרמה כי לא נפרדה המרמה מלשונך:

פסוק כ
תשב. כאשר תשב בין אנשים תדבר דופי אף באחיך ואפי' בבן אמך שהוא ודאי אחיך:

פסוק כא
והחרשתי. מלהפרע לך על כל אלה ולזה תדמה ותחשוב אשר אני כמוך לאהוב את הרע:
אוכיחך. אבל דע אשר אתוכח עמך ואערוך לפניך את מעשיך ועל כלם תקבל גמול בעוה"ב:

פסוק כב
בינו נא זאת. את אשר כל מעשי האדם שמורים הם לעוה"ב:
פן אטרוף. לענוש בעוה"ב ואז אין דבר להציל עצמו בו כי אפי' התשובה לא תועיל אז:

פסוק כג
זובח תודה. הזובח קרבן ומתודה עליו ושב מעון הוא מכבד אותי בזה:
ושם דרך. המשים דרכו ר"ל לא יעשה מעשיו בדרך מקרה והזדמנות אבל ישים עיניו ולבו על דרכו להבין הטובה היא אם רעה:
בישע אלהים. עם שאמר אראנו וכאלו המקום ידבר אמר בישע אלהים ולא אמר בישעי כי כן דרך המקרא וכן ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כ"ד):

פרק נא

פסוק ב
בבוא. להוכיחו בדבר ה' כאשר בא אל בת שבע:

פסוק ד
הרב. הרבה ומאוד כבסני:

פסוק ה
אני אדע. מכיר אני שפשעתי ותוהה אני עליו:
נגדי תמיד. לזכור בו ולדאוג עליו:

פסוק ו
לך לבדך. ובידך א"כ למחול משא"כ אם היה החטא לאדם:
בעיניך. כפל הדבר במ"ש:
למען וגו'. מתחלה נעשית למען תהיה צדק בדברך שאמרת שלא אעמוד בנסיון כזה וכמ"ש רז"ל:

תזכה וגו'. מוסב על מלת למען כאומר ועתה מחול לי למען תהיה זכאי בשפטך את הרשעים הממאנים לשוב על כי יראו שמחלת לי בתשובה:

פסוק ז

הן בעוון חוללתי. כמ"ש רז"ל ולזה אמר הלא נבראתי בעון לזה מאוד גבר בי היצה"ר להחטיאני בדבר העון אשר הוא מעין העון אשר נבראתי בה:

ובחטא יחמתני אמי. כשנתחממה אמי כשנתעברה ממני היה בחטא וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ח

הן אמת וכו'. הלא חפץ אתה להיות נשרש האמת אף במחשבות הכליות וא"כ לא יפה עשה אבי במחשבתו עם כי לא חטא בפועל:

ובסתום. בהכליות הסתומים הודעתני חכמה ר"ל כמוני כמות כל האדם תלויה החכמה בהכליות ולזה רע מאוד מחשבה רעה כי היא נעשה בכליות מקום נביעת החכמה ולפי גודל החטא הגדיל בי היצה"ר:

פסוק ט

תחטאני. ולזה תסיר חטאי כמו שמסירין הטומאה עם הזאת האזוב ואהיה טהור מטומאת החטא:

תכבסני. ר"ל מחול לי לבל ישאר רושם עון ואהיה לבן יותר מן השלג מבלי רושם עון כלל:

פסוק י

תשמיעני ששון ושמחה. השמיעני סלחתי ויהיה לי שמחה וששון ואז תגלנה העצמות אשר דכית בדבר הנבואה הקשה הבאה אלי:

פסוק יא

הסתר פניך. לבל יעמדו מול פניך לקטרג בי:

פסוק יב

לב טהור. לבל אחטא עוד:

ורוח נכון. רוח ישר וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יג

אל תשליכני. למאס בי ולעזבני אל המקריים:

ורוח קדשך. רוה"ק אשר בי מאז:

פסוק יד

השיבה. שלח לי ששון ישועה כמאז:

תסמכני. סמוך אותי ברצון אהבת המתן כמשפט לאוהבי ה':

פסוק טו
אלמדה. אז אוכל ללמד את דרכיך את הפושעים ולהזהירם על התשובה ולומר להם ראו מה עלתה בי ע"י התשובה:
אליך ישובו. ע"י דברי אלה ידעתי כי ישובו:

פסוק טז
מדמים. שלא יושפך דמי בגמול עון הזה ואז תרנן לשוני הצדקה שעשית עמדי:

פסוק יז
תפתח. במה שתמחול לי תפתח פי להגיד תהלתך לרבים ולהעיר לבם על התשובה:

פסוק יח
כי לא תחפוץ. אין עיקר חפצך בזבח ומתן:

פסוק יט
זבחי. רוח נשברה הוא הזבח המרוצה ולא תבזה אם כן לבי הנשבר והנדכה:

פסוק כ
היטיבה. חוזר גם להתפלל על בני הגולה בבבל ואשור ואמר ראה לבותם הנשברים והיטיבה ברצונך את ציון שתבנה ותכונן:

פסוק כא
אז תחפוץ וגו'. כי אז תמלא הארץ דעה ולא יחטאו ולא יצטרכו עוד להביא חטאות ואשמות ולבד זבחי צדק יזבחו והם שלמים ועולות הבאים בנדבה ומבלי חטא:
אז יעלו וגו'. כפל הדבר במילות שונות:

פרק נב

פסוק א
משכיל. בו ישכל את העם להזהיר מלשון הרע:

פסוק ג
הגבור. אתה דואג הגבור בתורה מה תשתבח עצמך בהרע שעשית לי בחושבך שמעתה הכל ימנעו מלתת לי צידה ואהיה נלכד ביד שאול:
חסד. וכי לא ידעת שחסד אל הוא בכל עת וימצאו לי מרחמים:

פסוק ד
תחשוב לשונך. לפי שהלשון תגלה מחשבת הלב אמר תחשוב לשונך:

עשה רמיה. שחותך הבשר עם השער וכן אתה כי משנאתך האבדת לכהני נוב:

פסוק ה
מטוב. מלעשות טוב:
שקר. מוסב על מלת אהבת לומר אהבת לדבר שקר מלדבר צדק שהוא דבר המתקיים לעולם:

פסוק ו
דברי בלע. הם לשון הרע הנאמר בבליעה ובחשאי:

פסוק ז
גם אל. כמו שעל ידך נתץ שאול כהני נוב כן גם אותך יתצך האל:
מאהל. מביתך:
ושרשך מארץ חיים. ועד עולם מבלי חזרה:

פסוק ח
ויראו. יוסיפו יראת ה':
ועליו. על דואג ילעגו:

פסוק ט
הנה הגבר. יאמרו בלעגם הנה זה הגבר אשר לא שם את אלהים חזקו ובטחונו ראו מה עלתה בו:
יעוז בהותו. היה מחזק עצמו במה שדבר הוות על כהני נוב כי בזה מצא חן בעיני שאול:

פסוק י
ואני. אבל אני אהיה נשרש בבית אלהים כזית רענן כי אני בטחתי בחסד אלהים עולם ועד ואינני כדואג:

פסוק יא
עשית. כאשר שאלתי:
ואקוה שמך. אשר תעשה עמדי עוד חסד כי הלא טוב אתה נגד חסידיך ולזה אקוה אשר גם תטיב לי בחסדך:

פרק נג

פסוק א
משכיל. האמור בהשכל רב:

פסוק ב
אמר נבל. המחריב את הבית אמר בלבו אין אלהים הכל לפי המקרה ואמר בל' עבר כדרך הנבואה במקומות רבות:
השחיתו. הוא ועמו השחיתו ועשו עול תעוב ואין בהם מי שיעשה טוב:

פסוק ג
השקיף. לראות מעשה העם ההוא:
היש משכיל. למחות בדבר:
דורש. לדרוש ולחקור אלהים לדעת אשר השגחתו בכל:

פסוק ד
כולו סג. כל העם חזרו לאחור ופרשו מדרך הטוב ויחדיו נבאשו ר"ל קלקלו מעשיהם:

פסוק ה
הלא ידעו. ר"ל איך יאמרו אין אלהים הלא יש לדעת לפועלי האון שמה שאוכלים את עמי באין מוחה כאוכל את הלחם שכ"ז הוא בעבור אשר עמי לא קראו לה':

פסוק ו
שם פחדו. כי הלא שם בירושלים עצמה בעת בוא סנחרב וצר עליה הלא פחדו פחד אשר לא היה כפחד הזה מעולם על כי כולם נפלו פגרים מתים:
כי אלהים. כאשר אלהים פזר עצמות החונים עליך ירושלים:
הבישותה. ומה שאתה טיטוס ביישת את ישראל בהרג ואבדן זה היה בעבור כי ה' מאסם אז ברוע מעלליהם ולא בא במקרה:

פסוק ז
מי יתן. הלואי שתבוא מהרה תשועת ישראל מהשוכן בציון:
בשוב. בעת אשר ישקיט ה' את בני הגולה ר"ל שהכל יכירו אשר מאת ה' ההשקטה:
יגל יעקב. אז ישמחו כי גאולה שלמה תהיה:

פרק נד

פסוק ב
מסתתר. מתחבא אצלינו:

פסוק ג
תדיינני. תדין דיני לקחת נקמתי:

פסוק ה
כי זרים. אנשי הזיפים המה זרים משאול ואינם מבני משפחתו ועכ"ז קמו בי למסרני בידו:
ועריצים. אנשים החזקים ממני מבקשים נפשי ואין בי כח לעמוד כנגדם:
לא שמו. ומעולם אין פחד אלהים לנגדם ולא ימשכו ידם ממני מיראת ה':

פסוק ו
הנה אלהים. עם כי אין הכח בידי אבל הנה ה' הוא עוזר לי והוא יהיה בעזרת סומכי נפשי:

פסוק ז
ישיב הרע. הרע הזה בעצמו ישיב לאויבי המסתכלים בי לרעה:
באמתך. בעבור שאתה אל אמת לשלם לאיש כגמולו לזה הכריתם כאשר חשבו לי:

פסוק ח
בנדבה. ברוח נדיבה וטובה ר"ל בשמחת הלב אזבחה לך קרבנות:
כי טוב. כי שמך הוא טוב:

פסוק ט
כי מכל וגו'. כי טובה כפולה עשה עמדי אותי הציל מכל צרה אשר חשבו אויבי לעשות לי ועוד ראתה עיני באויבי מה שחפצה לראות בהם:

פרק נה

פסוק ב
ואל תתעלם. אל תתעלם עצמך מלשמוע תחינתי:

פסוק ג
אריד. כשאני מיילל בעת ספור התלאות והומה אני עליהם:

פסוק ד
מקול. מפני קול שאגת האויב ומהצרה אשר הרשע מביא עלי:
כי ימיטו. המה מטים עלי און ר"ל עמל ויגיעה:
ובאף. בעבור האף שיש להם עלי נוטרים לי שנאה ולא להשיב גמול כי לא עשיתי להם רעה:

פסוק ה
לבי יחיל. לזאת יפחד לבי ואימה של מיתה נפלה עלי:

פסוק ו
ותכסני. הרעד כסה כל גופי לגודל הרבוי והוא ענין מליצה:

פסוק ז
מי יתן. הלואי היה לי כנפים לעוף בהם כי אז הייתי פורח למרחוק לשכון שם להנצל מאויבי:

פסוק ח
ארחיק. עצמי לנדוד מהם ואף ללון במדבר לעולם:

פסוק ט
אחישה. ממהר הייתי להציל נפשי מרודפי הדומים לנסיעת הרוח וסערה:

פסוק י
בלע. השחת אויבי ופלג לשונם לבל ישמע איש שפת רעהו ויבוטל עצתם הרעה:
כי ראיתי. רואה אני מה שמרבים לעשות חמס וריב בתוך העיר אשר המה בה:

פסוק יא
יסובבוה. בכל עת יסובב החמס והריב על חומות העיר והוא מענין מליצה לומר כ"כ נתרבה עד שצר להם המקום ויסובבו על החומות:

פסוק יב
ולא ימיש. לא הוסר מרחוב העיר תוך ומרמה ועושים אפילו בפרהסיא:

פסוק יג
כי לא אויב. המחרף אותי אין מראה עצמו לי לאויב לשאוכל לסבול חרפתי אף המגדיל פיו לדבר בי רע אין מראה עצמו לי לשונא לשאוכל להסתיר עצמי ממנו כי בקל יוכל האדם לסבול חרפת האויב ולהסתיר עצמו מרעת השונא מאותם הידועים לו:

פסוק יד
ואתה. אמר זה נגד אחיתופל הלא אתה כערכי ר"ל יודע אתה כל מסתרי המדינה כמוני:
אלופי ומיודעי. ואתה שר מהשרים שלי והייתי מודיע לך מצפון לבבי כי אמרתי שאוהב אתה לי וא"כ מאוד קשה עלי חרפתך ולהיות נשמר מרעתך:

פסוק טו
נמתיק סוד. שנינו יחד היינו מתחכמים בדבר העצה להוציאה לאור במיטב הענין:
ברגש. בקיבוץ ובחבורה אחת:

פסוק טז
ישי מות. ה' יחייב עליהם את המות ר"ל על אחיתופל וריעיו:

חיים. פתאום כשהם בריאים לא מתוך חולי למען יכירו הכל שבא בגמול:
כי רעות. ראוים הם למיתה פתאומית כי רעות במגורם ולתוסי ביאור אמר בקרבם:

פסוק יח
ערב וגו'. בכל שלש התפלות אספר התלאות ואהמה אליהם:

פסוק יט
פדה בשלום. מעולם פדה נפשי להשיבה בשלום מהמלחמות הבאות עלי עם כי הנלחמים עמדי היו בעם רב ואני במתי מספר:

פסוק כ
ישמע. כן עתה ישמע אל חרפתי ויכניע את מחרפי:
ויושב קדם. ה' היושב בשמים אשר ברא מזמן קדם הוא יכניעם עד עולם:
אשר. על אשר שאינם נותנים אל לבם שיוחלפו ויעברו מהעולם ולא יראו מהאלהים:

פסוק כא
שלח ידיו. על אחיתופל יאמר הנה בי שלח ידו אשר אני איש שלומו וחלל הברית אשר כרת עמי:

פסוק כב
חלקו. דברי פיו המה רכים וחלקים יותר מחמאה אבל בלבו חושב להלחם בי:
רכו וגו'. כפל הדבר במילות שונות:
והמה פתיחות. כי בהם מרמה אותי להיות לו הכנה להצר לי:

פסוק כג
השלך. אמר דוד לנפשו השלך משאך על ה' וכן יהיה כי הוא יסבול משאך ר"ל בטח עליו שהוא יקל משאך מעליך וכן יהיה כי לא לעולם יעזוב את הצדיק להיות נוטה:

פסוק כד
תורידם. את אחיתופל וריעיו כי הם אנשי דמים ולכן לא יגיעו לחיות חצי ימיהם הקצובים להם:
אבטח בך. להנצל מידם:

פרק נו

פסוק א
על יונת אלם. בעבור כי היה אז כיונה פותה אין לב והיא נאלמה ואף היה אז רחוק מארצו והיה מן הנמנע לברוח:

מכתם. המזמור הזה היה חביב בעיניו ככתם פז באחוז אותו. כאשר אחזוהו פלשתים בגת להרגו על אשר הרג בפלשתים בהיותו עם שאול:

פסוק ב

שאפני אנוש. בני אדם רוצים לבלוע אותי וכל הימים ילחץ אותי הלוחם בי כי בברחו מפני שאול פגעו בו פלשתים ואין לו מקום לנוס:

פסוק ג

שאפו שוררי. המסתכלים בי לרעה חושקים לבלעני:

מרום. ר"ל אתה ה' היושב בשמי מרום ראה כי רבים לוחמים עמי והם שאול ופלשתים:

פסוק ד

יום אירא. אבל ביום שתגדל מוראי אבטח אליך כי בידך להצילני מיד כולם:

פסוק ה

באלהים. ר"ל אבטח באלהים ואהללנו על דברו שהבטיח לי המלוכה ועל כי בטחתי באלהים לא אירא שוב כי מה יעשה אדם לי הלא לא יוכל לבטל הבטחת ה':

פסוק ו

דברי יעצבו. על ידיהם כל דברי המה דברי עצבון וצער כי כל מחשבותם עלי לרעה ודואג אני בזה:

פסוק ז

יגורו יצפונו. יאספו ויסתירו עצמם לארוב עלי ושומרים פסיעות רגלי כאשר יקוו ללכוד נפשי ר"ל כאשר רואים שיש מקום ללכדני אז יארבו עלי:

פסוק ח

על און. וכי מהראוי שיהיה להם פליטה והצלה על האון שעושים לי:

באף. לזה הורידם באף וידי לא תהיה בהם:

פסוק ט

נודי. הלא ידועות וספורות לפניך מרבית הנדודים שאני נודד מפניהם:

בנאדך. להיות שמורים אצלך והלא המה ידועות וספורות לפניך ושמרם לשלם להם גמול על כולם:

פסוק י

אז ישובו. וכשישובו אויבי אחור בו ביום שאקרא אליך אז אדע בזה כי אלהים לי לעזרה ולא במקרה בא:

פסוק יא
באלהים. ר"ל בין מתנהג עמי במדת אלהים שהוא דין אהלל דברו ובין מתנהג עמי במדת ה' שהוא רחמים אהלל דברו ואברך על הרעה כמו על הטובה:

פסוק יב
באלהים בטחתי. אף במדת הדין בטחתי שלא יעשה בי כלה ומה א"כ יעשה אדם לי:

פסוק יג
עלי. מוטל עלי לשלם הנדרים שנדרתי לך בעת צרה ואשלם בתודה והלל:

פסוק יד
כי הצלת. על אשר הצלת נפשי ממות ואף הלא הצלת גם רגלי מלהיות נדחים עוד מדחי אל דחי בכדי להתהלך לפני אלהים בבית מקדשו ולעסוק באור החיים הם התורה והמצות כי לא אהיה עוד מוטרד להיות נדחה ומורדף:

פרק נז

פסוק א
אל תשחת. על כי היה קרוב להיות נלכד אז ביד שאול התפלל ואמר אל תשחיתני:
במערה. להסתר עצמו במערה:

פסוק ב
חנני אלהים חנני. הכפל לחזק כדרך הצועק שכופל דבריו:
עד יעבור. כאומר הן ידעתי אף אחר שאנצל עתה מידו ירדוף שוב אחרי ואני אחסה בך עד אשר יעבור ההוות מכל וכל:

פסוק ג
עליון. היושב בשמים ממעל וידו על העליונה:
גומר. המשלים לגמור מה שהבטיח עלי:

פסוק ד
חרף שאפי סלה. מחרפת שואפי יושיעני לעולם:
ואמתו. ואמתת הבטחתו:

פסוק ה
נפשי בתוך לבאים. נפשי שוכנת בין בני אדם הטורפים כלבאים ואני שוכב בין אנשים השורפים כלהב אש ופניהם כחנית וחצים:
חרב. ממית בלה"ר כחרב חדה:

פסוק ו
רומה. ר"ל עשה בהם נקם ובזה ירומם תפארתך על השמים ועל הארץ יראה כבודך כי כשהשם עושה דין ברשעים הוא מתרומם ומתנשא:

פסוק ז
רשת. הנקם יהיה שהרשת אשר הכינו במקום מדרך רגלי וכ"א מהם כפף נפשי להורידני בה וחפרו לפני בור שאפול בה אני הנה בהמקום הזה עצמו יפלו בתוכה לעולם:

פסוק ח
נכון. לבי נכון לבטוח באלהים וכמו שנכון לבי כן יעזור לי ואשירה על התשועה:

פסוק ט
עורה. אז אדבר אל נשמתי עורה כבודי לדבר בשיר ועורה הנבל וכנור לנגן בהם בעת אעירה השחר להודות לה':

פסוק י
אודך בעמים. לפרסם שבחיך:

פסוק יא
כי גדול וגו'. החסד והאמת הנעשה לי גדלה עד השמים ומהראוי לפרסם אותו:

פסוק יב
רומה. אז ירומם תפארתך על השמים ויראה כבודך על כל הארץ בעבור גודל התשועה:

פרק נח

פסוק ב
האמנם. כשבא דוד אל המעגל במקום שהיה שאול שוכב שם ולקח משם חנית המלך וצפחת המים והלך לו ומרחוק קרא ואמר הלא תענה אבנר וכו' כמ"ש בשמואל א' ולזה אמר האמנם נאלמתם מלדבר צדק שיש לכם לדבר והמישרים שיש לכם לשפוט בני אדם כי הלא עתה תוכלו להראות לשאול שאינני אויבו שהרי היה מסור בידי ולא הרגתיו:

פסוק ג
אף בלב. לא סוף הדבר שלא למדתם זכות אלא אף בכוונת הלב תפעלו העול בארץ תפלסון. תיישרו את החמס אשר בידכם לומר על החמס שישר הוא:

פסוק ד
זורו. הרשעים הללו נעשו זרים לה' מעת צאתם מן הרחם:
תעו. המדברים עלי כזב תעו מדרך הטובה מעת צאתם מבטן:

פסוק ה
חמת למו. בכעסם מטילים ארס כנחש והוא עניין מליצה:
כמו פתן חרש. המה כמו פתן אשר לעוצם רעתו לא יועיל לו הלחש כאלו היה חרש ואוטם אזנו לבל ישמע כי כן הרשעים הללו לא יועיל בם המוסר כאילו היו חרשים וכו':

פסוק ו
אשר וגו'. בעבור רוע טבעו לא ישמע לקול מלחשים ואף אם החובר חברים הוא מחוכם מאד בדבר הלחש עכ"ז לא ישמע לקול לחשו:

פסוק ז
שניימו. של הרשעים הללו:
כפירים. הטורפים ככפירים:

פסוק ח
ימאסו. יהיו נמסים כמים וילכו לאבדון:
ידרוך. המקום ידרוך עליהם חציו ויהיו כדברים הנכרתים חיש מהר:

פסוק ט
כמו שבלול. כשבלול הזה אשר דרכו להיות נמס והולך בזרוח עליו השמש וכמו הנפל של אשה אשר אינו רואה השמש כן הרשעים הללו לא יראו השמש ר"ל אור הישועה:

פסוק י
בטרם. עד לא יבינו ענפי הקוצים להיות מתקשים כמצב אילן הקוץ ר"ל עד לא ובינו בני הרשעים להרשיע כאביהם:
כמו חי. כמו דבר הנעקר ע"י אדם בריא וכמו הנעקר בחרון אף כי אז לא ישאר מאומה כן יעקרם ה' ברוח סערה לבל ישאר שארית:

פסוק יא
כי חזה. כאשר יראה נקמת ה':
פעמיו ירחץ. בדרך הלוכו ירחץ רגליו בדם הרשע הנשפך בארץ:

פסוק יב
ויאמר אדם. אז יאמר כל אדם אך סוף הדבר הוא אשר יש פרי ותשלום גמול לצדיק ויש אלהים שופטים לשפוט את הרשע כרשעתו ואם ייטב לו בראשיתו אך סוף הדבר לקבל גמול:

פרק נט

פסוק א
וישמרו. לשמור את בית דוד שלא יברח בלילה להמיתו בבוקר כמ"ש בשמואל א':

פסוק ב
ממתקוממי. מהאנשים הקמים עלי תחזקני:

פסוק ד
יגורו. יתאספו עלי בני אדם חזקים לתפשני ואני לא חטאתי להם כאשר ידעת אתה ה':

פסוק ה
בלי עון. לא העויתי להם והמה רצים ומכינים עצמם ללכדני לכן עורה לקראתי וראה בעניי:

פסוק ו
הקיצה. ר"ל כמו שאתה מעורר עצמך לפקוד את העובדי גילולים כן אל תתן חנינה לעולם לאלו הבוגדים מישראל העושים און:

פסוק ז
ישובו לערב. ר"ל ביום ילשינו עלי ולערב שבים לביתי לשמרני וכאשר נמלטתי סבבו בעיר לחפש אחרי ויהמו בקול בעת החפוש ככלב הזה הסובב ומחפש והומה:

פסוק ח
חרבות. הלה"ר שמדברים בפיהם כאלו יתנו חרבות ביד שאול להמיתני כי יאמרו מי שומע ולא יראו מאלהים:

פסוק ט
תשחק למו. אתה שוחק על דבריהם כמו שאתה לועג לכל גוים שאינם מאמינים בך:

פסוק י
עוזו. מפני רוב חזקו של שאול אמתין על תשועתך כי אתה משגבי אבל בידי אין כח לעמוד נגדו:

פסוק יא
אלהי חסדי. ה' העושה לי חסד מעולם יקדים לי החסד טרם ילכדני:
יראני. מה שלבי חפץ לראות יראני בהמסתכלים בי לרעה:

פסוק יב
פן ישכחו. כי המת נשכח מן הלב ולא יזכרו בהם ליקח מהם מוסר:

הניעמו בחילך. אלא בכוחך הרב הניעם ממקום למקום והורידם מנכסיהם אתה ה' מגננו כי אז יזכרו ויקחו מהם מוסר:

פסוק יג

חטאת פימו. את זה עשה להם בעון חטאת פיהם וכו' ויהיו נלכדים בעבור גאותם:
ומאלה. ומרוב הקללה אשר יבוא עליהם ומרב הכחש והרזון אשר יבואם יספרו הבריות זה לזה את כל הקורות להם ויהיה הדבר זכור ויקחו מהם מוסר:

פסוק יד

כלה. את הרשעים ההם:
ואינימו. ולא יהיו עוד בעולם:
מושל ביעקב. להושיע את החוסים בו:
לאפסי. מוסב על וידעו וכו' לומר בקצות הארץ ידעו לעולם שאתה מושל ביעקב:

פסוק טו

וישובו. הרשעים ההם יענשו מדה במדה כמו ששבו לערב לשמרני וסבבו בעיר לחפש אחרי כן יחזרו על פתחי זולתם לעת ערב ויסובבו בעיר לבקש מזון ויהמו מכאב לב:

פסוק טז

המה. כשהמה יהיו נעים לבקש אוכל וכאשר לא ישבעו כי לא ימצאו די אכלם אז יתלוננו ויהמו מכאב לב:

פסוק יז

ואני אשיר. כשאהיה נושע אספר עוזך בשיר ובכל בוקר ארנן חסדך:
ומנוס. אמר דרך משל כאדם הנס לאוהבו להמלט:

פסוק יח

עוזי. אתה חזקי ולכן אזמרה לך:
אלהי חסדי. העושה לי חסד מעולם:

פרק ס

פסוק א

עדות מכתם. המזמור הזה היה אהוב לו כעדי מכתם פז:
ללמד. עשוי ללמד דעת את העם איך הכל בא בהשגחה:

פסוק ב

בהצותו. כשנלחם עם ארם:

וישב יואב. כשהיה דוד נלחם עם ארם יצא אדום לעזור לארם ושב יואב מן המערכה ללכת לקראת אדום לבל יעבור להתחבר עם ארם וערכו עמו מלחמה והכה יואב בהם:

פסוק ג

פרצתנו. ר"ל כמו עיר שנפרץ חומתה אז באים לתוכה מכל רוח כן באה המלחמה עלינו מכל צד:

אנפת. הנה עד עתה כעסת עלינו ומעתה העמד אותנו בהשקט ומנוחה:

פסוק ד

הרעשתה. הנה הרעשתה ארצנו ובקעת אותה עתה רפא נא שבריה כי נטה לעפר ובתכלית השפלות:

פסוק ה

הראית. עד הנה הראית לעמך נפילה קשה והשקיתנו יין תרעלה המטמטם את הלב לרוע תכונתו והוא משל על מרבית הצרות:

פסוק ו

נתתה. מעתה תתן ליראיך הרמה להתרומם בעולם:

מפני קשט סלה. ובעבור לאמת לעולם דבריך שאמרת להושיע עמך בשלום על אדמתם:

פסוק ז

למען יחלצון. בכדי שישראל ידידיך יהיו נחלצין מהצרות לזאת הושיעה לי בימינך ועננני:

פסוק ח

דבר בקדשו. ברוח קדשו דבר ע"י נביאיו אשר אעלוז ואשמח במלכותי ואמשול ממשל רב:

אחלקה. מקומות אלה אחלק לישראל ואמדד להם לחלקים:

פסוק ט

לי גלעד. כי ראה ברוה"ק שבימי רחבעם יוחלק מלכות ישראל ואמר בימי יהיו כולם תחת ממשלתי:

מעוז ראשי. חוזק לראשי לשמרני מן האויב:

מחוקקי. יהיו שרים שלי ונכנעים אלי:

פסוק י

מואב סיר רחצי. ר"ל אעשה עמהם כל תשמישי כרצוני כקדרה המוכן לרחוץ בו אשליך נעלי. אשים ברגליהם לסגרם בהם:

עלי פלשת התרועעי. בעבורי יריעו פלשתים תרועת מלך ותהיה התרועה למעני לקבל עליהם עול מלכותי:

פסוק יא
מי יובילני. מי המביא אותי אל עיר מבצר לכבוש אותה ולבוא בתוכה ומי הוא אשר נחני עד אדום להכניע:

פסוק יב
הלא אתה אלהים זנחתנו. הלא כ"ז ממך אלהים אשר עד הנה זנחתנו ולא יצאת בצבאותינו ר"ל כמו מה שהיינו מאז בצרה היה בעבור אשר זנחתנו וכו' כן התשועה באה ממך ולא בדרך מקרה:

פסוק יג
הבה. אתה תן לנו עזרת מצר אבל תשועת אדם היא שוא ואין בה תועלת:

פסוק יד
באלהים. בעזרת אלהים נעשה גבורה להתחזק על שונאיך והוא הוא הרומס צרינו:

פרק סא

פסוק ג
מקצה הארץ. כשהיה נלחם עם ארם אמר כשאני בקצה הארץ רחוק מא"י כאשר לבי מעוטף בצרות אקרא אליך שתנחם אותי:
בצור ירום ממני. ר"ל שאנצח מלכים החזקים ממני:

פסוק ד
כי היית. מעולם היית מחסה לי כמגדל חזק:

פסוק ה
אגורה. וכ"כ אגורה באהליך עד עולם להיות נסתר בו מפני האויב והוא ענין מליצה:
אחסה וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ו
שמעת. מעולם שמעת לנדרי אשר נדרתי בעת הלחמי מול האויב כי נתקבל ברצון ונתת ארץ האויב להיות ירושת ישראל יראי שמך:

פסוק ז
ימים. לזה גם עתה שמע לי ותוסיף ימים על הימים שאני בהם עתה ולא אמות ביד האויב ושנותי יהיו כשני כל הדורות והם שבעים שנה:

מלך. על עצמו אמר וכן כי אין המלך יוכל אתכם (ירמיה ל"ח) וצדקיה אמר על עצמו:

פסוק ח

לפני אלהים. בבה"מ מבלי לכת לארץ העמים להלחם בם:

חסד ואמת. חסדי המקום ואמיתת הבטחתו יהיה מזומן לשמרו מן האויב מבלי מלחמה:

פסוק ט

כן. ר"ל כמו שאני מזמר כאשר אנצח המלחמה כן אזמר לעד כאשר לא תבוא עלי מלחמה כלל:

לשלמי. בעת אשלם נדרי בכל יום אזמר אז לשמך כי מוטב לי לדור נדרים בכל יום עד שלא באה עלי המלחמה מלדור בעת המלחמה שאנצל מן האויב ולנצח אותו:

פרק סב

פסוק ב

אך וגו'. לא שמתי תוחלתי באדם אך אל אלהים תקוה נפשי כי מעולם ישועתי ממנו:

פסוק ג

אך הוא צורי. ולא זולתו:

משגבי. ועל שהוא משגבי לזה לא אמוט נטיה רבה מבלי תקומה:

פסוק ד

עד אנה. עד מתי תחשבו הוות על כל איש ואיש:

תרצחו. יהי רצון שתרצחו כולכם ובתחלה תהיו ככותל הנטוי לפול וכגדר הנדחה ממקומה כן תהיו בתחלה בפחד ואימה ובסוף תמותו ע"י רציחה:

פסוק ה

אך משאתו. ר"ל הן לא הרעותי את אחד מהם אך כל אחד מהם בעבור רוממתו וגאותו יעצו ביניהם להדיחני מן העולם ורוצים הם בהכזב הנאמר עלי בפני שאול:

בפיו. כ"א מהם מברך אותי בפיו מן השפה ולחוץ אבל בקרב לבם מקללים אותי לעולם אף בעת שמברכים אותי בפה:

פסוק ו

אך וגו'. אינני חושש להם אך נפשי תקוה לאלהים כי מעולם בא לי תקותי ממנו:

פסוק ח

על אלהים. ר"ל הלא על אלהים מוטל ישועתי ולהשאיר אותי בכבודי כי הוא הבטיחני על המלוכה ועליו לקיים:

צור עוזי. הוא מאמץ כוחי ולזה אחסה בו:

פסוק ט

עם. אתם בני עמי בטחו בו בכל עת:

שפכו לפניו לבבכם. בתפלה כי הוא מחסה לנו מעולם:

פסוק י

אך הבל בני אדם. הבטחון על בני אדם הוא הבל וכזב ודבר שאינו מתקיים במאזנים לעלות. הוא ענין מליצה לומר אם נחשוב להעלות במאזני משקל המה יחד ר"ל הבטחון של כל בני אדם אז נראה שהמה קלים ופחותים מדברי הבל והוא מקרא הפוך וכאילו אמר המה יחד מהבל:

פסוק יא

בעושק. להרבות הון בעושק:

אל תהבלו. אל תבטחו בהבל להרבות הון בגזל כי לא תתקיים העושר ההוא וכפל הדבר במ"ש:

חיל כי ינוב. אם תראו עושר הבא מגזל צומח ומתרבה אל תשימו לב לבטוח בעושר כזאת כי לא לעולם תהיה:

פסוק יב

אחת. אמירה אחת דבר אלהים וממנה למדתי שתי דברים:

כי עוז. האחת למדתי אשר לאלהים הוא העוז וידו בכל משלה:

פסוק יג

ולך ה' חסד. והשנית למדתי ממנה שה' עושה חסד עם בני אדם:

כי אתה תשלם. ר"ל מדבר הזה נשמע שני הדברים כי אתה ה' דברת אשר תשלם לאיש כמעשהו וכמ"ש ואם תלכו עמי קרי וגו' והלכתי אף אני עמכם בקרי (ויקרא כז) וכן על כל הדברים שהאדם חוטא אתה משלם לו מדה במדה ואם לא היה ידו בכל משלה היה א"כ לפעמים מן הנמנע בדבר מהדברים לשלם מדה במדה ומזה בעצמו נשמע שדרכו לעשות חסד עם האדם כי זה שמענש מדה במדה הוא חסד גדול כי אז יבין האדם וישכיל לדעת שלא בא במקרה כ"א מה' על דרך העונש וימהר לשוב מחטאיו וכ"ז חוזר למעלה לומר ומהו בטחון האדם הלא טוב לחסות בה' הואיל וידו בכל משלה ועושה חסד:

פרק סג

פסוק א
במדבר יהודה. להסתר מפני שאול:

פסוק ב
אלי אתה. מעולם אתה אלי לכן אדרשך:
צמאה. מתאוה אני לך כצמא אל המים בארץ ציה. כמו ההולך בארץ ציה ועיף מקום שאין שם מים כי אז מאוד יתאוה להם:

פסוק ג
כן בקודש. כמו הצמא כן אתאוה לחזות אותך במקום הקודש ולראות עוזך שהוא הארון עם הכבוד אשר ישכון עליו:

פסוק ד
כי טוב חסדך מחיים. ר"ל כי כל טובת חסדך מנתינת החיים הוא למען ישבחונך שפתי בעודי כי לולא זאת למה לי חיים ולזה אתאוה להיות במקום המקודש למען אשבחך שם:

פסוק ה
כן אברכך בחיי. ר"ל וכאשר אשב במקום המקודש אעשה כן ואברכך כל ימי חיי ואשא כפי בהזכרת שמך להתפלל אליך:

פסוק ו
כמו חלב ודשן. כמו שתשבע הנפש ממאכלי חלב ודשן כן תשבע נפשי אם יהלל פי את ה' בהרבה לשונות של רננות:

פסוק ז
אם זכרתיך. באמת זכרתיך בהיותי על יצועי ובאשמורות הלילה כשאני מקיץ מהשינה מחשב אני בך:

פסוק ח
כי היית. על כי היית לי לעזרה ובעבור חסיון צל כנפך ארנן לך:

פסוק ט
דבקה. על כי דבקה נפשי ללכת אחריך לזה תמכה בי ימינך לבל אמוט:

פסוק י
והמה. ושאול ואנשיו מבקשים להשמיד את נפשי ולהמיתה כאלו הייתי רשע וחוטא:
יבאו. לזה יבאו בתחתיות הארץ מושפלים עד עפר:

פסוק יא
יגירוהו. המגיריי יגירו וישפכו דמם ע"י חרב ויהיו למנה לשועלים ולחיות השדה:

פסוק יב
והמלך. על עצמו אמר שהוא ישמח בתשועת ה' וגם כל הנשבע בה' יתהלל בישועתו כי הנשבע בה' הוא מאמין בו ויתהלל א"כ בהתשועה הבאה לו ממנו כי ישתבח עצמו על שהשכיל לדעת שה' הוא האלהים:
כי יסכר. כאשר יסגר פי המדבר עלי שקר בפני שאול בראותו שלא יוכל לי ולאנשי ואז אשמח אני ואנשי הנשבעים בה':

פרק סד

פסוק ב
שמע אלהים קולי. ארז"ל שאמרו דוד בעבור דניאל על שהושלך לגוב אריות על ידי תחבולות השרים ולפי שהיה מזרעו אמר כמדבר בעדו:
בשיחי. בעת אספר תלאותי מפחד אויב. הם שרי מלך דריוש:

פסוק ג
מסוד. מעצת העם:
מרגשת. מהקבוץ שקבצו יחד להתיעץ בדבר:

פסוק ד
שננו. חדדו לשונם כחרב להבאיש אותי בעיני המלך:
דרכו. הכינו לשונם כחץ המושם על הקשת בעת הדרכו:
דבר מר. להמית אותי בגוב אריות:

פסוק ה
לירות. להשליך החץ במסתר על התם ופתאום ישליכו ולא ייראו מה':

פסוק ו
יחזקו למו. היו מחזקים ביניהם את הדבר הרע והעצה היעוצה ויספרו זה לזה להטמין מוקש על דניאל ואמרו מי יראה מחשבתם ר"ל שאמרו אין המלך מרגיש שכל עצתם היא על דניאל:

פסוק ז
יחפשו. היו מחפשים למצוא עלילה להמיתו וכאשר תמו את החיפוש שהיו מחפשים ומצאו העצה היה כ"א מסתירה בקרבו בעומק הלב לבל ירגיש מי:

פסוק ח
ויורם. וסוף הדבר היה שה' השליכם לגוב האריות תמורת דניאל ומכותם בא פתאום כחץ הממית:

פסוק ט
ויכשילוהו עלימו לשונם. הביאו מכשול על עצמם וכל הרואה ינודד עליהם בראש דרך לעג:

פסוק י
ויראו. מאז והלאה כל אדם יפחד לנפשו מעשות כזאת ויספרו זה לזה פועל אלהים וישכילו מעשיהם איך נלכדו בשחת אשר טמנו:

פסוק יא
בה'. בתשועת ה':
וחסה בו. ע"י זה יחסה בו בכל עת:
ויתהללו. וישבחו א"ע על שהשכילו לדעת שה' הוא האלהים:

פרק סה

פסוק ב
לך דומיה תהלה וגו'. ר"ל אתה ה' השוכן בציון הדומיה נחשבת לך לתהלה כי להגביל את תהלתך ולכן אין להרבות בתארים:
ולך ישולם נדר. כי תושיע להנודרים בעת צרה וישולם א"כ הנדר:

פסוק ג
שומע תפלה. על כי אתה שומע תפלה לזה יבואו אליך כל בשר להתפלל לפניך:

פסוק ד
גברו מני. ר"ל עם כי אין בהזכיות להכריע את העונות עכ"ז תכפרם בחסדך:

פסוק ה
אשרי תבחר. אשרי להעם אשר תבחר ותקרב להיות שוכן בחצריך והנה נשבעה בהטוב וההשפעה הבאה מביתך והיכלך הקדוש:

פסוק ו
נוראות בצדק. בצדקתך תעננו בדבר הנוראות והנפלאות אשר תעשה עמנו:
מבטח. הלא אתה המבטח של כל היושבים בקצות הארץ ועל הימים הרחוקים כי כולם יבטחו בך:

פסוק ז
מכין. הוא מכין מטר רב לרוות ההרים ברב כחו כי הוא נאזר וחגור בגבורה:

פסוק ח
משביח. משקיט ומשפיל המיית הים וגליו וכ"כ משביח המיית לאומים ההומים:

פסוק ט
מאותותיך. ע"י אותות הברקים והרעמים יפחדו ממך יושבי קצות הארץ:
מוצאי. המאורות היוצאים להאיר בבוקר ובערב, היציאה ההיא תעורר לב הבריות לרנן לך כאשר יראו שלא ישנו את תפקידם:

פסוק י
פקדת. בעת תשגיח בארץ להשקותה אז תעשר אותה בהרבה מטר:
פלג אלהים. אמת המים הבאה לה מאלהים היא מלאה מים:
תכין. ובזה תכין דגנם כי כן דרכך להכין הדגן ע"י רבוי המטר:

פסוק יא
תלמיה רוה. במה שתשביע תלמי השדה יהיה נחת לגדודיה הם הבריות המתהלכים בארץ:
ברביבים. ע"י הרביבים תמוגג ותרטב את האדמה ובזה תברך צמחה:

פסוק יב
עטרת. תעטר את השנה שהשפעת בה טובתך כי תהיה מעוטרת בתבואה ופירות ומעגליך. העננים יזלו גשמי ברכה:

פסוק יג
נאות מדבר. המקומות היבשות כמדבר יזלו גם המה דשן להצמיח הרבה תבואה וגיל וגו'. הגבעות תהיינה חגורות בגיל ר"ל רב תבואה יגדל בהן:

פסוק יד
לבשו כרים הצאן. הכבשים שבצאן ילבשו בשר ושומן בעבור המרעה הטוב:
יעטפו בר. יהיו מכוסים בתבואה מבלי מקום פנוי:
יתרועעו. כל הבריות יריעו תרועת שמחה:

פרק סו

פסוק א
הריעו. בעת בוא מלך המשיח יריעו כל העמים תרועת מלך לקבל את ה' לאלוה:

פסוק ב
כבוד שמו. כפי הכבוד הראוי לשמו:
שימו. הללוהו בכבוד הראוי לו וכפל הדבר במ״ש:

פסוק ג
אמרו לאלהים. אמרו על אלהים:
מה נורא. מה מאוד נוראים ונפלאים מעשיך ברוב. בעבור רוב חזקך יכחשו לך אויביך לאמר שהמה אוהביך:

פסוק ד
יזמרו שמך סלה. לעולם יזמרו לשמך ולא יחזרו לסורם:

פסוק ה
לכו. אז יאמרו ישראל זה לזה לכו וראו וגו׳:
נורא עלילה. מעשיו נוראים בעבור בני אדם:

פסוק ו
הפך ים. בעת יצאו ממצרים:
בנהר יעברו ברגל. בימי יהושע עברו בירדן ברגלם:
בו. בהישועה הבאה ממנו:

פסוק ז
מושל. עתה הנה מושל בגבורתו על כל העולם ועיניו צופים באנשים להשיב להם גמול:
הסוררים. הסרים מדרך הטוב לא יהיה להם עוד התרוממות עד עולם:

פסוק ט
השם וגו׳. ולא יכלו לכלות אותנו:
למוט רגלינו. להיות נופלים מאין תקומה:

פסוק י
כי בחנתנו. הצרות אשר באו עלינו המה היו לבחון אותנו אם נהיה עומדים באמונת ה׳:
צרפתנו. כמו הצורף מסיר סיג הכסף ע״י הצירוף כן נתמרקו עונינו ע״י הצרות:

פסוק יא
הבאתנו במצודה. אף כי ישבנו במאסר הוספת עוד להשים במתנינו דבר המעיק ומיצר:

פסוק יב
ותוציאנו. אבל עכ״ז סוף הדבר הוצאת אותנו לרויה ולא כלינו:

פסוק יג
אבוא. ולזה אבוא לביתך בעולות וכו':

פסוק יד
אשר פצו וכו'. לנדור לה':

פסוק טו
קטורת אילים. הקטרת אימורי אילים:
סלה. לעולם מבלי הפסק כי הבה"מ האחרון לא יחרב עוד:

פסוק טז
לכו שמעו. אמר דוד אל יפג לבבכם מלהאמין כי שמעו וכו' את אשר עשו לנפשי ומזה תאמינו שגם לכם יעשה כזאת:

פסוק יז
אליו פי קראתי. בעת הייתי בצרה:
ורומם. רוממות ה' היתה תחת לשוני ר"ל ספרתי רוממות האל:

פסוק יח
און וגו'. אף כשראיתי בלבי און ר"ל אף אם חשבתי לעשות און מה עכ"ז לא ישמע ה' ר"ל עשה עצמו כאלו לא ישמע ולא יודע מחשבתי כי אינו מצרף מחשבה רעה למעשה ולא דחה את תפלתי בעבור המחשבה ההיא:

פסוק כ
לא הסיר תפלתי. לא דחה תפלתי מלפניו בעבור רוע המחשבה ההיא:
וחסדו. מוסב על לא הסיר חסדו מאתי וחוזר למעלה לומר מזה תדעו כאשר שמע אלי כן ישמע אליכם ותצאו מן הגולה:

פרק סז

פסוק ב
יחננו. יעשה עמנו חנינה:
יאר פניו. יראה לנו פנים מאירות ושוחקות:

פסוק ג
לדעת. בכדי שיהא נודע לכל הארץ דרכך שאתה תשלם גמול להמאמינים בך:
בכל גוים. התשועה שתעשה לעמך יהיה נודע בכל גוים:

פסוק ד
יודוך. אז יודוך כל האומות בראותם שאינך מקפח שכר המאמינים בך:

פסוק ה
לאומים. ישמחו אז בראותם אשר תשפוט במישור ר"ל בדין הראוי לפי הגמול ולכן ישמחו:
ולאומים. את האומות ההם תנהגם בארץ לעולם לטייל בה לארכה ולרחבה בהשקט ושאנן:

פסוק ו
יודוך. גם בעבור זה כולם יודוך כי יראו שתשיב לכ"א כגמולו:

פסוק ז
ארץ. אז תתן הארץ את יבולה:

פסוק ח
יברכנו. ר"ל על כי יברכנו אלהים לזה יפחדו ממנו כל היושבים בקצות הארץ בראותם שהוא משגיח ומשיב גמול:

פרק סח

פסוק ג
כהנדוף עשן. כמו העשן הנדחף ממקומו ברוח קל כן תנדוף האויב בסבה קלה:

פסוק ה
שירו לאלהים. ר"ל היו בטוחים על התשועה ומעתה שירו עליה:
סולו. רוממו לה' הרוכב על השמים הנקראים ערבות:
ביה שמו. ר"ל היו בטוחים בתשועה בעבור כי עתה יה שמו ואין השם שלם עד הזמן ההוא ותבוא א"כ התשועה למען שמו ולזה מעתה עלזו ושמחו לפניו:

פסוק ו
אבי יתומים. וגו' במעון קדשו ר"ל אף כי אלהים יושב במעון קדשו בשמים ממעל מ"מ משגיח הוא בתחתונים והוא לאב ולדיין לישראל שנקראו יתומים ואלמנות כמ"ש יתומים היינו וכו' אמותינו כאלמנות (איכה ה):

פסוק ז
מושיב יחידים. ר"ל בהיותכם במצרים יחידים מפוזרים בכל הארץ אחד הנה ואחד הנה הלא בעת בוא הגאולה כנס המקום אתכם בשעה אחת לרעמסס והושיב אתכם בבית אחד כלומר בכנסיה אחת:
מוציא. הנאסרים במאסר הגלות היה מוציא בעת הכושר אשר ייטיב להולכי דרכים לא חמה ולא צנה כי כן בימי ניסן:
אך סוררים. רק אנשי מצרים הסוררים הם לבדם נשארו שוכנים בארץ צמאון ויובש בעבור המכות שהכה בהם אבל אתם הייתם מלאים כל טוב:

פסוק ח
בצאתך. בעמוד ענן להורות הדרך:
בישימון סלה. במדבר שהוא מעולם מקום שממון ואין שם דרך סלולה:

פסוק ט
ארץ. יושבי הארץ:
שמים. שרי מעלה:
נטפו. זיעה מגודל החרדה:
זה סיני. ר"ל זה האלהים הנגלה לישראל על הר סיני:

פסוק י
גשם נדבות. כשבאו לארץ הזלת עליה גשמי נדבה ר"ל לא בגמול המעשה כ"א בנדבה:
נחלתך ונלאה. כשהיתה נחלתך עייפה וצמאה למטר הלא אתה ה' כוננת אותה במטר רב:

פסוק יא
חיתך. עדתך ישבו בהארץ ההיא:
בטובתך. במדת טובך הכנת המטר לגדל התבואה להשביע נפש העני:

פסוק יב
אדני יתן. ר"ל כמו שעשה עמנו לשעבר כן יקיים אומר הנביאים המבשרות לצבא ישראל הגדול והרב:

פסוק יג
צבאות. וזהו הבשורה שהעובדי גילולים יהיו נדודים מא"י:
ונות בית. הכנסיה הדרה מעולם בבתי הארץ ההיא תחלק לעצמה שלל:

פסוק יד
אם תשכבון. ר"ל אף אם מצרות תהיו חשוכים וכעורים כשוכב בין מקום שפיתת הקדרות:
כנפי יונה. מ"מ תהיו נאים כמו כנפי יונה הנראה כמחופה בכסף ובזהב משובח הנוטה מעט לגוון הירוק ר"ל סוף הדבר לגאולה שלימה ורב טוב:

פסוק טו
בפרש. אז כאשר יפרוש שדי לגרש העובדי כוכבים מא"י:
בה. בהארץ ההיא תתלבן כשלג אתה העדה היושבת בגולה:

פסוק טז
הר אלהים וגו'. הר סיני אשר ירד עליו אלהים הוא לכם הר בשן ר"ל כמו שהר בשן הוא דשן ושמן ומקום מרעה כן הוא לכם הר סיני כי זכות התורה שקבלתם שמה היא הרועה אתכם ומגין עליכם:
הר גבנונים וגו'. הר בית ה' שהוא מקטני ההרים הוא לכם הר בשן כי זכות המקדש עומדת לכם ורועה אתכם כהר בשן שהוא מקום מרעה:

פסוק יז
למה תרצדון. אתם הנמשלים מול המקום להרים קטנים למה תרקדון בהיכלו הלא הוא ההר אשר חמד ה' לשבת בו ואף ישכון שם לנצח ולא ישאר בידכם:

פסוק יח
רכב אלהים. מוסב למעלה לומר גם בעבור זה היו בטוחים כי סוף הדבר יהיה גאולה שלימה כי ראה חיבתם לפני המקום כי הלא מלאכי רכבו המה הרבה רבבות שרים וה' שוכן בם אף בעת בואו בקדושתו להר סיני ליתן התורה כי גם המלאכים ירדו עמו ובכל עת המה קרובים לשכינה:

פסוק יט
עלית למרום. ועכ"ז אתה ישראל עלית למרום ר"ל רמה ידך להתגבר עליהם לקבל את התורה ושבית אותה מיד המלאכים ולקחת אותה למתנה להיות מצויה בבני אדם ולא בין מלאכי מעלה:
ואף סוררים. אף כי הרבו לסור מאחרי ה' עכ"ז נתרצה להם וציום על המשכן לשכון בם:

פסוק כ
ברוך אד'. ראוי לנו לומר ברוך ה' אשר בכל יום טוען לנו ור"ל ברכותיו או טובותיו וקצר בדבר המובן מאליו:

האל. הוא האל המושיע לנו עד עולם:

פסוק כא
אל למושעות. הוא לנו אל להושיע ולא להביא הרעה עם כי בידו הרבה מיני תוצאות הנפש מן הגוף להביא המיתה מ״מ לא יביאם עלינו:

פסוק כב
אך וגו׳. אך במיני המיתות ההם ימחץ ראש אויביו ולא ראשינו:
קדקד שער. כן נקרא גובה הראש כי שם נחלק שער הראש אילך ואילך ומוסב על ימחץ לומר בהם ימחץ קדקד של מי שהוא מתהלך ואוחז באשמיו ולא שב מהם:

פסוק כג
אמר אד׳. כבר הבטיח לנו להשיב אותנו לא״י:

פסוק כד
למען תמחץ. למען יהיו רגליך נראים כאלו הם מחוצים על כי תדרוך בדם הרוגי אויביך ותלכלך רגליך בדמם:
מנהו. הכנת מזון כ״א מלשון כלביך יהיו ניזון מדם אויביך כי ילוקק דמם בלשונו:

פסוק כה
ראו. ר״ל ראויים המה לזה כי כאשר ראו הליכותיך אל תוך הים בעמוד הענן בקדש. השוכן בשמי קודש:

פסוק כו
קדמו שרים. כאשר נמשכו אחריו והלכו בחרבה ומצרים נטבעו אז השרים הקדימו לשורר בפה את השירה ואחריהם נגנו המנגנים בכלי נגון לבשם הקול:
בתוך עלמות. הם מרים וחברותיה ביניהן היו תופפות לנגן בהם להודות על הנס:

פסוק כז
במקהלות. בקהל רב ברכו את ה׳:
ממקור ישראל. המברכים היו אלו הבאים ממקור ישראל ר״ל מזרע ישראל כינה הזרע במי המקור ודוגמתו וממי יהודה יצאו (ישעיהו מ״ח:א׳):

פסוק כח
שם. בעבור הירידה אל הים שירדו שם זכה בנימן צעיר השבטים לצאת ממנו שאול המלך להיות רודה ומושל בישראל כי הם ירדו תחלה אל הים ובעבור זה זכו למלוכה כן ארז״ל:
רגמתם. היו רוגמים עליהם באבנים כי היו מתקנאים בהם:

שרי זבלון וגו'. וכן גם המה ריגמום באבנים ומוסב למעלה לומר ראויים המה לנס כי אינם כפויי טובה ומודים על הנס:

פסוק כט

צוה אלהיך. כבר צוה אלהיך העוז והחוזק אשר יבוא לך:

עוזה אלהים זו. ר"ל העוז הזו הבא מאלהים אשר עשה על הים הנה זה בעצמו כבר פעלת לנו על הגאולה ההיא כי כל עניני הגאולה שמורה ומוכנת:

פסוק ל

מהיכלך. מכבוד היכלך אשר היא על ירושלים יהיה הסיבה אשר המלכים יביאו לך מנחה:

פסוק לא

חית קנה. זה הוי' ישמעאל הדומה לחיה הדר בין הקנים אשר ביער והמה עדה החזקה:

מתרפס. נעשה מרמס ר"ל מוכנע וירוד בעבור רצוי הכסף כי מבלעדי הכסף אין לרצותו להכניע זדון לבו:

בזר עמים. בזדון לבו מפזר עמים ובכל זמן חפצים במלחמה:

פסוק לב

יאתיו. אז הגדולים ממצרים יבואו עם תשורה לה' בהודאה:

תריץ ידיו. הרגלים יהיו מריצים את הידים להביא בהם תשורה לה' (כי בריצת הרגלים גם הידים ירוצו בכללות הגוף):

פסוק לג

שירו. כאשר ישבר שבט המכה:

פסוק לד

בשמי שמי. בשמים אשר מעל השמים אשר ברא בימי קדם:

הן יתן. הן הוא הנותן קול חזק להפחיד כל בני עולם:

פסוק לה

תנו עוז. אמרו שכל החוזק הוא לה' לבדו ובעבור ישראל הראה גאותו וכחו נראה בשחקים בהלוך כוכבים ומזלות אשר לא ישנו את תפקידם:

פסוק לו

ממקדשיך. מן הכבוד השוכן במקדש תבוא היראה לבני אדם כי משם יצאו כל הנפלאות:

אל ישראל. חוזקן של ישראל הוא ומעולם נותן עוז וחוזק לעם הידוע הנבחר לו ובעבור זה יהיה אלהים ברוך:

פרק סט

פסוק ב
עד נפש. המשיל עומק הצרות למים שוטפים הבאים עד הצואר והנפש קרובה לצאת:

פסוק ג
ואין מעמד. אין שם מקום קשה להשאר עומד וארד א"כ מטה מטה:
במעמקי מים. ר"ל הנה הבא במים עמוקים הוא מסוכן אף אם אינם רדופים ושוטפים והבא במים שוטפים הוא מסוכן אף אם לא בא במקום העמוק ומכ"ש הבא במים שוטפים ובמקום העמוק שהוא מסוכן ביותר וכן באו עלי צרות כפולות ומצירות:

פסוק ד
בקראי. בעבור רוב הקריאה על קושי הלחץ:
נחר. הצועק הרבה מתייבש רטיבת הגרון:
כלו עיני. המקוה לדבר מה ואינה באה קרוי בלשון המקרא כליון עינים:

פסוק ה
משערות. יותר מחשבון שערות ראשי:
שונאי חנם. כי לא הריעותי את אחד מהם:
עצמו. הכורתים אותי נתחזקו והמה אויבים לי על שקר ובחנם:
אשר לא גזלתי. הדבר אשר לא גזלתי מעולם בע"כ אשיב אז כאשר יעלילו עלי:

פסוק ו
אתה ידעת לאולתי. כאומר הלא אינם מרובים כ"כ להיות מיוסר ביותר:
ואשמותי וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ז
אל יבושו. כי אם לא תענה לי יבושו א"כ כל המקוים לך בראותם שלא הועיל לי תוחלתי:
אל יכלמו. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
כי עליך. החרפה שאני נושא היא בעבורך כ"א התחברתי עמהם למעול בך הייתי אהוב להם:

כסתה. כפל הדבר במ״ש:

פסוק ט
מוזר. בעבורך אני נחשב לזר לאחי והם בני ישמעאל:

פסוק י
קנאת ביתך. על כי המה מתקנאים בתפארת בהמ״ק לזה אוכלים אותי ועוד יוסיפו לחרפני בדברים:

פסוק יא
ואבכה. וכאשר אבכה בעת תהיה נפשי בצום:

ותהי. הבכיה תהיה לי לחרפה באמרם אם לא מאס בכם מדוע לא ישמע קול בכיות:

פסוק יב
ואתנה. וכאשר אתן לבושי שק בעבור התשובה המה מביאים ממני משל בדרך לעג:

פסוק יג
יושבי שער. השופטים היושבים בשערי העיר אף המה ישיחו בי עם שאין מדרך החשובים לדבר דברים של מה בכך:

ונגינות. שותי השכר ינגנו בדברי הקורות אותי בדרך לעג ובזיון:

פסוק יד
ואני תפלתי. אבל אני אתפלל לפניך ואינני פונה ללעגם:

עת רצון וגו׳. ר״ל ברב חסדך יהיה עת רצון ועננ בישע אמת ומתקיים:

פסוק טו
מטיט. הוא משל על הצרות:

ואל אטבעה. להיות נשקע ונאבד:

וממעמקי מים. ר״ל והרי הוא כאלו אנצל ממעמקי מים:

פסוק טז
ואל תאטר. עם שכבר נפלתי לבאר המים אל תסגר עלי פיה לבל אוכל לעלות ר״ל לא אשתקע בה:

פסוק יח
מהר עננ. על כי הצרה כבר הוגשה:

פסוק יט
למען אויבי. לבל יאמרו ידם רמה:

פסוק כ
נגדך. ר"ל רואה אתה כל המצירים לי:

פסוק כא
ואנושה. בעבור שברון לב נחליתי:
לנוד. לבא מי לנחם אותי ולנודד בראש כדרך המנחמים:
ולמנחמים. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כב
ויתנו וגו'. המשיל עצמו למי שהוא רעב ללחם וצמא למים ומאכילין אותו עשב מר ומשקין אותו חומץ שנתוסף מכאוב על מכאובו כי כן ישיב האויב שנית ידו להכות ולייסר:

פסוק כג
יהי שלחנם. לזה יענשו אשר שולחנם שהוא לפניהם יהיה למוקש ופח ר"ל מה שיחשבו לטובה יהפך לרעה:
ולשלומים. מה שיקוו לשלום יהפך עוד למוקש וכפל הדבר במ"ש:

פסוק כד
ומתניהם. בעבור כי יחשך מאור עיניהם יעמדו בהליכתם (ואמר ומתניהם לפי כשרגלי האדם נחלקים ונשמטים מרגיש כאב במתנים):

פסוק כז
כי אתה וגו'. הוא הפוך כאלו אמר כי מי אשר אתה הכית רדפו אותו גם המה להוסיף מכאוביו:
ואל מכאוב וגו'. יספרו זה לזה בעבור להביא מכאוב על חללי ה' ר"ל הקרובים להיות חללים כי החלל לא ירגיש ואין לו מכאוב:

פסוק כח
תנה עון. חשוב העון הזה להצטרף על העונות שכבר עשו:
ואל וגו'. ר"ל אל תעשה עמהם צדקה:

פסוק כט
ימחו. אם כבר כתובים המה בספר חיים בעבור זכות מה אזי ימחו ממנה ואם עדיין אינם כתובים לא יהיו נכתבין עם הצדיקים לחיים:

פסוק ל
ואני עני. עם שאני עני ובעל מכאוב ואין לאל ידי להתחזק מעצמי מ"מ תשועתך תשגבני:

פסוק לב
ותיטב. תהלתי יוטב לה' יותר מקרבן שור פר:
מקרין מפריס. ר"ל בעל קרנים גדולים ופרסות רחבות שהוא יפה למראה ובעל בשר:

פסוק לג
ראו. כאשר יראו הענוים אשר הוטב תפלתי:
דורשי. וכאשר יראו דורשי אלהים ויחי. אז יחיה לבבכם והוא ענין שמחה כי הדואג לבו מת:

פסוק לד
כי שומע. השמחה תהיה על כי ראו כי שומע ה' אל אביונים:
ואת אסיריו. ר"ל עם כי נאסרו בדבר ה' על כי מרו בו מ"מ לא בזה את תפלתם:

פסוק לה
יהללוהו. בעבור זה יהללוהו צבא השמים ויושבי הארץ:
ימים. שוכני ימים:

פסוק לו
כי אלהים וגו'. כאשר אלהים יושיע את ציון וגו':
וישבו. אנשי יהודה ישבו שם:

פסוק לז
עבדיו. הם האבות כי בזכותם ינחלו זרעם את הארץ:
ואוהבי שמו. של המקום ב"ה הם ישכנו בה:

פרק ע

פסוק א
להזכיר. יאמר בו להזכיר את המקום למהר להושיע:

פסוק ב
להצילני. מלת חושה האמור בסוף המקרא מוסב גם על להצילני:

פסוק ג
יבושו. בראותם כי לא יכלו לי:
יסוגו. דרך הנכלם לחזור לאחוריו לבל יראה מי בבשתו:

פסוק ד
ישובו. בבושת פנים בעבור שכר הבושה שעשו לי אשר אמרו תמיד האח לשמוח על צרתי:

פסוק ה
בך. בישועתך:
ויאמרו וגו'. האוהבים ומצפים לישועתך יהיו נושעים בכל עת ויאמרו תמיד בעת התשועה מאוד יגדל אלהים:

פסוק ו
ואני עני. אני מוכנע כעני ואביון לזה אתה אלהים חושה לי למלאות שאלתי עזרי. מעולם אתה עזרי ומפלטי לזה גם עתה אל תאחר:

פרק עא

פסוק א
בך. על כי חסיתי בך מהראוי שאל אבוש לעולם:

פסוק ב
בצדקתך. ולא לפי גמול המעשה:
הטה וגו'. להאזין תפלתי:

פסוק ג
לצור מעון. להיות דומה לצור העשוי בו מקום מדור המוכן לבוא בו תמיד להסתר:
צוית. הלא מעולם צוית למלאכיך להושיעני כי אתה לי למעוז כסלע ומצודה מימות עולם לזה גם עתה אל תרף ידך:

פסוק ה
אתה תקותי. אליך אקוה ואתה לי למבטח מנעורי:

פסוק ו
מבטן. מעת צאתי מבטן אמי:
אתה גוזי. אתה הוצאתני מרחם אמי ולזה תמיד מהלל פי הוא בך:

פסוק ז
כמופת. עם כי הייתי כמופת לרבים ר"ל הצרות הבאות עלי המה היו לאות ולמופת להפחיד בני אדם שלא יחטאו שבל יקרה להם כמקרי:
ואתה מחסי עוז. אבל אתה מחסי עוז ולא כלו אותי הצרות ההמה:

פסוק ח
ימלא פי. ובעבור זה ימלא וכו':
כל היום. מוסב על ימלא פי לומר כל היום ימלא פי לספר תפארתך:

פסוק ט
לעת זקנה. לבל יאמרו כל מה שנתחזקתי לשעבר היה בכח ידי ולא ה' פעל כל זאת ולזה לא נשאר בחזקי בעת הזקנה כי תש כחי:

פסוק יא
לאמר. כה יאמרו אלהים עזבו ר"ל נעזב הוא אל המקרה ולזה רדפוהו כי אין לו מציל לא בכח יד ה' ולא בכח ידו כי מעתה תש כוחו:

פסוק יב
אלהים. לזה אתה אלהים אל תרחק ממני אם כחי כלה הלא ידך לא תקצר:

פסוק יג
יבושו. אז יבושו בראותם כי ה' עמדי:
יכלו. לא יוסיפו להשטין עוד בראותם כי לא יועילו:
יעטו. יהיו מסובבים בכלימה כהלבוש הזה המעטף גוף האדם מסביב:

פסוק יד
ואני תמיד איחל. על כי ידעתי אשר תמלא תוחלתי:
על כל תהלתך. אשר הללתיך מאז אוסיף עוד:

פסוק טו
כי לא ידעתי ספורות. לא ידעתי מספר ידוע לתשועתך לומר אגמור לספר כולם ואחדל כי אין להם מספר ולכן אספר כל היום:

פסוק טז
אבוא. בכל מקום בואי הנה אבוא בעזר גבורות ה' ולזה אזכיר לבד צדקתך הואיל ואין לי עזר כ"א ממך:

פסוק יז
למדתני. נתתי לי בינה מנעורי להכיר נפלאותיך ומאז ועד הנה אספרם:

פסוק יח
עד אגיד. ר"ל בכדי שאוכל להגיד ולהראות בעצמי כח זרועך להדור ההוא למען יודע גבורתך לכל הדורות הבאים כי האבות יספרו לבניהם:

פסוק יט
וצדקתך. אף אגיד לומר הצדקה אשר עשית עמדי גברה למעלה עד מרום ולא בגמול עשית מה שעשית:
אלהים. ר"ל כי אלהים אתה בעל היכולת ומי כמוך למחות בידך:

פסוק כ
אשר הראיתני. הצרות הבאות עלי הנה אתה הראתני אותם ומידך באו ואין ביד מי למנעם וגם אתה תשוב תחייני ואין ביד מי למחות:

פסוק כא
תרב. לא הצלה בלבד כ"א עוד תרבה גדולתי ולזה תסובב לי נחמה על הצרות אשר עברו עלי:

פסוק כב
גם אני. כמו שתרבה גדולתי כן ארבה גם אני להודות בנבל על אמתך ולזמר בכנור:

פסוק כג
תרננה שפתי. בחתוך הדבור כי בפה אזמר לך:
ונפשי. גם נפשי אשר פדית תרנן גם היא כפי רוחניותה:

פסוק כד
צדקתך. לומר מה שעשית הוא בצדקה ולא בגמול:
כי יבושו. בראותם כי עוד הרבית גדולתי נוסף על הצלת הרעה ובעבור זאת אספר צדקתך כל היום:

פרק עב

פסוק א
לשלמה. ר"ל התפלה זו התפלל על שלמה בנו:
אלהים משפטיך וגו'. דוד צפה ברה"ק שעתיד שלמה בנו לשאול מה' לב מבין ועשות משפט לזה התפלל עליו ואמר אתה אלהים תן לו לב לעשות משפט התורה:
וצדקתך. תן לו מתן זה בצדקה:
לבן מלך. לשלמה שהוא בן מלך:

פסוק ב
ועניך במשפט. ולא יהדר פני העשיר הדן עמו:

פסוק ג
ישאו הרים. ר"ל יצמיחו רב תבואות המביא שלום כי בעת השובע אין עין אדם צרה בחבירו:
וגבעות. גם המה ישאו שלום בעבור צדקת המשפט:

פסוק ד
עניי עם. אף כי משפטם בדבר מועט יתן לב לשפוט:
לבני אביון. החלושים ביותר בעבור העוני והקוטן:
וידכא עושק. הבא לעשקם:

פסוק ה
ייראוך. בימיו יראו ממך ישראל בעת זריחת השמש ולפני הארת הירח ר"ל בכל עת:
דור דורים. ר"ל וכן יהיה כל ימי הדורות כי שלמה יכוון לב אנשי דורו אל המקום והם יכוונו לב בניהם וכן לעולם:

פסוק ו
ירד כמטר. תוכחת מוסרי שלמה ירד בחדרי לבות בני אדם לעשות פרי כאשר ירד המטר על הדשא הגזוז ממעל והשרשים נשארו מתחת אשר המטר הוא סבה למהר הצמיחה במהירות נפלא:
זרזיף ארץ. הנוטף בארץ בעומק המחרישה:

פסוק ז
יפרח. יתגדל ויעלה מעלה מעלה:
ורוב שלום. יהיה לו רוב שלום ותתמיד עד שיבלה הירח ר"ל עד עולם:

פסוק ח
וירד. ימשול מים הדרומי הנקרא ים האדום עד ים הצפוני הוא ים אוקיינוס ומנהר. היוצא מן העדן שהוא תחילת המזרח:
עד אפסי ארץ. עד סוף המערב:

פסוק ט
ציים. אנשי הספינות הבאים ממרחק:
עפר ילחכו. ר"ל יכפפו קומתם עד לארץ להשתחוות לו כמו המלחך העפר שכופף קומתו עד לארץ:

פסוק י
ואיים. יושבי איי הים:

מנחה ישיבו. לפי שהיה תמידי פעם אחר פעם לזה אמר לשון השבה וכן השיב וגו' מאה אלף כרים (מ"ב ג):

פסוק יב

כי יציל. הטובה ההיא יהיה לו בזכות אשר יציל האביון מצעקתו אשר יצעק מפני נוגשיו:

ועני. גם את העני יציל ואת כל מי אשר אין לו עוזר:

פסוק יג

יחוס. יהיה חס על דל ואביון:

יושיע. מיד הקמים עליהם:

פסוק יד

יגאל נפשם. לבל ילכדו בידי חושבי הרעות ועושי החמס:

וייקר. דם האביונים יהיה יקר וחשוב בעיניו ויתן לב להציל ממות נפשם:

פסוק טו

ויחי. על כי יהיה נפש האביון יקרה בעיניו לזה יחיה אותו מהונו ואף יעשרנו כי יתן לו מן הזהב הבא משבא:

ויתפלל. ובעבור זה יתפלל תמיד בעדו ויברך אותו כל היום:

פסוק טז

פסת בר. רבוי תבואה יצמח בארץ:

בראש הרים. התבואה אשר תצמח בראש ההרים הנה מגודל הפירות ומרוב הרוח המצוייה בהרים ירעשו הפירות כמו רעש עצי הלבנון ויציצו מעיר. אנשי העיר יפריחו ממנה כעשב הארץ ר"ל יפרו וירבו ויתפשטו בארץ:

פסוק יז

יהי שמו. יזכר שמו לעולם:

לפני שמש. לעולם כל ימי עמידת השמש יהיה נקרא שמו בשם שררה:

ויתברכו בו. המברך את בניו יאמר בברכתו ישימך אלהים כשלמה:

יאשרוהו. בעבור חכמתו וכשרון מעשיו:

פסוק יח

ברוך ה'. המקום יהא מבורך על הטובה שיעשה לשלמה:

לבדו. כי אין מי לעשות נפלאות כמוהו:

פסוק יט
שם כבודו. שמו הראוי לכבודו:
וימלא כבודו. כל בני עולם יכירו כבודו אמן ואמן. הדבר הזה יאומן וכפל המלה לחזק העניין:

פסוק כ
כלו. נשלמו תפלת דוד כי המזמור הזה אמר סמוך למיתתו בעת שהמליך את שלמה ולא הוסיף לומר עוד ולא כתבה בסוף הספר כי ראה להשלים את הספר בהלולים בעבור רוב השבחים האמורים בהם:

פרק עג

פסוק א
אך טוב וגו'. ר"ל הן השכלתי לדעת שהאלהים הוא אך טוב לישראל ולברי לבב שבהם ולא להרשעים כי הצלחתם באמת לא לטובה יחשב:

פסוק ב
ואני כמעט. טרם שומי זאת על לבי כמעט היו רגלי נטויים מדרך ה':
כאין. כשעה מועטת מאפס זמן היו אשורי נשפכים מעבודת ה' וכפל הדבר במ"ש לגודל הקרוב:

פסוק ג
בהוללים. בהצלחת ההוללים כי עיני ראו שלום הרשעים:

פסוק ד
למותם. לעת בוא זמן מותם אין להם תחלואים ויסורים וכ"א בריא הוא כבנין אולם:

פסוק ה
בעמל אנוש. בעת בוא עמל על אנשים אין הוא בכלל העמל ואינם מנוגעים עם שאר בני אדם:

פסוק ו
ענקתמו. מעלה גאוה סביב צוארו כענק הזה המסבב הצואר:
יעטף. יכסה עצמו במסתר לארוב על אנשים לשית ולקחת החמס לעצמו:

פסוק ז
יצא. מרוב שומן ידמה שיצאו עיניהם כאילו אין להם עינים כי בעובי שומן הפנים יתכסו העינים:

עברו. מצאו הצלחות מרובות עד כי עברו ליותר מאשר עלה בלבם להיות צופים ומביטים עליה:

פסוק ח

ימיקו. ימסו בני אדם במעשיהם ובכל עת ידברו ברע ועושק וכל מחשבתם באלה ממרום ידברו. מדברים כלפי מעלה כפרעה וסנחריב והדומים:

פסוק ט

שתו. שמו פיהם לדבר מול יושב שמים:

ולשונם. אף כי לשונם תהלך בארץ מתחת השמים יעיזו פניהם לדבר מול יושב שמים:

פסוק י

לכן. בעבור רוב שלות הרשעים עם גודל רשעתם:

הלום. הנה ר"ל למעשה הרשעים ההם:

ומי מלא. מי כוס מלא תרעלות ימצו וישתו ר"ל מאוד דעותיהם נמשכות אחר מעשה הרשעים ההם:

פסוק יא

איכה ידע אל. מעשה בני אדם:

ויש דעה. לדעת הכל וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יב

הנה אלה. רשעים הם והמה בשלוה מעולם וגדלו בעושר רב:

פסוק יג

אך ריק. לריק ובחנם הייתי זך הלבב מבלי הרהור עון ובחנם רחצתי כפי להיות מנוקים מגזל ושאר עבירות:

פסוק יד

ואהי. והנה מעשה הטוב הועילו להיות נגוע בכל עת ולבוא עלי תוכחות יסורים בכל בוקר כי הלא להרשעים אין מחסור ואני מוכה ומעונה:

פסוק טו

אספרה כמו. לספר הדבר כמו שהוא ר"ל כל מה שיש להרהר:

הנה דור. הנה הספור יסית שאף בני הדור ההוא שהמה בניך ר"ל מאמינים בך הנה בשמעם מה שיש להרהר אעשה אותם לבוגדים ולזה לא ארבה עוד לדבר:

פסוק טז
ואחשבה. אהרהר במחשבתי לדעת ולהבין את זאת על כי נראה בעיני שהדבר הזה הוא עמל ולא משפט יושר:

פסוק יז
עד אבא. לא הבנתי דרכי ה' עד אשר באתי אל המקדש ואל הכהנים המתבודדים שם בעיון החכמה ואת פיהם שאלתי ואדע מלין יענוני ואבינה לאחרית הרשעים שאיננה טובה:

פסוק יח
אך בחלקות. כל טובתם המה אך לתשלום גמול מעט מעשה הטוב שעשו למען תחליק דרכם שימעדו מהר לפול בחשכת הצרות ולא יהיה להם זכות מה להגן:

פסוק יט
איך. כל רואיהם יתמהו עליהם ויאמרו איך נעשו שממה כרגע וכלו מן הצרות המבהילים:

פסוק כ
כחלום. כמו החלום שמעת הקיצה חלף והלך לו כן יכלו פתאום:
בעיר. במקום רואים תבזה צלמם ודמותם:

פסוק כא
כי יתחמץ לבבי. כי בעוד היה לבי כעוס על הדבר ובעוד אחדד כליותי להרהר:

פסוק כב
ואני בער. עדיין הייתי בער ולא אדע מדוע דרך רשעים צלחה:
עמך. בהנהגה אשר עמך הייתי כבהמה כי לא הבנתיה:

פסוק כג
ואני תמיד עמך. ומ"מ הייתי תמיד עמך ולא זזתי ממך וכאלו אחזת ביד ימיני ללכת אחריך:

פסוק כד
בעצתך. כאלו נהגת אותי ללכת בעצתך:
ואחר. אחר כל אלה תקח אותי הכבוד ר"ל בעבור שלא זזתי ממך השגתי את הכבוד בהבנת הדבר לאמיתו:

פסוק כה
מי לי. עתה רואה אנכי כי אין מי בצבא השמים להרע או להיטיב:

ועמך. לא חפצתי לשתף עמך את מי בארץ כי אין דומה לך:

פסוק כו

כלה. בשרי ולבבי יתאוו לה':

צור לבבי. כי אלהים הוא חוזק לבבי וחלקי לעולם:

פסוק כז

רחקיך. הרחוקים ממך יאבדו כאשר מעולם הכרת כל הסר ממך:

פסוק כח

ואני וגו'. יש לי קרבת אלהים כי אקרב עצמי אליו:

שתי. שאשים מחסי בה':

לספר. לעסוק בספורי מעשיך הנוראים והנפלאים ולא לעסוק בדברי זולת:

פרק עד

פסוק א

זנחת לנצח. למה עזבת את ישראל זה זמן רב עד שנראה כאלו כן יהיה לעולם יעשן. למה יעשן אפך בישראל שהמה הצאן שאתה רועם:

פסוק ב

קנית קדם. אשר קנית לך לעם מזמן קדום מאז גאלתם ממצרים והבאתם אל הר ציון ששכנת בו והוא מקרא קצר:

פסוק ג

הרימה פעמיך. הרם רגליך ללכת להחשיך עד נצח את כל האויב העושה הרעה בבהמ"ק והוא הפוך כמו כל אויב הרע בקדש וכן כל תשא עון (הושע י"ד:ג') ומשפטו כל עון תשא:

פסוק ד

בקרב מועדך. בתוך בה"מ מקום שהיו נועדים שם כל ישראל והשכינה עמהם:

שמו אותתם אותות. אמרו שהאות שלהם הוא אות אמת כי עד לא הלך נ"נ על ירושלים עשה אותות לדעת אם יצלח כמ"ש שאל בתרפים ראה בכבד (יחזקאל כ"א:כ"ו) ובא לו האות ללכת ואחר שכבשה אמר שיש ממשות באלה האותות:

פסוק ה

יודע וכו'. כל מי שהביא קרדומו בסבך עצי הלבנון לחטוב ארזים להביאם לבנין בה"מ היה נודע לו כאלו מביא למעלה לפני כסא הכבוד כי למצוה רבה היה נחשב בעיניו:

פסוק ו
ועתה. בעת החורבן כל פתוחי הזהב שעל הקירות היו הצרים הולמים ומשברים בכשיל וכילפות:

פסוק ז
שלחו באש מקדשך. כמו שלחו אש במקדשך:
לארץ. מקום שכינת שמך חללו והשפילו עד לארץ:

פסוק ח
נינם יחד. כל שריהם בעצה אחת:
כל מועדי אל. כל המקומות המיועדות לה' בהכ"נ ובהמ"ד:

פסוק ט
אותותינו. עדיין לא ראינו אותות הגאולה ואין עוד נביא לגלות הזמן:
ולא אתנו. אין מי מאתנו יודע עד מתי יתאחר:

פסוק י
יחרף צר. באומרו מבלי יכולת ה' הניחם ביד האויב:
ינאץ. וכי ינאץ האויב את שמך לנצח בתמיה:

פסוק יא
תשיב ידך. לאחור לבל הכות בו את האויב:
כלה. ימינך כלה מקרב חיקך והוציאה משם והכה תכה בו את אויביך:

פסוק יב
מקדם. מעולם הוא מלכי והוא פועל הישועה:

פסוק יג
בעזך. בכחך פוררת הים לי"ב גזרים לכל שבט שביל לעצמו כן ארז"ל:
על המים. כי נתקשו מי הים כסלעים והיו המצרים נזרקים עליהם ונשבר ראשם:

פסוק יד
ראשי לויתן. שריו ושלישיו של פרעה הנקרא לויתן:
תתננו מאכל. נתת עושרם לבזה לעם ישראל שהלכו במדבר מקום ציה ושממה:

פסוק טו
אתה בקעת. את הסלע והוצאת להם מעין ונחל:
נהרות איתן. זה הים והירדן ר"ל עשית להם נסים מחולפים במקום היובש השפעת מים ומקום המים הובשת:

פסוק טז
לך יום. ר"ל אתה בראתם:
אתה הכינות. להיות על כנם ולא ישנו את תפקידם:
מאור. הוא הירח הנקרא מאור הקטן (בראשית א):

פסוק יז
כל גבולות ארץ. להיות כל מחוז במקום הראוי לו:

פסוק יח
זכר. ר"ל אם אמנם הכל בידך ותשגיח על הכל זכר גם זאת מה שהאויב היה מחרף את ה':
ועם נבל. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יט
לחית. לעדת העובדי כוכבים אל תמסור נפש ישראל:
חית ענייך. עדת ישראל שהמה עניים ומוכנעים:

פסוק כ
הבט. ראה הברית אשר כרת לאבותינו לגאול בניהם:
מחשכי ארץ. המקומות שישבו בהם בחשכת החורבן נתמלאו מדורי חמס:

פסוק כא
דך. המדוכה אל ישוב נכלם בעת תפלתו רק קבלם ברצון ואז העני והאביון יהללו את שמך בעבור זה:

פסוק כב
ריבך. כי למולך קמו לגדף:
כל היום. מה שחרף בכל עת:

פסוק כג
עלה תמיד. אשר הוא עולה תמיד לחרף כלפי מעלה:

פרק עה

פסוק א
אל תשחת. ר"ל בזה המזמור יתרצה לה' לבל ישחית את ישראל בהיותם בגולה:

פסוק ב
הודינו. בכל עת אנו מודים לה':

וקרוב שמך. וכן בכל עת קרוב לנו שמך להציל ולהושיע:
ספרו. ר"ל כאשר אבותינו ספרו נפלאותיך:

פסוק ג
כי אקח מועד. ר"ל לא אשפוט מישרים באקראי לבד כ"א אקח זמן קבוע על הדבר:

פסוק ד
נמוגים. כשלא רצו העובדי כוכבים לקבל התורה והיו נמוגים מוסדי הארץ וכל יושביה כי היו קרובים לחזור לתוהו ובוהו:
אנכי. הנה אנכי תכנתי עמודי הארץ להשאר על עומדם עד עולם כי אני קבלתי התורה:

פסוק ה
אמרתי. לזה אמרתי לרשעי עובדי כוכבים אל תרשיעו את ישראל להעבירם מה' ומתורתו כי פן יוחזר העולם לתוהו:
אל תרימו קרן. על ישראל להחטיאם:

פסוק ו
אל תרימו. אל תתגאו עם התרוממות ואל תדברו כלפי מעלה בחוזק הצואר ר"ל בגאוה רבה:

פסוק ז
כי לא. וכו' הרים ר"ל ההרמה לא באה לכם מרוח מוצא השמש ולא ממערב ולא ממדבר כי איננה באה מאליה:

פסוק ח
שופט. הכל בא במשפט לפי הדין ישפיל את זה וירים את זה:

פסוק ט
כי כוס. אל תחשבו שעד עולם תהיו בהרמה לא כן הוא כי מוכן הוא ביד ה' כוס עם יין משובח ממולא במזיגה לפי הראוי (המשיל הפורעניות לשתיית היין המבלבל דעת האדם):
ויגר מזה. מהכוס הזה יזיל וישפוך לפי הרשעים:
אך שמריה. סרס המקרא לומר אך כל רשעי ארץ ימצו וישתו כל הכוס עם השמרים אבל לא הצדיקים:

פסוק י
ואני. אבל אני אגיד לעולם צדקתו אשר יעשה עמנו:

פסוק יא
וכל קרני. אז יתן הכח בידי ואכרית כל ממשלות הרשעים ולא תרומם עוד כי מעתה תרוממנה קרנות הצדיק וממשלתו:

פרק עו

פסוק ב
נודע. אז בעת מפלת סנחריב יהיה אלהים נודע ומפורסם ביהודה:
בישראל. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ג
ויהי בשלם. אז ידעו הכל אשר סוכו ומדורו של המקום הוא בציון ובירושלים:

פסוק ד
שמה. סביבות ירושלים שבר וביטל להב ברזילי חצי הקשת:
מגן וחרב. גם שבר מגן וחרב ואת המלחמה עד עולם מבלי תקומה:

פסוק ה
נאור אתה. אתה הוא המנהיר והמצהיל ויותר חזק מההרים אשר בהם חיות הטורפים והוא משל על חיל סנחריב:

פסוק ו
אשתוללו. חיל סנחריב שהיו אבירי לב למלחמה נעשו שוטים לבלי דעת לערוך מלחמת ונרדמו בשינה וכל אנשי החיל לא מצאו ידיהם לערוך מלחמה והוא ענין מליצה לומר שכולם נפלו פגרים מתים:

פסוק ז
מגערתך. שגערת בחיל סנחריב נרדם ונשתקע בשינה הרכב והסוס:

פסוק ח
ומי יעמוד. מי יוכל להתקיים:
מאז אפך. משעה שחרה אפך משא"כ מחרון אף ב"ו שלפעמים תשש כחו:

פסוק ט
משמים. כאשר השמעת מן השמים דין משפט סנחריב אז כל יושבי הארץ יראו מישראל ושקטו מלהלחם בהם:

פסוק י
בקום. בעת קום אלהים לעשות משפט סיבה היא להושיע כל ענוי ארץ לעולם כי בזה יפחדו מלהרע להם:

פסוק יא
חמת אדם. החמה היא המביא ההודאה לה' כי סוף הדבר אשר יענשו:
שארית חמות. ובעבור זאת תחגור מסביב לאסור ולקשור שארית החמה ר"ל לא יכעסו עוד מעתה:

פסוק יב
נדרו. אתם בני ישראל נדרו נדרים ושלמו אותם לה':
כל סביביו. העובדי כוכבים היושבים סביבות ירושלים בשומעם מפלת סנחרב יביאו מנחה בעבור המורא של ה' ופחד גאונו:

פסוק יג
יבצור. כי כאשר ימניע הגאוה והכעס של המושלים אז הוא נורא ומאויים למלכי ארץ כי יפחדו שלא יקרה להם כמקרם:

פרק עז

פסוק א
על ידותון. בעבור הדתות והדינין שעברו על ישראל או הוא שם כלי נגון:

פסוק ב
קולי. ארים קולי אל אלהים ואצעק אליו וכאשר ארים קולי יאזין באזניו לשמוע אלי:

פסוק ג
ביום צרתי. בעת בוא הצרה דרשתי את ה':
ידי. ר"ל מכתי תזל עלי כל הלילה ואינה נחלשת ולכן ממאנת נפשי לקבל תנחומין:

פסוק ד
אזכרה. כשאני זוכר בכובד החורבן לבי הומה:
אשיחה. אספר תלאותי ורוחי כפופה ומעונה זה זמן רב:

פסוק ה
אחזת. מגודל התוגה לא אוכל לישן כאלו אחזת מכסי העין השומרים אותם מן האבק ולא אוכל א"כ לסגרם כדרך הישן:
נפעמתי. אני נשבר ומוכה עד שלא אוכל לדבר:

פסוק ו

חשבתי. אני חושב בימי הטובים שהיו לי מימי קדם:

שנות עולמים. כפל הדבר במ״ש:

פסוק ז

בלילה. היא העת שמחשבות האדם פנויים ואז אזכור מה שהייתי מנגן בבהמ״ק ואני מדבר עם לבבי ורוחי יחפש לדעת מה יהיה סוף הדבר:

פסוק ח

הלעולמים. וכי עד עולם יעזוב ה׳ אותי וכי לא יוסיף להיות עוד מרוצה לי כאשר היה בימי קדם:

פסוק ט

האפס. וכי כלה חסדו עד עולם וכי השלים אמרי הנחמות דור דורים ר״ל וכי עד עולם יהיו כלים הנחמות לבל יתקיימו:

פסוק י

השכח. וכי שכח ה׳ לחנן אותנו וכי בעבור האף שחרה בנו סגר את רחמיו עד עולם בתמיה:

פסוק יא

ואומר. אשיב אמרי אלי אין זה כי אם להביא עלי חיל ורעד לשוב מחטאתי ובעבור זה היתה השתנות בימין עליון ממה שהיתה לשעבר נאדרי בכח רועצת האויב:

פסוק יב

אזכור. כי אזכור מעשה ה׳ אשר לא קצרה ידו:

מקדם פלאך. הפלאות שעשית לי מימי קדם:

פסוק יג

והגיתי. אני מחשב בכל פעליך ובהם אדבר והמה לי למשיב נפש:

פסוק יד

אלהים. אתה אלהים הן ידעתי כי דרכך לקדש שמך לעשות דין ברשעים אף ידעתי שאין אל גדול כאלהים שיהיה הכח בידו למחות מלנקום נקם:

פסוק טו

אתה האל. ולא אחר:

הודעת. פרסמת עוזך בין העמים:

פסוק טז
בזרוע. בכח זרועך גאלת את עמך ממצרים:
בני יעקב ויוסף. כי יעקב ילדם ויוסף כלכלם ברעב לזה נקראים ע"ש שניהם:
סלה. ר"ל גאולה שלימה עד עולם ולא חזרו להשתעבד בהם:

פסוק יז
ראוך מים. כאשר ראוך מי הים חלו ורעדו ונסו במקומם:
תהומות. עומק המים רגזו ופחדו וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יח
זורמו מים עבות. העננים נטפו מים כזרם בעת עברם בים להומם את מצרים:
קול. זה קול הרעם:
חצציך. הם הברקים שהם חציו של מקום:

פסוק יט
בגלגל. קול רעם בא בגלגלי מרכבות פרעה כמ"ש ויסר את אופן מרכבותיו (שמות י"ד:כ"ה):
האירו. הברקים היו גדולים עד שהאירו בכל העולם וכל הארץ רגזה ורעשה:

פסוק כ
בים דרכך. עשית דרכך בים:
ושבילך. כפל הדבר במ"ש:
לא נודעו. לא היה ניכר מדרך עקבות הרגל כי מיד חזר הים לאיתנו לכסות על מצרים:

פסוק כא
נחית כצאן. כמו הרועה מנהיג הצאן כן נהגת עמך ע"י משה ואהרן (וחוזר לתחלת הענין לומר כשאזכור כל אלה אדע כי לא מקוצר יד לא גאלתנו כ"א לעורר לבנו לתשובה):

פרק עח

פסוק ב
אפתחה במשל פי. אפתח פי לדבר במשל והמשל הוא מ"ש ואש נשקה ביעקב וכדומה:
חידות. דברים סתומים קשה ההבנה והוא מ"ש ויתן לשבי עוזו כי אלו לא נאמר בשמואל שלקחו הפלשתים את הארון לא היינו יודעים מה הוא:
מני קדם. מה שנעשה מימי קדם:

פסוק ג
אשר שמענו. מבני הדור שלפנינו:
ונדעם. שהאמת כן הוא:
ואבותינו ספרו לנו. ואין מדרך האב להשריש בלב בנו ספורי שקר:

פסוק ד
מבניהם. מבני אבותינו אשר לא בא להם הקבלה מהאבות:
לדור אחרון. למען תספרו לדור אחרון את תהלת ה' וגו':

פסוק ה
ויקם. העמיד עדות התורה ביעקב להיות מתקיים לעולם בעבור אשר צוה את אבותינו להודיע לבניהם:

פסוק ו
דור אחרון. למען ידעו בני הדור שאחריהם ויספרו לבניהם ובניהם לבניהם עד סוף כל הדורות:

פסוק ז
וישימו. ע"י ספורי הנפלאות ישימו בטחונם בה' ולא ישכחו פלאי מעשיו למען ישמרו מצותיו:

פסוק ח
כאבותם. המה אנשי דור המדבר שהיו סוררים מדרך ה' ומורדים בו:
לא הכין לבו. אל דבר ה':
ולא נאמנה. לא האמינו בו:

פסוק ט
בני אפרים. ר"ל עם כי ראו אשר בני אפרים שעל כי בטחו בכחם כי היו מזוינים נושאי חצים ומורים בקשת לזה מהרו את הקץ לצאת ממצרים קודם הזמן וסופם הפכו עורף לנוס ביום קרב והרגום אנשי גת כמ"ש בד"ה:

פסוק י
לא שמרו. עכ"ז לא שמרו אנשי דור המדבר את ברית ה' ולא לקחו מוסר מבני אפרים:

פסוק יב
נגד אבותם. ארז"ל האבוי באו על הים והראם הקב"ה הפלא שעשה באנשי ארץ מצרים שנטבעו שמה:
שדה צוען. יושבי שדה צוען והוא מארץ מצרים וכפל הדבר במ"ש כדרך המליצה:

פסוק יג
ויצב. העמיד המים הבאים להיות כמו תל גבוה ולא ירדו כדרכם:

פסוק טו
יבקע צורים. להוציא את המים:
וישק. השקה אותם די ספוקם כאלו שתו בתהומות אשר כל אחד רבה וגדולה:

פסוק טז
ויורד. הסלע הוריד המים כמו הנהרות:

פסוק יז
ויוסיפו. אחר כל הנסים האלו הוסיפו עוד לחטוא:

פסוק יח
בלבבם. ר"ל מה ששאלו על הבשר לא היה עליה תוכן הכוונה כ"א בלבבם היה לנסות את ה':

פסוק יט
היוכל. האם יוכל לערוך במדבר שלחן מלא להאכילם בשר:

פסוק כ
הן. אמרו הן ראינו כי הכה צור וזב המים וזה לבד ראינו לזה ננסה לדעת אם גם יוכל תת את הלחם ר"ל הבשר כמ"ש את קרבני לחמי (במדבר כז) אם יכין שאר, כפל הדבר במ"ש:

פסוק כא
ויתעבר. נתמלא עברה וזעם:
ואש נשקה. בערה כאש חמתו וכפל הדבר במ"ש וכפל עוד לומר וגם אף וכו':

פסוק כב
כי לא האמינו. שיוכל למלאות משאלותם:
ולא בטחו. מבלי נסיון:

פסוק כג
ויצו. הלא כבר צוה השחקים וכו':

פסוק כד
וימטר. וכבר המטיר המן וראו א"כ שידו לא תקצר:
ודגן שמים. הוא המן וכפל הדבר במ"ש:

פסוק כה
לחם אבירים. לחם מן השמים הקרואים אבירים שהוא ענין חוזק וכן נאמר עליהם חזקים כראי מוצק (איוב ל"ז:י"ח):
אכל איש. כאומר הלא דבר תימה הוא שאיש נברא מהאדמה אכל לחם שמים:
לשובע. ר"ל להשביעם מכל מין שירצו כי טעמו במן כל המטעמים ושאלו א"כ הבשר שלא כהוגן:

פסוק כו
יסע. עכ"ז הסיע ונשב רוח קדים מן השמים:
תימן. רוח דרום כי הרוח היתה ממקצוע דרומית מזרחית:

פסוק כז
כעפר. מרובה כעפר:
עוף כנף. עוף בעל כנף:

פסוק כח
בקרב מחנהו. למען לא יטריחו ללכת אחריהם למרחוק:
סביב למשכנותיו. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כט
ותאותם. בדבר הנסיון אשר נסו את ה':

פסוק ל
לא זרו. עם כי לא נעשו זרים מתאותם כי המקום מילא משאלותם והיה עוד אכלם בפיהם אוכלים ומתענגים בהם:

פסוק לא
ואף. עכ"ז לעומת זה עלה בהם אף ה' בעת ההיא:
במשמניהם. בהחשובים שבהם:
ובחורי. הנבחרים שבהם כרעו ונפלו:

פסוק לב
בכל זאת. אף אחרי רואם שהמקום משלם גמול עכ"ז חטאו עוד בדבר המרגלים:

פסוק לג
ויכל. עי"ז כלה ימיהם בהבל ובבהלה כי היו נעים ונדים במדבר ומתו שמה:

פסוק לד
אם הרגם. כאשר אמר להרגם במדבר חזרו ודרשו לה':

פסוק לה
ויזכרו. היו זוכרים בפיהם אשר אלהים הוא חזקם:

פסוק לו
ויפתוהו. אבל לא היה בלב שלם רק חשבו לפתות את ה' בפיהם ויכזבו לפניו בלשונם:

פסוק לז
ולבם. אבל לבם לא היה נכון עם ה':

פסוק לח
והוא רחום. עכ"ז ה' הוא רחום ומכפר עון ולא ישחית האדם בעבור עונו ומרבה להשיב אפו מן החוטא פעמים רבות ואינו מעורר כל החמה הראוי לעורר על החוטא:

פסוק לט
ויזכור. על כי יזכור שהאדם הוא בשר וטבעו לרדוף אחר התאוה ובזה יחטא ואשם:
רוח הולך. ארז"ל זה היצה"ר שהולך מן האדם בשעת מיתה ולא ישוב עוד אליו ולזה ירבה להסית את האדם עודו חי:

פסוק מ
כמה. פעמים רבות מרו בו במדבר ובמעשיהם העציבו לפניו במדבר שממה וכפל הדבר במ"ש:

פסוק מא
וישובו וינסו. חזרו ונסו את ה' במי מריבה:
התוו. שאלו ממנו סימן ואות:

פסוק מב
את ידו. את חוזק ידו שהראם ביום אשר פדם ממצרים:

פסוק מו
ויגיעם. היא התבואה הבאה ע"י עבודה ויגיעה וכפל הדבר במ"ש:

פסוק מח
לרשפים. רשפי אש שהיתה מתלקחת בתוך הברד:

פסוק נ
יפלס. היה מיישר שביל להוליך דרך בו את אפו עליהם:

פסוק נא
ראשית אונים. הם הבכורים כמו כחי וראשית אוני (בראשית מ"ט:ג'):
חם. הוא מצרים הבא מחם:

פסוק נב
כעדר. כמו שהרועה מנהיג העדר במקום מרעה כן נהגם במדבר ולא חסרו דבר:

פסוק נד
גבול קדשו. זה א"י:
הר וגו'. זה בה"מ אשר קנתה ימינו להיות שלו לשכון שמה:

פסוק נה
גוים. אלו שבעה עממין בכנען:
ויפילם. הפיל גורל לתת לכל שבט חלקו במדידת חבל כי כן הדרך למדוד הקרקע בחבל:
באהליהם. של שבעת עממין:

פסוק נו
וינסו וימרו. בימי השופטים:

פסוק נז
כקשת רמיה. מורה הקשת הרמאי מראה עצמו כמורה לצד זה וברגע חוזר ומהפך עצמו לירות בצד אחר אל מקום הנרצה כן ישראל עבדו את ה' כל ימי השופט ובמות השופט נהפכו כרגע לעבוד הגלולים:

פסוק ס
ויטוש משכן שלו. בימי עלי הכהן:
אוהל. את האוהל אשר שכן בה בין בני אדם:

פסוק סא
ויתן לשבי עוזו. זה הארון אשר נשבה ביד פלשתים:

פסוק סג
בחוריו. אנשי המלחמה:
אכלה אש. בערה בהם אש חמת ה' ומתו במלחמה:
לא הוללו. לא באו אל בית החופה כי חתניהם מתו במלחמה:

פסוק סד
כהניו. הם חפני ופנחס בני עלי ויתר הכהנים נושאי הארון:
לא תבכינה. כי הרבו לבכות על לקיחת הארון ולמול זה לא היה נחשב צער אלמנותם למאומה:

פסוק סה
ויקץ כישן. כי עד הזמן ההוא החריש המקום מענוש את ישראל על מעשיהם כאלו היה ישן ובעת ההיא גברו העונות והקיץ משינתו לעשות בהם נקם:
מתרונן. המתעורר משכרות היין ע"י צעקה ורנון:

פסוק סו
ויך. הכה צרים מאחוריהם כי נסו מפני פלשתים ורדפו אחריהם והכום מאחוריהם כדרך הרודף להנרדף:
חרפת עולם. זהו לקיחת הארון:

פסוק סז
וימאס. מאז מאס במשכן שילה שהיתה בנחלת אפרים בן יוסף:
ובשבט אפרים. הוא הוא וכפל הדבר במ"ש:

פסוק סח
ויבחר. להיות בנחלתו מקום המקדש:
אשר אהב. מימים רבים כי שם נעקד יצחק:

פסוק סט
כמו רמים. ר"ל בנהו בנין עדי עד כמו השמים הרמים ויסדם להיות לעולם כמו הארץ:

פסוק ע
ויבחר בדוד. למלוך על ישראל:
ממכלאות צאן. ממה שהיה תמיד עם הצאן בדיר שלהם:

פסוק עא
מאחר עלות. ממה שהלך אחר המניקות לרעותן הביאו להיות מלך רועה ישראל:

פסוק עב
כתום לבבו. כפי תמימות לבו ירעה אותם:
ובתבונות כפיו. עם כי התבונה היא בלב אמר כפיו לפי שבהם ינהג הרועה ויראה כאלו התבונה בכפיו ודומה לו שכל את ידיו (בראשית מ"ח:י"ד) ור"ל שעשה בהשכל וכ"ז חוזר לראשית האמרים לומר את כל זה יספרו לבל יאחזו במעשה אבותם שמרו בה' כ"א יאחזו במעשה דוד שזכה למלוכה בעבור כשרון דרכו:

פרק עט

פסוק א
אלהים. אתה אלהים איך תתאפק על אשר באו גוים בנחלתך:
לעיים. כן דרך החרבות להיות מלאים מגלי אבנים:

פסוק ב
נתנו וכו'. כי לא נתנום לקבורה:

פסוק ג
ואין קובר. כי הנשארים פחדו לצאת ממקום מחבואם ולקברם:

פסוק ד
היינו חרפה. השכנים היו מחרפים אותנו:

פסוק ה
עד מה. עד מתי יהיה כן וכי תאנף לנצח וכי תבער קנאתך כמו אש שהולך ושורף עד תומו:

פסוק ו
שפוך. הסר החמה מאתנו ושפוך אותה על הגוים אשר לא יירצו לדעת אותך:

פסוק ז
אכל. כלו והשמידו:
נוהו השמו. החריבו מדורו זה בה"מ:

פסוק ח
אל תזכר וכו'. אם אמנם עתה נשוב אליך:
מהר. במהירות רב תקדים לנו רחמיך כי דלונו מאד בתכלית העוני ואין לנו כח לסבול עוד:

פסוק ט
על דבר. בעבור כבוד שמך לבל יחולל:
למען שמך. המורה שאתה רחום וחנון:

פסוק י
למה יאמרו וגו'. למה יאמרו הגוים איה אלהיהם אם אלהים הוא יריב ריב עמו יודע לזאת יודע:

פסוק יא
אנקת. צעקת האסיר:
הותר. התר קשרי הנאסרים להוציאם להריגה:

פסוק יב
והשב. כמו שעשה לנו כן השב גמול פורעניות אל שכנינו:
שבעתים. שני פעמים שבעה ר"ל רבת פעמים השב להם גמולם:
אל חיקם. הפורעניות תביא אל חיקם ולא יטה לכאן ולכאן:
חרפתם. גמול חרפתם אשר חרפוך:

פסוק יג
ואנחנו. ואז אנחנו שאנו עמך וגו' נודה לך לעולם בעבור זה ונספר תהלתך להדורות הבאים:

פרק פ

פסוק ב
רועה. אתה רועה ישראל קשוב תפלתנו:
נוהג. אתה הנוהג את יוסף כרועה המנהיג את הצאן ולפי שיוסף כלכל את השבטים במצרים לכן נקראו על שמו:
יושב. אתה הוא היושב על הכרובים שעל הארון הופיעה והאר לנו ישועה:

פסוק ג
לפני אפרים וגו'. ר"ל לצורך גאולתם עורר את גבורתך וגו':
ולכה. כמו ולך כן הוא ע"פ המסורה ור"ל עליך:

פסוק ד
השיבנו. אליך:
והאר. הראה לנו פנים מאירות ושוחקות ונהיה נושעים:

פסוק ה
עשנת. כעסת למאס תפלת עמך:

פסוק ו
לחם דמעה. במקום הלחם האכלתם דמעה כי דמעת הבכי מונע תאות האכילה וכאלו משביע כדבר מאכל:
ותשקמו. השקית אותם בדמעות מלוא שליש ר"ל הדמעות הרוו צמאונם:

פסוק ז
מדון. בעלי דין ומריבה:

פסוק ט
גפן. ישראל הנמשל לגפן הלוא אותם הוסעת והוצאת ממצרים:
תגרש. מא"י גרשת שבעה עממין ונטעת אותם במקומם:

פסוק י
פנית לפניה. את העובדי כוכבים ההם ושרשת שרשיה של ישראל ותמלא את הארץ ממנה:

פסוק יא
צלה. של עדת ישראל:
וענפיה. של העדה ההיא היו ארזים חזקים ר"ל משלו על כל הארץ וגדלו למעלה:

פסוק יב
תשלח. פשטה ענפיה עד ים פלשתים והוא האורך:
ואל נהר. זה נהר פרת והוא הרוחב:

פסוק יג
למה. עתה למה תחשב לאויב ופרצת גדריה וכל עוברי דרך מלקטים פריה ר"ל למה נתתם להפקר לכל:

פסוק יד
יכרסמנה. הנמשל לחזיר מיער למה יכרית ויכלה אותה:
וזיז. החיות הזזים בשדה כ"א ירעה בה ויאכל פריה:

פסוק טו
שוב נא. שוב עתה אלינו:
פקוד. השגיח על הגפן הזאת:

פסוק טז
וכנה. מקום מושב הגפן אשר ימינך נטעה בה את הגפן והיא א"י:
ועל בן. ר"ל תן השגחתך על א"י ועל הבן אשר חזקת לך והוא ישראל:

פסוק יז
שרופה באש. הלא הגפן ההיא שרופה היא באש וכרותה ממקומה והמה הולכים ואבודים מגערת כעסך:

פסוק יח
תהי ידך. מעתה תהיה ידך להגן על איש שהושעת בימינך:
ועל בן וגו'. הוא כפל ענין במ"ש כי היא היא ועל ישראל יאמר:

פסוק יט
ולא נסוג. לא נשוב אחור ממך:
תחיינו. ר"ל הוציאנו מן הגלות ונקרא אז בשמך להודות לך:

פרק פא

פסוק ב
הרנינו. בפה:
עוזנו. שהוא לנו למעוז וחוזק:
הריעו. בשופר:

פסוק ג
שאו זמרה. הרימו בפה קול זמרה ותנו קול על התוף וכנור שקולו נעים:

פסוק ד
בחודש. בהתחלת החודש ר"ל ביום הראשון תקעו שופר:
בכסה. בזמן המיועד להיות בו יום חג והוא ר"ה:

פסוק ה
כי חק. התקיעה ההיא היא חק גזרת המקום על ישראל כי הוא יום המשפט ובא התקיעה לזרז על התשובה לזכות במשפט:

פסוק ו
עדות. ביום הזה שמו עדי הזהב על יוסף כמ"ש וישם רביד הזהב על צוארו (בראשית מ"א:מ"ב) כי ארז"ל ברר"ה יצא יוסף מבית האסורים:
בצאתו. בעת שיצא למשול על ארץ מצרים:
שפת. אז היה יוסף משתבח לומר שפת לשון אשר לא ידעתי מעולם הנה עתה אשמע ואבין כי ארז"ל שבא גבריאל ולמדו שבעים לשון לפי שכתוב בנמוסי מצרים שאין למשול בהם כ"א המכיר בכולן:

פסוק ז
הסירותי. אמר במקום ה' בזה היום הסירותי מסבל שכמו של ישראל כי ארז"ל ברר"ה בטלה העבודה מאבותינו במצרים:

כפיו. העברתי כפיו מן הדוד ממה שהיה מבשל לאדוניו ועשה לו מלאכת עבד:

פסוק ח

בצרה. בעת הצרה כשקראת אלי הוצאתיך ממנה:

אענך. עניתיך במה שהייתי מסתיר ממך:

רעם. בעת עברם בים והיה על המצרים לבדם שנאמר קול רעמך בגלגל (לעיל טז):

אבחנך. ר"ל עם כי היה בחון וידוע לפני שתחטא במי מריבה עכ"ז עניתיך בעברך במי הים:

סלה. ר"ל וכ"כ עד עולם דרכי להושיע בעת צרה עם כי נגלה לפני שיחטא בדומה לה:

פסוק ט

שמע עמי. אמרתי מאז שמע עמי והנה אתרה לשמוע אמרי:

ישראל. ר"ל כי אם תשמע לי אתה ישראל:

פסוק יא

אנכי. ר"ל הנה הלא אני המעלך מארץ מצרים וידי בכל משלה ולזה הרחב פיך לשאול ממני כל חפצך ואמלאם אם תשמע לי:

פסוק יב

ולא שמע. אבל עמי לא שמע לקולי:

לא אבה. לא רצה לשמוע לי:

פסוק יג

ואשלחהו. שלחתים מארצם ללכת בגולה כי הלכו בשרירות לבם ובעצתם הרעה:

פסוק יד

לו עמי. אם היה עמי שומע לי וגו':

פסוק טו

כמעט. כשעור מעט זמן חיש מהר הייתי מכניע אויביהם והייתי משיב ידי על הצרים להכות ולחזור ולהכות:

פסוק טז

משנאי ה'. השונאים הנחשבים לשונאי ה' היו אז מכחשים לו לומר שאינם שונאים על כי יפחדו מהעונש:

ויהי עתם. עת הטובה ההיא היתה לעולם מבלי הפסק:

פסוק יז
ויאכילהו. אז היה ה' מאכיל אותו ממיטב החטים והיה משביעו דבש הזב מן הצור וכן הוא אומר ויניקהו דבש מסלע (דברי' לב) והוא מדרך משל לומר שהיה רב שפע במקום יובש וצמא אם היו הולכים בדרכי המקום:

פרק פב

פסוק א
בעדת אל. בתוך הדיינים השופטים לראות אם עושים משפט אמת:
בקרב. יושב בקרב הדיינים וכאלו ישפוט עמהם וכפל הדבר לחזוק:

פסוק ב
עד מתי. הואיל וכן א"כ עד מתי תשפטו עול ולעולם תשאו פני הרשעים להחניפם בדבר המשפט:

פסוק ג
שפטו. לא כן עשו כ"א שפטו דל ויתום במשפט הראוי ולא תרחמו עליהם במשפט:
הצדיקו. בעת המשפט אם הוא צדיק בריבו ולא תאמרו אזכה במשפט את העשיר בעל דינו שלא לביישו ואח"ז אודיעו שהדין עם שכנגדו:

פסוק ד
פלטו. מיד הבא לעשקם:

פסוק ה
לא ידעו. אין הדיינים נותנים לב לדעת ולהבין חומר העון והרי הם כההולך בחשיכה ואינו יודע במה יכשל:
ימוטו. הלא בעבור קלקול הדין ימוטו מוסדי הארץ והיא קרובה לפול כי על שלשה דברים העולם עומד והדין אחד מהם כן ארז"ל:

פסוק ו
אני אמרתי. אמר בשם ה' הנה כאשר צויתי אתכם על הדינים אמרתי אז שבעבורם תהיו כמלאכים ולא תשלוט בכם המיתה:
ובני עליון. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ז
אכן. באמת הואיל ואין אתם נזהרים בה תמותו כמו שמת אדם הראשון על שלא נזהר במצותי:

פסוק ח
שפטה הארץ. שפוט אתה דין עני ואביון:
כי אתה תנחל וגו'. הלא אף בכל גויי הארץ תאהב העניים דכאי הרוח והנחלתם לך לנחלה לזה שפוט את משפטם:

פרק פג

פסוק ב
אל דמי לך. לא יהיה לך דומיה:
אל תחרש. אל תשתוק ואל תנוח מלהפרע:

פסוק ג
יהמיון. לכלות את ישראל:
נשאו ראש. מרימים ראש ועולים מעלה מעלה:

פסוק ד
יערימו סוד. מערימין עצה בסוד לבל יגלה עצתם לחשוב רע על ישראל הצפונים ונסתרים בצלך לבטוח בך:

פסוק ה
אמרו. אומרים זה לזה נכריתם מהיות עוד גוי ולא יזכרו עוד:

פסוק ו
עליך. כרתו ביניהם ברית לקום עליך להשחית עמך:

פסוק ז
אהלי אדום. והם בני אדום הקדמונים יושבי אוהלים:
והגרים. המה בני הגר שילדה מבעל אחר לא מאברהם:

פסוק ט
גם אשור. עם כי ראו גבורת ה' במחנה סנחריב מ"מ לא לקחו מוסר חברו עצמם עמהם והיו מעולם לעזור לבני לוט המה עמון ומואב הנלחמים בישראל:

פסוק י
כמדין. שנפלו בידי גדעון כמ"ש בשופטים:
כסיסרא כיבין. שנשטפו בנחל קישון בימי דבורה וברק:

פסוק יא
נשמדו בעין דאר. על מדין הוא חוזר:

היו דומן. היו למדרך כף הרגל כדומן שע"פ האדמה:

פסוק יב
שיתמו. שים הנדיבים שבהם:
כעורב וכו'. והם היו שרי מדין:

פסוק יג
אשר. על אשר אמרו נירש מקום המקדש והוא מדור אלהים:

פסוק יד
כגלגל. הוא הגדל בראש הקוצים המתגלגל ע"י הרוח:

פסוק טו
תבער יער. כי על שהעצים סמוכים זה לזה לכן כשבוער בו האש הולך ושורף הכל:
תלהט הרים. כי הרוח המצוי בהרים נושב בהלהב ואין נוח לכבותו:

פסוק טז
כן תרדפם. מאמר דוד ע"ה לכלות הכל מבלי שארית:

פסוק יז
ויבקשו. אז יתחרטו על מעשיהם ויבקשו שמך:

פסוק יח
יבושו. אבל לא יועילו בבקשתם כי יבושו ויבהלו עד עולם:

פסוק יט
וידעו. אז ידעו הכל כי אתה לבדך שמך ה' המורה שהממשלה בידך ואין זולתך ואתה הוא העליון על כולם ור"ל שאפילו חלש למעלה לגבור יחשב ומכ"ש גבור למעלה:

פרק פד

פסוק ב
מה ידידות. מה מאוד אהובות וחביבות משכנותיך:

פסוק ג
נכספה. יאמרו נפשי מתאוית לבוא לחצרות ה' ולבי ובשרי יתאוו לרנן בה אל ה':

פסוק ד
גם צפור. יתאונן על חרבנה ואומר שגם צפור מצאה בית במקום המזבח ודרור מצאה בה לעצמה קן אשר שמה שם אפרוחיה:
את מזבחותיך. עם מזבחותיך ר"ל על המזבחות:

פסוק ה
אשרי יושבי. אשרי לזה שיחיה בבניינה ויהיה מיושבי ביתך ויהללוך עוד שם עד עולם:

פסוק ו
עוז לו בך. המשים עוזו ומבטחו בך:
מסילות בלבבם. בכל עת חושבים בלבבם המסילות העולות לבית ה':

פסוק ז
עוברי. להיות עולה ברגל עם העוברים דרך עמק הבכא שגדלים שם החוחים וכן ממול בכאים (ש"ב ה) (כי דרך שם היה המהלך):
מעין ישיתוהו. בעבורם ישים שם ה' מעיינות מים למען ימצאו לשתות:
יעטה מורה. המורה להם את הדרך אשר ילכו בו יהיה עטוי ומעוטף בברכות כי כל ההולכים יברכוהו כי על מבועי מים ינהלם:

פסוק ח
ילכו וגו'. ירבו העולי' עד כי ילכו מצבא אנשים אל צבא אנשים ויפגשו כתות רבות אשר ילכו להיות נראי' אל פני ה' בציון:

פסוק י
מגננו. בה"מ שהוא לנו למגן ולמחסה ראה אותו וזכור בו:
והבט. שא פני דוד משיחך למענו עשה שלא יהיה בחנם טרחתו על בה"מ:

פסוק יא
כי טוב וכו'. לזה אני מתאוה לראות בבניינה כי יותר טוב לי לשבת בחצריך יום א' מלשבת אלף שנים בחצרים אחרים:
בחרתי. יותר אבחר לחסות בסף השער של בית ה' מלדור דירה שלימה באוהל רשע:

פסוק יב
כי שמש. כי מעולם תאיר לנו כשמש ותגן עלינו לזה מובטח אני כי עוד יתן לנו חן וכבוד ולא ימנע את הטוב מלתתו להולכים בדרך תמים:

פרק פה

פסוק ב
רצית. כמו שרצית את ארצך מאז והשבת שבות יעקב מגלות בבל:

פסוק ג
נשאת. כי מחלת עונם וכסית חטאתם עד עולם לא יזכר:

פסוק ד
אספת. הכנסת עברתך לבל תכעוס בהם:
השיבות. חזרת מחרון אפך:

פסוק ה
שובנו. כן שובנו מגלות אחרון והפר כעסך אשר עמנו:

פסוק ו
הלעולם. וכי עד עולם תכעוס בנו וכי תמשוך אפך לסוף כל הדורות:

פסוק ז
הלא אתה. הלא סוף הדבר תשוב תחיינו מן הצרות וישמחו עמך בישועתך:

פסוק ח
הראנו. לזה הראה לנו חסדך במהרה בימינו:

פסוק ט
אשמעה. הן שומע אני מה ידבר האל אשר ידבר שלום אל עמו ומבטיחם שלא ישובו לחטוא עוד:

פסוק י
אך קרוב. ר"ל אין הדבר קשה כי קרוב לפני ה' וקלה בעיניו להביא ליראיו ישעו ולשכון כבוד בארצנו:

פסוק יא
חסד ואמת. החסד והאמת פוגשים זה בזה ר"ל האחד תלוי בחבירו כשנדבר אמת תבוא חסד אל:
נשקו. פגשו זה בזה ונשקו יחד ר"ל תלוים המה זה בזה כשנעשה צדק תבוא השלום:

פסוק יב
אמת. כשתתרבה האמת בארץ אז יהיה הצדק נשקף מן השמים להראות ע"פ הארץ:

פסוק יג
גם ה' וגו'. ר"ל מלבד גמול המעשה יתן גם את הטוב מה שהבטיח בחסדו:

פסוק יד
צדק. כל איש יהלך לפניו הצדק ר"ל שיהיה הצדק תמיד נוכח עיניו וישים פעמיו לדרך הצדק ללכת אחריה וכפל הדבר לחוזק:

פרק פו

פסוק א
הטה. לשמוע תפלתי ועניני:

כי עני. אני מוכנע כעני:

פסוק ב
כי חסיד אני. וזהו במה ששומע חרפתו ובידו לנקום נקם ומעביר על מדותיו:

הושע וגו'. מקרא מסורס והוא כמו אתה אלהי הושע עבדך הבוטח עליך:

פסוק ד
נפשי אשא. אני נושא נפשי להטעין עליך ולהשען בך:

פסוק ז
כי תענני. בטוח אני שתענה לי:

פסוק ח
באלהים. הם שרי מעלה:

ואין כמעשיך. אין בעולם מעשה נפלא כמעשיך:

פסוק ט
יבואו וגו'. כי לעתיד יאמינו הכל בה':

פסוק י
כי גדול. אז ידע אשר אתה גדול ועושה נפלאות לבדך:

פסוק יא
אהלך. למען אלך גם אני באמתך ר"ל ללכת באמתך כמוך:

יחד לבבי. עשה לי לב אחד ומחשבה אחת ליראה את שמך ולא אהיה תלוי ומסופק:

פסוק יג
גדול עלי. הגדלת עמי חסד:

משאול תחתיה. הוא הגיהנם וזהו במה שבשרו ע"י נתן הנביא שנמחל לו העון דבת שבע:

פסוק יד
ולא שמוך. לא שמו יראת אלהים נגד פניהם:

פסוק טז
לבן אמתך. ר"ל אני מוכנע כבן אמה יליד בית:

פסוק יז
אות לטובה. סימן להודיע לכל שחפץ אתה בטובתי:
ויבושו. בראותם כי אתה עמדי:
כי אתה וגו'. ר"ל הלא מעולם עזרתני ונחמתני ע"י נתן הנביא בכפרת מחילת העון דבת שבע לזה שאלתי עשה לי גם אות לטובה להודיע לכל:

פרק פז

פסוק א
יסודתו. יסוד השיר הזה הוא לדבר במהללי הררי קדש והם ציון וירושלי':

פסוק ב
כל משכנות. כי אף שכל א"י אהובה היא למקום מ"מ שערי ציון אהוב לפניו יותר מהכל:

פסוק ג
נכבדות. וזה לפי שמדובר בך אתה ציון אמרות נכבדות כי סנהדרין יושבים בה ועוסקים בתורה ולזה תקרא עיר אלהים עד עולם:

פסוק ד
אזכיר. אמרו במקום ה' לעתיד אזכיר את מצרים ובבל על יודעי ואהובי להביאם אל ציון הנה כן אזכיר פלשת וכו' להביאם שמה כי יאמר הלא זה יולד שם בציון ר"ל תולדות אבותיו מציון הוא ולזה החזירוהו למקומו:

פסוק ה
ולציון יאמר. המבשר יבשר את ציון ויהיה נאמר לה הנה הובא כל איש ואיש אשר יולד בה:
והוא. מי שבידו לכונן הוא יכונן אותה להיות עליון:

פסוק ו
ה' יספור וגו'. בעת יכתוב את העמים יספור אז את ישראל הנבלעים בתוכם ויברור אותם ויאמר הלא זה מילדי העברים מעולם מימי אבותיו אשר נולדו בציון ולי המה:

פסוק ז
ושרים. אז ישוררו כמו המנגנים בחלילים, ויאמרו כל עיוני והבטתי ותוחלתי המה בך:

פרק פח

פסוק א
להימן. המזמור הזה נמסר להימן שהוא יאמר על הדוכן (ועל כי אמר למנצח ר"ל שנמסר לבן לוי המנצח בשיר חזר ופירש שנמסר להימן שהיה מן הלוים):

פסוק ב
יום צעקתי. עם כי צעקתי בתפלה כל היום מ"מ גם בלילה אערוך תחינתי לפניך:

פסוק ד
כי שבעה. כי רבו הרעות עד שנפשי שבעה מהם והוא ענין מליצה:
וחיי. ימי חיי קרבו לרדת אל השאול:

פסוק ה
נחשבתי. מגודל התשות נחשבתי עם האנשים אשר כבר ירדו לקבר:
אין איל. שלא היה לי כח מעולם:

פסוק ו
במתים חפשי. אני נמנה בין המתים שהמה חפשים ממקרי העולם ועמלו:
עוד. עדיין לא זכרתם כי לא באה זמן התחיה:
והמה. עדיין המה כרותים ממכת ידך:

פסוק ז
שתני. שמת אותי בבור תחתיות העמוק למאוד:
במצולות. בעומק המים הוא משל לצרות שונות:

פסוק ח
וכל. עם כל משבריך ענית אותי לעולם ר"ל זמן רב:

פסוק ט
הרחקת. חזקת לב אוהבי להתרחק ממני כי נהפכו לאויבים:
שתני. שמת אותי להיות מתועב בעיניהי':
כלוא. אני כמו בבית הכלא ומאסר ולא אוכל לצאת:

פסוק י
עיני דאבה. עצבה עיני מן גודל העוני:
שטחתי. פרשתי כפי כדרך המתפללים:

פסוק יא
הלמתים. ר"ל הלא אמות מקושי צרות וכי להמתים תעשה הנפלאות שהבטחת:
אם רפאים. אם המתים שנרפו ונחלשו ע"י מלאך המות אם המה יודוך לעולם על נפלאותיך:

פסוק יב
היסופר. כפל דברו רבת פעמים כדרך הנוהים ומקוננים:
באבדון. הוא הקבר שבו נאבד האדם מזה העולם:

פסוק יג
היודע. וכי יהיה נודע פלאך ע"י כשנהיה בחשכת הקבר וכי נספר צדקתך בארץ נשיה והוא הקבר (כי בהיות האדם שם נשכח מפי הבריו'):

פסוק יד
ואני. הלא אני שועתי אליך ובכל בוקר תקדים תפלתי לבוא לפניך:

פסוק טו
למה. ר"ל הואיל ואני מתפלל לפניך למה א"כ תעזוב נפשי ביד האויב:

פסוק טז
וגוע מנוער. מעת נערותי אני בגויעה ר"ל זמן ארוך ומעט היו ימי השלוה נשאתי וגו'. ר"ל אהיה פנוי מעסקי בטורח נשיאת הפחד:

פסוק יז
בעותיך. החרדה הבאה ממך היא כרתה אותי:

פסוק יח
סבוני. החרון והחרדה מסבבים אותי כמים המסבבים גוף העומד בהם:
יחד. החרון והחרדה:

פסוק יט
הרחקת. כי לא באו אלי לנחמני:
מיודעי מחשך. כאלו המה במקום חושך שלא אראה אותם:

פרק פט

פסוק ב
חסדי ה'. החסד שעשה ה' עמנו אשירה לעולם ולכל דור אודיע בפי מה שהאמתת את דבריך:

פסוק ג
כי אמרתי. כי אומר אני חסד אל יהיה בנוי ומתוקן עד עולם:
שמים. כימי עמידת השמים תהיה נכון אמונתך:

פסוק ד
כרתי. ר"ל וזהו החסד שאמר כרתי ברית לבחירי וחוזר ומפרש נשבעתי לדוד עבדי:

פסוק ה
אכין זרעך. להיות נכונים למלוכה:
כסאך סלה. כסא המלכות הנתון לך לרשת לזרעך יהיה עד עולם כי אף שתבוטל בימי הגולה הנה תשוב בימי המשיח ולא תופסק עוד:

פסוק ו
ויודו. אז צבא השמים יודו על הפלאים שתעשה בימי המשיח ואף אמונת הבטחתך יסופר בקהל קדושים המה בני ישראל:

פסוק ז
יערוך לה'. יערוך עצמו להיות דומה לה' להבטיח ולקיים:
ידמה וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
אל נערץ. כי הוא אל אמיץ בחבורת עדת קדושים רבה וגדולה הם מלאכי מעלה:
על כל סביביו. הם המלאכים המסבבים כסא כבודו:

פסוק ט
חסין יה. אתה ה' החזק מאוד:
ואמונתך. האמונה היא מעולם סביבותיך ולא תתפרד ממך:

פסוק י
בגאות הים. בחוזק הים וגאונו:
בשוא. בהתרומם גליו אתה תשקיעם ותשפיל':

פסוק יא
כחלל רהב. כמו החלל המדוכא כן דכאת רהב הם מצרים הקרוי רהב:
פזרת אויביך. הם מלכי כנען:

פסוק יב
לך שמים. שלך השמים:
ומלואה. הבריות שממלאים את העולם:

פסוק יג
וימין. הוא דרום כי מזרח נקרא קדם והעומד קדמת פניו לקדם מול השמש ימינו א"כ לדרום ומערב קרוי אחור כי אז אחוריו למערב:
בשמך ירננו. ר"ל פלאי גבהם יעוררו הבריות לרנן בפלאי שמך:

פסוק יד
זרוע עם גבורה. ר"ל זרועך נטויה על כל ובכולם תעשה גבורות:
תרום ימינך. להיות עליון על כל:

פסוק טו
מכון. הכנת כסאך היא בצדק ובמשפט לא לפי כח הזרוע:
יקדמו פניך. יקדימו לבוא לפניך להנהיג בהם את בני העולי:

פסוק טז
יודעי תרועה. היודעים להתחבר ולהדבק במקום:
באור פניך. המה ילכו באור התשועה הבאה מלפניך:

פסוק יז
בשמך. בתשועת שמך יגילון כל הימים:

פסוק יח
תפארת. אתה הוא המפאר חזקם ובעת תמלא רצון תרום קרן ממשלתנו:

פסוק יט
כי לה' וגו'. כאשר היה מגננו לה' אז תרומם קרן ר"ל כאשר היו המלכים המגינים על עמים יראי ה' אז משלו ממשל רב:
ולקדוש וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כ
אז. בעת המלכת אותו דברת בחזון לחסידך הוא שמואל הנביא:
שויתי. ר"ל נתתי לדוד כח וממשלה:
בחור. הנבחר שבכולן הרימותי מתוך העם להמליכו:

פסוק כא
מצאתי. אותו מצאתי בבני ישי ומשחתיו על ידך:

פסוק כב
תכון עמו. תהיה נכונה עמו לעזרה:
תאמצנו. להתגבר עוד על שונאיו:

פסוק כג
לא ישיא. לא יהיה לו כנושה לקחת עשרו:

פסוק כה
עמו. יהיו תמיד עמו:

ובשמי. בעזר שמי:

פסוק כו
ידו. ממשלתו יהיה בהולכי ימים ונהרות למרחקי ארץ:

פסוק כז
אבי אתה. ר"ל כל בטחונו יהיה עלי כבטחון הבן על האב:

פסוק כח
בכור אתנהו. להיות גדול על כל כמו הבכור על שאר הבנים:

עליון וגו'. כפל הדבר במ"ש לתוספת ביאור:

פסוק כט
ובריתי. הברית שכרתי לו תהיה נאמנת ומקוימת:

פסוק ל
ושמתי וגו'. שיהיו גם המה בממשלה ההיא:

וכסאו. כסא זרעו:

פסוק לא
אם יעזבו. אבל אם יעזבו בניו תורתי:

פסוק לג
ופקדתי. אז אחסר מהם המלוכה בעבור פורעניות גמול פשעם:

ובנגעים. אייסרם בנגעים גמול עוונם:

פסוק לד
וחסדי. אבל לא אפיר חסדי מכל וכל לקחת ממנו המלוכה לעולם כי תשוב לזרעו בימי המשיח:

באמונתי. במה שהבטחתיו באמונה:

פסוק לה
לא אחלל בריתי. מכל וכל לכלות המלוכה מזרעו:

פסוק לו
אחת וגו'. שבועה מיוחדת נשבעתי בקדושתי והיא תקום ולא תשתנה:

אם לדוד אכזב. גזם ולא אמר והרי הוא כאילו אמר כך וכך יהיה אם אכזב לדוד, ואמר לשון הנופל באדם וכן אם יבואון אל מנוחתי (לקמן צ״ה) ורבים כמוהו:

פסוק לז

זרעו לעולם יהיה. בממשלת המלוכה כי אם יופסק זמן מה תשוב עוד בימי המשיח:
וכסאו כשמש. עד עולם כימי השמש יהיה כסאו נגדי להשגיח בו:

פסוק לח

כירח. במו הירח כן זרעו יכון עד עולם על כסא המלוכה:
ועד בשחק. והוא קבוע לו בשחק לעד נאמן עד עולם שתתמיד בו המלוכה עד עולם כימי הירח וכפל הדבר לחוזק:

פסוק לט

ואתה זנחת. והנה בעבור העון עזבת אותו ומאסת בו כאשר אמרת ופקדתי בשבט פשעם:
התעברת. נתמלאת עברה עם משיחך זה צדקיה שנמסר ביד נ״נ על שמרה בדבר ה׳ בשבועה שנשבע בה׳:

פסוק מ

נארתה. הרחקת הבריות שעם דוד וחללת נזרו להשליכו לארץ:

פסוק מא

פרצת וגו׳. וכל הרוצה בא בו ר״ל נתת אותו להפקר:
מחתה. להיות מושבר והרוס:

פסוק מב

כל עוברי דרך. כדבר ההפקר אשר כל מוצאה רומסה ודורכה:

פסוק מד

אף תשיב וגו׳. עם כי חרבו היתה לטושה וחדודה להכות בו את האויב הנה השבת החדוד לאחוריו לבל יוכל להכות בו את האויב וגם לא הקמת אותו במלחמה להנצל הוא מיד האויב ר״ל אף אם היה לפי הטבע מקום להתגבר הוא על האויב נלחמו עמו ממרום ולא נתגבר וגם נפל עוד:

פסוק מה

השבת. בטלת אותו מזוהר הצלחתו והפלת כסאו לארץ:

פסוק מו
ימי עלומיו. ימי הנערות ר"ל ימיו הטובים הקצרת והעטפת עליו בושה לעולם ר"ל זמן רב:

פסוק מז
עד מה. אמנם עשית בדין מ"מ עד מתי וכי תסתיר פניך ממני לנצח בתמיה:
תבער. וכי תבער חמתך כהאש הזה השורף הכל:

פסוק מח
זכר אני. בכל עת אני זוכר וחושב מה הוא הזמן שיש לי בזה העולם הלא הוא המעט ופן אמות ולא אראה הישועה:
על מה שוא. למה בחנם בראת כל בני אדם אם ימות ולא יראה הישועה:

פסוק מט
מי גבר יחיה. מי הוא האדם אשר ישאר חי ולא יראה המיתה וימלט נפשו לעולם מן השאול:

פסוק נ
איה חסדיך. ר"ל הואיל וכלנו עומדים למיתה איה הם חסדיך שהבטחת לנו בימים הראשונים אשר נשבעת לדוד באמונה להשיב המלוכה לזרעו:

פסוק נא
שאתי. מה שאני נושא בחיקי וסובל:

פסוק נב
אשר חרפו וגו'. וחוזר ומפרש אשר חרפו התאחרות משיחך שמתאחר לבוא:

פסוק נג
ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ר"ל אמת הוא שהמקום הוא ברוך ומהולל וכפל המלה לחוזק:

פרק צ

פסוק א
תפלה למשה. י"א מזמורים שמכאן עד לדוד מזמור משה אמרם ודוד יסדם בספרו איש האלהים. ר"ל שהיה נביא:
אד' מעון. אתה לנו למחסה בכל דור ודור כמו המדור המגין מזרם וממטר:

פסוק ב
בטרם. עד לא ילדו ונבראו ההרים ועד לא חוללת הארץ ותבל ומטרם שהיה העולם ועד סוף ימי העולם בכל עת אתה אל ר״ל חזק ובעל היכולת:

פסוק ג
תשב אנוש. אתה משיב את האדם מן רוב אומץ חזקו אשר יהיה מדוכא ביסורים המחלישים כח ובזה כאלו תאמר לבני אדם שובו מדרכיכם הרעים על כי אין יסורים בלא עון:

פסוק ד
כי אלף שנים. ר״ל ע״י היסורים כאילו תאמר להאדם הלא אף אם תחיה אלף שנים הלא יהי׳ בעיניך כיום אתמול כאשר יעבור כי אחר שעבר הזמן מה לו אם היה זמן מרובה או זמן מועט הלא הלך לו ואיננו:
ואשמורה בלילה. וכמו משמרה אחת ממשמרות הלילה כי לאחר שעבר הזמן משמר אחד ואלף שנים לאחת תחשב:

פסוק ה
זרמתם. מרוצת חייהם המה כחלום השינה כי בהקיצו אין דבר מדברי החלום כן אין ממש בחיי האדם:
בבקר. ר״ל בימי הנעורים לבד מחדש ומחליף כח כחציר הזה שרק בבוקר יחליף כח:

פסוק ו
בבקר יציץ. אם בבקר יציץ ומחליף כח הלא לערב בימי הזקנה ימולל ויבש ודומה הוא לחציר הנתייבש אחר שזרחה החמה עליו כל היום:

פסוק ז
כי כלינו. עתה ידבר על לשון בני הגלות בבל שיאמר אם חיי כל אדם הוא הבל אף אם המה בשלוה כל שכן אנחנו אשר כלינו באפך שאנפת בנו על עונותינו:
ובחמתך. הוא כפל במ״ש:

פסוק ח
שתה. שמת עונותינו נגדך לזכור בהם ולפרוע עליהם גמול:
עלמינו. השגיאות שהמה נעלמים מאתנו תשימם מול מאור פניך לזכור גם בהם ולשלם גמול עליהם:

פסוק ט
פנו. הלכו להם בעברה וזעם הבאה מעמך:

כלינו. אנחנו בעונותינו גורמים כליון שנותינו להיות נמשך זמן דבור בעלמא:

פסוק י
בהם. במספרם יהיו שבעים שנה:
ואם בגבורות. ואם בהתגברות כח הטבע יהיו שמונים שנה:
ורהבם. אף התוקף והאומץ של השנים ההם המה יגעים וצער:
כי גז. לפי שלא יאריכו ימי האומץ כי מהר יוכרת ויעוף א"כ האומץ שהיה בתחילה גרמה להוסיף הצער בהעדרו:

פסוק יא
מי יודע. בימים מועטים כאלה מי יוכל לדעת חוזק אפך על מה היא ולהיות נשמר ממנה:
וכיראתך. כאשר יראתך נעלמה מלדעת איך נירא את ה' כן נעלמה עברתך מלדעת על מה אתה מתמלא עברה וזעם כי אין להשיג בימים מועטים כאלה:

פסוק יב
למנות. לפי מנין ימינו שהם קצרים כן הודע נא דרכיך ר"ל לפי ערך מעט השנים כן תרבה לנו חכמה לדעת הכל במעט זמן ואז נביא גם אנו לבב חכמה ר"ל אם תתן בנו הרבה חכמה אז נחשוב לתור ולחפש בה לבוא אל תוכן עומק הדבר:

פסוק יג
שובה ה'. שוב מחרון אפך עד מתי תחרה עוד:
והנחם. חשוב על עבדיך מחשבה אחרת להיות מרוצה להם:

פסוק יד
בבוקר. בכל בוקר:
ונרננה. בהודות והלל:
ונשמחה וגו'. כי תשוב להיטיב לנו בעבור רוב ההודאה וההלל וכן יהיה הולך וחוזר חלילה כל הימים:

פסוק טו
כימות. כמנין הימים אשר ענית אותנו וכפי השנים אשר ראינו רעה וכפל הדבר במ"ש:

פסוק טז
יראה. פועל ידיך יהיו נראים אל עבדיך וגם על בניהם אחריהם תהיה ההדר מעמך:

פסוק יז
ויהי נועם. נעימות ה' יהיה עלינו:

כוננה עלינו. הכן עלינו להיות מתוקן בידינו ולא יארע לנו תקלה בעת נעשה את המעשה:
כוננהו. הכן את המעשה ההוא שלא יארע בם תקלה והפסד מה:

פרק צא

פסוק א
יושב וגו'. אמר בל' קריאה אל מול היושב אתה היושב בסתר עליון ר"ל המתבודד בעבודת ה' ובעיון סתרי תורתו:
בצל וגו'. אתה המתלונן וכו' וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ב
אומר להי'. אומר אני לך בעבור ה' אשר הוא מחסי וכו':

פסוק ג
כי הוא יצילך. אשר הוא יצילך מפח הלוכד ומדבר המשבר:

פסוק ד
באברתו. בכנפיו יסוכך ויגן עליך:
אמתו. אמיתת הבטחתו היא כצנה וסוחרה:

פסוק ה
לא תירא. על כי יסוך עליך לא תירא מפחד:

פסוק ו
מדבר. מן המזיק דבר ההולך באופל:
מקטב. מן המזיק קטב השודד נפשות בעת צהרים:

פסוק ז
יפול. אף אם בעת הדבר יפלו אנשים רבים מצדך ומימינך ומ"מ אליך לא יגש הדבר ההוא ולא יזיק לך:

פסוק ח
רק וגו'. מיתת האנשים תביט רק בעיניך ותראה תשלומין הרשעים הנופלים אבל לא יגעו בך לרעה:

פסוק ט
כי אתה. כאשר תאמר אתה ה' מחסי ועל אל עליון תשים מעונך ר"ל תבטח בו כאדם הבוטח במדורו לחסות בו מזרם וממטר:

פסוק י
לא תאונה. אז לא תזדמן לך רעה:
ונגע וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יב
על כפים. המלאכים ההם ישאו אותך על כף ידם ולא יעזבוך ללכת בארץ רגלי כי פן תכה רגליך באבן המוטל בארץ והוא משל על גודל השמירה וההשגחה:

פסוק יג
תדרוך. תרמוס עליהם ברגליך ולא יזיקו אותך:

פסוק יד
כי בי חשק. כה יאמר ה' הואיל וחשק בי לכן אצילהו מן החיות הממיתים:
כי ידע שמי. הואיל והוא יודע ומכיר שמי להיות חרד מפני:

פסוק טו
יקראני. לכן כאשר יקרא אלי אענה אותו:
עמו אנכי בצרה. בעת בוא צרה בעולם אהיה עמו להצילו ממנו:
אחלצהו. אוציא אותו מן הצרה ועוד ארבה כבודו:

פסוק טז
אשביעהו. יהיה שבע מהם לגודל הריבוי:
ואראהו. בעיניו יראה בימיו תשועת ה':

פרק צב

פסוק א
ליום השבת. המזמור הזה הוקבע לזמר על הדוכן בשבת:

פסוק ב
טוב להודות לה'. טוב וישר לנו להודות לה' ולזמר לשמך העליון על כל:

פסוק ג
בבוקר. בכל בוקר:
ואמונתך. קיום הבטחתך נגיד בכל הלילות:

פסוק ד
עלי עשור. נזמר על כלי נגון בעל עשרה נימין:
עלי הגיון בכנור. על השיר שבדבור הפה מנגן בכנור לבסם הקול כדרך המנגנים:

פסוק ה
בפעליך. במעשה הנסים שעשית לי:
במעשי וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ו
עמקו. הם דברים עמוקים ואין להבינם:

פסוק ז
איש בער וגו'. וחוזר ומפרש וכסיל לא יבין את זאת והיא האמורה למטה:

פסוק ח
בפרוח. במה שהרשעים מפריחים:
כמו עשב וגו'. לא יבין אשר הכוונה היא להשמידם עד עולם כי משלם להם מעט שכר צדקתם לטרדם מעוה"ב:

פסוק ט
ואתה. כי אתה מרום לעולם ובכל עת ידך על העליונה ואם לא תפרע מהם בחייהם תפרע מהם אחרי מותם:

פסוק י
כי הנה וגו'. וחוזר ומפרש כי הנה אויביך יאבדו ר"ל האבדון נכון בידם וימק בשרם ויתפרדו עצמותם:

פסוק יא
ותרם. אבל קרני תרומם כקרני הראם:
בלותי. אהיה נבלל בראשי בשמן לח ודשן והוא משל על רבוי התענוג:

פסוק יב
ותבט עיני. עיני תראה חפצה בהאויב המביט בי בעין רעה:
בקמים. בעת יקומו עלי מרעים תשמענה אזני מה שחפצה לשמוע והוא אבדן המרעים:

פסוק יג
כתמר יפרח. יעשה פרי בבנים ובבנות כתמר הזה הפורח להוציא פירות:
ישגה. יתגדל ויעלה מעלה מעלה כקומת הארז אשר בלבנון:

פסוק יד
שתולים. יהיו נטועים וקבועים בבית ה' לומדי התורה והחכמה:
בחצרות. כפל הדבר במ"ש:

פסוק טו
עוד ינובון. בימי זקנתם ירבו עוד תנובה והצמחה ויהיו דשנים ורטובים:

פסוק טז
להגיד. למען יודע לכל כי ישר ה' ואין בו עולה בראותם כי סוף הדבר שמקבל כל אחד גמול מעשיו:

פרק צג

פסוק א
ה' מלך. בימי המשיח יאמר הנה ה' מלך ולבש גאות להתגאה על הכל:
לבש ה' עוז. לבש כח והתאזר בו ר"ל עתה הראה כוחו:
אף תכון. אז יכירו הכל כי אף העולם אתה הכנת לבל תהי נוטה לפול:

פסוק ב
מאז. מאז בראת העולם:
מעולם. מטרם בראת העולם אתה הוא:

פסוק ג
נשאו וגו'. וחוזר ומפרש שנשאו קול על יראיו ליראם ולהפחידם:
דכים. שטיפת גליהם:

פסוק ד
מקולות. אבל יותר מקולות מים וכו' ויותר מן משברי ים יחזק ה' היושב במרום ולא יכלו להם:

פסוק ה
עדותיך. דברי הנביאים המעידים על התשועה המה נאמנים מאוד ויהיה לביתך נוי ויופי קדושה ותתמיד לאורך ימים ולא תחרב עוד:

פרק צד

פסוק א
אל נקמות ה'. אתה ה' היכול על הנקמות לכן אתה האל הופיע נקמות בקחת נקם מאויביך:

פסוק ב
הנשא. הראה רוממותיך והשב גמול על המתגאים למולך:

פסוק ג
עד מתי. וחוזר ומפרש עד מתי יעלוזו וישמחו:

פסוק ז
ולא יבין. אינו נותן לב להתבונן במעשיהם:

פסוק ח
בינו. אתם השוטים שבעם תנו לב להבין:

פסוק ט
הנוטע. הלא בודאי הנוטע אוזן הוא ישמע כי אם היתה השגת השמע נעלמה ממנו איך ברא האוזן כלי השמע:
אם יוצר עין. אם אמנם הוא יוצר עין הלא בודאי לא נעלמה ממנו השגת הראות:

פסוק י
היוסר. המייסר את הגוים במבול ובהפלגה הלוא יוכיח אתכם:
המלמד. הלא הוא המלמד לאדם דעת ובהבטה מועטת יבין מעשיכם ועליהם הוכח יוכיח:

פסוק יא
כי המה הבל. מול חכמת המקום להבל תחשב ויובן א"כ בהבטה מועטת:

פסוק יב
אשרי הגבר. אשרי להצדיקים המעונים אשר ה' הוא המייסרם ובזה מלמד אותנו מתורתו ר"ל בזה מגלה אוזן לעשות את דבר התורה:

פסוק יג
להשקיט. בכדי להשקיט להן מן ימי רעה הם ימי גיהנם:
עד יכרה. עד יתן לב לראות חפירת השחת להוריד בה את הרשע לגיהנם כי כשאדם בהרווחה נותן לב לראות מפלת שונאו ולא כן כשאינו בהרווחה:

פסוק יד
לא יטוש. לא יעזוב עד עולם:

פסוק טו
ישוב משפט. משפט יסורים עליו יבוא וישוב ויבוא עד כי ישאר מוצדק וזכאי:
ואחריו. אחרי ככלות המשפט ישובו כולם להיות ישרי לב כי העון נתמרק ולא יוסיפו עוד לחטוא בראותם כי המשפט מעותד לבוא:

פסוק טז
מי יקום לי. מי הוא המקים אותי בהלחמי עם מרעים הלא אין לאל ידי:

פסוק יז
לולי. אם לא היה לי ה' לעזרה היתה נפשי שוכנת בשעה מועטת במקום השתיקה והוא הקבר:

פסוק יח
אם אמרתי. כאשר אני רואה עצמי בסכנה ואחשוב שכבר מטה רגלי לנפול הנה חסדך ה' ישען אותי להשאר עומד:

פסוק יט
ברוב. בעת בוא בקרבי רבוי מחשבות מתוגה וצער הנה תנחומיך הנאמרים מפי הנביאים הם ישעשעו וישמחו נפשי:

פסוק כ
היחברך. וכי יחבר עמך להיות דומה לך הכסא של אנשים העושים הוות המשברים ורוצצים את האביונים:
יוצר עמל. בורא ומחדש דברי עמל:
עלי חוק. להיות להם חק קבוע:

פסוק כא
יגודו. יתחברו גדודים על נפש הצדיק לקחתה:
ירשיעו. מחייבים בדינם המקולקל:

פסוק כב
ויהי ה'. אבל ה' היה לי למשגב להצילני מידם:

פסוק כג
וישב עליהם. עליהי' ישיב את גמול החמס שעשו בכח הזרוע:
וברעתם. בהרעה עצמה שהביאו עלי בה יכריתם ה':
יצמיתם ה'. כאומר אף אם יתמהמה בוודאי יכריתם ולא יהיו נקיים מן ההכרתה:

פרק צה

פסוק א
לכו נרננה לה'. לעתיד יזרזו זא"ז ויאמרו לכו נרננה וכו':

פסוק ב
נקדמה. נקדם עצמינו לבוא מול פניו בהודאת שפתים להודות לו על הטובה הבאה:

פסוק ג
אלהים. הם מלאכי מעלה:

פסוק ד
מחקרי ארץ. דברים הנעלמים בארץ אשר יחקרו בדעת להבינם:
ותועפות. גבהי ההרים המה לו:

פסוק ה
והוא עשהו. תקנו על מקומו להיות נקוה במקום אחד:

פסוק ו
נשתחוה. הוא שטוח כל הגוף בארץ:
ונכרעה. הוא כפיפת הראש וקצת הגוף נברכה. הוא כריעת הברכיים על הארץ:
עושנו. המגדל והמרומם אותנו:

פסוק ז
עם מרעיתו. שהוא רועה ומנהיג אותנו:
וצאן ידו. ר"ל כמו הרועה הרחמני אשר ינהג הצאן עם נטיית היד ולא במקל:
היום. ר"ל היום ההוא ינהיג אתכם כן כאשר בקולו תשמעו:

פסוק ח
אל תקשו לבבכם. להרהר אחרי ה' כמו במי מריבה:
כיום. כמו במי מסה במדבר וכפל הדבר במ"ש כי היא היא כמ"ש ויקרא שם המקום מסה ומריבה וגו' (שמות י"ז:ז'):

פסוק ט
אשר נסוני. אם היכולת בידי ליתן להם מים כמה שנאמר שם:
בחנוני גם ראו פעלי. אפילו אחר שראו פעלי במצרים ועל הים ובמדבר עכ"ז לא האמינו בי וחזרו ובחנו אותי:

פסוק י
אקוט בדור. היה לי קטטה באנשי הדור ההוא ואמרתי זהו העם אשר לבבם תועה מאחרי:
והם. אחר כל הקטטה לא ידעו הם את דרכי:

פסוק יא
אשר נשבעתי. אשר בעבור זה קצפתי עליהם ונשבעתי בחרון אפי שלא יבואון אל מנוחתי זה ארץ ישראל:
אם יבואון. ענין שבועה הוא וגזם ולא אמר והרי הוא כאדם האומר כך וכך יהיה אם אעשה הדבר הזה וכן אם לדוד אכזב (לעיל פט):

פרק צו

פסוק ב
בשרו מיום ליום. בכל יום בשרו זה לזה על הישועה חדשה:

פסוק ד
על כל אלהים. הם השמש והירח וכל צבא השמים שהיו העובדי גלולים עובדים להם וקבלום לאלוה:

פסוק ה
אלילים. כי למול ה' כמוהם כאין:
וה'. אבל ה' עשה את השמים וצבאיו בכללו א"כ גם המה מעשי ידי ה':

פסוק ז
הבו לה'. וחוזר ומפרש הבו לה' כבוד ועוז ר"ל ספרו כבודו ועוזו:

פסוק ח
כבוד שמו. כבוד הראוי לשמו:
שאו. סבלו מנחה על הכתף ובואו עמה לחצרותיו בה"מ:

פסוק ט
בהדרת קדש. בבה"מ המהודר בקדושה:

פסוק י
אמרו בגוים. אמרו זה לזה ה' מלך ר"ל עתה הראה מלכותו:
אף תכון. ר"ל עתה נראה שאף העולם אתה ה' הכנת לבל תהי נוטה לפול:
ידין. הוא הדן את העמים במשפט הישר לפי מדת רחמים:

פסוק יא
ישמחו השמים. ענין מליצה הוא על רוב השמחה שתהיה אז בעולם וכן ביום רעה נאמר שמש וירח קדרו (יואל ב':י'):
ירעם. ישמיע קול רם לגודל השמחה:

ומלואו. הבריות הממלאים אותו:

פסוק יב
וכל אשר בו. הבריות המצויות בשדה:

פסוק יג
לפני ה'. השמחה תהיה לפני ה' על כי בא וחוזר ומפרש שבא לשפוט יושבי הארץ:
באמונתו. באמת לפי הראוי:

פרק צז

פסוק א
ה' מלך. לעתיד כאשר תתגלה מלכותו אז תתרבה השמחה בעולם:
איים. יושבי איי הים:

פסוק ב
ענן וערפל. הוא משל לחשכת הצרות שיהיו מוכנים לענוש בהם את הרשעים:
מכון כסאו. הכנת כסאו תהיה בצדק ובמשפט לשלם לכ"א גמולו:

פסוק ד
האירו. הברקים יהיו גדולים עד שיאירו לכל העולם:
ראתה. כשתראה הארץ להב הברקים אז תחיל ותרעד:

פסוק ה
הרים. הוא מושל על אנשים הגבוהים הגאים:

פסוק ו
השמים. מלאכי השמים יספרו צדקו שעשה לישראל:

פסוק ז
המתהללים. המשבחים את עצמם בעבודת גלולים שלהם והמה אלילים מבלי תועלת:
כל אלהים. צבא השמים הנעבדים לאלהים הם ישתחוו לה' על כי עשה משפט בעובדיהם:

פסוק ח
שמעה. כאשר תשמע ציון נקמות האויב אז תשמח:
למען משפטיך. בעבור עשיית משפטיך:

פסוק ט
נעלית. אתה מעולה ומשובח על כל אלהים הם צבא השמים הנעבדים לאלהות:

פסוק י
אוהבי. אתם אוהבי ה' שנאו עושי הרע ולא תפחדו מהם כי הנה ה' שומר נפשות חסידיו ויצילם מיד הרשעים ההם:

פסוק יא
לצדיק. לצורך הצדיק יש אור זרוע ר"ל כמו הזורע דבר מה הנה יותר תוציא השדה ממה שזרע כן הרבה שכר מוכן לצדיק יותר מאלו קבל שכרו מיד:
ולישרי לב שמחה. לישרי לב זרוע שמחה וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יב
בה'. במשענת ה':
לזכר. לזכרון שם קדשו:

פרק צח

פסוק א
הושיעה לו ימינו. ר"ל אינו צריך תשועה מזולתו כי ימינו הושיעה לו:

פסוק ב
הודיע. טרם בוא התשועה פרסמה ע"י הנביאים ועתה גלה צדקתו לעיני כל:

פסוק ג
זכר. ה' זכר לישראל את החסד שהבטיח באמונתו:
אפסי ארץ. היושבים בקצוי הארץ:

פסוק ה
בכנור וגו'. ר"ל בכנור לבד גם בכנור עם קול זמרה יחד לבסם את הקול:

פסוק ז
ירעם. ישמע קול רעם לשמחה:
ומלואו. הבריות הממלאים אותו:

פסוק ח
ימחאו כף. יכו כף אל כף כדרך השמחים והוא ענין מליצה להורות על רוב השמחה:
יחד. כל ההרים ירננו יחד:

פסוק ט
לפני ה'. השמחה תהיה לפני ה' על כי בא לשפוט:
במישרים. במשפט הישר כראוי לכל אחד ואחד:

פרק צט

פסוק א
ה' מלך. כאשר תתגלה מלכותו ירעדו העמים סביב ארץ ישראל:
יושב. מלפני היושב על הכרובים שעל הארון תהיה הארץ נוטה לנפול ר"ל ליושבי הארץ תאחז חלחלה:

פסוק ב
ה' בציון. ה' אשר מעונתו בציון הוא גדול ורם על הכל וממנו יחרדו:

פסוק ג
יודו שמך. כלם יודו לשמך כי גדול וגו':

פסוק ד
ועוז מלך. העוז הוא למלך אשר אוהב המשפט:
מישרים. התורה שהוא מישרים אתה כוננת:
משפט וצדקה. משפטי התורה ודבריה המצודקים הנתונים ביעקב מעשה ידיך המה:

פסוק ה
להדום רגליו. הוא בה"מ ואחז במשל כאלו ממכון שבתו השמים יוריד רגליו לנוח בבה"מ:
קדוש הוא. כי הוא קדוש וחלה הקדושה בהדום רגליו:

פסוק ו
משה ואהרן. ר"ל ראו גודל קדושתו כי הלא משה ואהרן היו מהגדולים ומהמיוחדים בכהני ה' (כי גם משה היה כהן כי שמש בימי המלואים) ושמואל היה מהגדולים ומהמיוחדים בקוראי שמו:
קוראים. הם היו קוראים לה' והוא היה עונה להם:

פסוק ז
בעמוד ענן. עם עמוד הענן בא ודבר עליהם על אשר שמרו עדותיו והחוק אשר נתן להם:

פסוק ח
אתה עניתם. אם כי אתה ענית להם בכל עת קראם ובעבורם היית נושא עון ישראל ועכ"ז נוקם היית על מעלליהם ולא ויתרת להם כלום כי משה ואהרן מתו על מי מריבה ושמואל לא האריך ימים על אשר לא הדריך את בניו כראוי ומכל זה נראה גודל קדושתו שאינו נושא פנים:

פסוק ט
רוממו. לזה רוממו וגו':
להר קדשו. הוא בה"מ של הר המוריה:

פרק ק

פסוק א
לתודה. זה המזמור יאמר המביא תודה על הנס הנעשה לו:
הריעו וגו'. על כי תראו מפלאות ה' בהנס הנעשה לי:

פסוק ג
הוא אלהים. ר"ל הוא בעל היכולת:
הוא עשנו. הוא גדלנו ורוממנו וכן ישמח ישראל בעושיו (לקמן קמט):
ולו אנחנו. מיוחדים אנחנו לו להיות נקראים עמו וצאן מרעיתו:

פסוק ד
בואו. בעת יהיה נעשה לכם נס בואו שעריו בקרבן תודה והללו אותו:

פסוק ה
לעולם חסדו. חסד ה' הוא דבר המתקיים עד עולם ולא כן חסד ב"ו:
אמונתו. האמנת הבטחתו קיימת עד כלות כל הדורות:

פרק קא

פסוק א
חסד ומשפט. כאשר אשירה לך על החסד כן אשירה לך על המשפט ולא אהרהר אחר מדה"ד:

פסוק ב
אשכילה. אתן לב על דרך התמים ומתאוה אני לה לאמר מתי תבוא אלי ואקיימנה כי כל חפצי שיזדמן מצוה לידי:
בקרב ביתי. ר"ל בהצנע כמו בפרהסיא:

פסוק ג
לא אשית. לא אסתכל בדברי רשע:
עשה. מעשה סטים שנאתי ולא ידבק בי מה מהם:

פסוק ד
לבב עקש. מי שלבו עקש יסור ממני ולא אתחבר עמו:
רע. איש רע לא יהיה מיודעי ואוהבי (ועש"ז נקרא האוהב מודע על כי הוא יודעו ומכירו):

פסוק ה
מלשני. המלשין בסתר על רעהו אכרית אותו:
גבה עינים. הוא בעל גאוה:
ורחב לבב. החומד ומתאוה לכל דבר:
אותו לא אוכל. לא אוכל לסבול אותו כי המעשים האלה שנואים בעיני:

פסוק ו
עיני. נותן אני את עיני בנאמני ארץ לשבת הם עמדי:

פסוק ז
לא ישב. אין אני מניח לשבת בביתי איש עושה מעשה רמיה:
לא יכון. לא יהיה נכון לשבת נגד עיני:

פסוק ח
לבקרים. בכל בוקר בזריזות רב אכרית כל רשעי ארץ בכדי להכרית וגו' עד שלא ישאר אחד:

פרק קב

פסוק א
תפלה לעני כי יעטוף. כאשר יהיה כפוף ומעונה כאלו הוא מתעטף קצתו בקצתו:
ולפני. כאשר ידבר צרותיו ויספר תלאותיו לפני ה':

פסוק ג
אל תסתר. לבל תראה בצרתי:
מהר ענני. בו ביום שאקרא לך:

פסוק ד
כלו בעשן. ימי הטובים כלו מהר עם העשן ודומה לו הכלה במהרה:
כמוקד נחרו. נתייבשו במקום המוקד:

פסוק ה

הוכה כעשב. כמו עשב המתייבש ונשבר מחום השמש כן לבי נשברה כי בעבור התוגה שכחתי לאכול מאכלי והנני חלוש ומעונה:

פסוק ו

דבקה. כי מקול האנחה משמן בשרי ירזה ודבקה לעצמותי:

פסוק ז

דמיתי. דומה אני לקאת היושבת במדבר הצועקת קול יללה ואל הכוס השוכן בחרבות כי כן גם אני אזעק בקול מר ואשב שומם ויחידי:

פסוק ח

שקדתי. מהרתי לברוח ואהיה כצפור הבורח מאנשים ויושב בדד על הגג:

פסוק ט

מהוללי. המלעיגים עלי ישבעו בי ואומרים דרך שבועה אם עשיתי כזאת אהיה כהאומללים:

פסוק י

כי אפר. אני אוכל את האפר כדרך שאוכלים את הלחם ר"ל לגודל התוגה נהפך בפי טעם הלחם לטעם האפר:

בבכי מסכתי. כי בעת השתיה יפול בכוס דמעות עיני והרי הוא מזוג בדמעות הבכי:

פסוק יא

כי נשאתני. מתחלה רוממת אותי ואח"ז השלכתני לארץ וכפול הצער מאלו לא הייתי בגדולה מעולם:

פסוק יב

ימי כצל נטוי. ימי הטובים חלפו והלכו להם במעט טובה כצל הזה הנוטה ממקומו מבלי יגע בו מי:

ואני. עתה אני יבש מבלי לחלוחית טובה כעשב הנתייבש בחום השמש בסור צלו:

פסוק יג

ואתה. אבל אתה לעולם תשב ותתקיים וככוחך אז כוחך עתה:

פסוק יד

אתה תקום. לזה אשאל מעמך שאתה תקום ותרחם את ציון כי מעתה עת לחונן אותה כי בא הזמן:

פסוק טו
כי רצו. כי עבדיך ישראל רוצים ומחבבים אבני המקום ההוא ועפרה נשאה חן בעיניהם ומאוד יתאוו להשיב אליה:

פסוק טז
ויראו. אז ייראו הגוים את שם כבודך:

פסוק יז
כי בנה. בראותם אשר בנה ה' את ציון ונראה הוא שם בכבודו:

פסוק יח
פנה. כי פנה אל תפלת נכה רוח המעורר תפלה בתמידות:

פסוק יט
תכתב. זאת הגאולה הזאת תהיה כתובה לזכרון לדור אחרון בכדי שהעם הנברא אז יהלל יה על הגאולה ההיא:

פסוק כא
לפתח. להתיר קשרי האסורים להוליכם למיתה:

פסוק כב
לספר בציון. למען יסופר בציון וגו':

פסוק כג
בהקבץ. בעת יתקבצו עמים וממלכות לעבוד את ה':

פסוק כד
ענה. את זה יספרו לומר הנה מאז ענה האויב כוחי בדרך ובזה קצר ימי:

פסוק כה
אומר. והייתי אומר בתפלה הלא אלי אתה אל תסלקני מן העולם בחצי ימי:
בדור וגו'. ר"ל בכל ימי הדורות בזמן השנים שקצבת ואל תסלקם בחצי ימיהם וכאומר לא על עצמו בלבד אני מתפלל כ"א על כל הדורות:

פסוק כו
לפנים. אתה יסדת את הארץ מתחלה מאין ליש וכן השמים מעשי ידך המה וא"כ קדמת להם:

פסוק כז
המה יאבדו. סוף הדבר יהיה שהמה יאבדו ואתה תעמוד וא"כ גם תאחר להם כלבוש. שפושט האדם ומחליפו באחר כן תחליף את העולם כמ"ש הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה (ישעיה סה):
ויחלופו. ר"ל כאשר תעשה כן תקום:

פסוק כח
ואתה הוא. אבל אתה דבר העומד בהווייתו ומתקיים ואין תשלום זמן לשנותיך:

פסוק כט
בני עבדיך. בני אברהם יצחק ויעקב ישכנו בה וזרעם יהיו נכון לפניך עד עולם ומוסב למעלה לומר את זה יספור לומר כזה וכזה התפללתי והנכם רואים כי שמע אלי:

פרק קג

פסוק א
וכל קרבי. איברי הפנימים גם המה יברכו את שם קדשו:

פסוק ב
כל גמוליו. גמול טובה שגמל עמך:

פסוק ה
כנשר. כמו הנשר מחדש כנפיו מעשר שנים לעשר שנים חוזר הוא לימי נעוריו כן תתחדש ימי נעורים באמיץ כח ובבריאות:

פסוק ו
ומשפטים. עושה משפט לכל עשוקים:

פסוק ז
יודיע. דרכי טובו הודיע למשה:
לבני וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
רחום וגו'. ר"ל ואלו הם דרכי טובו, רחום וגו':

פסוק ט
לא לנצח יריב. אף אם יריב עם החוטאים מ"מ לא לנצח יריב כי ישוב ירחם:

פסוק י
לא כחטאינו. אף גמול העונש לא יעשה בערך החטא:

פסוק יא
כגבוה. כערך רוב גבהות השמים על הארץ כן הוא רוב התגברות חסדו על יריאיו כי אף אם חטאו ליראים יתחשבו מול הסרים מה':

פסוק יב
הרחיק. כי מעביר ראשון ראשון ומוחל עליהם:

פסוק יד
יצרנו. יצירתנו אשר הוא מעפר וא"א להפרד מכל וכל מתאוות הגוף:
זכור. ותמיד זכור לפניו שאנחנו עפר וכפל הדבר במ"ש:

פסוק טו
אנוש. ר"ל עם כי ימי האדם חולפים מהרה כחציר המתייבש מהר מחום השמש:
כציץ. כמו פרחי השדה הכלים במעט זמן כן הוא פריחת האדם והצלחתו:

פסוק טז
כי רוח. כאשר עברה בו רוח קימעא של זעם אז אינו עוד בעולם ואם היה חוזר למקומו לא היו מכירים בו באנשי מקומו כי נשכח מלבם וכאומר אם כן הוא פן יאמר האדם איה א"כ חסד האל:

פסוק יז
וחסד. כאומר לא כן הוא כי חסד ה' על יראיו מכל אומה ולשון מהעולם הזה עד עולם הנשמות ושמורה לו החסד על העולם ההוא:
וצדקתו. צדקת ה' על יראיו שמורה היא לבני בנים ולא יבוטל א"כ החסד לא בעוה"ז ולא בעוה"ב:

פסוק יח
לשומרי. מוסב למעלה לומר לבני הבנים אשר הם שומרי בריתו:
ולזכרי וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יט
ה' בשמים. ר"ל על כי הכין כסאו בשמים ממעל לכן אף לזה משלה מלכותו בכל כי אף אם חלש למעלה לגבור יחשב ומכ"ש גבור למעלה:

פסוק כ
לשמוע. ר"ל לא יעשו בעבור קבול שכר כי עושים דברו בעבור לשמוע בקול דברו וזה כל מגמתם:

פסוק כא
כל צבאיו. צבא השמים כוכבים ומזלות:

פסוק כב
בכל מקומות. אשר הם בכל מקומות ממשלתו והוא כל העולם:

פרק קד

פסוק ב
עוטה. מלביש את העולם באור כשלמה המעטף גוף האדם:
נוטה שמים. סביב הארץ כאדם הנוטה יריעה:

פסוק ג
המקרה. עשה תקרת עליותיו במים והם המים העליונים אשר מעל השמים שהם כתקרה לעלייה:
רכובו. להיות מרכבה לכל אשר יחפוץ יטם כהרוכב את מרכבו:
המהלך. מוליך העבים במרוצה על ידי הרוח הנושב ועופף כבעל כנף:

פסוק ד
מלאכיו רוחות. עושה הרוחות להיות שלוחיו:

פסוק ה
על מכוניה. על כנה ובסיסה לבל תהיה נוטה לפול עד עולם:

פסוק ו
תהום. כסית את התהום לבל יעלה וישטוף את העולם כמו שמכסים דבר מה במלבוש על ההרים. יש מימי הים על ההרים ואינם נשפכים למטה כדרך המים:

פסוק ז
מן גערתך. כשאמרת יקוו המים נסו אל המקום שהמה שם:
מן קול רעמך. בעת השמעת להם קולך שהוא כקול רעם מהרו אז ללכת אל מקומם:

פסוק ח
יעלו הרים. בעת נסעו הלכו בדרך מהלכם על ההרים חוץ מטבע המים ומשם ירדו אל הבקעות ולא נשארו שמה כטבע המים רק הלכו אל המקום הזה אשר יסדת להם:

פסוק ט
גבול שמת. חול הים שמת להם לגבול לבל יעברו הגבול ההוא לבל ישובו למקומם לכסות הארץ כאשר בתחילה:

פסוק י
בנחלים. שלא יפסק מימיהם והמה שוטפים והולכים בין ההרים להשקות אותם:

פסוק יא
ישקו. הנחלים ההם משקין את חיות השדה המצויים בין ההרים והפראים ישברו את צמאם במימיהם ר"ל יבטלו הצמאון בשתיית המים:

פסוק יב
עליהם. אצל הנחלים ההם ישכנו העופות:
מבין עפאים. מבין עלי האילנות המצוים אצל הנחלים משם יתנו קול שיר:

פסוק יג
מעליותיו. הם העננים שהמה לצד השמים:
מפרי מעשיך. הם פרי העננים והוא הגשם וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יד
לבהמה. למאכל בהמה:
לעבודת האדם. מצמיח עשב למלאכת האדם כמיני צבעים וכדומה:
להוציא. מצמיח להוציא לחם וגומר:

פסוק טו
ויין. מצמיח היין המשמח לב שותהו:
להצהיל. מצמיח השמן להאיר פני האדם על ידי כשירבה לאכול ממנו ולמשוח בו:
ולחם. מצמיח הלחם להסעיד לב האדם מחולשתו:

פסוק טז
ישבעו. מן המטר ישבעו עצי ה' וחוזר ומפרש ארזי הלבנון אשר נטע הם אילני סרק שאין מדרך האדם לנטעם וגדלים מאליהם ומעשי ה' המה:

פסוק יז
אשר שם. על ארזי הלבנון יעשו הצפרים לעצמן קן ומקום מדור וכאלו ברא הארזים לתועלת הצפרים:
ברושים ביתה. מקום מדורה על הברושים וכאילו נבראו לתועלתם:

פסוק יח
ליעלים. למדור היעלים וכן סלעים להיות מחסה לשפנים ור"ל על הכל ישגיח לתת לכ"א לפי טבעו ומנהגו:

פסוק יט
למועדים. למנות ע"י מועדי ה' לפי עת חדושה:
ידע מבואו. יודע הוא דרך בואו ולא שנה סדר מהלכו ולא כן הירח כי פעמים בא בארוכה פעמים בקצרה כן ארז"ל:

פסוק כ
תשת. שמת את החושך ועשית גבולו להיות בלילה:
בו. בעת הלילה תלך חית היער על כי בלילה אינם מצויים בני אדם כמו ביום:

פסוק כא
הכפירים. אז ישאגו הכפירים למצוא טרף:
ולבקש. שואגים לבקש מאל אכלם:

פסוק כב
יאספון. יאספו עצמם ללכת למקום מחבואם:
ואל מעונותם. רובצים במקום מדורם ולא יצאו ביום החוצה:

פסוק כג
יצא. אז בזרוח השמש עת שבו החיות למקומם יצא אדם אל השדה לעשות מלאכתו ויתעכב שמה עד הערב עת ישובו החיות ללכת:

פסוק כד
מה רבו. מה מאוד רבו:
כולם. כל מעשיך עשית בחכמה:
קניניך. כל הדברים הממלאים את העולם שלך המה וקנוים לך:

פסוק כה
זה הים. הים הזה הידוע והנראה גדול הוא באורך ורחבת מקום:
שם רמש. שם יש רמש והזזת בריות ואין מספר להם:
חיות וגו'. כי כל מה שיש ביבשה יש בים:

פסוק כו
שם אניות יהלכון. והוא מנפלאות ה' אשר נתן חכמה בלב מנהיגי הספינה להשיטה אל המקום הנרצה:
לויתן זה. זה הלויתן הידוע ברוב גדלו אותו יצרת להיות משחק ומטייל בהים ההוא ולא יחת מכל הבריות והמה לו למאכל:

פסוק כז
כולם. כל הבריות שבעולם יקוו אליך לתת מאכלם לכ"א בזמן הצריך לו:

פסוק כח
תתן. אתה תתן להם מזונם אשר ילקטון ואתה תפתח ידך והמה ישבעון טוב ור"ל פעמים בצמצום עד ילקטון מעט מעט ופעמים בהרווחה עד ישבעון טוב:

פסוק כט
תסתיר פניך. אבל בעת תסתיר מהם פניך מכל וכל אז יאחזם בהלה ופחד:
תוסף. כאשר תאסף רוחם אל מקום גניזתם אז יגועון וישובו לעפרם אשר נבראו ממנ':

פסוק ל
תשלח. וכאשר תשלח רוח החיוני בפגרי המתי' בזמן התחי' אז יבראון כבתחילה ותחדש בהם פני האדמה (ועם כי בראשונה יאמר על כל החי עתה ידבר על האדם לבד שהוא מבחר הברואים):

פסוק לא
יהי כבוד ה'. כבודו יתמיד כל ימי עולם על כי נראה פלאי ברואיו והשגחתו על כל:
ישמח ה' במעשיו. כי לב"ו יבוא לפעמים עצבון במעשה ידיו כאשר תהיינה לרעתו אבל לא כן בהמקום ב"ה:

פסוק לב
ותרעד. משא"כ ב"ו אשר לפעמים ירעד הוא ממעשה ידיו:
ויעשנו. יהיו שרופים ויעלו העשן:

פסוק לג
בחיי. בעת אני חי:
בעודי. בעוד אני בקיומי וכפל הדבר במ"ש:

פסוק לד
יערב. יומתק עליו תפלתי לקבלה ברצון ואשמח אני בישועתו:

פסוק לה
יתמו. תפלתי היא שיתמו חטאים ר"ל שבני אדם יתגברו על יצרם ולא יעשו חטאים וא"כ לא יהיו עוד רשעים בעולם:
ברכי. כאשר כן יהיה תברך נפשי את ה' וגם אתם כולכם הללו יה על זאת:

פרק קה

פסוק א
בשמו. המיוחד לו לבדו המורה על גדולתו:
הודיעו. פרסמו בין העמים פלאי מעשיו:

פסוק ב
שירו לו. בפה:
זמרו לו. בכלי שיר:
שיחו. דברו בתמידות בכל נפלאותיו:

פסוק ג
התהללו. שבחו א"ע להתפאר בשם קדשו אשר יורה על יכלתו:
ישמח לב. למען שישמח לב כ"א ממבקשי ה' בשמעו כל אלה:

פסוק ד
ועוזו. דרשו להראות לכם עוזו ויכלתו:

פסוק ה
ומשפטי פיו. המשפטים שעשה במאמר פיו:

פסוק ו
זרע אברהם. אתם זרע אברהם עבדו ובני יעקב הנבחרים לה' מזרע של אברהם:

פסוק ז
הוא וגו'. ר"ל מי שמשפטיו שולטים בכל הארץ הוא אלהינו:

פסוק ח
זכר. הברית שכרת זוכר לעולם:
דבר צוה. הברית היה על הדבר אשר גזר ואמר לשמור החסד לאלף דור כמ"ש שומר הברית והחסד וגו' לאלף דור (דברים ז':ט'):

פסוק ט
אשר כרת. על הדבר אשר עליה כרת ברית עם אברהם ועליה היתה השבועה ליצחק:

פסוק י
ויעמידה. הברית ההיא העמידה ליעקב לחוק קבוע:
לישראל וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יא
לך אתן. ולא לישמעאל ועשו עם שהמה מזרעם:
חבל נחלתכם. מה שהיא עתה חבל נחלתכם:

פסוק יב
בהיותם. בעוד היותם אנשי מספר בחשבון היותר מעט והיו בה כגרים בארץ:

פסוק יג
ויתהלכו. לא ישבו במקום אחד אבל הלכו מגוי האחד אל גוי האחר וממלכה זה וגו' ודרך בני המדינה היה לפנים לעשוק הנכרי הבא לדור מבלי קבע:

פסוק יד
ויוכח. למענם הוכיח במכאוב את מלך מצרים ומלך פלשתים על כי לקחו את שרה (ועם כי לא הוכיח מי בעבור יצחק אמר עליהם לפי שזה היה סבה שלא נגע אבימלך ברבקה אשתו):

פסוק טו
אל תגעו. בהמכאוב שהביא כאלו אמר אל תגעו וכו' ולאבימלך נאמר בפירוש:
במשיחי. ר"ל בגדולי ונסיכי וכן למשיחי לכורש (ישעיה מה):
ולנביאי. כי האבות היו נביאים:
אל תרעו. אל תעשו רעה:

פסוק טז
ויקרא. וכאשר קרא רעב לכל הארץ ושבר כל משען לחם:

פסוק יז
שלח לפניהם. לפני יעקב ובניו הנזכרים למעלה שאמר זרע וכו' בני יעקב בחיריו לפניהם שלח את יוסף ונמכר לעבד:

פסוק יח
ענו בכבל רגלו. ענו אותו לשום רגלו בכבל ונפשו באה בכבלי ברזל, ועם כי גופו באה בברזל אמר נפשו כי גם הנפש תעונה בענוי הגוף או נפשו הוא כמו גופו וכן וריקה נפשו (ישעיה כט):

פסוק יט
עד עת. ישב במאסר עד עת בא דבר פתרון החלום לפרעה:
אמרת ה'. אז אמרת ה' צרפה אמרי יוסף ר"ל דבר ה' היה בפיו לפתור החלום בפתרון צרוף מבלי סיג ושגיאה:

פסוק כ
שלח. בעבור החלום שלח פרעה להתירו ממאסרו:
מושל וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כא
שמו. פרעה שם את יוסף להיות אדון על ביתו:

פסוק כב
לאסור. המשילו ממשל רב לאסור שריו בנפשו וברצונו מבלי מוחה:
וזקניו יחכם. למד חכמה עם זקני פרעה:

פסוק כג
ויבוא. ע"ז בא ישראל למצרים:
בארץ חם. הוא מצרים הבא מחם וכפל הדבר במ"ש:

פסוק כד
ויפר. הפרה והרבה את עמו:
ויעצימהו. חזקו יותר מן צריו הם אנשי מצרים:

פסוק כה
הפך לבם. המקום הפך לב מצרים לשנוא את עמו:
להתנכל. לחשוב בעבדיו מחשבה רעה וערמה:

פסוק כז
שמו בם. משה ואהרן שמו במצרים:

פסוק כח
ויחשיך. החשיך את הארץ:
ולא מרו. האותות לא מרו את דבר ה' וכאשר צוה כן היה וכן באו:

פסוק ל
שרץ ארצם. ר"ל מימי ארצם:
בחדרי. באו בחדרי מלכיהם:

פסוק לב
נתן גשמיהם ברד. במקום הגשם ירד הברד:
אש להבות. אש מתלהב ובוער ירד עם הברד כמ"ש ותהלך אש ארצה (שמות ט':כ"ג):

פסוק לג
ויך. הברד הכה עצי גפנם ותאנתם:

פסוק לד
ילק. וגם מין ילק ואין מספר להם:

פסוק לו
ראשית. הראשון מכל בניהם הבאים מכוחם וכפל הדבר במ"ש:

פסוק לז
ואין בשבטיו. בכל בני שבטיו לא היה מי כושל בעונו:

פסוק לח
פחדם. של ישראל נפל על מצרים:

פסוק לט
למסך. להיות סוכך עליהם:

ואש. פרש עמוד אש להאיר את הלילה:

פסוק מ
שאל. ישראל שאל בשר והביא שליו:

ולחם שמים. הוא המן:

פסוק מא
הלכו בציות. במקום ציה ומדבר הלכו המים כמו נהר:

פסוק מב
כי זכר. ה' את דבר קדשו אשר הבטיח את אברהם עבדו:

פסוק מה
בעבור. כל הטובה הזאת עשה ה' להם למען ישמרו חוקיו וכו':

הללויה. לזה הללו את יה על הטובה שעשה לאבותינו:

פרק קו

פסוק א
כי טוב. כי הוא טוב ומאתו לא תצא רעה כי עד עולם עושה חסד:

פסוק ב
מי ימלל. מי יוכל לספר כל גבורות ה' ומי יוכל להשמיע כל תהלתו:

פסוק ג
אשרי שומרי משפט. אשרי אלה השומרים משפטי התורה ועושים צדקה בכל עת כי זה יחשב להלול אל המקום כי הרודף אחר התורה יורה בזה גדולת הנותן את התורה:

פסוק ד

זכרני. התפלל דוד על עצמו ואמר זכור גם אותי כשתהיה מרוצה לעמך ופקדני לטובה בעת בוא ישועתך:

פסוק ה

להתהלל. להשתבח עם ישראל נחלתך לומר ראו כי בנו בחר ה':

פסוק ו

חטאנו עם אבותינו. כמו שאבותינו חטאו כן אנחנו חטאנו:

פסוק ז

במצרים. בצאתם ממצרים:

לא השכילו. לא נתנו לב להשכיל הנפלאות שעשית במצרים:

בים סוף. עודם בים סוף מרו בה' ואמרו כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר וירדפו אחרינו:

פסוק ח

למען שמו. שלא יחולל כי פן יאמרו מבלתי יכולת וגו':

פסוק ט

בתהומות. בעומק הים, הוליכם בחרבה כבמקום מדבר מבלי מים:

פסוק י

ויושיעם. בזה הושיעם מיד מצרים:

פסוק יב

ויאמינו. אז האמינו בדבר ה' ושוררו שירת הים כאשר ראו את מצרים מת על שפת הים:

פסוק יג

מהרו. בזמן מועט שכחו מעשה ה' והתלוננו במרה על מרירת המים:

לא חכו. לא המתינו עד ישמעו עצת ה' מה היא כאשר באמת המתיק להם המים:

פסוק יד

ויתאוו תאוה. זהו מה שאמרו מי יאכילנו בשר:

וינסו. אם יוכל למלאות שאלתם:

פסוק טו

ויתן וגו'. הוריד להם השליו:

וישלח רזון. לא נעשו שמנים מאכילת השליו כי אדרבה נעשו עוד רזים וכחושים והוא מכל על הפורעניות הבאה עליהם בעבור זה:

פסוק טז
ויקנאו. הכעיסו למשה במחנה בפרסום רב והם קרח ועדתו שקנאו למשה ולאהרן:

פסוק יח
בעדתם. הם הר"נ איש מקריבי הקטורת:
להבה וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק יט
בחורב. במקום אשר קבלו התורה:

פסוק כ
וימירו. חלפו כבוד המקום בתבנית שור:
כבודם. כבוד המקום אלא שכינה הכ':
אוכל עשב. הזכירו בגנותו שמלכלך העשב ברירו ואוכלו:

פסוק כג
ויאמר. חשב ה' להשמידם:
לולי משה. אם לא היה משה עומד בפרץ וכו' ואחז במשל כעומד במקום פרצת הגדר לבלי תת לבוא דרך בה ור"ל בתפלתו בטל החמה ולולי הוא היה משמידם:

פסוק כד
וימאסו. ע"י תלונות המרגלים:
לדברו. שהבטיח לרשת אותם:

פסוק כה
לא שמעו. לא האמינו בקול דברו:

פסוק כו
וישא ידו. נשא ידו בשבועה עליהם להפיל וכו':

פסוק כז
ולהפיל וגו'. כי אז נגזר עליהם הגלות והוקבע בכיה לדורות:
בארצות. ר"ל בארצות הגוים:

פסוק כח
ויצמדו. חברו עצמם לבעל פעור ואכלו זבחי עבודת גלולים שהוא דבר שאין בה חיות כמת:

פסוק כט
ותפרץ. המגפה נתחזקה בהם כי רבים מתו:

פסוק ל
ויעמוד. קם מתוך העדה ועשה דין ומשפט בזמרי ועי"ז נעצרה המגפה:

פסוק לא
ותחשב. המשפט הזה נחשבה לו לזכות ולצדקה להיות שמור עד עולם כי בעבור זה נתכהן וכמ"ש והיתה כו' כהונת עולם (במדבר כה):

פסוק לב
ויקציפו. אח"ז הכעיסו את ה' במי מריבה ובעבורם נעשה רעה למשה למות במדבר:

פסוק לג
כי המרו. כי ישראל מרו בדבר ה':
ויבטא. ודבר משה בשפתיו לקרותם ממרים ואמר שמעו נא המורים (שם כה) ועי"ז נענש:

פסוק לד
לא השמידו. ובבואם לארץ לא השמידו את העמים אשר צוה ה' להשמידם:

פסוק לו
ויהיו. העובדי גלולים ההם היו להם למוקש כי הם הכשילום בהסתת עבודת העצבים:

פסוק לז
לשדים. אשר היו עובדים להם:

פסוק לח
ותחנף הארץ. יושבי הארץ התחייבו בעבור רוב הדמים שנשפך בה לעבודת גלולים:

פסוק לט
ויזנו. סרו מה' ברוע מעלליהם:

פסוק מא
ויתנם ביד גוים. בימי השופטים:

פסוק מב
ויכנעו. היו נכנעים תחת ידי אויביהם:

פסוק מג
פעמים וגו'. ע"י השופטים וכמ"ש והיה ה' עם השופט וכו' (שופטים ב):
ימרו. במות השופט מרו המה בה' בעצתם הרעה וכמ"ש והיה במות השופט ישובו והשחיתו:
וימכו בעונם. בעבור עונם נעשו שפלים ועניים:

פסוק מד
וירא. ראה בצרתם בעת שמעו את תפלתם:

פסוק מה
בריתו. אשר כרת עם אבותינו ואמר ואף גם זאת בהיותם וגו' לכלותם להפר בריתי (ויקרא כ"ו:מ"ד):
וינחם. על הרעה:
כרוב חסדיו. ולא כפי מעשיהם:

פסוק מו
לרחמים. להיות שוביהם לרחמים עליהם לבל יכבידו העול:

פסוק מז
הושיענו. ר"ל כמו שנתת אותנו לרחמים בחסדך הגדול כן הושיענו וקבצנו אל ארצנו להודות שמה לשם קדשך:
להשתבח. לשבח את עצמינו בתהלתך כי לפי רוב התהלה שבך כן ירבה שבחינו אשר בחרת בנו:

פסוק מח
ברוך וגו'. ר"ל נאמר בהודאה ברוך ה' וגו':
מן העולם. מתחלת העולם עד סוף העולם:
ואמר כל העם. ר"ל כל העם אשר לא ידעו לברך יענו ויאמרו אמן ר"ל אמת הדבר שהוא ברוך ולזה הללו את יה אומרים אם אנו לא נדע איך להלל אתם היודעים הללו יה:

פרק קז

פסוק ב
יאמרו גאולי ה'. יאמרו הודו וגו' על אשר גאלם מיד צר:

פסוק ג
ומארצות. האנשים אשר קבצם מארצות המזרח וכו' לשוב למקומם:
ומים. מאיי הים:

פסוק ד
תעו. פעמים תעו במדבר שממה ולא מצאו דרך ההולך לעיר מיושבת:

פסוק ה
רעבים. יהיו רעבים וצמאים מחסרון לחם ומים:

תתעטף. כשאדם הוא בצרה הוא מדוכא וכפוף וכאלו הוא עטוף קצתו בקצתו:

פסוק ו
בצר להם. בעת הים צר להם:
ממצוקותיהם. הציל אותם מן מצוקה ההיא:

פסוק ז
וידריכם. נתן בלבם לדרוך בדרך ישרה:

פסוק ח
יודו. האנשים ההם יודו להי' חסדו ויספרו נפלאותיו לבני אדם לפרסם הנס:

פסוק ט
כי השביע. בעבור כי השביע נפש המתאוה בהיותו תועה:
מלא טוב. כאשר באו אל עיר מושב:

פסוק י
יושבי. האנשים היושבים במקום חושך והמה אסורים בקשרים המענים ובכבלי ברזל:

פסוק יא
כי המרו. וגמול העונש בא על כי המרו אמרי אל:

פסוק יב
ויכנע. ולכן הכניע לבם בעמל המאסר וכשלו בצרה ולא מצאו עוזר:

פסוק יד
ינתק. יעתק מהם קשרי מאסרם ר"ל פטרם ממאסרם כאלו העתיק הקשרים:

פסוק טז
כי שבר. על כי שבר וכו' ר"ל הוציאם ממאסרם כאלו שבר דלתות בית הסוהר וגדע הבריחים:

פסוק יז
אוילים. האנשים אוילים אשר מחטא דרך פשעם ומעונותיהם המה מעונים בחלי ומכאוב:

פסוק יח
תתעב. כדרך החולה הממאס באכילה:
ויגיעו. קרובים המה למות:

פסוק כ
ישלח דברו. לא כרפואת הרופאים שהמה בסממנים כ"א מרפא במאמרו:
משחיתותם. משחת הקבר שהיה קרוב להם:

פסוק כב
זבחי תודה. קרבן תודה הבא על הנס:

פסוק כג
יורדי הים. האנשים היורדים בים בספינות (ועל כי שפת הים הוא ממעל וממנו יורדים למטה אל הים לזה אמר יורדי הים):
עושי מלאכה. היא תחבולת הפנות האניה אל המקום הנרצה:

פסוק כה
ויאמר. כאשר אמר ה' תעמוד רוח סערה והיא תרומם גלי הים:

פסוק כו
יעלו שמים. אנשי הספינה עולים למעלה לצד השמים וחוזרים ויורדים עד התהום כי הגלים מגביהים הספינה למעלה ואח"ז מורידים אותה למטה עם אנשיה:
ברעה. ברעת הפחד תמוג נפשם:

פסוק כז
יחוגו. והמה נעים ונדים בתוך הספינה בעבור גודל תנועת הספינה עד שא"א לעמוד במקום עמדם וכדרך השכור:
וכל חכמתם. אשר למדו והשכילו בהנהגת הספינה כל החכמה יהיה נשחת כי לא יועילו בחכמה:

פסוק כט
יקם סערה לדממה. ר"ל הסערה שהקים ישיבנה לדממה וגלי הים לא יהמו עוד:

פסוק ל
וישמחו. אנשי הספינה ישמחו כאשר ישתוקו הגלים:
וינחם. והמקום ינהגם אל הגבול אשר חפצו ללכת אליו:

פסוק לב
בקהל עם. בקבוץ עם רב:

פסוק לג
ישם נהרות. ר"ל מלבד הנסים האלה יעשה עוד פלאות דבר וחלופו כי ישם נהרות להיות מקום יובש כמדבר:

ומוצאי וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק לד

ארץ פרי. ואז הארץ העושה פרי תהיה נהפך להיות עפרה מלוח בל יעשה פרי:

מרעת. ר"ל לא על חנם יעשה זאת כ"א בעבור רעת יושביה וגמולם הוא משלם:

פסוק לה

ישם מדבר. מקום יובש כמדבר ישים למקום אגמי מים:

וארץ ציה. כפל הדבר במ"ש:

פסוק לו

ויושב שם. ובמקום ההוא מושיב אנשים שהיו רעבים עד הנה מבלי מצוא מקום להחיות נפשם:

ויכוננו. והם יכוננו את המקום ההוא להיות עיר מושב לבל תחסר כל בה:

פסוק לז

ויעשו. השדות והכרמים:

פרי תבואה. הכרמים יעשו פרי והשדות תבואה:

פסוק לט

וימעטו. ר"ל וכן בהפוך כי בעונם ימעטו וישוחו עד לעפר מן הרעה אשר תהיה עצורה ועכובה אצלם ומן היגון אשר תהי' עליהם:

פסוק מ

שופך. פעמים יביא בזיון הרבה על נדיבים:

ויתעם. עושה אותם תועים ללכת באורח תוהו לא בדרך ישר ר"ל שוגים בדעתם:

פסוק מא

וישגב. ר"ל וכן בהפוך כי מחזק את האביון מן העוני שהיה בו ומוליד משפחות רבות כעדרי הצאן:

פסוק מב

יראו ישרים. הטובה הבאה להאביון:

וישמחו. בראותם מהשגחת המקום:

וכל עולה. כל איש עולה יסגור פיו ויבוש מלדבר על כי יראה מפלאות ההשגחה:

פסוק מג

מי חכם. מי אשר נשאו לבו בחכמה וישמור בלבו אלה הדברים יהיו מתבוננים אליו חסדי ה' ר"ל בשום אלה הדברים על הלב יהיו נגלים אליו חסדי ה' ויבן אותם:

פרק קח

פסוק ב
אלהים. אתה אלהים הנה לבי נכון עמך להאמין בך ולזה אשירה ואזמרה לך:
אף כבודי. אף נשמתי תשיר לה' כפי רוחניותם:

פסוק ג
עורה. אמר בדרך מליצה אתה הנבל וכנור עורה את עצמך לזמר לה' בעת אעירה אותך בשחר:

פסוק ה
מעל שמים. חסדך עולה מעל השמים ר"ל יותר גדולה מערך גבהות שמים:
אמתך. אמתת הבטחתך גדולה כערך גבהות השחקים:

פסוק ו
רומה. הרם עצמך לשבת על השמים ר"ל הראה לכל שאתה יושב בשמים ממעל ומשלה ידך בתחתונים כי אפילו חלש למעלה לגבור יחשב וכמ"ש גבור למעלה:
ועל. הראה על כל הארץ כבודך:

פסוק ז
למען. בכדי שידידיך יחלצון הושיעה למו בימינך וענה אף לי:

פסוק ח
דבר בקדשו. ברוח קדשו דבר ע"י נביאיו שאעלוז ואשמח במלכותו כי אנצח את העובדי גלולים:
אחלקה. מקומות העובדי גלולים אחלק חלקים לישראל בחבל המדה:

פסוק ט
לי גלעד. כי ראה ברוה"ק שבימי רחבעם תחולק המלוכה לכן אמר בימי יהיו כולם תחת ממשלתי:
מעוז ראשי. החוזק לשמור ראשי מן האויב:
מחוקקי. יהיו שרים שלי הכל ממני:

פסוק י
סיר רחצי. ר"ל אעשה בהם כל תשמישי כרצוני כקדרה המוכן לרחוץ:
עלי פלשת. על פלשתים אריע בקול להומם ולהפחידם:

פסוק יא
מי יובילני. מי הוא הנותן כח בידי לכבוש עיר מבצר ומי נחני עד אדום:

פסוק יב
הלא אלהים. הלא כל זה הוא ממך אלהים אשר זנחתנו עד הנה ולא יצאת בצבאותינו ר"ל כמו הצרה שהיינו בה מאז היתה על אשר זנחתנו כן התשועה היא ממך ולא בדרך מקרה:

פסוק יג
הבה. אתה תן לנו עזרה מן הצר הצורר והמכחיש בך כי תשועת אדם היא שוא ואין בה תועלת:

פסוק יד
באלהים. בעזר אלהים נעשה כח להתחזק שהוא ירמוס את הצרים לנו:

פרק קט

פסוק א
אלהי תהלתי. אתה אלהי תהלתי שאני מהלל לך בכל עת:
אל תחרש. אל תשתוק:

פסוק ב
ופי מרמה. פי איש מרמה:
עלי פתחו. לדבר עלי סרה:
לשון שקר. מראים עצמם כאוהבים לבל אהיה נשמר מהם:

פסוק ג
ודברי שנאה. אבל בלב סבבו אותי בדברי שנאה ולוחמים עמדי בחנם כי לא גמלתי להם רעה מעולם:

פסוק ד
תחת אהבתי. במקום האהבה שאני אוהב אותם המה נוטרים עלי שנאה בלב:
ואני תפלה. עכ"ז אני איש תפלה להם כמ"ש ואני בחלותם לבושי שק וכו' (לעיל לה):

פסוק ה
תחת טובה. במקום טובה:

פסוק ו
הפקד. לכן הפקד עליו רשע כמותו ולא יחמול עליו:

על ימינו. להיות נכון אצלו לקטרג עליו:

פסוק ז
בהשפטו. כשיהיה נשפט על מעשיו יצא חייב:
תהיה לחטאה. לא תחשב לזכות כ"א למזכרת עון לומר עליו בשמים איך מלאו לבו לשאול צרכיו מה', ואין לבו שלם עמו:

פסוק ח
פקודתו. עשרו וקניניו שהוא פקיד וממונה עליהם:

פסוק י
ונוע ינועו. יהיו נעים ונדים לשאול פת לחם גם ישאלו וידרשו מתן ממקום מושבותם מבתיהם החריבות ר"ל גם על הפתחים ישאלו גם במושבותם מעוברי דרך:

פסוק יא
ינקש. הנושה בו ישים פח יקוש ללכוד לעצמו את הכל והנכרים ממנו שאינם ראוים לירשו ישללו עשרו:

פסוק יב
אל יהי. לא יהיה לו שום אוהב להיות מושך עליו חסד ולא יהיה מי אשר יחנן ליתומיו:

פסוק יג
יהי אחריתו. בנו יהיה לכריתה ובדור האחר שאחר בנו ר"ל בדור השלישי ימח שם האב והבן כי ימותו ואינם ויושכחו מן הלב:

פסוק יד
יזכר עון אבותיו. יהיה נזכר לו עון אבותיו לענשו גם עליהם וכמ"ש פוקד עון אבות על בנים (שמות כ':ה'):
אל תמח. אלא יהיה נזכר על בנה:

פסוק טו
יהיו נגד ה'. לקטרג עליו ובעבור זה יכרת זכרם מן הארץ:

פסוק טז
יען. בעבור אשר לא זכר לעשות חסד למי שצריך אל החסד ורדף הענוים ונשברי לב להמית אותם:

פסוק יז
ויאהב קללה. אהב לעשות דברים אשר הקללה מעותדת לבוא עליהם ולכן תבא עליו הקללה המעותדת:
ולא חפץ בברכה. לא רצה לעשות דברים אשר הברכה מעותדת לבוא עליהם ולכן תהיה הברכה ההיא רחוקה ממנו:

פסוק יח
וילבש. יהיה מעוטף בקללה כמדו המעטפת את כל גופו:
ותבא. הקללה תבוא בקרבו בשפע רב כמים:
וכשמן. עם כי המשיחה היא למעלה על הגוף עכשיו באה היא בהעצמות כן הקללה תרד בו אל חדרי בטן אל עצמו ובשרו:

פסוק יט
כבגד יעטה. הקללה תהיה על גופו מסביב כבגד העוטה כל הגוף:
ולמזח. יחגור הקללה תמיד להיות לו למזח:

פסוק כ
זאת פעולת. זהו גמול פעולת שטני מאת ה' וגמול הדוברים רע על נפשי:

פסוק כא
עשה אתי. חסד ואמת:
למען שמך. למען יוגדל שמך:
כי טוב חסדך. כאשר חסדך טוב לכל כן הצילני גם אותי:

פסוק כב
כי עני. אני נכנע ומושפל כעני ואביון ולבי נעשה חלל בקרבי מגודל הפחד והתוגה:

פסוק כג
כצל כנטותו. כמו הצל וחוזר ומפרש כמו נטיית הצל שאינו בא מפאת עצמו כ"א ע"י נטיית הדבר העושה הצל כן נהלכתי אני ר"ל מהלכי לא באה מפאת עצמי ומרצוני כ"א ע"י מכריחים הלכתי גולה ומטולטל:
ננערתי כארבה. ננערתי בתנועה החזקה ממקום למקום כמו הארבה שאין לו קן מיוחד וננער מגדר לגדר:

פסוק כד
מצום. בעבור הצום כשלו ברכי ונחלשו:
משמן. מהיות בה שומן:

פסוק כה
ואני. בעבור מרבית הצום המה מחרפים אותי בלעג ובזיון:
יראוני. כאשר יראוני יניעון עלי בראשם בדרך לעג:

פסוק כז
וידעו. תן בלבם לדעת ולהבין כי ידך עשתה זאת התשועה ולא באה במקרה:

פסוק כח
יקללו המה. אף כי המה מקללים אתה תהפכם לברכה ואם כי קמו עלי מה בכך הלא קמו ויבושו כי לא יוכלו לי ואני אשמח במפלתם:

פסוק כט
בשתם. הבושת אשר תביא עליהם יעטוף אותם מסביב כעטיפת המעיל:

פסוק לא
כי יעמוד. כאשר יעמוד לימין האביון להושיע מיד הרשעים השופטים לקחת נפשי במשפטם המקולקל:

פרק קי

פסוק א
נאם ה' לאדוני. ארז"ל כאשר נצח אברהם את אמרפל והמלכים אשר אתו שאלו העובדי גלולים את אליעזר עבדו היאך במתי מספר נצח אברהם עם רב כזה והשיב להם ה' אמר לאדוני אברהם שב בבטחון לתשועת ימיני ולא אשקוט עד אשים אויביך מרמס לרגליך כהדום הזה:

פסוק ב
מטה עוזך. משען כחך:
ישלח ה' מציון. ר"ל לא תנצחם בכחך כי אם בכח ה' השוכן עתה בציון:
רדה. תמשול בקרב אויביך:

פסוק ג
עמך נדבות. העם אשר יבאו עמך במלחמה הנה יבואו בנדבת לבם ולא בעבור קבלת שכר מה והם אנשי ענר אשכול וממרא:
ביום חילך. ביום המלחמה אשר תלחם בכח ואמצות הלב:
בהדרי קודש. והוא בגמול על שאתה מהודר בקדושה:
מרחם. מעת צאתך מרחם אמך אתה דרוש לי למלאות שאלתך:

לך טל ילדותך. מה שהכרתני מעת הילדות יהיה לך לנייח נפש כטל הזה שהוא נוח לכל:

פסוק ד

ולא ינחם. לחזור משבועתו ולחשוב מחשבה אחרת:

אתה כהן. השבועה היתה אשר ממך תצא הכהונה:

על דברתי. על ענין מלכי צדק ר"ל כמו מלכי צדק שנאמר בו ומלכי צדק וגו' והוא כהן (בראשית י"ד:י"ח):

פסוק ה

אד' על ימינך. כאלו אל מול אברהם ידבר לומר על כי היה ה' על ימינך לזה מחץ והכה ביום הראות אפו ותגרת מלחמתו את המלכים האלה ולא בכח הזרוע:

פסוק ו

ידין בגוים. ה' הוא עשה דין ומשפט בעובדי גלולים ההם עד שמקום המלחמה היה מלא גויות מפגרים מתים:

מחץ ראש. הוא הכה ראש כ"א על ארץ הכאה רבה עד לא יוסיף לקום:

פסוק ז

מנחל בדרך ישתה. היה שבע מדם הרוגיהם כמו השותה מים די שבעו מנחל השוטף בדרך שבני אדם הולכים שאין מי ימחה בידו כי מימיו מרובים והוא במקום המופקר לכל כן מן השמים הפקירו לו דמם והרבה להכות בהם:

על כן. על כי מן השמים הפקירו לו דמם לכן היה מרים ראש לנצח אותם אבל לא בכח ידיו התגבר עליהם:

פרק קיא

פסוק א

הללויה. אתם כולכם הללויה ואף אני אודה את ה' בכל לבב:

בסוד. בעצת ישרים ובני העדה ר"ל כפי אשר יורו ישרי הלב ויתר העם:

פסוק ב

גדולים מעשי ה'. עם כי מעשה ה' המה גדולים ר"ל עשויים בחכמה נפלאה עכ"ז המה דרושים ונמצאים לכל החפצים להתבונן בהם:

פסוק ג

עומדת לעד. היא דבר המתקיימת לעולם משא"כ צדקת בשר ודם:

פסוק ד
זכר עשה לנפלאותיו. כמ"ש במן קח צנצנת וגו' והנח אותו וגו' למשמרת (שמות יז) למען תהיה לזכרון:
חנון. כי הוא חנון ורחום ולזה עשה זכרון על הנסים למען ייטיבו דרכם ויקבלו שכר:

פסוק ה
טרף. זה המן שכלכל בו אנשי דור המדבר:
יזכור. כי זכר לעולם הברית אשר כרת את אברהם להביאם לארץ ולזה אף כי מרו בו לא חסרו דבר:

פסוק ו
הגיד לעמו. הבטיח לעמו להראות כח מעשיו להוריש ז' האומות ולתת להם נחלת הגוים ההם ולזה הגיד שלא יאמרו במקרה בא:

פסוק ז
מעשי ידיו אמת. מה שגרש הגוים ההם היה לאמת הבטחתו לאברהם ובמשפט היה כי העובדי גלולים נגרשו בעונם:
נאמנים. כי כל פקודיו המה נאמנים ולא ימצא בהם דבר עול:

פסוק ח
סמוכים. פקודיו המה סמוכים ונשענים להתקיים לעולם כי המה עשוים באמת וישר ואין א"כ מקום שיהיו בטלים בשום זמן:

פסוק ט
פדות. להפדותם ממצרים:
צוה. על כי צוה להם התורה הנתונה בברית המתקיימת לעולם ובעבור קבלתה שלח הפדות:
קדוש וגו'. ולזה קדש גם אותם במצותיו למען תהיה יראת ה' על פניהם:

פסוק י
ראשית חכמה. הנכון הוא שבתחלת למוד החכמה ישריש האדם בלבו יראת ה' ולשכל טוב יחשב לכל העושים כן כי אז תהיה תהלתו עומדת לעד להיות מהולל בחכמה כי תהיה מתקיימת משא"כ אם לא תקדים היראה אל החכמה וכמ"ש רז"ל:

פרק קיב

פסוק א

הללויה אשרי וגו'. הללו את יה ואמרו בהלול אשרי איש וגו' כי הדבר הזה יחשב הלול לה':

ירא וגו'. מלעבור על ל"ת:

במצותיו וגו'. לקיים מצות העשין:

פסוק ב

גבור. לא זה בלבד שאשרי לו כי גם לזרעו ייטיב ויהיה כ"א גבור בארץ ואף כל אנשי הדור של הישרים יהיו מבורכים כי מכריעים את העולם לזכות:

פסוק ג

הון ועושר. עם כי יקבל גמול טוב בזה העולם ויהיה הון ועושר בביתו עכ"ז שכר צדקתו עומדת לעד ושמורה לו לעוה"ב:

פסוק ד

זרח בחשך. בעת בוא חשכת הגיהנם יזריח המקום אור לישרים כי הוא חנון וכו' ולא ינכה להם מה שקבלו גמול בעוה"ז:

פסוק ה

טוב. לזה טוב להאיש אשר חונן ענוים ומלוה להם בעת דחקם וצרכי ביתו מכלכל במשפט הראוי וחס על נכסיו כי בהיות כן כפולה זכותו על כי מקמץ לעצמו ומפזר לעניים:

פסוק ו

לא ימוט. לא יהיה נוטה לנפול:

לזכר עולם. אף בעוה"ב יוזכר לצדיק ויקבל עוד גמול:

פסוק ז

משמועה רעה. עת ישמע בעולם שמועה רעה לא ייירא ממנה ולבו יהיה נכון בטוח בה' שלא תגע בו הרעה:

פסוק ח

סמוך. כ"כ יהיה לבו סמוך בה' ולא ייירא עד יתן לב לראות בהרעה הבאה על צריו כי כשהאדם הוא בפחד אינו נותן לב לראות נקמת צריו:

פסוק ט
פזר. בעבור פזור הממון אשר נתן לאביונים יהיה שכר צדקתו שמורה לעוה"ב וגם בעוה"ז תרום ממשלתו בכבוד:

פסוק י
רשע. כאשר יראה הרשע את זאת יכעוס בעצמו לגודל הקנאה ויחרוק שניו כדרך המתקצף ולבבו ימס בקרבו ברוב הקנאה אולם תאות של הרשע מהרשעים תהיה אבודה ולא יוכל למלאותה לעשות אל הצדיק ההוא מאומה רע:

פרק קיג

פסוק א
הללויה. וחזר ופיי הללו עבדי ה' אבל לרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי:

פסוק ב
יהי. ר"ל אמרו בהלול יהי שם וכו':

פסוק ג
ממזרח. מפי היושבים במזרח וכו' מפי כולם מהולל שם ה':

פסוק ד
כבודו. משכן כבוד שכינתו הוא על השמים:

פסוק ה
מי כה'. מי עניו כמוהו כי אף אם אמנם הוא מגביה א"ע לשבת מעל השמים:

פסוק ו
המשפילי. הוא משפיל עיניו להשגיח על כל הנעשה בשמים ובארץ כי למול רוממתו אף השמים תחשב לאין:

פסוק ז
מקימי. בהשגחתו מקים את הדל מן העפר:

מאשפות. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
להושיבי. ועוד מרבה כבודם עד כי ישבו עם נדיבים וחזר ופירש עם נדיבי עמו והמה המעולים שבנדיבים:

פסוק ט
מושיבי. הוא מושיב את העקרה בבית כי בעודה עקרה שבתה הבית מעט פעם בחוץ פעם ברחובות להפג צערה והי' בהשגחתו פותח רחמה ותלד ותשב בבית ותהיה א"כ אם הבנים שמחה בהיותה יושבת בביתה עם בניה:
הללויה. בעבור כל זה הללו את יה:

פרק קיד

פסוק א
בצאת. בעת יצאו ישראל ממצרים:
בית יעקב. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ב
היתה. בעת ההיא נהיה יהודה עם קדושו וישראל בכללם עם ממשלתו:

פסוק ג
הים ראה. את ישראל באים אל תוך הים נס ממקומו ונעשה חרבה:
הירדן. בימי יהושע סיבב הירדן לחזור לאחור לבלי לכת דרך מהלכו:

פסוק ד
ההרים רקדו. בשעת מתן תורה רקדו ההרים כאילים לגודל החרדה:

פסוק ה
מה לך הים. כאלו שואל אל הים מה לך כי תנוס מדוע זה תנוס הירדן לאחור:

פסוק ו
ההרים. מה לכם ההרים כי תרקדו וגו':

פסוק ז
מלפני. כאילו ישיבו לומר אנו נסים וגו' מלפני פחד האדון החולל את הארץ מלפני וגו'. כפל הדבר במלות שונות:

פסוק ח
ההופכי. ההופך את הצור היבש להיות אגם מים:
חלמיש. כפל הדבר במ"ש:

פרק קטו

פסוק א
לא לנו. לא למען צדקותינו עשה רק תן כבוד לשמך להיות מכובד בעבור החסד וקיום האמת שתעשה ממנו:

פסוק ב
איה נא. איה אלהיהם מדוע לא יריב ריב עמו:

פסוק ג
ואלהינו. אבל אלהינו יושב בשמים ואפילו חלש למעלה לגבור יחשב ומכ"ש גבור למעלה ולזה עושה כל אשר חפץ וככחו אז כחו עתה ומוסב למעלה לומר תן כבוד לשמך ורמה ידך למען יסכר פיהם:

פסוק ד
עצביהם. הן עצביהם של העובדי גלולים אין בהם ממש כי עשוים הם מכסף וזהב מעשה ידי אדם ולא אלהים המה:

פסוק ה
פה להם. עם כי יש להם פה הלא לא ידברו וגו':

פסוק ז
ידיהם. עם כי ידיה' עשוים המה הלא לא ימששו בהם:

פסוק ח
כמוהם. קלל את העושים אותם לאלהים ואמר שיהיו כמותם לבל ידברו וגו':
כל. וכן יהיה כל הבוטח בהם:

פסוק ט
ישראל. אבל ישראל הוא בוטח בה', כי מעולם הוא עזרם ומגינם ר"ל הוא למו כמו מגן על הלובשו:

פסוק יא
יראי ה'. המה חסידי או"ה:

פסוק יב
ה' זכרנו. ה' אשר זכרנו מעולם הוא יברך וחוזר ומפרש את מי יברך ואמר יברך את בית ישראל וגו':

פסוק יד
יוסף. בכל עת יוסף עליכם ברכה:

פסוק טו
ברוכים אתם. תהיו ברוכים להי' העושה שמים וארץ ור"ל יברך אתכם ויחזור ויברך:

פסוק טז
השמים. עם כי השמים המה שמים להי' מיוחד למכון שבתו מ"מ ישגיח בארץ ונתנה לבני אדם למי שישר בעיניו ותהיו אתם לברכה בקרב הארץ:

פסוק יז
לא המתים. הכופרים בהי' העומדים למות מיתת עולם לא יהללו את יה על הטובה הבאה כי לא עליהם תהיה:
ולא וגו'. כפל הדבר במלות שונות:

פסוק יח
ואנחנו. אבל המאמינים בהי' העומדים לחיים ולקבל טובה נברך את יה מעתה ועד עולם על הברכות והטובות הנוספות בכל עת ולזה הללו את יה בכל זמן:

פרק קטז

פסוק א
אהבתי. סרס המקרא אהבתי ה' כי ישמע את קולי ואת תחנוני וא"כ מהדין עלי לאהבו:

פסוק ב
ובימי אקרא. בכל ימי אשר אקרא אליו יטה אוזן לשמוע:

פסוק ג
אפפוני. כאשר סבבו אותי מכאובי מות ומצאו אותי צרות השאול ומצאתי צרה ויגון וכפל הדבר במ"ש לרוב הצרות והקרבם:

פסוק ד
ובשם ה'. וכאשר קראתי אז בשם ה' ואמרתי אנה ה' מלטה נפשי:

פסוק ה
חנון ה'. כי אתה ה' חנון וצדיק ואתה אלהינו מרחם:

פסוק ו
שומר. הלא אתה ה' שומר פתאים עם שאין בהם דעת לשמור את עצמם:
דלותי. כשהייתי דל ועני הוא יושיע לי:

פסוק ז
שובי. ר"ל כאשר קראתי לה' בהדברים האלה אמרתי לנפשי בהבטחה אתה נפשי שובי למנוחה שלך כי ה' גמל טוב עליך מאז וכן גם עתה נתקבלה התפלה:

פסוק ח
כי חלצת. כי מעולם הוצאת נפשי מן המות ומנעת את עיני מן דמעה ואת רגלי חשכת שלא יהיו דחוים ממקום אל מקום להיות נעים ונדים:

פסוק ט
אתהלך. ומעתה אתהלך לפני ה' וגו', ר"ל בא"י ובין החיים לא כמו לשעבר שהייתי מגורש מא"י מפני שאול וקרוב הייתי לשכון בין המתים:

פסוק י
האמנתי. אמנה גדולה היתה בלבי כי הייתי מדבר כאשר הייתי מעונה מאוד בתכלית הסכנה:

פסוק יא
אני אמרתי. חוזר ומפרש מתי היה ומה דבר ואמר אני אמרתי בעת הייתי נחפז לברוח מפני שאול כמ"ש ויהי דוד נחפז ללכת וגו' (ש"א כ"ג) ואם כי אז הייתי קרוב למות עכ"ז אמרתי אז כל אדם האומר שלא תהיה לי המלוכה הוא מכזב ומשקר וזו היא האמנה גדולה:

פסוק יב
מה אשיב. מה מנחה אשיב לה', בעבור כל תגמוליו אשר גמל עלי:

פסוק יג
כוס. אשא בבה"מ כוס מלא נסכים על הישועה אשר עשה לי ואקרא אז בשם ה':

פסוק יד
נדרי. הנדרים שנדרתי בעת צרה אשלם עתה נגד כל עמו לפרסם הנס:

פסוק טו
יקר. הן ראיתי כי יקר וקשה הדבר לפני המקום להביא המות על חסידיו בלא עתם ולזה הרבה לי נסים:

פסוק טז
אנה. הנני מודה לה' על החסד שעשית לי על כי אני עבדך ר"ל החסד היה בעבור שאני מוכנע ולא בגמול המעשה:
בן אמתך. ר"ל מוכנע אני ביותר כבן אמה יליד בית ולזה התרת קשרי מוסרי:

פסוק יז
זבח תודה. כי קרבן תודה באה על הנס:

פסוק יט
בחצרות. אתם העומדים בחצרות בית ה' אשר הם בתוך ירושלים הללו את יה בשמעכם הנס הנעשה לי:

פרק קיז

פסוק א
הללו. זה יאמר על לעתיד אתם כל הגוים כולכם הללו את יה:

פסוק ב
כי גבר. על אשר גבר חסדו והוא לעולם אל אמת כי קיים לנו הבטחתו ולזה הללו את יה:

פרק קיח

פסוק א
כי טוב. כי הוא טוב ועושה חסד לעולם:

פסוק ב
יאמר נא. עתה בעת הגאולה יאמר ישראל בהודות להי' אשר לעולם חסדו:

פסוק ה
מן המצר. ר"ל זהו החסד כי כאשר קראתי לו מן המצר והדחק ענה לי ה' והעמיד אותי במרחב:

פסוק ו
ה' לי. כאשר היה ה' לי לעזרה לא אירא ממי כי מה יעשה אדם לי אם ה' עמדי:

פסוק ז
ה' לי בעוזרי. כאשר היה ה' לי בעזר עוזרי אז אראה בנקמת שונאי:

פסוק ט
בנדיבים. עם כי הם המעולים שבבני אדם:

פסוק י
בשם ה'. ר"ל אבטח בשם ה':

פסוק יא
סבוני וגו'. ר"ל עם כי רבות פעמים אספו ויסבבו אותי עכ"ז אבטח בשם ה':

פסוק יב
סבוני כדבורים. אף כי סבבו אותי כדבורים הללו אשר יסבבו כלי מלא מדבש:
דועכו. אף אם כבו גחלתי כאש מעצי הקוצים הכבים מהר ור"ל אף אם העובדי גלולים הרגו רבים מישראל עכ"ז אבטח בשם ה':

פסוק יג
דחה דחיתני. אף אם הם דחו אותי לנפול בארץ עכ"ז ה' עזרני ולא יוכלו לי:

פסוק יד
עזי וזמרת יה. העוז והשבח של מקום היה לי לישועה ר"ל התשועה היתה למען הראות חזקו ולמען אזמר שבחו:

פסוק טו
קול רנה. ויהיה נשמע באהלי צדיקים קול רנה וישועה ויאמרו ימין ה' עושה חיל וכח:

פסוק טז
ימין ה' רוממה. ימין ה' אשר היא מעולם רוממה הימין ההיא עתה עושה חיל:

פסוק יז
לא אמות. ביד הקמים עלי כי עוד אחיה וגו':

פסוק יח
יסור. הן יסור ייסר אותי ביסורים למרק העון אבל לא ימסור אותי למיתה ביד הקמים עלי:

פסוק יט
פתחו. לזאת פתחו לי שערי בה"מ ואבוא בם ואודה יה על פדות נפשי:

פסוק כ
זה השער לה'. הלא זה השער של ה' עשוי הוא להיו' צדיקי' באים בו להלל לה' ואבוא בהם גם אני להודו' לה':

פסוק כא
כי עניתני. כי ענית לי בעת קראי לך והיית לי לישועה:

פסוק כב
אבן מאסו. עם כי הייתי אני דוד כמו האבן אשר מאסו הבונים לתתו בבנין עתה אני אבן הניתן בראש הזויות (כי הדרך לתת האבן המשובח ביותר בפנת הכותל להיות נראה משתי הרוחות):

פסוק כג
מאת ה' וגו'. ולא בכח ידינו:
היא נפלאת. הדבר ההיא נפלאה היא בעינינו ולא נוכל לדעת איך היתה גאולה שלמה כ"כ מה שלא יורה עליו הטבע:

פסוק כד
זה היום. יום הגאולה ההיא עשה ה' ולזה נגילה ונשמחה בו כי בוודאי לעולם תהיה לא כמעשה בשר ודם שאינו מתקיים:

פסוק כה
אנא ה'. אבקש את ה' הושיעה עתה והצליחה עתה:

פסוק כו
ברוך הבא. ברוך יהיה הבא לבית המקדש להקריב קרבנות בעבור שם ה' ברכנוכם. ברכנו אתכם בברכה הבאה מבית ה' ר"ל מהשוכן בה:

פסוק כז
אל ה'. ה' הוא חזק ואמיץ והוא האיר לנו לזאת אסרו הקרבן בעבותות להיות נשמר עד יבוא זמן השחיטה לתת הדם על קרנות המזבח (כי עיקר הקרבן זריקת הדם):

פסוק כח
אלי אתה. הלא אתה חזקי מעולם ולזה אודך וארוממך:

פסוק כט
הודו. ואתם כולכם הודו לה' כי טוב הוא כי עושה חסד לעולם:

פרק קיט

פסוק א
אשרי תמימי דרך. ההלול והשבח של ההולכים בדרך תמים הוא בעבור כי הולכים בתורת ה' זהו דרך חיים ואין זולתה:

פסוק ב
בכל לב ידרשוהו. כאשר ידרשוהו בכל לב לדעת תוכן הדבר ואמתתו:

פסוק ג
אף וגו'. ר"ל אף אם לא פעלו עולה בשב ואל תעשה לא היה די להם בזה כ"א עוד הלכו בדרכי התורה והמצוה לקיימם בקום ועשה:

פסוק ד
אתה. הלא אתה ה' צויתה פקודיך ואין ראוי א"כ להקל בהם ראש ונכון הוא לשמור מאוד:

פסוק ה
אחלי. אבקש מה' שיהיו דרכי נכונים לשמור חוקיך ר"ל לסייע אותי מן השמים:

פסוק ו
אז. כשהיו דרכי נכונים אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך כי מי שלא קיים המצות הוא בוש ונכלם כשרואה המצות ההם כתובים בתורה:

פסוק ז
בלמדי. כשאלמוד משפטי צדקך אדע אז איך אודך ביושר לבב:

פסוק ח
עד מאוד. הוא הפוך כאילו אמר את חוקיך אשמור עד מאוד ר"ל מחשבתי לשמור מאוד חוקיך לכן אל תעזבני לבל יהיה לי שום מניעה:

פסוק ט
במה. באיזה ענין יעשה את ארחו זכאי בעת ירגיל עצמו מנערותו לילך באורח מישור:
לשמור כדברך. ר"ל לא יאמר אי אפשי בעבירה אלא יאמר אפשי בו אבל אשמור בדבר ה':

פסוק י
אל תשגני. אל תשימני שוגה מלהבין מצותיך ר"ל תן בלבי בינה להבין על בוריה:

פסוק יא
בלבי צפנתי. שמורים הם בלבי למען לא אחטא לך כי אם אשכח מה מהם אהיה נלכד בחטא בבלי דעת:

פסוק יב
ברוך. אומר אני ברוך אתה ה' על נתינת חוקיך ואשאל ממך שתלמדני אותם ר"ל תן בלבי בינה להבינם:

פסוק יג
בשפתי. כי משפטי התורה ספרתי בשפתי ללמדם לזולתי א"כ כשתלמדני אועיל גם לזולתי:

פסוק יד
בדרך. שמחתי בהיותי הולך בדרך עדותיך כמו השמח על רבוי הון:

פסוק טו
ואביטה. אביט בכוונת הלב ולא מן השפה ולחוץ כ"א לקיים וללכת באורחותיך:

פסוק טז
אשתעשע. בכל עת אני משתעשע בהם למען לא אשכח מה מהם:

פסוק יז
גמול. ר"ל גמול חסד על עבדך שאחיה למען אשמור דבריך ולא בעבור הנאות עוה"ז:

פסוק יח
גל עיני. האר עיני להבין מתורתך דברים נפלאים ומכוסים:

פסוק יט
גר. הלא אני בארץ כגר הזה שמעט זמן יושב במקום גרותו ושואף הוא אל מקום מולדתו כן שני חיי מעטים ושואף אני לשוב למקור נשמתי ולזה אל תסתר ממני פלאי מצותיך מלהבינם במעט ימי:

פסוק כ
גרסה נפשי. נשברה מרוב תאותה בכל עת אל משפטיך:

פסוק כא
גערת. ר"ל כי ראיתי אשר מעולם גערת בזדים ארורים אשר הם שוגים ממצותיך בעבור זדון לבם אשר לא למדו ולזה אתאוה אל משפטיך ללמדם ולעשותם:

פסוק כב
גל. העבר מעלי חרפה ובזיון כי שמרתי התורה ואינו בדין להתבזות למען יגדל כבוד התורה:

פסוק כג
גם ישבו. לא לבד באקראי ידברו בי כי גם ישבו דרך קבע אבל אני לא אדבר בם כ"א אשיח בחוקיך:

פסוק כד
גם עדותיך. לא לבד אשיח בהם דרך עראי כי גם שעשועי המה בכל עת ויחשבו לאנשי עצתי לדבר בהם בתמידות כאדם עם יועציו:

פסוק כה
דבקה. שחה נפשי ודבקה עד לעפר ואשאל ממך חייני מהצרה כדברך עלי ע"י נתן הנביא:

פסוק כו
דרכי. ענייני הייתי מספר לפניך לשאול לך עצה עליהם כמ"ש וישאל דוד בה' (ש"ב ה):
ותענני. ענית לי על שאלתי:
למדני. לכן אשאל גם זאת אשר תלמדני חכמת התורה ועננני גם עתה למלא משאלותי:

פסוק כז
דרך פקודיך. ר"ל מסתרי המצות ועיקרם:
ואשיחה. ואדבר עוד לזולתי ללמד בדברי' הנפלאים והמכוסים שבהם:

פסוק כח
דלפה. מרוב תוגה נמס נפשי עד שנוטפת טיפין טיפין והוא ענין מליצה והפלגה:
קימני כדברך. קיימני בחיים כדברך ע"י נתן הנביא:

פסוק כט
הסר ממני. לבל אתאוה ללכת בה:
ותורתך חנני. ללכת בדרך תורתך:

פסוק ל
שויתי. שמתי דברי משפטיך לנגד עיני ללכת בהם:

פסוק לא
דבקתי. על כי דבקתי בעדותיך לכן אתה ה' אל תביאני לידי בושה:

פסוק לב
ארוץ. ר"ל בזריזות רב אעשה מצותיך כי ידעתי אשר בעבורם תרחיב לבי בתענוגי עוה"ב:

פסוק לג
ואצרנה עקב. ואשמרנה עד סוף ימי מבלי הפסק:

פסוק לד
הבינני. דרכי התורה:

פסוק לה
הדריכני. ר"ל מן השמים יסייע לי לדרוך בנתיב מצותיך:
כי בו חפצתי. והבא לטהר מסייעין לו:

פסוק לו
הט לבי. תן בלבי להיות נוטה אל התורה ולא אל אהבת אסיפת הממון:

פסוק לז
העבר עיני. מנע עיני מלראות דבר שוא ואיסור כי פן אחמוד בה ואכשל:

בדרכך חייני. החיה את נפשי בהסתכלות דרכיך לחמוד אליהם:

פסוק לח
הקם. תקים לעבדך הבטחת אמרתך אשר היא מבוא ליראתך כי על ידי ההשקט אוכל לירוא את ה':

פסוק לט
חרפתי. חרפת העון אשר אפחד ממנו העבר נא ומחול עליו כי הלא טובים משפטיך בעשות חסד עם המשפט:

פסוק מ
הנה תאבתי. אני מתאוה לעשות פקודיך ואם לא עשיתי כלם עכ"ז חייני כפי צדקתך אשר תצרף מחשבה טובה למעשה:

פסוק מא
ויבואני. יבואו לי חסדיך ואהיה נושע ע"י תשועתך כאשר אמרת ע"י נתן הנביא:

פסוק מב
ואענה. אשיב למחרפי דבר ר"ל דברי חרוף כאשר דבר אלי:
כי בטחתי בדבריך. אשר הבטחתני שלא יוכל לי ולכן אדבר ולא אירא:

פסוק מג
ואל תצל. אל תסיר מפי דבר אמת ועד מאוד לא תסור ר"ל כלל וכלל לא אהיה נוטה מדבר הוראות אמת במשפטי התורה:
כי למשפטיך יחלתי. כי אני מייחל ומקוה לעשות משפטיך לזה אין מהראוי להיות נכשל בהם:

פסוק מד
ואשמרה. תן בלבי לשמור:
לעולם ועד. כל ימי היותי על האדמה:

פסוק מה
ברחבה. במקום רחב ר"ל לא אכשל בדבר משפטי התורה כההולך במקום רחב שאינו נוח להכשל:
כי פקודיך דרשתי. ומהראוי שתאיר עיני בהם:

פסוק מו
ולא אבוש. כי יהיו דברי צודקים אין בהם נפתל:

פסוק מז
ואשתעשע. אהיה משתעשע במצותיך אשר אהבתי אותם ר"ל בעבור גודל האהבה אשתעשע עמהם בכל עת:

פסוק מח
ואשא כפי. ארים ידי אל מצותיך לקחתם אלי ולעשותם על אשר אהבתי אותם:
ואשיחה. אדבר ואלמד בהם:

פסוק מט
זכר דבר. זכור לעבדך את הדבר וחוזר ומפרש לומר על אשר יחלתני ר"ל הדבר שהבטחת לי להיות אני מייחל ומקוה לה:

פסוק נ
זאת. ההבטחה ההיא מנחמת אותי בעת עניי:
כי אמרתך. אשר אמרת להושיעני היא תחיה את רוחי ולא אוסיף עצב:

פסוק נא
הליצוני. עם כי הזדים מתלוצצים בי עד מאד בעבור עסקי בתורה תמיד עכ"ז מתורתך לא נטיתי ולא אחוש להם:

פסוק נב
משפטיך. הנעשים מעולם באנשי רשע:
ואתנחם. בזה אתנחם על דאגי הלצת הזדים כי ידעתי שיקבלו גמולם:

פסוק נג
זלעפה. עם כי אחזתני רעד מאנשי רשע העוזבים את התורה כי כולם קמו עלי:

פסוק נד
זמרות. מ"מ בכל המקומות שהייתי גר שם היו נחשבים לי חוקיך כשיר וזמר ר"ל למדתי בשמחת הלב וכדרך המזמר:

פסוק נה
זכרתי בלילה. עת היות המחשבות פנויות זכרתי שמך המורה על הממשלה ולכן בטחתי בו ואשמרה תורתך ולא הייתי פונה לטרדת ההצלה מן אנשי הרשע:

פסוק נו
זאת. ר"ל הגדולה הזאת שאני עתה בה היא באה לי על אשר שמרתי פקודיך:

פסוק נז
חלקי ה'. אמרתי לכל ה' הוא חלקי ובו אני מאמין והוא מושיעי למען גם כל השומע ישמור דבריך:

פסוק נח
כאמרתך. ע"י נתן הנביא:

פסוק נט
חשבתי דרכי. כאשר אחשב איזה דרך אלך אשיבה רגלי אל דרך עדותיך:

פסוק ס
חשתי. במהירות רב ולא בהעכבה אלך לשמור מצותיך:

פסוק סא
חבלי רשעים. חבורות רשעים שללו אותי ועם כל הצער הזה לא שכחתי תורתך:

פסוק סב
על משפטי צדקך. על משפט הצדק שעשית ברשעים שונאי נפשי:

פסוק סג
חבר אני. אוהב ורע לכל היראים ממך:

פסוק סד
חקיך למדני. ר"ל מכל החסדים עשה עמדי החסד הזה אשר תלמדני חוקיך:

פסוק סה
טוב. מעולם עשית טוב עם עבדך:
ה' כדברך. אתה ה' הלא עשית כדברך שהבטחת לי ולא נפל דבר ארצה:

פסוק סו
טוב טעם. הטוב אשר בטעמי התורה והדעת אשר בהם למדני ר"ל כמו שהטבת לעשות לי בדבר ישועה ורחמים כן עשה לי גם את זאת:
כי במצותיך האמנתי. אני מאמין במצותיך שאתה צויתם ולזה תאב אני לדעת טוב טעמם:

פסוק סז
טרם אענה. טרם עניתי עצמי בלמוד התורה המתשת כח אז הייתי אני שוגג בדבר קיום המצות כי לא ידעתים על אמתתם אבל עתה אחרי למדי את כל דברי התורה שמרתי אמרתך ולא אשגה עוד:

פסוק סח
טוב אתה. גם בלי בקשה על הטובה:
ומטיב. להמבקש את הטובה:
למדני. ר"ל ואת זה אני מבקש למדני חוקיך לדעת מסתרי התורה:

פסוק סט
טפלו. הזדים חברו עלי שקר ר"ל תלו בי דבר שקר לומר שאין תוכי כברי ומעשי המה בשקר אבל לא כן הוא כי אני בכל לב אשמור פקודיך וכברי כן תוכי:

פסוק ע
טפש. לבם נעשו שמן כחלב כי ישעשעו בתענוגות הזמן אבל אני תורתך היא שעשעתי המתשת עוד את הכח:

פסוק עא
טוב לי. טובה היא בעיני אשר הייתי מענה עצמי בלמוד התורה המתשת כח למען אלמד תוכן עומק חוקיך כי הרעה הזאת הטבה היא:

פסוק עב
טוב לי. התורה טובה בעיני מאלפי וגו' וכאומר אם רבים ירבו עמל ומעניים נפשם לקנות הון כ"ש שיש לענות הנפש בעבור קנין התורה:

פסוק עג
ויכוננוני. ר"ל עשו אותי כלי מוכן לקבל הבינה לכן הביננני ואלמד:

פסוק עד
יראוני. בהגדולה שאני עומד בה ישמחו גם המה כי בא אלי על אשר יחלתי לדבריך והלא גם המה מן המיחלים לה' ומעותדים לגדולה:

פסוק עה
צדק משפטיך. המשפטים שעשית בי בצדק המה:
ואמונה. ובאמונה ענית אותי בעינוי נפש:

פסוק עו
יהי נא. עתה יהי חסדך עלי לנחמני כאשר אמרת על עבדיך בידי נתן הנביא:

פסוק עז
כי תורתך שעשועי. וראוי אני לרחמים:

פסוק עח
כי שקר עותוני. בשקר תולים בי עון אשר לא כן כי אני אשיח בפקודיך ועסק התורה הלא מצלת מן העון:

פסוק עט
ישובו. כאשר יבושו הזדים וילכו להם ישובו אלי יראיך אשר סרו ממני בעת באו הזדים לקנטר:

פסוק פ
תמים. בכונה הגונה לשמה:
למען לא אבוש. כאשר יפקיד אל היודע תעלומות:

פסוק פא
כלתה. נפשי תתאוה לתשועתך כי אקוה לדברך שהבטחת על הישועה:

פסוק פב
כלו עיני. עיני צופים והנם כלים על איחור אמרת הבטחתך:
לאמר. כי אומר אני מתי תנחם אותי:

פסוק פג
כי הייתי. עם כי הייתי כחוש ותש כח כנאד התלוי בעשן ומתייבש בו על כל זה לא שכחתי חוקיך:

פסוק פד
כמה. ר"ל וכי מרובים המה ומתי א"כ תעשה ברודפי משפט כי פן אמות ולא אראה הנקמה:

פסוק פה
כרו לי. הזדים חפרו עלי בורות שאפול בהם ר"ל יעצו עלי מחשבות רעים:
אשר לא כתורתך. כי התורה אמרה ואהבת לרעך כמוך (ויקרא י"ט):

פסוק פו
כל מצותך אמונה. כל המצות הלא המה לעשות אמונה לשם המצוה והם רדפוני לשקר בי ר"ל אף שהמה אומרים שאני איש עון ופשע רב אין עצם כוונתם בעבור מצות ה' לבער הרע כ"א לשקר בי ולכן עזרני להתגבר עוד עליהם:

פסוק פז
כמעט. כשיעור זמן מועט היה לכלות אותי בארץ ר"ל מאד היה הדבר קרוב:

ואני לא עזבתי פקודיך. ר"ל עם כי פעמים רבות הייתי קרוב למות בידם ודמם היה לפעמים מסור בידי עכ"ז לא עזבתי פקודיך ומנעתי לשלוח יד בהם:

פסוק פח

כחסדך. אף אם אין בי זכות:

ואשמרה וגו'. ולא בעבור הנאת עוה"ז:

פסוק פט

לעולם ה'. אתה ה' עד עולם נצב דברך בשמים ר"ל אף אם מערכת השמים וכסיליהם יורו להרע או להיטיב הנה גזרת דברך עומדת בשמים ומבטל הוראתם:

פסוק צ

אמונתך. אמונת וקיום הבטחתך היא לדור ודור עם כי מערכת השמים יורו החלוף:

כוננת ארץ. הלא אתה כוננת הארץ והיא עומדת על פיך ומי א"כ ימחה בידך מלעשות בה כרצונך:

פסוק צא

למשפטיך עמדו היום. ר"ל בכל יום ויום עומדים מערכת השמים וכסיליהם לעשות משפטיך כפי הגזר ועם הוראתם יהיה בהיפוך כי הכל הם עבדיך ונכנעי המה לגזרת המקום:

פסוק צב

לולי תורתך שעשועי. אם לא היתה עסק תורתך משמח אותי אז הייתי נאבד בעבור רוב עניי וכאומר הלא התורה מתשת כח ואיך תוסיף אומץ אל הנלכד בחבלי עוני דבר שאין הטבע יורה עליו אלא ע"כ דבר מלך שלטון על הטבע והנהגת העולם:

פסוק צג

כי בם. בעבור שמירת הפקודים נתת לי חיים:

פסוק צד

לך אני. עיני תלוים אליך להושיעני כי דרשתי לשמור פקודיך:

פסוק צה

לי קוו. עלי יקוו הרשעים לאבדני מן העוה"ב כי יטרידוני למען לא אשכיל בתורה אבל עכ"ז אתבונן בעדותיך בעומק טעמיהם:

פסוק צו
לכל תכלה. לכל דבר אשר יש להם תכלה הנה בעין השכל ראיתי את הקץ אבל מצותיך רחבה היא מאוד ואין עמדי לבוא עד סוף תכלית מסתורה א"כ בוודאי אין לה תכלה כי אם היה לה הייתי רואה הקץ בעין השכל כמו שראיתי בכל בעלי התכלית:

פסוק צז
מה אהבתי. מה מאוד אהבתי התורי עד שכל היום היא מאמר פי:

פסוק צח
מאויבי. מצותיך תחכם אותי להיות יותר חכם משונאי הרשעים כי היא לי לעולם ר"ל אני עוסק בה בתמידות ולזה מחכמת אותי:

פסוק צט
השכלתי. מכולם קבלתי השכל כי ע"י כולם היה דבורי בעדותיך ובזה הבנתי דבר מתוך דבר:

פסוק ק
מזקנים אתבונן. אהיה בעל בינה יותר מזקנים כי שמרתי פקודיך וכל למודי היא לעשות ולקיים ולזה ביותר אתן לב להתבונן בהם לעשות הדבר בתקון:

פסוק קא
כלאתי. מנעתי רגלי מללכת בדרך רע ולא מיראת הבריות כ"א למען אשמור דברך שהזהרת עליו:

פסוק קב
לא סרתי. ר"ל שפטתי דין אמת כי אתה למדתני לבל אכשל בדבר:

פסוק קג
מה נמלצו. מה מאוד נחשבו אמרתך לחכי לדברי מליצה והמה ערבים לי יותר מערבות הדבש לפי:

פסוק קד
מפקודיך אתבונן. מאשר אתבונן בפקודיך ע"כ שנאתי אורח שקר וכמ"ש רז"ל המאור שבה מחזיר למוטב:

פסוק קה
נר לרגלי. כמו הנר מציל הוא בחשכת הלילה מכל מכשול לבל תגוף הרגל כן דברך מציל אותי מכל מכשול עבירה:
ואור וגו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק קו
נשבעתי וגו'. ר"ל כדי לזרז את עצמי נשבעתי לשמור וכו' קיימתי את השבועה:

פסוק קז
נעניתי. נעשיתי מוכנע עד מאוד לכן חייני כדברך שאמרת עלי ע"י נתן הנביא:

פסוק קח
נדבות פי. דברי רצוי מה שפי מתנדב קבלם ברצון ולמדני משפטיך:

פסוק קט
נפשי בכפי. אף שנפשי היא תמיד בסכנה כמו המחזיק דבר מה בכפו שהיא קרובה ליפול כשיפתח כפו ועכ"ז לא שכחתי תורתך בטרדות סכנה:

פסוק קי
נתנו. אף כי נתנו פח בדרכי מ"מ לא תעיתי מדרך פקודיך לעשות בהם נקם:

פסוק קיא
נחלתי. אני מחזיק לעולם בתורה והיא לי לנחלה כי המצות שבהם ישישו לבי:

פסוק קיב
נטיתי לבי. מתענוגי הזמן:
לעולם עקב. עד עולם עד סוף ימי וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל יב):

פסוק קיג
סעפים. כל המחשבות שנאתי אבל תורתך אהבתי וכל מחשבותי בה:

פסוק קיד
סתרי. אתה לי למסתר ולמגן כי אקוה לדברך אשר הבטחתני על זה:

פסוק קטו
סורו וגו'. לבל תסיתו אותי הרע כי חפץ אני לשמור מצות אלהי:

פסוק קטז
סמכני. סמוך אותי בהבטחתך שאחיה ואל תבייש אותי מן תקותי כי המקוה לדבר מה ונמנע ממנו תחשב לו לבושה:

פסוק קיז
סעדני. כשאתה תסעד אותי אהיה בוודאי נושע ותמיד אספר חוקיך כי יסורו ממני הטרדות המונעות:

פסוק קיח
סלית. רמסת כל השוגים מעשות חוקיך ר"ל עם כי יאמרו שגגה היתה:

כי שקר תרמיתם. כי יודע אתה שערמתם שקר ולא בשגגה נעשה כי מזידין המה:

פסוק קיט
סיגים. כמו הסיגים אשר נשרפים המה בכור הצורף כן השבת מן העולם כל הרשעים ולכן בראותי מפלתם אהבתי עדותיך:

פסוק קכ
סמר. כי בשרי נתקשה ועמדה כמסמר מפחדך הרב ויראתי מן המשפט ולכן אהבתי עדותיך:

פסוק קכא
בל תניחני. בל תעזוב אותי להיות נמסר ביד עושקי:

פסוק קכב
ערוב. היטיב והכשר עבדך לטוב שלא יעשקוני זדים:

פסוק קכג
עיני כלו. עיני צופים לישועתך ולקיום אמרת צדקך והנם כלים כי מתאחרת לבוא:

פסוק קכד
כחסדך. ולא כפי מעשי:
וחוקיך למדני. ר"ל זה החסד תעשה עמדי:

פסוק קכה
עבדך אני. ר"ל חפצי לעבוד אותך ולכן הבינני וגו' ואעבוד לך:

פסוק קכו
עת לעשות. יש עת קבוע לעשות להי' משפט בהרשעים אשר הפרו תורתך:

פסוק קכז
על כן וגו'. ע"כ בעבור שיודע אני שתבוא עת המשפט לכן אהבתי וגו':

פסוק קכח
על כן וגו'. בעבור עת המשפט אני אומר כל הפקודים כולם ישרים המה ושנאתי כל אורח שקר:

פסוק קכט
פלאות עדותיך. המצות המה מכוסים ולא נודע מתן שכרן על כן את כולם נצרתם נפשי כי מי יודע איזה יכשר לקבל עליו שכר הרבה:

פסוק קל
פתח דבריך. פתיחת דבריך יאיר עיני הלב ר"ל כאשר יתחיל האדם להתבונן בתורה יאירו עיניו ויוסיף תבונה בכל עת:

מבין. היא נותנת בינה לפתיים:

פסוק קלא
פי פערתי. פתחתי פי ואתאוה למשוך המצות אל בית הבליעה כי מאוד אני מתאוה להם:

פסוק קלב
כמשפט. כראוי לחנן לאוהב שמך:

פסוק קלג
פעמי. הכן צעדי ללכת באמרתך:

ואל תשלט. לא תתן כח ביד האון להיות שולטת עלי להמשיך אחריה:

פסוק קלד
מעושק אדם. מעשקות של אדם:

ואשמרה. כי לא יהיה לי סבות מונעות:

פסוק קלה
פניך האר. ר"ל הראה לי פנים מאירות ושוחקות והוא ענין רצון וחיבה ונאמר בלשון שאלה מבן אדם לחבירו:

פסוק קלו
פלגי מים וגו'. היה תוהא על העונות ואמר עיני מורידים דמעה כנחל על אשר לא שמרו התורה והלכו כפי הנראה להם:

פסוק קלז
וישר משפטיך. כ"א ממשפטיך הוא ישר:

פסוק קלח
צוית וגו'. ר"ל עדותיך אשר צוית המה צדק ואמונה מאד:

פסוק קלט
צמתתני. הכעס כרתה אותי כי צרי שכחו דבריך והדבר הזה מכעיס אותי:

פסוק קמ
צרופה. אמרתך צרופה מסיג ושגיאה לכן אהב אותה:

פסוק קמא
צעיר. ר"ל עם כי בעבור שומרי המצות יחשבוני אויבי לצעיר ונבזה עכ"ז לא שכחתי פקודיך ולא אשגיח עליהם:

פסוק קמב
צדקתך. ר"ל כי אמרתי הלא הצדקה שאתה עושה לזוכרי פקודיך המה קיימים לעולם ועוד הלא תורתך היא אמת מצד עצמה ואיך אשכחה בעבור בזיון האויב:

פסוק קמג
צר. לזה אף אם מצאו אותי צר ומצוק לא עזבתי מצותיך והמה שעשועי ובהם אשמח:

פסוק קמד
צדק עדותיך. עדותיך הנאמרים בצדק קיימים המה לעולם כי הצדק לא יבוטל בשום פעם לכן הבינני ואחיה ע"י בחיי עוה"ב עד עולם כאשר המה קיימים עד עולם:

פסוק קמה
קראתי. ר"ל הלא קריאתי היא לזכני לשמור חוקיך ומהראוי א"כ שתעננני:

פסוק קמו
ואשמרה. כי אהיה פנוי מטרדת האויב:

פסוק קמז
קדמתי בנשף. קדמתי לכל אדם לעמוד בנשף ואצעק לך בתפלה כי אני מייחל ומקוה לקיים דברך ומתפלל אני עליהם:

פסוק קמח
קדמו עיני. עיני קדמו להפתח מתרדמת השינה שני אשמורות קודם אור היום:
לשיח. לעסוק בתורה:

פסוק קמט
כמשפטיך. כמנהגך לעשות חסד:

פסוק קנ
קרבו וגו'. ר"ל רודפי הזמה קרבו אל הזמה והשיגו אותה אבל מתורתך רחקו כי לא רדפו אחריה:

פסוק קנא
קרוב אתה ה'. לכל קוראיך:
וכל מצותיך אמת. ר"ל האמת עם המצות שהם עצמם ישלמו גמול ונאמנים המה על הדבר:

פסוק קנב
קדם. ר"ל ראשית כל הידיעות הבנתי מעדותיך אשר יסדתם לעולם ולא תבוטל כי בראותי שכולם צדק וישר אמרתי איך א"כ יבוטל הצדק בשום פעם:

פסוק קנג
וחלצני. הוציאני מן העוני:
כי תורתך וגו'. א"כ מהראוי שתוציאני מן העוני:

פסוק קנד
ריבה ריבי. אתה תריב עם שונאי הריב שיש לי לריב:
לאמרתך חייני. לקיים אמרתך ולא בעבור הנאות עוה"ז:

פסוק קנה
כי חוקיך לא דרשו. ואינם ראויים לתשועה לכן רחקה מהם:

פסוק קנו
כמשפטיך. כמנהגך לרחם על הבריות:

פסוק קנז
לא נטיתי. עם כי רבו טרדותי מן האויבים הרודפים:

פסוק קנח
ואתקוטטה. הייתי מריב עמהם על אשר לא שמרו התורה:

פסוק קנט
אהבתי. אני אוהב אותם וחפץ בעשייתם ואף אם לא עשיתי כולם עכ"ז חייני כחסדך כאשר דרכך מעולם לצרף מחשבה טובה למעשה:

פסוק קס
ראש דברך. תחלת דברך שאמרת בהר סיני אנכי ה' אלהיך הוא אמת:
ולעולם וגו'. ולכן יעמדו לעולם כל משפט צדקך ולא תבוטל בשום זמן הואיל והמצוה הוא ה' האלהים הקיים לעד:

פסוק קסא
שרים וגו'. אף כי השרים רדפוני בחנם על לא חמס ובידי הלא היה לנקום נקם אבל מדברך פחד לבי ולא שלחתי בהם יד:

פסוק קסב
על אמרתך. על קיום אמרתך:
כמוצא. כאדם המוצא שלל רב:

פסוק קסג
תורתך. על כי אשר אהבתי תורתך והיא הזהירה על השקר:

פסוק קסד
שבע. ר"ל פעמים רבות וכן שבע יפול צדיק וקם (משלי כ"ד:ט"ז):
על משפטי צדקך. בעבור משפטי הצדק שנתת לנו:

פסוק קסה
לאוהבי תורתך. יהיה לאוהבי תורתך:
ואין למו. לא יבוא להם מכשול:

פסוק קסו
שברתי. ר"ל לא טרדו אותי צרות האויב כי קויתי לישועתך ועשיתי מצותיך ולא רפו ידי מהם בעבור טרדת הצרה:

פסוק קסז
ואהבם מאוד. ר"ל שמרתי המצות מאהבה ולא מיראת העונש בלבד:

פסוק קסח
כי כל דרכי נגדך. ר"ל כי יודע אני אשר כל דרכי המה נגדך כי אתה משגיח בכל:

פסוק קסט
תקרב. תפלתי תקרב אליך והתפלה היא שתבין לי התורה כדברך ר"ל כפי אמתת כוונת דברך:

פסוק קע
כאמרתך. כאשר אמרת לי בהבטחה ע"י נתן הנביא:

פסוק קעא
כי תלמדני. כאשר תלמדני חוקיך אז תאמרנה שפתי תהלה:

פסוק קעב
תען. בהרמת קול תדבר לשוני אמרתך כי המה דברים צודקים ומהראוי לדבר בהם בפרסום רב ובקול גדול:

פסוק קעג
תהי ידך. תהא ידך מוכנת לעזרני:

פסוק קעד
תאבתי. אני מתאוה וחושק לישועתך ויהי אז תורתך שעשועי כי לא אטרד בטרדת האויב:

פסוק קעה
ותהללך. למען תהללך לא בעבור הנאות עוה"ז:
ומשפטיך. המשפטים אשר תשפוט בשונאי המה יעזרוני מידם ואהיה א"כ פנוי להללך:

פסוק קעו
תעיתי כשה אובד. ר"ל כמו השה הזה כשהוא אבוד מן העדר אינו יודע לחזור עד שיבקשו הרועה כן תועה אני בדעתי ולא אדע מעצמי כל תוכן כשרון הדרך לכן בקש אתה את עבדך וראה את הדרך אשר ילך בה כי לא שכחתי מצותיך והבא לטהר הלא מסייעין לו מן השמים:

פרק קכ

פסוק א
שיר המעלות. אלה חמשה עשר שירי המעלות אמרם דוד שיאמרו אותם הלוים בחמש עשרה המעלות העולות מעזרת נשים לעזרת אנשים שיר אחד על מעלה אחת:
אל ה' וגו'. ר"ל בעת הייתי בצרה פניתי אל ה' אני קראתי אליו והוא ענה לי:

פסוק ב
ה' הצילה. אתה ה' גם עתה הצילה נפשי מאנשי שפת שקר ומאנשי לשון רמיה:

פסוק ג
מה יתן לך וגו'. אתה לשון רמיה מה היא השמירה אשר יתן עוד עליך ומה יוסיף עוד הלא כבר נתונה אתה לפנים מחומת השפתים והשינים ואם אלה לא הועילו לשמרך מה נוסיף עוד שמירה:

פסוק ד
חצי גבור. דומה אתה לחצים שנונים שביד הגבור שהורג עמהם ברחוק מקום כן אתה פה תאמר להי"ר ותהרוג את העומד ממרחק:
עם גחלי רתמים. דומה אתה עם גחלים מעצי רותם כי עם שהם נראים כבוים מבחוץ בוערים המה מבפנים כן אתה תדבר חלקלקות ובסתר תדבר עליו להי"ר:

פסוק ה
אויה לי. אמר על לשון בני הגלות אשר יתאוננו על מרבית להי"ר שביניהם ויאמרו אויה לי איך לא אקח מוסר הלא זה הדבר אשר בעבורם הייתי בגולה כגר אצל בני משך ושכנתי בגולה אצל הקדרים יושבי אהלים:

פסוק ו
רבת. זמן רב שכנה נפשי עם שונאי השלום:

פסוק ז
אני שלום. אני בפה שלום וכאשר אדבר אליהם שלום המה מתעוררים למלחמה:

פרק קכא

פסוק א
אשא עיני. דרך המצפה על העוזרים לעלות על ההרים ונושא עיניו למרחוק לראות מאין יבואו:

פסוק ב
עזרי. ר"ל אבל לא מצאתי עזר רק מה' וגו':

פסוק ג
אל יתן למוט. כאלו אחד יאמר לחבירו דרך נחמה הנה עזרה טובה היא כי לא יתן רגלך לנטיה ומעידה ולא ינום שומרך ר"ל לא יסיר השגחתו ממך:

פסוק ד
הנה לא ינום. כי הנה מעולם אינו מסיר השגחתו:

פסוק ה
ה' צלך. כמו הצל מגין מחום השמש כן יגן על ימינך לעשות בה חיל:

פסוק ו
יומם. ביום לא יזיק לך חום השמש ובלילה לא יזיק לך לחות הירח המביא תחלואים:

פסוק ח
צאתך. שלא תכשל בצאתך בדרך ובבואך:

פרק קכב

פסוק א
שמחתי. הוא מאמר בני הגולה שאומרים הן מאז שמחתי בעת שהיו אומרים לי נלך אל בית ה' בזמן הרגל:

פסוק ב
עומדות. מרוב אדם הבאים והיוצאים היינו מתעכבים ועומדים בשערים זמן מה עד אשר נוכל לבוא בה:

פסוק ג
ירושלים. זאת ירושלים אשר היא בנויה בכל מיני פאר כעיר אשר חוברה לה יחדיו כל הבונים לכללה בכל מיני פאר ויופי:

פסוק ד
ששם. אשר שם עלו השבטים שהם שבטי יה ר"ל עם ה':
עדות לישראל. העליה הזאת היתה עדות לישראל שהשכינה שוכן בה לגודל הנס הנעשה אז כי היתה מכילה את כל ההמון הזה ולא היה צר להם המקום:
להודות לשם ה'. ומהראוי היה להודות לה' על הדבר ההוא:

פסוק ה
כי שמה. ר"ל ראויה היתה השראת שכינה כי שמה ישבו כסאות רבות לעשות משפט והם כסאות סנהדרין ואף שם היה כסאות לבית דוד הדנין דין אמת:

פסוק ו
שאלו. לזאת שאלו מה' שלום ירושלים להיות בנויה כמאז:
ישליו אוהביך. כאילו לירושלים ידבר לומר גם האוהבים אותך יהיו בשלוה:

פסוק ז
יהי שלום וגו'. ר"ל לא יצור עליה האויב ולא ינתוץ את הארמונות:

פסוק ח
למען אחי ורעי. כאילו כ"א מבני הגולה אומר לא בעבור עצמי בלבד אתפלל על שלום העיר כ"א גם בעבור אחי ורעי המה כל בני ישראל:

פסוק ט
למען בית ה'. ולמען המקדש אשר יבנה בה אבקשה טוב לך:

פרק קכג

פסוק א
אליך נשאתי וגו'. להיות צופים ומביטים לעזרה:
היושבי. אתה היושב בשמים:

פסוק ב
אל יד. צופים אל יד אדוניהם ליתן להם דבר מה ואינם חדלים מלצפות עד אשר יתן להם:

פסוק ג
כי רב. בא לנו בזיון הרבה עד נשבע ממנו לגודל הרבוי והוא ענין מליצה:

פסוק ד
רבת. הרבה שבעה נפשנו מן הלעג הבבלי׳ היושבי׳ שאנן והשקט:
הבוז. מן הבזיון אשר היא לגאי יוני׳ ר״ל אשר הגאים והמאנים בזו אותנו וכפל הדבר במ״ש למרבית הבזיון:

פרק קכד

פסוק א
לולי ה׳. אם לא ה׳ אשר היה עמנו:
יאמר וגו׳. סרס המקרא יאמר נא ישראל לולי ה׳ וגו׳:

פסוק ב
בקום. בעת אשר קם עלינו אדם להרוג ולאבד:

פסוק ג
אזי. אם לא היה ה׳ עמנו אזי היו בולעים אותנו חיים והוא ענין מליצה על כי התאב לאכול לא ימתין עד יבושל כי אם אוכלו חי ואמר כאילו מרוב תאותם לבלעני היו ממהרים לבלוע חי:
בחרות. בעת חרה אפם בנו:

פסוק ד
המים. דימה המון האויבים לשטיפת מים רבים:
נחלה. נחל מים היה עבר על נפשינו:

פסוק ה
הזדונים. השוטפים בזדון וברשע וכפל הדבר פעמים ושלש להתחזקות וכדרך המליצה בכל מקום:

פסוק ו
ברוך ה׳. אבל ברוך ה׳ שלא עזב אותנו להיות טרף לשניהם:

פסוק ז
כצפור. כמו הצפור אשר נמלטה מרשת המוקש להלכד בה:
הפח נשבר. ר״ל הרשעים נפלו ועי״ז נמלטנו מידם ועל שהמשיל לצפור אמר לשון הנופל בהצלת הצפור:

פסוק ח
עזרנו. העזר שלנו באה בהזכרת שם ה׳ עושה שמים וארץ ולא באה העזר בכח ידינו:

פרק קכה

פסוק א
הבוטחים בה'. אותם הבוטחים בה' המה כהר ציון אשר לא ינטה ממקומו ולעולם ישב על כנו:

פסוק ב
ירושלים. כמו ירושלים שההרים מסבבים לה כן ה' סביבות עמו הבוטחים בו להגין עליהם עד עולם:

פסוק ג
כי לא ינוח. אם הרשעים מושלים זמן מה על הצדיקים אבל לא לזמן מרובה ינוח גדלות הרשעים על נחלת הצדיקים הנתון לגורלם:
למען. בכדי שלא ישלחו הצדיקים גם המה את ידיהם לאחוז בעולה בראותם גדלות הרשעים זמן מרובה:

פסוק ד
ולישרים בלבותם. לאותם שהם טובים ביושר לבב ולא לרמות:

פסוק ה
והמטים. אבל אותם שהמה מטים עצמם אחר דרך עקלקלות ר"ל שכל טובתם הוא לרמות את הבריות:
יוליכם. אותם יוליך ה' לאבדון עם פועלי האון ודומה להם עם שעדיין לא פעלו האון ויהיה א"כ שלום על הישרים כי יאבדו טרם פעלו האון עם רמיית טובתם:

פרק קכו

פסוק א
בשוב. כאשר ישיב ה' מן גלות בבל את בני ציון יאמרו אז הנה כל הצרות שעברו הרי הם כאילו חלמנו חלום ר"ל לרוב הטובה שיהיה להם אז ידמה להם שלא היו הצרות באמת כ"א בחלום ראו כאלו מצרים להם:

פסוק ב
הגדיל ה'. ר"ל הגדולות האלה הם מה' ולא באו במקרה:

פסוק ג
הגדיל ה' לעשות עמנו. כאילו ישיבו ישראל לומר הן אמת שה' הגדיל לעשות עמנו ובעבור בטחון הישועה ההיא היינו שמחים מאז עוד היינו בגולה:

פסוק ד
שובה ה'. עודם בגולה יאמרו השב בני הגולה למקומם ונהיה כאפיקים בנגב ר"ל כמים הנגרים בחוזק במקום נגובה ויבשה:

פסוק ה
הזורעים. אשר הזורעים במקום הנגוב ההוא הלא זרעו בדמעה בחשבם פן לא תצמח ויפסידו הזרע:
ברנה יקצרו. כשבא שם אפיקי המים והצמיחה הנה יקצרו התבואה ברנה:

פסוק ו
נושא משך הזרע. ר"ל בעת היה נושא משיכת והולכת הזרע אל השדה הלא ילך ויבכה מפחדו פן לא תצמח:
בא יבא. אבל יבוא בריתו ברנה בעת ישא האלומות מן השדה אשר ברכו ה' והביא בו אפיקי המים והוא כפל ענין במ"ש ור"ל כן נהיה אנחנו עם כי בגולה אנו זורעים מעשה המצות בדמעה על כי חושבים אנחנו שח"ו אבדה תקותינו ובחנם כל מעשי המצות הנה כאשר בא יבוא זמן הגאולה אז נקבל הגמול בשמחה מרובה:

פרק קכז

פסוק א
לשלמה. אמר זה על שלמה כי צפה ברוה"ק אשר בעת יבנה את בה"מ ישא את בת פרעה ועליו אמר מה תועלת א"כ בבנין כי אם ה' לא יבנה הבית ר"ל אם המקום לא יחפוץ בבנין על מעשיך אשר לא טובים א"כ הלא לחנם עמלו בו הבונים כי לא יתקיים:
אם ה' לא ישמר עיר. בעבור המעשים האלה:
שוא שקד שומר. הלא לחנם הוא מהירת והתמדת השומר בשמירת העיר כי בא יבוא האויב העירה ויחרב הבית:

פסוק ב
שוא לכם. וכמו כן טרחתם לכם בחנם אתם המשכימים לקום לעשות מלאכתכם ומאחרים לשבת בעסק המלאכה למיעוט בטחונם בה' והמה אוכלים הלחם הבא בעצב רב וביגיעת המלאכה:

כן יתן. הלא כן יתן ה' די מחסורו למי שמנדד שינה מעיניו ועוסק אז במלאכת שמים ור"ל כמו שמרבית שמירת העיר אין בו תועלת רב כי הכל תלוי בהרצאת המקום כן מרבית יגיעת המלאכה אין בו תועלת כי בזולת יגיעה רבה נותן המקום די הספוק למי שעמל בתורה:

פסוק ג

הנה נחלת ה'. ר"ל ואם ירבה לעמול במלאכה להרבות הון להנחיל לבניו אחריו הלא הנה הבנים עצמן המה נחלת ה' ונתנם לאשר ישר בעיניו ואם לא יתרצה לה' מאין לו בנים להנחילם את ההון:

שכר פרי הבטן. הבנים שהמה פרי הבטן המה באים בשכר המעשה ומיד ה' וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ד

כחצים ביד גבור. ר"ל ובאמת שכר גדול הוא זה כי כמו החצים אשר המה ביד גבור עם שהחצים הרגו את מי עכ"ז הלא נראה לכל שלא החצים הם הממיתים כ"א הגבור אשר ידה אותם כן הבנים שהאדם מלמד בנערותו בעוד הכח בידו להדריכם בדרך ישרה הנה עם כי הבנים הם הדורכים בדרך ישרה עכ"ז נראה לכל שכל זה המה מעשה ידי אביהם להתפאר:

פסוק ה

אשר מלא וגו'. ר"ל אשר הרבה בנים כאלה ולפי שהמשילם לחצים אמר בהם לשון הנופל בחצים שהדרך למלאותם בתוך הנרתק:

לא יבושו. לא יבואו לידי בושה כאשר ידברו במקום מושב החכמים כי יתחכמו לדבר בהשכל ובדעת:

את אויבים. ר"ל עם אותם החולקים עמהם בדבר חכמת התורה הנראים כאילו היו אויבים להם לפי המחלוקת:

פרק קכח

פסוק א

ירא ה'. מלעבור על לא תעשה:

ההולך בדרכיו. לקיים את העשין:

פסוק ב
כי תאכל. כאשר תאכל יגיע כפיך ולא תהנה מאחרים לחלוק עמהם בשכר התורה אז אשריך ר"ל יהיה שבחיך ומהללך וטוב לך כי אז תקבל אתה כל שכרך משלם אין מחסור:

פסוק ג
כגפן וגו'. תהיה כגפן המגדל פירות העומד בירכתי הבית הקרוב אליו להשגיח בו לזבלו ולהשקותו בעתו שאז הפירות מרובות וטובות כן אשתך תלד לך בנים מרובים וטובים:
כשתילי זיתים. העומדים ביפיים כל ימות השנה כן בניך לא יכהה לעולם מראית פניהם ויהיו סביב לשולחנך ולא יהיו מסובים על שולחן אחרים:

פסוק ד
הנה כי כן. הנה כאשר כן בברכות אלו יבורך וגו':

פסוק ה
יברכך ה'. כי יברך ה' מציון מקור שפע הברכות כולן:
וראה. ותהיה רואה בטובת ירושלים בעת בנינה:

פסוק ו
שלום. וראה שאמר בתחילת המקרא עומדת במקום שנים וכאילו אמר וראה שלום על ישראל ר"ל תהי רואה בשלום ישראל כאשר ישבו על אדמתם:

פרק קכט

פסוק א
רבת צררוני. הן רבת עם צררו אותי מעת נעורי:

פסוק ב
רבת וכו'. ר"ל עם כי רבים קמו עלי מ"מ גם כולם לא יכלו לי לעשות בי כלה:

פסוק ג
על גבי. החורשים את האדמה חרשו על גבי והאריכו עוד מענית המחרישה רוצה לומר הכבידו עול כבד וזמן מרובה:

פסוק ד
ה' צדיק. אבל ה' הצדיק קצץ חבלי העבותות הרשעים מה שאסרו אותי בהם:

פסוק ה
יבושו. בראותם שיצאתי מתחת ידיהם:
ויסוגו אחור. דרך המתבייש לחזור לאחוריו בדרך בואו:

פסוק ו
כחציר גגות. כעשב הגדל על הגגות שקודם התלישה נתייבש מחום השמש ולפי מעט הלחלוחית בהעפר אשר תחתי׳:

פסוק ז
שלא מלא. ר״ל שלא בא לכלל קצירה למלאות הקוצר את כפו מהם כדרך הקוצרים שממלאים מלא הכף וקוצרים בבת אחת:
וחצנו מעמר. מוסב על שלא מלא שאמר בתחלת המקרא לומר שלא מלא חצנו, ר״ל לא מלא כנף בגדו מן העומרים כי לא קצרוהו כלל:

פסוק ח
ולא אמרו. דרך העוברים בצד הקוצרים לומר להם ברכת ה׳ אליכם וברכנו אתכם וגו׳ אבל על חציר הגגות לא אמרו העוברים כזאת כי לא בא לכלל קצירה וכחציר הזה יהיו שונאי ציון כי יכלו מן העולם עד לא יבואו ימי הזקנה:

פרק קל

פסוק א
ממעמקים. מתוך עומק הצרות קראתי לך ה׳:

פסוק ג
אם עונות תשמר. אם לא תמחול ותשמור אותם להפרע עליהם גמול מי יוכל לעמוד ולהתקיים כי הלא רבו מאוד:

פסוק ד
כי עמך הסליחה. ולא מסרת סליחת העון לאחד מהמלאכים כמ״ש כי לא ישא לפשעכם (שמות כג):
למען תורא. כ״א מסר הסליחה אל המלאך היה נפתה לה האדם לומר המלאך יתפייס לנו הואיל ולא לו חטאנו וישא את העון והיה ממעט ביראת המקום:

פסוק ה
קויתי ה׳. קויתי אל ה׳:
קותה נפשי. כפל הדבר להתמדתו:

פסוק ז
יחל ישראל. אתה ישראל קוה אל ה׳ כי עמו החסד:

והרבה. הלא פדה אותך רבות פעמים וכמו כן יפדה אותך גם עתה כי לא יחסר לו פדות כי הרבה עמו:

פסוק ח

והוא יפדה את ישראל וגו'. ר"ל הנה גם העון לא יעכב הגאולה כי הוא יפדה את ישראל מן העונות כי כבר נתמרק העון והלך לו והרי הוא פדוי מן העין:

פרק קלא

פסוק א

לא גבה לבי. במחשבת הלב לא הייתי מתגאה:

ולא רמו עיני. במעשה להשתרר ביותר להרים עין למעלה כדרך גסי הרוח:

ולא הלכתי בגדולות. לא עשיתי דברים גדולים ונפלאים בבניינים נאים ומגדלים גבוהים להראות גדולה וכבוד ממני, ר"ל יותר מהצורך ומהראוי לי:

פסוק ב

אם לא. הוא ענין שבועה כאומר אם לא עשיתי כן יבא עלי עונש כזאת וגזם ולא אמר:

שויתי ודוממתי. המשלתי נפשי כתנוק הנגמל משדי אמו שכל בטחונו על אמו כן כל בטחוני בה':

כגמול עלי נפשי. הנפש אשר עלי ובקרבי הוא כתנוק הנגמל וכפל הדבר להתמדתו:

פסוק ג

יחל ישראל. ר"ל ממני ראו וכן עשו גם אתם וקוו אל ה' מעתה ועד עולם:

פרק קלב

פסוק א

זכור ה' לדוד. התפלל על עצמו שיזכור לו ענוי נפשו אשר טרח למצוא מקום אשר יבנה שם המקדש:

פסוק ב

לאביר יעקב. לחזקו ותקפו של יעקב והוא המקום ב"ה ותלה ביעקב לפי שהוא היה תחילה להנודרים:

פסוק ג

אם אבוא. הוא ענין שבועה וגזם ולא אמר וגו':

באוהל ביתי. באוהל המוכן לבית שבתי הראוי למלך:

ערש יצועי. מטה המוצעת כפי הראוי לי:

פסוק ד

אם אתן שנת. ר"ל להיות ישן להתענג יותר מההכרח להחיות את הנפש וגם זה הוא ענין שבועה וגו':

לעפעפי. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ה

עד אמצא. עד אשר אדע איה המקום המוכן לבה"מ:

פסוק ו

הנה שמענוה באפרתה. עוד הייתי באפרת מקום מולדתי כי היא בית לחם כמ"ש בדרך אפרת היא בית לחם (בראשית מ"ח:ז') ואמר כי מאז שמענו כי עתיד להיות מקום נבחר לבה"מ אבל לא ידעתי מקומה איה:

מצאנוה בשדי יער. עתה הנה מצאתי את המקום בשדי יער הוא גורן ארונה היבוסי והיה גם שם עצי יער כי הוא המקום שנעקד עליו יצחק ובאיל תמורתו נאמר נאחז בסבך בקרניו (שם כב) שנאחז בענפי עצי היער:

פסוק ז

נבואה. עתה הואיל וידענו המקום נבואה למשכנותיו:

להדום רגליו. בה"מ קרוי הדום רגלי ה' ואחז דרך משל כאילו מושבו בשמים ממעל ורגליו יורדים לנוח בבה"מ:

פסוק ח

קומה ה'. לכן קומה והשרה שכינתך אל מקום המנוחה כי עד הנה היה מתהלך מאוהל אל אוהל וממשכן וגו' אבל המקום ההוא תהיה מקום מנוחה וקבוע עד עולם:

אתה וארון עוזך. שכינתך תשרה בה עם הארון אשר הראת לכל את עוזך וכח זרועך בפלשתים בעת לקחו אותו בשבי כמו שכתוב בש"א:

פסוק ט

ילבשו צדק. בגדי כהונה נקראים בגדי צדק כי הם מכפרים ומצדיקים את החוטאים:

וחסידך ירננו. הלוים ירננו בשיר:

פסוק י

בעבור וגו'. על עצמו אמר עשה זאת בעבורי וכפל דברו ואמר עוד אל תשב ריקם את פני משיחך לבל שמוע תפלתו:

פסוק יא
נשבע. וגו' אמת ר"ל שבועה אמתית ולא יחזור מהשבועה והשבועה היא שהבטיחו לומר מזרעך אשית מלך לשבת על הכסא שלך:

פסוק יב
זו אלמדם. אשר אלמדם ביד הנביאים:
גם בניהם. של בניך עד עולם ישבו לכסא המלוכה:

פסוק יג
כי בחר ה' וגו'. ר"ל הואיל וה' בחר את ציון ודוד הלא טרח והכין את המקום ההוא לזה יקבל בגמול שכרו את המלכות לו ולזרעו עד עולם:

פסוק יד
זאת מנוחתי. וכה אמר ה' זאת תהיה מנוחתי עדי עד ופה אשב כי מתאוה אני לה:

פסוק טו
צידה. מן המקום ההוא אשפיע לברך מזון עדתי ולהשביע אביוני עמי:

פסוק טז
אלביש ישע. ר"ל ע"י לבישת בגדי כהונה תבוא הישועה כי המה מכפרים ובאה ע"י התשועה:
וחסידיה. הלוים יריננו בשיר:

פסוק יז
שם. בציון אצמיח קרן ממשלה לדוד ר"ל שם יתרבה ויתגדל ממשלתו בכל עת ערכתי נר. שם ערכתי נר ר"ל הארה וזריחה וממשל רב:

פסוק יח
אלביש בושת. יהיו מעוטפים בבושת כלבוש הזה המעטף את כל הגוף:
ועליו. על דוד יאיר ויזרח כתר המלכות ר"ל תרבה גדולתו למעלה:

פרק קלג

פסוק א
הנה מה טוב. מה מאוד טוב ומה מאוד נעים הדבר כאשר ישבו על אדמתם כל בית ישראל הנקראים אחים לגודל האחוה שביניהם:
גם יחד. ויהיו גם יחד במלכות אחת ולא יחצו לשתי ממלכות עוד:

פסוק ב
כשמן הטוב. והרי הדבר דומה כשמן המשחה הנתון על הראש בשפע רב עד כי ירד משם על הזקן והוא זקן אהרן שהיה הראשון להנמשחים בשמן המשחה:
שיורד. אשר ירד עוד על פי מלבושיו בפתיחת בית הצואר ור"ל כמו שמן המשחה עם כי היה נתון על הראש לבד מ"מ באה השמן ממנו על מקומות מחולפות על כי המה דבוקות זו בזו כן אם כל בית ישראל אחת וראש אחד להם תתחלק אז השפע לכולם באמצעות המלך המקבל השפע בראשונה:

פסוק ג
כטל חרמון. כמו הטל היורד מהר חרמון על הררי ציון הנמוכים ממנו כן באה השפע באמצעות המלך ליתר העם:
כי שם. בציון צוה ה' את הברכה והחיים עד העולם ר"ל בציון באה שפע ותחל ראשונה על המלך המולך בה וממנו יושפע על בני העם ולכן טוב הדבר שיהיו לאחדים:

פרק קלד

פסוק א
העומדים וגו'. להלל את ה' בבית המקדש:

פסוק ב
שאו. הרימו ידכם לה' בקדושה לברך אותו כי כן דרך המברכים להרים ידיהם למעלה:

פסוק ג
יברכך וגו'. סרס המקרא יברכך ה' עושה וגו':
מציון. ר"ל אם תברכו את ה' אז גם הוא יברך אתכם מציון כי משם נשפעים כל הברכות והטובות כי הוא מקום השראת השכינה:

פרק קלה

פסוק א
הללויה הללו וגו'. סרס המקרא כאילו אמר הללויה ומי יהלל ואמר הללו עבדי ה' אתם הללו את שם ה' אבל להרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי:

פסוק ב
שעומדים וגו'. להתפלל בה לה':

פסוק ד
בחר לו יה. ה' בחר לעצמו את יעקב:
לסגולתו. להיות לו כאוצר נחמד:

פסוק ה
כי אני ידעתי וגו'. לכן אני מעורר לבות בני אדם להללו:
ואדונינו. מוסב על מלת גדול לומר ואדונינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה:

פסוק ז
מקצה הארץ. ר"ל כאשר המה נראים למראה העין שהם בשפולי הרקיע בקצה הארץ אז מעלה אותם ברום הרקיע אל המקום אשר ירצה להמטיר שמה:
ברקים. לעת בוא המטר מבריק ברקים ואין המטר מכבה אותם:
מוצא. הוא מוציא את הרוח ממקום אוצרו:

פסוק ח
שהכה. הוא האל אשר הכה בכורי מצרים והבחין בין טפה של בכור וגומר:

פסוק ט
בתוככי מצרים. ולא חלו המכות על ישראל שהיו בארצם:

פסוק י
גוים רבים. הם שבעת העמים עובדי גלולים בכנען:

פסוק יא
לסיחון. הרג לסיחון וגו' והזכירם בפרט לרוב חזקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד:

פסוק יב
ארצם. של המלכים ההם נתן נחלה וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו:

פסוק יג
ה' שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מאז כן כחו עד העולם:
זכרך. היא היא כי בשמו יזכר וכפל הדבר לחזוק:

פסוק יד
כי ידין. כי עוד יבוא זמן אשר ידין ה' דין עמו:
יתנחם. יחשוב מחשבה אחרת להיטיב להם:

פסוק טו
עצבי הגוים. אבל הגלולים אשר העובדי גלולים עובדים להם הלא המה מכסף ומזהב והמה מעשה ידי אדם ואין ממש בהם:

פסוק טז
פה להם. ר"ל אם אמנם עשו להם פה מה בכך הלא לא ידברו בו:

פסוק יז
אף אין יש רוח. אפילו רוח החיוני כבהמה אין בפיהם:

פסוק יח
כמוהם. בקללה אמר שהאומנים העושים את הגלולים יהיו כמו הגלולים לבל ידברו וכו' וכן יהיו כל הבוטח בהם:

פסוק יט
ברכו. על שהבדיל אתכם מן העובדי גלולים התועים:
בית אהרן וגו'. ר"ל כל אחד ברכו לפי כח ההשגה:

פסוק כ
יראי ה'. אלו חסידי או"ה:

פסוק כא
מציון. המשפיע אור שכינתו מציון השוכן בירושלים:
הללויה. הללו את יה בזה ההלול לומר ברוך ה' מציון וכו':

פרק קלו

פסוק א
כי לעולם חסדו. כי חסד ה' הוא דבר המתקיים לעולם ולא כן חסדו של ב"ו:

פסוק ב
האלהים. הם מלאכי מעלה:

פסוק ג
האדונים. הם צבא השמים וכסיליהם שהם אדונים למשול בארץ וה' הוא אדון אליהם ולכל אשר יחפוץ יטם:

פסוק ד
לעושה. מוסב על מלת הודו לומר הודו לעושה נפלאות גדולות וכן כולם:
לבדו. ואינו צריך לעזר מלאכי מעלה:

פסוק ו
על המים. והוא נגד הטבע כי טבע המים לעלות ממעל לארץ:

פסוק ח
את השמש. ר"ל הודו לעושה את השמש למשול ביום וקבע לו תחומו ולא יעבור:

פסוק י
בבכוריהם. ביד בכוריהם כי כאשר שמעו הבכורים ממכת בכורות עמדו על אבותיהם למהר לשלח את ישראל:

פסוק יא
ויוצא. ר"ל הודו לאשר הוציא את ישראל מתוך מצרים:

פסוק יב
ביד. ר"ל הודו לאשר הוציא ביד חזקה ובזרוע נטויה והמשילו לגבור הנוטה בידו מול האויב בהלחמו עמו ואמר הודו לו על שהוציאם ביד רמה ולא כעבדים הבורחים:

פסוק יג
לגזרים. לקרעים הרבה לכל שבט שביל לעצמו:

פסוק יד
והעביר. הודו לאשר העביר את ישראל בתוך הים:

פסוק טו
ונער. הודו לאשר נער וטרד בתנועה חזקה את פרעה וגו':

פסוק טז
למוליך. ר"ל היה מוליכם בדרך הישר ע"י עמוד הענן:

פסוק יח
ויהרוג. הודו לאשר הרג מלכים אדירים של כנען והם המלכים הגדולים שזכר וכפל הדבר במ"ש:

פסוק יט
לסיחון. הודו לאשר הרג לסיחון וגו' ובעבור חזקו פרטו לעצמו:

פסוק כ
ולעוג. הודו לאשר הרג גם לעוג וגו' ובעבור חזקו פרט גם אותו:

פסוק כא
ונתן. הודו לאשר גם נתן ארצם לנחלה עם כי לא שאלו רק לעבור בגבולו:

פסוק כב
נחלה. הודו לאשר נתנם נחלה לכל ישראל עבדו כי לקיים שבועתו להאבות היה די אם היה נתנם להצדיקים שבדור:

פסוק כג
שבשפלנו. הודו לאשר זכר אותנו בעוד היינו בתכלית השפלות במצרים נבזים ומלוכלכים בעבודת פרך:

פסוק כד
ויפרקנו. הודו לאשר פרק והושיע לנו מצרינו:

פסוק כה
נותן. הודו לנותן לחם לכל הבריות ומשגיח על הכל:

פסוק כו
לאל השמים. לאל היושב בשמים העליון על כל:

פרק קלז

פסוק א
על נהרות בבל. דוד צפה ברוה"ק אשר יגלה נ"נ את ישראל לבבל ואמר בלשון הלוים אשר יקוננו ויספרו את הקורות אותם בדרך ויאמרו הנה בהיותינו על נהרות בבל שם ישבנו ישיבה הראויה לגולים מוטה לארץ וגם בכינו על כי זכרנו את ציון החורבה והשוממה:

פסוק ב
על ערבים. על אילני ערבים שבנחל תלינו הכנורות שהיינו מנגנים בהם בבה"מ וכוונתם היה להעלימם מן העין תוך ענפי האילנות למען לא יראום האויב:

פסוק ג
כי שם. ר"ל טעם העלמתם היה כי שם שאלו השבאים מאתנו לנגן על הכנורות דברי שיר:
ותוללנו. המהתלים והמלעיגים בנו שאלו דברי שמחה ואמרו לנו שירו לנו מן השיר אשר שוררתם בציון:

פסוק ד
איך נשיר. ר"ל אמרנו אז בלבנו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר שאינו מקום המקדש לפי שפחדנו פן יכופו אותנו לשורר לזה העלמנום מן העין ואמרנו שנאבדו בדרך:

פסוק ה
אם אשכחך. ידבר בלשון בני הגולה שיאמרו אם אשכחך ירושלים אז הימין שלי תשכח את כוחה ואת תנועתה:

פסוק ו
תדבק. תהיה לשוני דבוקה לחכי לבל אוכל לדבר אם לא אזכיר אותך תמיד ואם לא אעלה את זכרון ירושלים בראש שמחתי ר"ל בתחילת השמחה אשים לה זכרון לבל אשכחה בעת תוקף השמחה:

פסוק ז
זכור וגו'. לשלם להם גמול על זה:
את יום ירושלים. מה שעשו בעת חורבן ירושלי' אשר אמרו לבבלי' החריבו והשחיתו עד שתגלו היסוד אשר בה והסיתו אותם לעקור את הכל:

פסוק ח
השדודה. אשר סופך להיות שדודה על ידי דריוש המדי:
אשרי שישלם. משובח ומהולל יהיה זה אשר ישלם לך את גמולך הראוי לך כפי אשר גמלת לנו:

פסוק ט
אשר שיאחז. משובח ומהולל יהיה זה אשר יאחז בידו את עולליך וירצצם על פני הסלע:

פרק קלח

פסוק א
נגד אלהים. הם השופטים והחכמים כמו עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כ"ב:ח'):

פסוק ב
ועל אמתך. על שאתה מאמת אמרי הבטחתך לקבל שבים:
כי הגדלת על כל שמך אמרתך. כי הנה כל שמות המקום ב"ה מורים על מרבית גדולתו והמורד במלך גדול הלא אחת דתו להמית ואין מועיל שום פיוס ולזה אמר כי אתה הגדלת על כל שם שיש לך המורה על הגדולה ומאשימים את החוטא מאוד הנה על כולם הגדלת אמרתך שהבטחת לקבל שבים ועם כי מלך גדול אתה:

פסוק ג
תרהיבני. תחזקני לשום בנפשי עוז ואמצות להתחזק בעבודתך:

פסוק ד
כי שמעו. כאשר שמעו אמרי פיך שאתה מקבל שבים אז יודוך:

פסוק ה
וישירו. לא ישירו שירי שחוק וחשק כ"א ישירו בדרכי ה' בהנהגת מדותיו:
כי גדול וגו'. וראוי אם כן לשיר בדרכיו:

פסוק ו
כי רם ה'. עם שהוא רם מאוד מ"מ יראה את השפל וישגיח בו להקימו:
וגבוה. עם כי מושבו בגבהי השמים מ"מ ממרחק ייסר את החוטאים:

פסוק ז
תחייני. ר"ל תחייני מהצרה:
על אף אויבי. על כי בערה בהם אפם וחמתם לבלעני לזה תשלח עליהם מכת ידך ותושיע לי בימינך:

פסוק ח
יגמור בעדי. כאשר החל להראות חסדי כן יגמור בעדי ר"ל ישלים חסדו עלי לעולם:
מעשי ידיך. הלא אני מעשה ידיך כי אתה המלכתני לזה אל תרף ידך ממני ואחוז בי:

פרק קלט

פסוק א
חקרתני. חקרת מחשבות לבי ותדע אותם:

פסוק ב
שבתי וקומי. מחשבת שבתי וקומי:
בנתה. תבין לרעיון לבבי מזמן רחוק ר"ל משעה שנבראתי:

פסוק ג
ארחי ורבעי. דרכי ורבצי סבבת וגדרת להם חוק וגבול ולא יעבור:
הסכנת. ר"ל אתה יודעם כאדם המורגל בדבר שיודע כל בה:

פסוק ד
כי אין מלה. כאשר המלה עדיין איננה בלשוני ולא החילותי לדבר הן אתה ה' ידעת כל המלה טרם דברתיה:

פסוק ה
אחור וקדם. צרת עלי מסביב מאחור ומקדם לבל אברח ושמת עלי כפך להכות בי ר״ל אני תמיד בידך ואין לי מנוס והמשיל הדבר לאנשי חיל הצרים על עיר מסביב לבלי תת יוצא ומכים בהם כרצונם:

פסוק ו
פליאה דעת ממני. מכוסה ממני ידיעת הצלה ממך:
נשגבה. דבר תחבולת ההצלה חזקה וקשה מאוד לא אוכל לדעתה:

פסוק ז
אנה. איה המקום אשר אלך אליה להסתר מרוח כעסך ואנה אברח ממך והוא ענין מליצה והפלגה:

פסוק ח
אם אסק. אם אעלה אל השמים הלא אתה שם ואם אעשה לי משכב בשאול מתחת לארץ הלא הנך גם שם:

פסוק ט
אשא כנפי שחר. אם אמרתי אשא כנפים לעוף חיש מהם בקצה הים כשחר הזה המבהיק ברגע אחת עד קצה העולם:

פסוק י
גם שם. הלא גם באחרית הים ידך תנחני וימינך תאחזני להוליך אותי אחר חפצך ואם כן אברח מידך לידך:

פסוק יא
ואומר. ואם אומר אך חשכת הלילה יחשיך בעדי ובו אסתר:
ולילה. אבל הלילה האיר בעדני ותראני בלילה כמו ביום:

פסוק יב
גם חושך. כי גם החושך לא יחשיך דבר ממך ואליך יאיר הלילה כיום:
כחשכה כאורה. שוים הם למולך זה כזה ואין הפרש ביניהם:

פסוק יג
קנית כליותי. הלא כליותי קנוים המה לך כי אתה בראתם עם כי המה במקום היותר נסתר בגוף ואיך א״כ נסתר ממך כל דבר:
תסוכני. עודי בבטן אמי במקום חושך סככת אותי בבשר ועור ואיך א״כ יחשיך ממך כל חושך:

פסוק יד
על כי נוראות נפליתי. על אשר עלילות נוראות נפליתי ר"ל פלאי יצירתי היתה בעלילות נוראות וגדולות:
נפלאים מעשיך. מעשיך המה מכוסים ולא ידעתים אף כי נפשי היא משכלת ויודעת מאד דברים מושכלים עכ"ז פלאי מעשיך איננה יודעת:

פסוק טו
לא נכחד עצמי ממך. לא נעלם ממך עצמות גופי ותכונתו בעוד אשר נעשיתי בסתר בבית הרחם ונרקמתי בתחתיות הארץ ר"ל במקום השפל במדור התחתון שבמעי אמי:

פסוק טז
גלמי. בעוד הייתי גולם אחד בלא חתוך איברים ולא נשלמה עדיין צורתי הנה אז ראו אותה עיניך:
כולם יכתבו. כל המקרים כולם ידועים לך כאלו כתובים לפניך בספר:
ימים יוצרו. אף כי יהיו בימים אשר יוצרו לאחר זמן:
ולו אחד בהם. כי לפניו אחד הוא בכל אלה כי אין לפניו הפרש אם כבר נעשה אם שיהיה לאחר זמן הכל אחד:

פסוק יז
ולי מה יקרו. ומה מאוד יקרו לפני מחשבותיך ומה מאוד עצמו ורבו ראשי הדברים וכללותיהם:

פסוק יח
אספרם. איך אספרם והמה רבים מחול הים ואף אם הייתי כל הימים ביקיצה מבלי שינה ואפילו בעודי בעולם אהיה אני עמך בשמים ולא אטרד בטרדות אנושית עכ"ז א"א לספרם:

פסוק יט
אם תקטול. ר"ל אם אמנם הכל גלויות לך ועל כל זה ירשיעו הרשעים לזאת נכון הדבר אשר תקטול את הרשע ואנשי שופכי דמים אשר מאסתי אותם לאמר להם סורו ממני ולא ארצה לשבת עמהם:

פסוק כ
אשר יומרוך למזימה. הם מרוממים אותך למען עשות את הזמה ר"ל שאומרים הנה רם ה' ואין זה כבודו להשגיח בעולם השפל וכל עצם כוונת מחשבתם לעשות את

הזמה נשוא לשוא עריך. אתה מנושא ומרומם בפי שונאיך למען עשות את השוא ואינם מרוממים אותך בעבור כבודך וכפל הדבר במ"ש כדרך המליצה:

פסוק כא

משנאיך. המשניאים מצותיך בעיני הבריות בדברי רשע כאלה:

ובתקוממיך. בהאנשים הרשעים האלה הקמים עליך להכחיש את ההשגחה:

אתקוטט. אעשה עמהם מריבה וקטטה:

פסוק כב

תכלית שנאה. ר"ל סוף השנאה שאין למעלה הימנה:

לאויבים. נחשבו בעיני כאלו היו אויבי ומבקשי רעתי עם כי לא עשו לי מאומה רע:

פסוק כג

ודע. עד שתדע מחשבות לבבי:

בחנני וכו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כד

אם דרך עוצב בי. אם המחשבות דורכים בדרך המרגיז ומעציב למקום:

ונחני. ר"ל אם כן הוא נחני בדרך שכל בני עולם הולכים כי טוב לי המיתה משאחטא עוד:

פרק קמ

פסוק ב

מאדם רע. מיד אדם רע:

מאיש חמסים. מאיש עושה חמסים:

פסוק ג

יגורו. יאספו עלי מלחמות:

פסוק ד

שננו לשונם. חדדו לשונם והכינו אותם לדבר להי"ר כמו נחש שמחדד לשונו כשבא לנשוך:

חמת עכשוב. ארס של עכשוב יש לעולם תחת שפתותיהם ר"ל אין פוסקין מלדבר להי"ר:

פסוק ה

אשר חשבו. חושבים מחשבות להיות רגלי נדחים מדחי אל דחי לברוח מפני שאול:

פסוק ו
טמנו. הטמינו עלי הרשת לבל אהיה נשמר ואלכד בה:
וחבלים. גם חבלי הפח העשויים לסגור פי הפח גם אותם הטמינו לבל ארגיש כלל ור״ל מאוד מאוד הסתירו עצה ללכדני:
פרשו רשת ליד מעגל. במקום מעגלי ואשורי פרשו הרשת למען אפול בה וכמ״ש וראו את מקומו אשר תהיה רגלו שם (ש״א כג):
שתו לי סלה. רוצה לומר מבלי הפסק אף אם לא הצליחו בראשונה חזרו שוב לארוב:

פסוק ז
אמרתי. לזה אמרתי בתפלה הלא מעולם אתה אלי וחזקי האזינה גם עתה בקול תחנוני:

פסוק ח
סכותה. מעולם סככת על ראשי בעת באו עלי בכלי נשק הם כלי זיין:

פסוק ט
אל תתן. לכן גם עתה אל תמלא תאות הרשע החפץ לראות ברעתי:
זממו אל תפק. אל תוציא מחשבתו אל הפועל ועד עולם יהיו מחשבותיו מרוממים ממנו לבל יוכל להשיגם:

פסוק י
ראש מסבי. ראש המסבבים ללכדני והוא דואג האדומי:
עמל שפתימו. השקר שמדברים עלי הוא וסיעתו השקר הזה יכסה אותם ר״ל מה שרוצים לעשות לי יבוא עליהם:

פסוק יא
ימוטו. הגחלים יהיו מטים עצמם לנפול אליהם:
באש יפילם. העמל שזכר הוא יפילם באש ובשוחות עמוקות לבל יוכלו קום:

פסוק יב
איש לשון. מהראוי שהאיש בעל לה״ר בל יהיה נכון בארץ על כנו ובסיסו:
רע. הרע שהוא עושה הוא יצוד אותו עד שיהיה נדחף מרעה אל רעה:

פסוק יג
ידעתי. הן ידעתי שסוף הדבר אשר יעשה ה׳ דין עני לנקום נקמתו:

פסוק יד
אך צדיקים. הצדיקים לבד הם יודו לשמך והישרים ישבו לפניך להללך ולא כן הרשעים האלה כי ילכו לאבדון ולא יזכירו בשם ה׳:

פרק קמא

פסוק א
קראתיך. כאשר אקרא לך מהר לשמוע:

פסוק ב
תכון תפלתי. תהיה נכונה לפניך כהקטרת קטרת:
משאת כפי. נשיאת כפי לפניך בתפלה תחשב כמנחת ערב והיא עולת תמיד של בין הערבים:

פסוק ג
שיתה. שים שמירה לפי לבל אדבר דבר שאינו הגון:
נצרה. תן שמירה על הרמת שפתי למען ירומו לדבר וכפל הדבר במ״ש לגודל השמירה:

פסוק ד
לדבר רע. לעשות דבר רע:
להתעולל. לעשות מעשים ברשע עם אנשים פועלי און ודומה להם:
ובל אלחם. בל אתאוה לאכול מנעמי מאכלם ר״ל שלא ימשך לבי אל תאות העולם כמו שנמשך לבם:

פסוק ה
יהלמני צדיק. מנעמיהם לא יערבו לי אבל אם הצדיק יכני ליישר דרכי יערב לי ויחשב לי לחסד:
ויוכיחני. ואם יכהה מאור פני בתוכחה הלא ע״י הוכחתו לא יסור מראשי השמן הנמשח בראשי להצליח למלוכה ר״ל הלא ע״י אשאר במלוכה וא״כ טוב לי הוכחת הצדיק ממנעמי מאכלי הרשעים:
כי עוד. כי בעודי בעולם תהיה תפלתי בעבור רעות הרשעים שיצילני האל ממעשיהם הרעים ואיך א״כ יערבו לי מנעמיהם:

פסוק ו
נשמטו. ר״ל עם כי שופטיהם נשמטו ממני במקום סלע הוא סלע המחלקות שהיה דוד קרוב להיות נתפש ביד שאול ושריו ובא מלאך אל שאול והחזירו על כי פשטו פלשתים בארץ כמ״ש בש״א ואמר דוד הלא אז ראו שה׳ עמדי:
ושמעו. כשכרתי כנף בגד שאול במערה וכשלקחתי החנית מראשותיו דברתי אז עמהם דברים נעימים ונכרים שאינני מבקש רעות שאול כמ״ש בשמואל א׳ והלא שמעו אמרי אשר נעמו:

פסוק ז
כמו פולח. עכ"ז הוסיפו לרדוף אחרי והנה אני ואנשי כמו המבקע עצים בארץ שאז הבקעים מתפזרים אנה ואנה במרחב הארץ כן נפזרו עצמינו על ידיהם לרדת אל פי השאול והוא ענין הפלגה ולומר שמאוד היו קרובים למיתה:

פסוק ח
אל תער נפשי. אל תשפוך נפשי והוא ענין מליצה כי בצאת הנפש מן הגוף היא כאלו נשפכה ממנו:

פסוק ט
יקשו לי. אשר הכינו לי למוקש:
ומוקשות. שאר מיני מוקש מלכד הפח ר"ל ומהרבה מיני עצות רעות אשר חשבו עלי:

פסוק י
יפלו במכמוריו. כולם יפלו כ"א ברשתו אשר טמן עלי:
יחד. כולם יחד זה כזה איש לא נעדר:
אנכי עד אעבור. סרס המקרא עד אנכי אעבור ר"ל הם יפלו בפח טרם אשר אעבור אני במקום הפח וכשאעבור אני לא יהיה עוד הפח פרוש כי הם יהיו נלכדים בה ואמר בדרך משל מן לכידת העוף:

פרק קמב

פסוק א
בהיותו במערה. כשכרת כנף שאול ואז התפלל התפלה ההיא:

פסוק ב
קולי. בקולי אזעק להי':

פסוק ג
אשפוך. ר"ל ארבה לספר התלאות הבאות עלי:

פסוק ד
בהתעטף. בעת תתעטף רוחי בעבור רוב הצרות ואתה הלא ידעת נתיבתי אשר אלך בעת ההיא כי לא אלך לעשות למי מהם מאומה רע ועכ"ז באורח זו אשר אהלך כפוף ומעונה טמנו עלי פח ללכדני עם כי לא הלכתי להרע להם:

פסוק ה
הבט. כשאביט ימין ושמאל ורואה אנכי אם יש לי מכיר אבל אין לי מכיר לחשוב עלי לדבר טוב בפני שאול:
אבד מנוס. אין לי למי לנוס לעזרה:

פסוק ו
בארץ החיים. ר"ל לא אמות בידי שאול ותהיה חלקי מיושבי בארץ החיים בזה העולם:

פסוק ז
כי דלותי. נעשיתי דל ומוכנע:
כי אמצו ממני. ואין בי כח לעמוד נגדם אם לא תצילני אתה:

פסוק ח
הוציאה ממסגר. ממקום מחבואי שאני טמון ונסגר בה:
להודות. למען אודה שמך בי יכתירו וגו'. כאשר תגמול עלי טוב אז הצדיקים יתפארו בי וישימו אותי עטרה לראשם אבל עתה עודי מעונה ונרדף מי יפנה אלי ומי יחשב אותי:

פרק קמג

פסוק א
באמונתך. לאמת ולאמן הבטחתך עלי:
ענני בצדקתך. אם אין בידי זכות ענני בצדקתך:

פסוק ב
במשפט. לעשות עמדי כפי גמול ידי:
כי לא יצדק. אם תשלם כפי הגמול אין מי בעולם שיהיה צדיק לפניך לזאת הנח את המשפט ועשה צדקה:

פסוק ג
כי רדף. ר"ל והנה תפלתי היא על אשר רדף אויב נפשי:
דכא וגו'. כתת חיי להורידה לארץ:
הושיבני. האויב הושיב אותי במקום חושך כמו המתים אשר מעולם השוכנים בחשכת הקבר:

פסוק ד
ותתעטף וגו'. רוחי שעלי תתעטף ובתוכי תהיה לבי משתומם ומתמה:

פסוק ה
זכרתי. כשאני זוכר הימים שהיו לי מימי קדם וכאשר אחשב בכל פעליך הראשונים וכאשר אדבר במעשי ידיך:

פסוק ו
פרשתי. אז אפרוש ידי בתפלה כי נפשי תתאוה לפעלך לעולם מבלי הפסק כארץ העיפה וצמאה המתאוה למים ור"ל כמו שהיה מאז כן מתאוות שיהיה לעולם:

פסוק ז
כלתה רוחי. לגודל התאוה כמעט כלתה רוחי מן הגוף ויצאה לה:
ונמשלתי. ר"ל כי כאשר תסתר פניך אהיה נמשל ליורדי בור:

פסוק ח
בבוקר. ר"ל בהשכמה בזריזות רב:
דרך זו אלך. הדרך אשר אלך בה להנצל מיד האויב:
נשאתי נפשי. אני נושא נפשי למעלה להסתכל בך ולבטוח עליך:

פסוק ט
אליך כסיתי. לא גליתי ריבי לבני אדם כי שוא תשועת אדם ולזה כסיתי מכולם לגלות אליך לבדך:

פסוק י
למדני. תן בלבי לעשות רצונך כי אתה אלהי ובידך להטות לבבי אליך:
רוחך טובה. רצונך הטוב תנהג אותי בארץ מישור ר"ל שלא אכשל בעבירה כמו ההולך במקום ישר שאינו נכשל:

פסוק יא
למען שמך. למען יקודש ויגדל שמך:
בצדקתך. אף אם אין בידי זכות מ"מ בצדקתך תוציא נפשי מצרה:

פסוק יב
כי אני עבדך. ועל האדון להציל עבדו מיד הקמים עליו:

פרק קמד

פסוק א
המלמד ידי. כל נצחון שאני עושה במלחמה לא באה בכח ידי, כי ה' הוא המלמד ידי למלחמה:

אצבעותי. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ב

חסדי. הוא העושה עמדי חסד והוא לי למבצר חזק והוא משגבי:

ומפלטי. ומציל אותי ולתוספת ביאור אמר לי:

מגיני. הוא לי מחסה כמגן:

הרודד. השוטח עמי להיות מצע תחתי ונכנעים לי ועל משפחת בית שאול יאמר שהיו מבני עמו והיו לו לאויבים ואחר זה נפלו בידו ומשל בהם:

פסוק ג

ה' מה אדם ותדעהו. אתה ה' במה נחשב האדם עם שאתה מחבבו:

ותחשבהו. עם שאתה מחשיב אותו בעולם:

פסוק ד

להבל דמה. הלא הוא דומה אל ההבל היוצא מן הפה שאין בו ממש:

כצל עובר. ימיו עוברים מהרה כצל הזה שאין עומד זמן רב במקום אחד כי כאשר ינטה השמש עובר הוא ממקומו ואמר זה על שאול במה נחשב הוא בכל הגדולה והכבוד שהיה לו הלא פתאום עבר מן העולם ואיננו:

פסוק ה

הט שמיך. כאומר אם בשאול פגעה מדת הדין מכל שכן ברשעים ולזה הט שמך למטה ותרד עליו ותגע בהרים הם הרשעים המתגאים נגד ה' ויעלו עשן כי תבער בהם אש ה' והוא ענין מליצה לומר שפוט אותם במשפט הראוי:

פסוק ו

ותפיצם. מגודל החרדה:

חציך. הם הרעמים:

פסוק ז

פצני. פצני בידך והצילני ממים רבים ולתוספת ביאור אמר מיד בני נכר הם העובדי גלולים אשר קמו עליו:

פסוק ח

אשר פיהם. על אשר פיהם ידבר שוא וכח ימינם הוא מיומן לעשות שקר ולא גברו לאמונה ולא כן אני ולזה הצילני מידם:

פסוק ט

אשירה לך. כשאנצל מידם:

בנבל עשור. תחסר הוי"ו ומשפטו בנבל ועשור והוא שם כלי נגון בת עשרה יתרים:

פסוק י

הנותן. אתה הוא הנותן תשועה למלכים כי עם כל חוזק המלכים צריכים המה לתשועתך:

הפוצה את דוד. עם כי דוד עצמו אמרו עכ"ז אמר כאחר המדבר וכן וישלח ה' וגו' ואת שמואל (ש"א י"ב) ולא אמר ואותי עם כי שמואל עצמו אמרו מחרב רעה. היא חרב שאול וקרויה רעה על כי לא חשך מלרדוף אחריו כי היה בטוח שדוד לא ישלח בו יד כי משיח ה' הוא:

פסוק יא

פצני. כמו שפצית אותי מחרב רעה של שאול כן פצני מיד בני נכר אשר דוברים שוא ועושים שקר ולא כן אני:

פסוק יב

אשר בנינו. ר"ל ראוים אנו להצלה על אשר בנינו המה כנטיעי האילנות נאים ומנוקים ממום עבירה:

מגודלים בנעוריהם. כי כן המה מגודלים ביראת חטא מימי נעוריהם וכמ"ש חנוך לנער וכו' גם כי יזקין לא יסור ממנה (משלי כ"ב:ו'):

בנותינו כזויות. כמו זויות הבנין העשויות מאבנים מחוטבות ביושר רב עד אשר ידמו לאבן אחת והמה דמות תבנית אבני בנין היכל מלך שהמה מחוטבות מאוד ור"ל כמו זויות כאלה נראים יפה מבלי מקום מעוקם כן בנותינו לא נמצא בהן דבר מעוקם ושום נדנוד עבירה ופריצות:

פסוק יג

מזוינו. הדרך לתת התבואה באמצעית החדר וכשהיא רבה נתמלאים גם הזויות ולזה אמר מזוינו מלאים וגו' ר"ל בעבור זה ראויים אנו להיות זויות חדרי התבואה מלאים מתבואה עד אשר יוציאו מהם לפרנסה משעת האסיף מזון שנה זו עד שעת האסיף מזון שנה שאחריה ולא יחסר כל ימות השנה:

צאננו מאליפות. הצאן יתרבו בחוצותינו לאלפים ולרבבות:

פסוק יד

אלופינו מסובלים. השוורים שלנו יהיו בעלי סבל טעונות משא כבד ר"ל יהיו שמנים ובעלי בשר כאילו יחשב עליהם למשא:

אין פרץ. לא יבא פרצה לא בנו ולא בבהמתנו:

ואין יוצאת. לא יהא נפש מהם יוצאת בשבי:
ואין צוחה. לא יהיה נשמע ברחובותינו קול צוחה בעבור בהלה ופחד מה כי לא תהיה בנו:

פסוק טו
אשרי העם. משובח העם שכך הרבה טובה יש בידו ומשובח העם שה' הוא אלהיו אשר בידו להשפיע טובה מרובה בגמול המעשה כי ידו לא תקצר:

פרק קמה

פסוק א
תהלה לדוד. לפי שבהמזמור הזה אין בה שום שאלה ובקשה כ"א שבחי המקום ולזה אמר תהלה לדוד כי אין בה כ"א תהלה ושבח:
ארוממך. אספר רוממותיך:

פסוק ב
בכל יום. ר"ל לפי הראוי בכל יום מעין המאורע:

פסוק ג
ומהולל מאד. יותר ממה שמהללין אותו כי אין חקר לדעת גדולתו ולהללו כפי מה שהוא:

פסוק ד
דור לדור. דור זה ישבח מעשיך לדור הבא אחריו:
וגבורותיך יגידו. כפל הדבר במ"ש:

פסוק ו
ועזוז וגו'. ר"ל כמו שאני אספר גדולתך כן כולם יאמרו חוזק מעשיך הנוראים:

פסוק ז
רב טובך. מרבית טובך:
וצדקתך. זכרון צדקתך ירננו:

פסוק ח
חנון. נותן מתנת חנם:
ארך אפים. אינו ממהר לכעוס:
וגדל חסד. עושה חסדים גדולים:

פסוק ט
לכל. לרעים ולטובים:
על כל מעשיו. על כל הבריות שבעולם:

פסוק י
כל מעשיך. ר"ל מכל מעשה ה' בא לו הודאה ושבח:
יברכוכה. יברכו אותך:

פסוק יב
להודיע. כוונת דבורם יהיה כדי לפרסם לבני אדם גבורות ה' וגו':

פסוק יג
כל עולמים. על כל העולמות בכל דור ודור ממשלתך עומדת בכל ימי הדורות:

פסוק יד
סומך וגו'. לבל יגיעו עדי ארץ:
לכל הכפופים. לאשר כבר כפפו קומתם עדי ארץ:

פסוק טו
אליך ישברו. למלאות די מחסורם:
בעתו. לכ"א בעת הצריך לו:

פסוק טז
פותח. אתה פותח את ידך ומשביע לכל חי לפי רצונו ותאותו:

פסוק יז
צדיק. נותן צדקה למי שאין לו זכיות:

פסוק יח
באמת. רוצה לומר בלב שיהיה פיו ולבו שווים ולא יכחיש הלב מאמר פיו:

פסוק כא
ויברך כל בשר. ר"ל גם כל בשר יברכו וגו' כמוני:

פרק קמו

פסוק א
הללויה. אתם כולכם הללו את יה וגם את נפשי הללי את ה':

פסוק ב
אהללה. בפה:

בחיי. בעוד אני חי:

אזמרה. בכלי נגון:

בעודי. בעוד אני בקיומי:

פסוק ג

שאין לו. שאין בידו תשועה:

פסוק ד

תצא. כי כאשר תצא ממנו רוח החיוני אז ישוב אל האדמה אשר נלקח ממנה וביום ההוא אבדו כל מחשבותיו כי איננו להוציאם אל הפועל ומה א"כ בטחונו:

פסוק ה

שברו. מלת אשרי משמשת בשתים לומר אשרי למי אשר שברו על ה':

פסוק ו

עושה שמים וגו'. וא"כ ידו בכל משלה ויכול הוא להושיע בכל מקום:

השומר. הוא השומר אמיתת הבטחתו עד עולם:

פסוק ז

מתיר. פותח קשרי האסורים במאסר וישלחם חפשי:

פסוק ח

זוקף כפופים. האנשים הכפופים לארץ בשפל המצב המקום ב"ה זוקף אותם לעמוד זקוף ברום המעלה:

פסוק ט

יעות. עושה דרכם מעוות ומעוקם למען יכשל רוצה לומר נותן בלבם ללכת בדרך הרע להם:

פסוק י

ימלוך וגו'. וחזר ופי' אלהיך השוכן בציון הוא ימלוך לדור ודור:

הללויה. לכן אתם כולכם הללו את יה:

פרק קמז

פסוק א

כי טוב. כי הוא טוב:

זמרה אלהינו. זמרה לאלהינו:

כי נעים וגו'. על כי הוא נעים לזה נאוה לו תהלה:

פסוק ב
בונה. הוא הבונה לעתיד את ירושלים ואת ישראל הנדחים בקצה הארץ יכנס אליה:

פסוק ג
הרופא. הוא הרופא למי שלבו נשבר מרוב התוגה:
ומחבש. עושה תחבושת לעצבותם ר"ל מעביר העצבון:

פסוק ד
מונה וגו'. ר"ל יודע הוא מספרם וקורא להם שמות לכ"א שם הנאה לו:

פסוק ה
לתבונתו. לדברים שיש בהם תבונה הנמצאים אצלו אין מספר להם כי רבו מאד:

פסוק ז
ענו. הרימו קול להי' בהודאי על הטוב':

פסוק ח
הרים. לפי שא"א לחרוש ולזרוע שם בעבור הגובה לזה מצמיח שם חציר למאכל בהמה:

פסוק ט
לחמה. חציר ההרים:
לבני עורב וגו'. נותן מזון לבני עורב הקטנים אשר יצעקו בעבור חסרון המזון וזו על כי המה לבנים בקטנותם חושבים אבותיהם שאינם בניהם בעבור שינוי מראות הנוצות ואינם חוששים לזונם והקב"ה מזמין להם יתושים מתוך צואתם ואוכלים אותם:

פסוק י
לא בגבורת. אינו חפץ במי שתולה בטחונו בגבורת הסוס לרוץ ולרדוף במלחמה:
לא בשוקי. לא ירצה במי שבוטח בחוזק שוקיו לרוץ רגלי:

פסוק יא
רוצה. רק רוצה ה' ביריאיו וחוזר ומפרש שהם המיחלים לחסדו ואינם בוטחים בעצמם בחוזק השוק או בגבורת הסוס כי הבוטח באלו מסיר יראת ה' מעל פניו:

פסוק יב
שבחי ירושלים. יושבי ירושלים:
ציון. אתם יושבי ציון הללו את אלהיך:

פסוק יג
כי חזק. ולא יוכל האויב לכבשה מעתה:
ברך. הוא ברך את הבנים אשר בקרבך ר"ל שיהו הבנים מרובים ויתגברו על האויב:

פסוק יד
השם גבולך. בגבולך שם שלום כי לא תבוא אליך מלחמה:
חלב וגו'. ולא יאכלם האויב:

פסוק טו
אמרתו. הוא המטר הבא במאמר פיו:
עד מהרה. כאשר ישלחנו ירוץ מהרה לעשות שליחותו:

פסוק טז
כצמר. לבן כצמר ועם שהצמר הוא פחות ממנו בלובן עם כל זה המשילו לצמר על כי אין מה בארץ יותר לבן מצמר להמשיל אליו וכן וקולו כקול מים רבים (יחזקאל מ"ג:ב') וכמוהו רבים:
כפור. הוא הנופל מן השמים בשחר בזמן הקור המפוזר ע"פ האדמה כאפר המפוזר ולפי שאין הכפור לבן כמו השלג לכן דמהו לאפר:

פסוק יז
משליך קרחו כפתים. ר"ל מקריש כל פני המים וכאילו השליך חתיכת קרח לכסות כל רוחב המים וארכו:
לפני קרתו. לפני הקור הבא בגבורתו מי יוכל להתקיים אם לא יתחמם מדברים המחממים:

פסוק יח
ישלח דברו. ר"ל ישלח המטר או חום השמש והם ממסים את השלג והכפור והקרח וכשהוא מנשב רוחו ימסו ויזלו מים:

פסוק יט
מגיד וגו'. מוסב על מלת שבחי שאמר בתחלת הענין לומר שבחי את ה' על שהוא מגיד דברי תורה ליעקב:
חוקיו וכו'. כפל הדבר במ"ש:

פסוק כ
לא עשה כן. ליתן להם דברי התורה ולא הודיע להם את המשפטים כ"א לישראל לבדם:
הללויה. לזה הללו את יה:

פרק קמח

פסוק א

הללויה, הללו את ה'. ואמרו הללו את ה' מן השמים ר"ל מן השמים ישמע קול ההלול:

הללוהו. הללו אותו בשמי מרום וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ב

כל מלאכיו. בתחלה אמר דרך כלל שיהללו לה' בשמי מרום ועתה פרטם מי הם אשר יהללוהו:

כל צבאיו. הם הגלגלים והמזלות:

פסוק ג

כוכבי אור. הם חמשה כוכבי לכת המאירים יותר משאר הכוכבים:

פסוק ד

שמי השמים. הם השמים העליונים אשר מעל השמים:

מעל השמים. מעל השמים התחתונים:

פסוק ה

יהללו. כולם יהללו את ה' כי הוא צוה שיהיו נבראים והנה נבראו:

פסוק ו

ויעמידם. הוא מעמיד אותם לעולם:

חק נתן. לכל אחד נתן חוק מתי ישמש זה ומתי ישמש זה ולא יעבור החוק ההוא:

פסוק ז

הללו וגו'. ר"ל אמרו מן הארץ ישמע קול ההלול:

תנינים. עתה פרטם מי הם אשר יהללו בארץ ואמר התנינים וכל השוכנים בתהומות:

פסוק ח

עושה דברו. המקיים גזרתו לעקור ארזים ולהפך הפינות וכדומה:

פסוק ט

וכל גבעות. הם ההרים הנמוכים:

עץ פרי. אילני פירות:

פסוק י

רמש. הם קטני החיות:

וצפור כנף. כל עוף בעלי כנפים:

פסוק יג
יהללו. כולם יהללו את שם ה':
כי נשגב. כי לבד שמו הוא חזק ואין בכולם ערוך אליו:
הודו. הדרו נאה על ארץ ושמים:

פסוק יד
וירם. הוא ירומם קרן ממשלה לעמו וירבה תהלה לכל חסידיו עם הקרוב להי' הללויה.
ולזה מעתה הללו את יה:

פרק קמט

פסוק א
תהלתו. שבחו יסופר בקהל חסידים:

פסוק ב
בעושיו. בעזר מי שהגדיל אותו:

פסוק ד
כי רוצה. עתה נראה לכל כי רוצה ה' בעמו ואת הענוים יפאר בישועה:

פסוק ה
בכבוד. בעבור כבוד הבא להי':
על משכבותם. על מנוחתם כי על המשכב ינוח האדם ור"ל ירננו להי' כשיהיו בארצם במנוחה:

פסוק ו
רוממות אל בגרונם. בגרונם יספרו רוממות האל וזה תהיה לחרב פיפיות בידם ר"ל עי"ז תגברו על האויב כאלו אחזו בידם חרב בעלת שתי פיות חדודה משתי הצדדים:

פסוק ח
ונכבדיהם. המכובדים שבהם:

פסוק ט
משפט כתוב. המשפט הכתוב ואף שבימי דוד עדיין לא היה כתוב מ"מ אמר כתוב שבימי הגאולה כבר יהיה כתוב:
הדר הוא. המשפט הזה יהיה להדר לכל חסידיו:
הללויה. לכן הללו את יה:

פרק קנ

פסוק א

הללויה. הללו את יה ואמרו הללו את האל במקום קדשו והוא עולם המלאכים:

ברקיע עוזו. הוא עולם הגלגלים כי שם נראה עוז וחזקו של המקום:

פסוק ב

בגבורותיו. בספור גבורותיו:

כרוב גודלו. ר"ל כמו שגדולתו מרובה כן הללוהו הרבה:

פסוק ה

בצלצלי שמע. בכלי נגון הנקרא מצלתים המשמיע קול למרחוק:

בצלצלי תרועה. המשמיעים קול תרועה:

פסוק ו

כל הנשמה. וגו' הלליה סרס המקרא לומר הללו את יה ואמר כל מי שיש בו נשמה ונפש משכלת תהלל את יה, נשלם ספר תהלים, תהלות לאל קדש הלולים: